

**T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SİYASET BİLİMİ VE KAMU YÖNETİMİ ANABİLİMDALI**

**KADINLARIN YEREL HİZMETLERDEN
MEMNUNİYET DÜZEYİ ve KADIN DOSTU KENTTEN
BEKLENTİLERİ: GAZİANTEP ÖRNEĞİ**

BAHAR ÖZSOY

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**DANIŞMAN
YRD. DOÇ. DR. ESRA BANU SİPAHİ**

KONYA - 2015

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

YÜKSEK LİSANS TEZİ KABUL FORMU

Öğrencinin	Adı Soyadı	Bahar ÖZSOY
	Numarası	128104011025
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi
	Programı	Yüksek Lisans
	Tez Danışmanı	Yrd. Doç. Dr. Esra Banu SİPAHI
	Tezin Adı	KADINLARIN HEREL HİZMETLERDEN MEMNUNİYET DÜZEYİ VE KADIN DOSTU KENTTEN BEKLENTİLERİ: GAZIANTEP ÖRNEĞİ

Yukarıda adı geçen öğrenci tarafından hazırlanan ^{Kadınların Herel Hizmetlerden Memnuniyet Düzeyi ve Kadın Dostu Kentten Beklentiler!} ..Kadın Dostu Kentten Beklentiler! başlıklı bu çalışma 10.07.2015 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oybirliği/oyçokluğu ile başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Sıra No	Danışman ve Üyeler		
	Unvanı	Adı ve Soyadı	İmza
1	Yrd. Doç. Dr.	Esra Banu SİPAHI	
2	Yrd. Doç. Dr.	Serife BAKURKURBAN	
3	Prof. Dr.	Önder KUTLU	

 KONYA	T.C. NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü	 NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
--	---	--

Bilimsel Etik Sayfası

Öğrencinin	Adı Soyadı	Bahar ÖZSÖY		
	Numarası	128104011025		
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi A.B.D		
	Programı	Tezli Yüksek Lisans	☒	
		Doktora	☐	
Tezin Adı	Kadınların Herel Hizmetlerden Memnuniyet Açıklığı ve Kadın Dostu Kentten Beklentiler! Gaziantep Örneği			

Bu tezin hazırlanmasında bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini, tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel kurallara uygun olarak atıf yapıldığını bildiririm.

Öğrencinin Adı Soyadı
İmzası

Bahar ÖZSÖY

 KONYA	T.C. NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü	 SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
---	--	---

ÖZET

Öğrencinin	Adı Soyadı	Bahar Özsoy		
	Numarası	128104011025		
	Ana Bilim/Bilim Dalı	Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi		
	Ana Bilim / Bilim Dalı			
	Programı	Tezli Yüksek Lisans	√	
		Doktora		
	Tez Danışmanı	Yrd. Doç. Dr. Esra Banu SİPAHİ		
Tezin Adı	KADINLARIN YEREL HİZMETLERDEN MEMNUNİYET DÜZEYİ ve KADIN DOSTU KENTTEN BEKLENTİLERİ: GAZİANTEP ÖRNEĞİ			

Toplumsal cinsiyet, toplumun kadına bakış açısını gösteren bir kavram olduğundan doğuştan değildir ve zaman içerisinde de değişebilir. Ülkelerin toplumsal cinsiyeti kendilerine göre tanımlamaları sonucunda o ülkede kadına verilen konum belirlenir. Türkiye gibi gelişmekte olan bir ülkede de kadına verilen değer kültürel ve toplumsal bir geleneğin ürünüdür ve genellikle kadınları erkeğe oranla ikincileştirilen davranış kalıpları ile desteklenir. Kadınların ikincil konumunun en fazla hissedildiği alanların başında da kentler gelmektedir. Çalışmada, kadınların kentsel alanla ilişkileri, kentsel sorunlarla ilgili düşünceleri, siyasi algıları ve Kadın Dostu olmayı taahhüt eden bir kentten beklentileri araştırılmıştır. Çalışma ile birlikte 2011 yılından bu yana BMOP kapsamında çalışmalar yürüten Gaziantep evren olarak seçilmiş ve bu süre zarfında ne tür uygulamalar yapıldığı incelenmiştir. Bu bağlamda uygulama kısmında Gaziantep'te ikamet eden 1004 kadınla bir alan araştırması yapılarak kentin ne ölçüde Kadın Dostu olma kriterlerini yerine getirdiği analiz edilmiştir. Yapılan anket çalışması sonrası Gaziantep'te kadınların toplumsal, siyasi ekonomik, güvenlik gibi konularda durumları belirlenmiştir. Araştırma sonuçlarına göre, 2011 yılından bu yana Kadın Dostu olma yolunda çalışmalar yürüten kentte uygulamaya dönük somut adımlar atılmadığı, kadınların özellikle ekonomik ve sosyal alanlarda sorunları olduğu tespit edilmiştir. Bunun yanında, Gaziantep'in büyük bir şehir olmasına karşın kadınların yeterli ölçüde kentsel hareketliliğe katılmadığı ve kendilerini doğrudan ilgilendiren yerel hizmetlerden yeterli ölçüde memnun olmadıkları sonucuna ulaşılmıştır. Bu kapsamda Kadın Dostu olmayı taahhüt eden kentin, kadınların kentsel hareketliliğini artırmak ve kadınların sorunlarına çözüm bulmak amacıyla somut yerel hizmetlerle kadınların ihtiyaçlarına yanıt vermesi gerekmektedir.

Anahtar Kelimeler: Kadın Hakları, Kadın Sorunları, Yerel Yönetimler, Kadın Dostu Kent, Hizmet Memnuniyeti

 KONYA	T.C. NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü	 NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ KONYA SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
---	--	--

ABSTRACT

Author's	Name and Surname	Bahar ÖZSOY		
	Student Number	128104011025		
	Department	Political Science and Public Administration		
	Study Programme	Master's Degree (M.A.)	√	
		Doctoral Degree (Ph.D.)		
	Supervisor	Esra Banu SİPAHİ		
Title of the Thesis/Dissertation	WOMEN'S LEVEL OF SATISFACTION WITH LOCAL SERVICES AND EXPECTATIONS FROM WOMEN FRIENDLY CITIES: THE CASE OF GAZİANTEP			

Gender is a concept that reflects the community's attitude toward women is not innate and may also change over time. Countries according to their own definitions of gender as a result of the position of women in that country are determined. Woman in a developing country such as Turkey, the value is the product of cultural and social traditions and generally it is supported by the behavior patterns which engaged in secondary women than men. Cities come at the beginning of the areas where most women felt the secondary position. In the study, women' relationships with urban area, thoughts about urban problems, political perceptions and expectations of a city woman who committed to friendly was investigated. In study, Gaziantep which has conducted practises since 2011 within BMOP selected as the universe and investigated that what kind of studies are done during this time. In this context, it was carried out a field research with 1004 women who reside in Gaziantep and it was analyzed that what extent city performs being a women friendly city criterias. Following the survey, it was determined issues as social, political, economic, security situation of women in Gaziantep. According to the survey, city which has conducted studies towards being a women friendly city since 2011 has not taken concrete steps in practise so it has been identified women have problems which is especially economic and social fields. Furthermore, although Gaziantep is a large city, women aren't adequately participate directly related to urban mobility and has reached the conclusion that they are not satisfied adequate local services. In this context, the city which made a commitment to be women-friendly should improve urban mobility of women and to find solutions to women's problems it must necessary to meet the needs of women with specific local services.

Key Words: Women's Rights, Women's Problems, Local Governments, Women Friendly City, Service Satisfaction

İÇİNDEKİLER

Tez Kabul Formu	i
Bilimsel Etik Sayfası	ii
Özet	iii
Abstract	iv
İçindekiler	v
Kısaltmalar	ix
Önsöz ve Teşekkür	x
Giriş	1

BİRİNCİ BÖLÜM KAVRAMSAL ÇERÇEVE

1.1. İnsan Hakları Bağlamında Ele Alınan Kavramlar	6
1.1.1. İnsan Hakları	6
1.1.2. Yurttaşlık	9
1.1.3. Kenttaşlık	12
1.1.4. Kadın Hakları	16
1.1.5. Toplumsal Cinsiyet	17
1.2. Sosyal Politika	20
1.2.1. Sosyal Devlet	22
1.2.2. Sosyal Belediyecilik	23
1.3. Kadın Dostu Kentler	25

İKİNCİ BÖLÜM DÜNYADA KADININ DURUMU

2.1. Dünyada Kadının Durumu	28
2.2. Dünyada Kadın Haklarının Gelişimi	31
2.3. Temel Göstergelerde Kadın	34
2.3.1. Eğitim	36
2.3.2. Sağlık	37
2.3.3. Siyaset	39
2.3.4. İstihdam	40
2.3.5. Yönetim	41
2.4. Dünyada Kadın Sorunları	42
2.5. Dünyada Kadın Sorunlarına Yönelik Çalışmalar	54
2.5.1. AB'nin Toplumsal Cinsiyet Eşitliğine Yönelik Çalışmaları	54
2.5.2. Avrupa Konseyi'nin Kadınlara Yönelik Çalışmaları	57
2.5.3. BM'nin Kadınlara Yönelik Çalışmaları	58
2.5.3.1. CEDAW	60
2.5.3.2. Kadınlara Yönelik Şiddetin Ortadan Kaldırılmasına Dair Bildirge	61
2.5.3.3. Kadın Dostu Kentler Projesi	63

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM TÜRKİYE'DE KADININ DURUMU

3.1. Türkiye'de Kadının Durumu	72
--------------------------------------	----

3.1.1. Türk Tarihinde ve Osmanlı Devleti'nde Kadının Durumu.....	72
3.1.2. Cumhuriyet Döneminde Kadının Durumu	74
3.2. Türkiye'de Kadın Haklarının Gelişimi	75
3.3. Temel Göstergelerde Kadın	81
3.3.1. Eğitim.....	82
3.3.2. Sağlık	83
3.3.3. İstihdam.....	84
3.3.4. Siyaset	88
3.3.5. Yönetim.....	90
3.4. Türkiye'de Kadın Sorunları	91
3.5. Türkiye'de Kadın Sorunlarına Yönelik Çalışmalar	99
3.5.1. Akademik Anlamda Kadına Yönelik Çalışmalar.....	99
3.5.2. Sosyal Devlet Bağlamında Kadına Yönelik Çalışmalar	100
3.5.3. Sosyal Belediyecilik Bağlamında Kadına Yönelik Çalışmalar.....	104
3.5.4. Sivil Toplum Kuruluşlarının Kadınlara Yönelik Çalışmalarından Örnekler	107

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

YEREL YÖNETİMLER ve KADIN

4.1. Yurttaş Olarak Kadının Yerel Yönetimler Açısından Anlamı.....	110
4.2. Türkiye'de Yerel Yönetimlerin Kadınlara Yönelik Hizmetleri.....	112
4.2.1. Hukuki Boyut.....	112
4.2.1.1. Belediye Kanunu	113
4.2.1.2. Büyükşehir Belediye Kanunu	114
4.2.1.3. İl Özel İdaresi Kanunu	115
4.2.1.4. Bilgi Edinme Kanunu.....	116
4.2.1.5. Stratejik Planlar	117
4.2.2. Siyasi Boyut	118
4.2.3. Sosyo Kültürel Boyut.....	119
4.2.4. Ekonomik Boyut	120
4.2.5. Eğitsel Boyut.....	122
4.2.6. Kenttaşlık Boyutu	122
4.2.7. Sosyal Belediyecilik Boyutu	124

BEŞİNCİ BÖLÜM

KADIN DOSTU KENTLER

5.1. BMOP ve Türkiye.....	130
5.2. Türkiye'de Kadın Dostu Kentler	132
5.2.1. Kadın Dostu Kentler 1. Faz.....	134
5.2.2. Kadın Dostu Kentler 2. Faz	136
5.3. Yerel Eşitlik Eylem Planları	140
5.3.1. İl Kadın Koordinasyon Kurulları	143
5.3.2. Valilik ve Belediyelerde Eşitlik Birimleri	145
5.3.3. Yerel Meclislerde Kadın Erkek Eşitliği Komisyonları	146

ALTINCI BÖLÜM

KADINLARIN YEREL HİZMETLERDEN MEMNUNİYET DÜZEYİ ve KADIN DOSTU KENTLERDEN BEKLENTİLERİ: GAZİANTEP ÖRNEĞİ

I. BİRİNCİ KISIM: GAZİANTEP İLİ ve YEREL HİZMETLER	147
6.1. Gaziantep İli	147
6.2. Gaziantep'te Kadınların Mevcut Durumu	148
6.3. Gaziantep'te Yerel Yönetimler Tarafından Sunulan Hizmetler	151
II. İKİNCİ KISIM: GAZİANTEP ÖRNEĞİNDE YEREL HİZMETLERDEN MEMNUNİYET DÜZEYİ ve KADIN DOSTU KENTTEN BEKLENTİLERİ	154
6.4. Çalışmanın Konusu, Amacı, Yöntemi, Hipotezleri ve Sınırlılıkları	154
6.4.1. Çalışmanın Konusu ve Amacı	154
6.4.2. Çalışmanın Kapsamı ve Yöntemi	155
6.4.3. Evren ve Örneklem	157
6.4.4. Hipotezler	157
6.4.5. Araştırmanın Sınırlılıkları	159
6.5. Araştırmanın Örneklemine Oluşturan Mahalleler	160
6.6. Araştırma Verilerinin Analiz ve Bulguları	160
6.6.1. Örnek Grubunun Demografik Özelliklerinin Analizi	160
6.6.2. Örneklem Grubunun Kent Yaşamına İlişkin Deneyimlerinin Analizi	163
6.6.3. Örneklem Grubunun Yerel Siyasete Olan İlgi, Bilgi ve Katılımlarının Analizi	168
6.6.4. Örneklem Grubunun Yerel Alana İlişkin Memnuniyetinin Analizi	176
6.6.5. Örneklem Grubunun Yerel Yönetimlere Güven Algısının Analizi	186
6.6.6. Kısım IV: Gaziantep'in "Kadın Dostu Kent" Projesinin Gerektirdiği "Kadın Dostu" olma Kriterlerini Karşılama Düzeyinin Analizi	197
6.6.7. Örneklem Grubunun Suriye Vatandaşlarına İlişkin Algısının Analizi	212
6.6.8. Örneklem Grubunun Beklentilerinin Analizi	216
6.7. Alan Araştırmasının Bulgularının Değerlendirilmesi	219
 SONUÇ	225
KAYNAKÇA	228
EKLER	253
Ek 1: Tablolar	253
Ek 2: En Az Ortaöğretim Mezunu 25 Yaş ve Üstü Kadın ve Erkek Oranı (2006-2010)	257

Ek 3: Ülkelerin Yapmış Oldukları Son Genel Seçimlere Göre Parlamentolarındaki Kadın Sayı ve Oranla.....	261
Ek4: 2000- 2012 Kadınların İşgücüne Katılım Oranları	268
Ek 5: Anket Formu.....	269

SİMGELER VE KISALTMALAR

AB	Avrupa Birliği
AKP	Ak Parti
BM	Birleşmiş Milletler
BMOP	Birleşmiş Milletler Kadınların ve Kız Çocuklarının İnsan Haklarının Korunması ve Geliştirilmesi Ortak Programı
CEDAW	Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi
CHP	Cumhuriyet Halk Partisi
CSW	Kadının Statüsü Komisyonu
INSTRAW	Kadının İlerlemesi İçin Araştırma ve Eğitim Enstitüsü
UNIFEM	BM Kadın İçin Kalkınma Fonu
ILO	Uluslararası Çalışma Örgütü
İ.Ö.	İslamiyet'ten Önce
KA-DER	Kadın Adayları Destekleme ve Eğitim Derneği
KSGM	Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü
KSSGM	Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü
OECD	Ekonomik Kalkınma ve İş Birliği Örgütü
SHÇEK	Sosyal Hizmetler Çocuk Esirgeme Kurumu
TBMM	Türkiye Büyük Millet Meclisi
TC.	Türkiye Cumhuriyeti
TEPAV	Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı
TÜİK	Türkiye İstatistik Kurumu
UNESCO	Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü
UNHRC	Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği
YEPP	Yerel Eşitlik Eylem Planı
YY.	Yüzyıl

ÖNSÖZ ve TEŞEKKÜR

Çalışmada, Türkiye’de ve dünyada kadın haklarının gelişimine, Türkiye’de yerel yönetimlerin kadınlara yönelik hizmetlerine ve “Kadın Dostu Kentler” uygulamasının Gaziantep’teki görünürlüğüne yer verilmiştir. Çalışma, Necmettin Erbakan Üniversitesi BAP Koordinatörlüğü tarafından desteklenmiştir.

Yüksek lisansa devam kararı vermemde büyük etkisi olan, tez çalışmasının her aşamasında bana yol gösteren ve en az benim kadar çaba sarf eden danışman hocam Yrd. Doç. Dr. Esra Banu Sipahi’ye; çalışma sırasında derin bilgi ve tecrübelerini benden esirgemeyen hocam Yrd.Doç.Dr. Erhan Örselli’ye; sevgisini ve fedakarlığını 6’ya bölen fakat adaletini hiç bölmeyen annem Aynur Özsoy ve babam Kadir Özsoy’a, çalışmam esnasında desteklerini benden esirgemeyen kardeşlerim Ahmet, Atilla, Dilek, Sultan ve Leyla’ya bütün yüreğim ve içtenliğimle teşekkür ederim.

GİRİŞ

19.yüzyılda meydana gelen sanayi devrimi etkileri ve sonuçlarıyla büyük bir dönüşümü beraberinde getirmiştir. Bu dönüşümden en fazla etkilenen mekânlar kentler olurken, kadın da bu süreçten belirgin bir biçimde etkilenmiştir. Bu yüzyılda bir yandan sömürülen kadın emeği, öte yandan kadınların örgütlenmeye başlamasıyla birlikte yurttaşlığının simgesi sayılan oy hakkı kadınlara verilmeye başlanmıştır. Kentler sadece siyasi açıdan değil, aynı zamanda ekonomik, demografik, kültürel vb. yönlerden değişim gösteren bu süreçte özellikle nüfus artışı, kültürel dönüşüm, yoksulluk gibi olgular günümüz kent ve kadın ilişkisinin tohumlarının atılmasını sağlamıştır. Kadınlar zaman içinde kamusal alandaki eşitsiz konumlarına karşı çıkmaya kendilerine atfedilen rolleri değiştirmeye ve örgütlenmeye başlamışlardır.

20.yüzyılda dünyada meydana gelen çeşitli olaylar ve savaşlar sonucu önem kazanan insan hakları, bireysellik, demokrasi gibi kavramlarla birlikte kadın hareketi de yönünü kamusal alana ek olarak özel alana çevirmiş; kadınların bu alanlardaki sorunlarına eğilmiştir. Dünya nüfusunun yarısını oluşturmalarına rağmen, karşı karşıya kaldıkları ayrımcılık ve eşitsizliğin önüne geçebilmek amacıyla birçok ulusal ve uluslararası belgede kadınların uğramış oldukları haksızlıkları engellemeye yönelik adımlar atılmaya başlanmıştır. Bu yüzyılda özellikle BM, AB, ILO gibi uluslararası örgütler, kadın sorunlarına özel olarak odaklanmış ve az gelişmiş ülkeler başta olmak üzere, kadının mevcut toplumsal, siyasi, ekonomik sorunlarına çözüm üretilmeye çalışılmıştır.

Bu bağlamda, özellikle 1979 yılında BM tarafından kabul edilen CEDAW (Kadınlara Karşı Her Tür Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi), kadınların 20. Yüzyılda ayrımcılık yaşadığını gösteren; üye devletlerdeki merkezi hükümetleri bu ayrımcılığı ortadan kaldırmaya yönelik tedbirler almaya çağırان önemli bir uluslararası belgedir. CEDAW'ı imzalayan ülkelerde, kadınlara karşı olan ayrımanın önüne geçmeye yönelik yasal düzenlemeler yapılmış, ekonomik, toplumsal, siyasi konularda ve sağlık, istihdam başta olmak üzere hemen her alanda yaşadıkları sorunlara çözüm aranmıştır. Ayrıca, AB'nin çıkarmış olduğu çeşitli raporlarda, bir ülkenin kalkınmasında, kadının oynadığı rolün öneminin altı çizilmektedir. Bu

nedenle, kalkınmanın kadın-erkek eşitliği sağlanmadan gerçekleşmeyeceğinin görülmesi, kadın görünürlüğünü artırmaya yönelik çabaları ortaya çıkarmıştır. Bir ülkedeki temel göstergelerdeki kadınların oranının, ülkenin gelişmişlik düzeyi ile ilgili bilgi vermesi, ülkeleri bu oranları artırmaya yöneltmiştir.

Ataerkil toplum yapısının hâkim olduğu Türkiye’de ise, kadının konumunun iyileştirilmesi kolay olmamıştır. Osmanlı İmparatorluğu’ndan miras kalan kadının ikincileştirilmiş konumu, Cumhuriyet Dönemi ile birlikte düzeltilmeye çalışılsa da, yakın zamana kadar kadının erkeğe eşit olduğu kabul edilmemiş ve Anayasanın erkek egemen tavrı da bunu tetiklemiştir. 1980’lerde kadın hareketlerinin yoğunlaşmasıyla birlikte, özellikle uluslararası belgelerle kadına karşı ayırımın önüne geçilmeye çalışılmıştır. 1990’lı yıllar ise, Türkiye’de kadın hareketinin kurumsallaşmaya başladığı ve devletin kadın sorunlarına yönelik faaliyetlerde bulunduğu yıllar olmuştur. Avrupa Birliği’ne uyum süreci ile birlikte 2000’li yıllarda anayasada erkek üstünlüğünü ifade eden maddeler değiştirilmiştir. Ancak kadınların anayasa ve yasalarda iyileştirilen konumları onlara toplumsal yaşamda bir eşitlik getirmemiş, özellikle kentsel alanda kadının ikincil konumu devam etmiştir. Bu dönem, aynı zamanda devletlerin küçülmesi yönündeki politikalarla örtüşen, yerel yönetimlerin önem kazanmaya başladığı ve halka yakın birimler olarak hizmet sunumunda önem kazanmaya başladığı bir dönem olmuştur. Bu bağlamda, yapılan araştırmalar sonrası yerel yönetimlerin hizmetlerinden en fazla etkilenen kesimin başında kadınların geliyor olduğu fark edilmiş ve yerel yönetimler, şiddete maruz kalan kadınlar için sığınma evleri açmak, kadınların evlerinden çıkmalarına yardımcı olacak, eğlence ve dinlenme merkezleri açmak, gençlik merkezleri açmak gibi, kadınlara yönelik hizmetler sunmaya başlamıştır. Kamusal alanda kadın görünürlüğünü artırmaya yönelik çabalar ve yerel hizmetleri cinsiyet eşitliği perspektifinden sunma gerekliliği, yerel yönetimlerin çeşitli uluslararası kuruluşlarla işbirliği yaparak kentleri erkeklerin olduğu kadar kadınların da kullanımına elverişli hale getirmeye çalışmasını sağlamıştır.

Aynı kenti paylaşanların eğitim, sağlık, istihdam, siyasal katılım gibi göstergelerde cinsiyetten kaynaklanan bir eşitsizlik yaşıyor olmaları insan hakkı

ihlâli olduğu kadar, yerel eşitliği bozucu bir durumdur. Bu nedenle yerel alanda herkesin ihtiyaçlarına yanıt verecek politikalar üretilmesi bir gereklilik olmaktadır. Yerel yönetimlerin sunmuş oldukları hizmetlerin kentteki herkese eşit ulaşması ve kadınların toplumsal cinsiyete dayalı bir ayrımcılığa maruz kalmaması ülke genelinde toplumsal eşitliğin sağlanmasında da önemli bir adımdır.

Bu çalışma; kadınların kent içerisindeki varlıklarını, özellikle kamusal alanda kendilerine sunulan hizmetlerden hareketle, kent içindeki konumlarını, kentsel yaşama ilişkin öykülerini, memnuniyet ve beklentilerini analiz etmeyi amaçlamaktadır. Bu bağlamda Gaziantep kentinde kadınların yerel ölçekte siyasal katılım, siyasal ilgi ve bilgileri, doğrudan kadınlara yönelik sunulan hizmetlerden memnuniyet düzeyleri ve kentin kadınların yaşamlarına ilişkin elverişliliği ölçülmeye çalışılmış ve kadınların kentten ve yerel yönetimden beklentileri ele alınmıştır. Alan araştırmasına konu olan Gaziantep'in seçilmesindeki temel neden, kentin “Birleşmiş Milletler Kadınların ve Kız Çocuklarının İnsan Haklarının Korunması ve Geliştirilmesi Ortak Programı'na dâhil olması ve “Kadın Dostu Kent” olma hedefinin bulunmasıdır. Bu bağlamda, BM öncülüğünde gerçekleştirilen sözü edilen projenin yerel hizmetlerden duyulan memnuniyeti, kadınların kentsel alandaki görünürlüklerini, varlıklarını, kentliliklerini artırması beklenmektedir.

Çalışma, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı yapmış kadın bir belediye başkanı olan, “Kadın Dostu” olma hedefine yönelmiş bir kentte, kadınların yerel hizmetlerden memnuniyet düzeyini ve kadın dostu kentten beklentilerini analiz etmesi bağlamında Türkiye’de yapılmış yegâne araştırma olması bakımından önem taşımaktadır. Bu bağlamda, çalışmanın temel hedefi, başkanı da kadın olan tek Kadın Dostu Kentte, kadınların kamusal yaşamla olan ilişkilerini değerlendirmek, kentin özellikle kentsel güvenlik anlamında kadınlar tarafından nasıl algılandığını ve yerel hizmetlerin ne ölçüde toplumsal cinsiyet eşitliği perspektifinden sunulduğunu analiz etmektir. Bu amaca ek olarak, 2011 yılında başlayan iç savaş sonrası yoğun şekilde Türkiye’ye göç eden Suriye vatandaşlarının kadın yaşamı üzerindeki etkisi de araştırmaya dâhil edilmiştir. Yerel yönetimler tarafından sunulan hizmetlerden duyulan memnuniyetin derecesinin ve kadınların kendilerine rol model olarak

görebilecekleri bir kadın yöneticinin, Büyükşehir Belediyesi'nin başında bulunmasından dolayı, belediyeden beklentilerin ve kadınların yaşam kalitesinin, Kadın Dostu Kent kimliğine uygunluğunun sorgulanması çalışma açısından büyük önem taşımaktadır.

Çalışma kapsamında 3 temel varsayımdan hareket edilmiştir:

Varsayım 1: Belediye Başkanının kadın olmasından memnuniyet ile yerel hizmetlerden memnuniyet düzeyi arasında anlamlı bir ilişki söz konusudur.

Varsayım 2: Gaziantep kenti “kadın dostu” olarak Projeye dâhil olmasına rağmen, Projenin gerektirdiği “kadın dostu” olma kriterlerini yeterince yerine getirememektedir.

Varsayım 3. “Kadın dostu kentler” kapsamında olmasına karşın, Gaziantep kadınlar tarafından yeterli ölçüde güvenli ve yaşanılır olarak değerlendirilmemektedir.

Bu varsayımlar kapsamında çalışmanın birinci bölümünde çalışmanın kavramsal çerçevesi oluşturulmuştur. Bu bağlamda, hak kavramından yola çıkarak, kadınların da erkekler kadar sahip oldukları kenttaş hakları, yurttaş hakları ve kadın hakları insan hakları bağlamında tanımlanmaktadır. Bunun yanında, cinsiyet ve toplumsal cinsiyet tanımlarına yer verilmiş ve toplumsal cinsiyetin, toplum tarafından belirlenmesi, bu nedenle bir ülkede kadına verilen değer in biyolojik cinsiyetle değil, toplumun bakış açısıyla paralellik göstermesi üzerinde durulmuştur. Çalışmanın ikinci ve üçüncü bölümlerinde ise, dünyada ve Türkiye’de kadın haklarının tarihsel gelişimi ve günümüzde temel göstergelerle kadının mevcut durumu analiz edilmiştir. Dünyada ve Türkiye’de kadına yönelik çalışmalar, çıkarılan kanunlar, ulusal ve uluslararası belgelere yer verilmiş ve kadın haklarını sağlamaya yönelik uygulamalar değerlendirilmiştir. Çalışmanın dördüncü bölümünde, yerel yönetimlerin kadınlara sunmuş oldukları hizmetler hukuki, sosyo-kültürel, eğitsel ve kenttaşlık boyutlarıyla ele alınmıştır. Bu bağlamda, özellikle Türkiye’de yerel yönetim kanunlarında kadınlara yönelik hizmetlerin neler olduğuna ve kadının kentteki varlığının sunulan hizmetlere nasıl yansıdığına değinilmiştir.

Beşinci bölümde, Kadın Dostu Kentler kapsamında Türkiye ele alınmış ve başta Yerel Eşitlik Eylem Planları olmak üzere proje ile ilgili uygulama ve çalışmalara yer verilmiştir. Çalışmanın uygulama kısmını içeren son bölümünde ise, BMOP kapsamında Kadın Dostu olmayı taahhüt eden Gaziantep kentinde, çeşitli göstergelerde kadınların konumlarına yer verilmesinin ardından, kadınların kentsel yaşamlarına dönük ilişkileri ile desteklenen yerel hizmetten memnuniyetleri ve Kadın Dostu bir kentten beklentileri, ankete dayalı bir alan araştırması ile incelenmiştir. Bu bölümde, Kadın Dostu Kent olma hedefi bulunan Gaziantep'in parçası olduğu BMOP Kadın Dostu Kentler Projesinin gereklerini ne ölçüde yerine getirdiği; diğer bir ifade ile Gaziantep'in gerçekten kadın dostu kent olup olmadığı değerlendirilmektedir.

BİRİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Yerel alanda kamu hizmeti sağlayıcısı durumundaki yerel yönetimler, kent halkının yaşam kalitesini artırmayı ve bu nedenle hizmet memnuniyeti sağlamayı amaç edinmektedirler. Bu amacın gerçekleştirilmesi her şeyin ötesinde bir insani haktır. Kentte dezavantajlı konumda olan yaşlılar, çocuklar, engelliler ve kadınlar açısından bu hizmetler bir bakıma insan haklarının bir gereğidir. Bu nedenle aynı kenti paylaşan, aynı yerel hizmetlerden faydalanan kesimleri ilgilendiren kavramların açıklanması gerekmektedir.

Çalışma dezavantajlı olan bu gruplardan kadınlar üzerinde odaklandığından, çalışmanın bu bölümünde kadın haklarına ilişkin temel kavramlara yer verilecek olup, kadın haklarının bu kavramlarla olan ilişkisi birlikte değerlendirilecektir.

1.1. İnsan Hakları Bağlamında Ele Alınan Kavramlar

Tarihsel süreç içerisinde gelişen hak kavramı, bireylere daha geniş imkânlar sunmuş ve onların devlet karşısında korunmasını öngörmüştür. İnsan hakları düşüncesinin temelinde, bütün insanların yapı aynılığı ve onur-değer bakımından eşitliği söz konusu olduğundan bu haklar bütün bireylerin eşitliği çerçevesinde yaşama geçirilmiştir.¹ İnsan haklarının ele alındığı çalışmanın bu bölümde, insan hakları ile birlikte anılan diğer kavramlara da yer verilecektir.

1.1.1. İnsan Hakları

İnsan hakları, insanların doğuştan sahip olduğu vazgeçilmez, ulusal ve uluslararası sözleşmelerle güvence altına alınan haklardır. Bu hakların kaynağı insanlık veya insan doğasıdır.² Kaçuradi'ye göre insan hakları, insanların insan olmaları nedeniyle elde ettikleri, görmedikleri fakat görmeleri gereken bir muamelenin düşüncesidir.³ İnsana verilen hakların “ideal”i yansıtması, başka bir

¹ İoanna Kaçuradi, “Laiklik ve İnsan Hakları”, **TBB Dergisi**, Sayı 52, 2004, s. 91

² Jack Donnelly, **Teoride ve Uygulamada Evrensel İnsan Hakları**, Çeviren: Mustafa Erdoğan ve Levent Korkut, Yetkin Yayınları, Ankara, 1995, s. 27.

³ Kaçuradi, **a.g.k.**, s. 89

deyişle bu haklar gerçekte olanı değil olması gerekeni yansıtmaması nedeniyle çoğu zaman ülkeler düzeyinde standart bir uygulama görülememektedir. Bunda yaşanan devletin niteliği, o ülkenin dini ve tarihi büyük rol oynamaktadır.

İnsan haklarına bireyler sahiptir ve bunların kullanılması öncelikle -çoğu zaman devletin kişiliğinde somutlaşan- toplum karşısında söz konusu olmaktadır.⁴ Erdoğan'a göre insan hakları doğrudan doğruya devlete karşı ileri sürülmekte ve evrensel olarak bütün insanlar diğer bütün kişi ve kurumlara karşı bu haklara sahip olmaktadır.⁵ İnsanların insan olmaları nedeniyle doğuştan sahip olduğu bu haklar, niteliği itibariyle birinci, ikinci ve üçüncü kuşak haklar olarak sınıflandırılmaktadır.⁶ Birinci kuşak haklar, bireyi devlete karşı koruyan, bireylerin güvenliğini sağlayan, onlara özgürlük ve mülkiyet hakkı veren, temel hak ve özgürlüklerin güvencesini tanıyan kişi hakları ve siyasi haklar(negatif statü hakları)'dır. Bu haklar, Fransız Devrimi ile birlikte ilan edilen İnsan ve Yurttaş Hakları Bildirisi ile talep edilmiştir.⁷ İkinci Dünya Savaşı sonrasında ortaya çıkan ikinci kuşak haklar ise ekonomik, sosyal ve kültürel hakları ifade etmektedir ve bu hakların uluslararası düzeyde tanındığı ilk belge İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi⁸ dir.⁹ Üçüncü kuşak haklar ise yine II. Dünya Savaşı'ndan sonra ortaya çıkan; çevre hakkı, barışın korunması hakkı, self determinasyon hakkı gibi evrensel nitelikteki haklardan oluşmaktadır.¹⁰ Her üç kuşak arasında bir bağ olduğu bunların birbirlerinden ayrılamayacağı da birçok belge de sıklıkla dile getirilmiştir. Örneğin, 1993 yılında kabul edilen Viyana Bildirgesi ve Eylem Planı ile birlikte Viyana Kongresinden önce hazırlanan Tunus, San Jose ve Bangkok bildirimlerinde kişisel ve siyasal haklar olan birinci kuşak hakları ile ikinci

⁴ Donnelly, **a.g.e.**, s. 66

⁵ Mustafa Erdoğan, **Anayasa Demokrasisi**, Siyasal Kitabevi, 3. Baskı, Ankara, 1999, s. 161-185.

⁶ Kuşaklara göre yapılan ayırım ilk defa 1979 yılında Karel Vasak tarafından dile getirilmiştir. Ayrıntılı bilgi için bakınız: Bülent Algan, **Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Hakların Korunması**, Seçkin Yayıncılık, İstanbul 2007, s. 46.

⁷ Elif İstanbullu, **Avrupa Birliği'nin İnsan Hakları Politikasının Felsefi Temelleri ve tarihsel Gelişimi**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Atılım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2011, s. 21

⁸ 10 Aralık 1948 yılında BM Genel Kurulu tarafından ilan edilen İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi, insanların ırk, renk, dil, din, cinsiyet ayrımı gözetilmeksizin eşit ve özgür olduğunu ifade eden uluslararası bir belgedir. Bildirinin ayrıntuları için bakınız: (www.tbmm.gov.tr/komisyon/insanhaklari/)

⁹ Milli Eğitim Bakanlığı, **İnsan Hakları**, Ankara, 2011, s. 8

¹⁰ Durmuş Tezcan vd., **İnsan Hakları El Kitabı**, Seçkin Yayınları, 1. Basım, Ankara, 2006, s. 58.

kuşak haklar olan ekonomik, kültürel ve sosyal hakların karşılıklı bağımlılığı ile bütünlüğüne ve bölünmezliğine vurgu yapılmaktadır.¹¹

Antik Çağdan itibaren her uygarlık, insan haklarının gelişimine kendi değer yargıları ölçüsünde katkı sağlamış ve içinde bulunduğumuz dönemin anlayışı ortaya çıkmıştır. 1215 yılında İngiltere’de Magna Carta’nın ilanı ile birlikte, insan haklarının korunmasına yönelik önemli bir adım atılsa da insan haklarının gelişmesi, bireylerin eşit olduğu ve insan olmaları nedeniyle doğuştan bazı haklara sahip oldukları anlayışının ortaya çıkması 17.ve 18. yüzyıllara dayanmaktadır. 1689 Haklar Bildirgesi, 1776 Virginia Haklar Bildirisi, 1778 Amerikan Bağımsızlık Bildirisi insanların eşitlik ve özgürlük haklarını tanımlayan ve bu hakların devredilmezliğini vurgulayan önemli gelişmelerdir. 1789 tarihli Fransız İhtilali ise, insan haklarının evrenselliğini ve dokunulmazlığını vurgulamış ve kabul edilen Fransız İnsan ve Vatandaş Hakları Bildirisi birçok ülkenin anayasasında yer almıştır.¹² Fakat tüm bu belgelere rağmen, 21. yüzyıla kadar insan hakları ihlalleri sürmüştür.

II. Dünya savaşından sonra ulus devletlerin ortaya çıkması ve refah devleti anlayışının oluşmaya başlamasıyla birlikte, ulusal ve uluslararası platformda insan haklarının çerçevesi genişletilmiş, kişi hakları önem kazanmaya başlamıştır. Bu yüzyılda, anayasa ve kanunlarla insan haklarının sistematiği geliştirilmiş ve düzenlenmiştir.¹³ 10 Aralık 1948’de Birleşmiş Milletler tarafından İnsan Hakları Evrensel Beyanname’si ilan edilmiş, 1950 yılında Avrupa Konseyi tarafından İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi hazırlanmış, Sözleşme 4 Kasım 1950’de imzaya açılmıştır. Her iki beyanname de, kişi hak ve özgürlüklerini ele almış, insanların insan olmaları sebebiyle elde ettikleri bu hakların vazgeçilemezliğini ve devredilemezliğini vurgulamıştır.¹⁴ Erdoğan vazgeçilemeyen ve devredilemeyen bu hakların kaynağının özgürlük ve eşitlik olduğunu ifade etmektedir.¹⁵

¹¹Aydın Turhan, “İnsan Hakları Kuşakları Arasındaki Tamamlayıcılık İlişkisi”, **İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt: 4, Sayı:2, 2013, s. 374

¹²Hilal Sanioglu, “Avrupa Birliği Hukukunda İnsan Hakları”, **TBB Dergisi**, Sayı:74, 2008, s. 78-79

¹³ Mustafa Taşkesen, **İnsan Hakları**, Dernek Yay Yayınları, 1. Basım, 2006, Ankara, s. 27

¹⁴ Erdoğan (1999), **a.g.e.**, s. 191.

¹⁵Mustafa Erdoğan, **Liberal Toplum Liberal Siyaset**, Siyasal Kitabevi, 2. Baskı, 1998, Ankara, s. 116-120

BM tarafından ilk kez 1991 yılında Paris’te “Ulusal İnsan Hakları Kurumları’nın Uluslararası Çalıştayı” düzenlenerek “Paris İlkeleri” olarak bilinen etkili ulusal insan hakları kurumları için uluslararası asgari standartlar kabul edilmiştir. Bu standartlar 1992 yılında İnsan Hakları Komisyonu ve 1993 yılında BM Genel Kurulu tarafından da kabul edilmiştir.¹⁶

İnsan hakları ile ilgili yayınlanan belgeler her ne kadar hem kadın hem erkeği kapsamına alsada, kadının insani haklarının varlığının kabul görmesi zaman almıştır. Özellikle I. Dalga Feminist Hareket, bu yönde çaba sarf etmiş ve kadının da insan, yurttaş ve kenttaş olarak görülmesinin mücadelesini vermiştir. 1993 yılında toplanan Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Konferansı’nda, kadının insan hakları konusuna odaklanılmış ve kadın haklarının insan hakları çerçevesinde düşünülmesi gerektiği açıklanmıştır.¹⁷

1.1.2. Yurttaşlık

Tarihsel süreç içerisinde yurttaşlık kavramı “polisin”in gelişmesiyle eş zamanlı olarak ortaya çıkmıştır.¹⁸ Yurttaşlık, Eski Yunan’da ve Roma’da belli kişileri tanımlayan ve bu kişilere siyasal hak tanıyan bir aidiyetliğin ifadesidir.¹⁹ Bu aidiyetlik kavramına genellikle köleler, yabancılar ve kadınlar dâhil edilmemektedir. 18 yaşından büyük erkeklerin siyasi haklara sahip olduğu düşünüldüğünde ise adı geçen toplumlarda yurttaş oranının ancak toplumun yüzde beş veya on’u civarında olduğu ifade edilebilir.

Ortaçağ’daki yurttaşlık anlayışı da Eski Yunan’daki ile benzerlikler göstermekte ve yurttaşların kent içindeki ayrıcalıklı konumuna işaret etmektedir. Ancak ulus-devlet yapılarının ortaya çıkmasından sonra yurttaşlığın mahiyetinde değişiklik meydana gelmiş, hak ve sorumluluklar bölgesel olmaktan çıkmış, ulusal

¹⁶United Nations, “Introduction”, **Economic, Social and Cultural Rights Handbook for National Human Rights Institutions**, Newyork and Geneva, 2005.

¹⁷Bihterin Dinçkol, “Kadın Erkek Eşitliği İçin Pozitif Ayrımcılık”, **İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Yıl:4 Sayı:8, Güz 2005/2, s.102

¹⁸Fusun Üstel, **Yurttaşlık ve Demokrasi**, Dost Kitabevi, Ankara, 1999, s., 53

¹⁹Adviye Erbay, “İnsan Hakları ve Demokrasi Açısından ‘Yurttaşlık’” **İnternatioanal Congress On Intercultural Dialogue and Education, Human Beings, Society, Intercultural Dialogue and Education At The Beginnings of The 21. Century**, Uludağ Üniversitesi, 2009, s. 2

bir özellik kazanmış ve gitgide evrenselleşmiştir.²⁰ 18. yüzyılda, Batıda siyasal birimler yurttaşlığı bir ulus-devlete üyelik biçiminde tanımlamaya başlamışlardır.²¹ Bu yüzyılda, modern yurttaşlığın mekânsal sınırları olarak ulus devletler görülmüştür.²² Buna göre yurttaşlık, bireyle devlet arasında anayasa ve yasalarla belirlenmiş olan karşılıklı hak ve ödevlere dayanan bir bağıdır.²³ Bu anlamda yurttaş hakkının varlığı, bir anayasa ile bu hak ve ödevlerin tanınmasını ve sınırlarının belirlenmesini gerektirmektedir. Moroğluna göre, bir ülkede “yurttaş” haklarından söz edebilmek için, o ülkenin hukuk sisteminin din kurallarına değil, ulusal egemenlik temelinde laik hukuk kurallarına dayandırılmış olması gerekmektedir.²⁴ Yani, yasaların hüküm sürmediği, halkın temsil edildiği bir meclisin olmadığı, anayasada laikliğin yer bulmadığı bir ülkede yurttaş haklarının bir anlamı da olmamaktadır. T. H. Marshall ise yurttaşlığı üç eksen etrafında tanımlamıştır. Ona göre yurttaşlık; medeni haklar, siyasal haklar ve sosyal hakların bir araya gelmesiyle oluşmaktadır.²⁵

Yurttaşlık, günümüzdeki anlamını Fransız İhtilaline borçludur. 1789 yılında Fransız Devrimi ile ilan edilen İnsan ve Yurttaş Hakları Bildirisi (La Déclaration des droits de l'Homme et du citoyen) insanların eşit ve özgür doğduğunu, egemenliğin millete ait olması gerektiğini, mülkiyet hakkının korunması, mutlak egemenliğin bir kişi ya da zümrede olamayacağını ortaya koyması açısından önemli bir belgedir. 26 Ağustos 1789'da Fransız Meclisinde kabul edilen belge, 1791 yılında kabul edilen Fransız Anayasası'nın da ön sözünde yer almıştır. Avrupa'daki ilk insan hakları bildirgesi olması açısından da bir öneme sahip olan bildirge bir önsöz ve 17

²⁰Abdulahap Akıncı, “Modern Ulus Devletlerin Doğuşu”, **Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Sayı: 34, 2012, s. 65

²¹Ece Öztan, **Göç Bağlamında Yurttaşlık ve Toplumsal Cinsiyet: Türkiye Kökenli Amsterdamlı Kadınların Yurttaşlık Deneyimleri**, Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2009, s. 36

²²Yeşim Gündoğdu, “Avrupa Birliği Yurttaşlığı Avrupa Kimliği Sorununa Çözüm Oluşturabilir mi?” **Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi**, Cilt: 3, No: 2, 2004, s. 13.

²³Nazan Moroğlu, **Kadın ve Yurttaş Hakları**, www.google.com.tr/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&frm=1&source=web&cd=1&ved=0CBsQFjAA&url=http%3A%2F%2Fwww.tukd.org.tr%2Fdosya%2FKadinveYurttasHaklari.doc&ei=etuVVbzRLsGtU4_cqPAG&usq=AFOjCNEkpQtJQz2-0RzC6meraDsbfxsbuQ&bvm=bv.96952980.d.bGg

(Erişim Tarihi: 15.04.2015)

²⁴Moroğlu, **a.g.k.**

²⁵T.H. Marshall ve Tom B. Bottomore, **Yurttaşlık ve Toplumsal Sınıflar**, Çeviren: Ayhan Kaya, Gündoğan Yayınları, İstanbul, 2000, s. 13

maddeden oluşmakta ve eşitlik, özgürlük, kişi dokunulmazlığı, mülkiyet hakkı ve güçler ayrılığı gibi konuları ve tüm yurttaşların, bizzat ya da temsilcileri aracılığı ile yasanın yapılmasına katılma haklarını kapsamaktadır.²⁶ 1789 yılındaki bildiride her ne kadar yurttaş haklarından söz edilse de, sonraki dönemde bu ifadenin yalnızca erkekleri kapsadığı, kadınlara bazı medeni haklar vermekten öteye gidemediği anlaşılmış ve 1791 yılında Olympe Gouges tarafından hazırlanan “Kadın ve Yurttaş Hakları Bildirisi” yayınlanmıştır. Bildiri İnsan ve Yurttaş Hakları Bildirisi’ne paralel şekilde bir başlangıç ve 17 maddeden oluşmakta fakat onun aksine kadınlara daha net bir ifade ile hitap etmektedir. “Yurttaşlık” ifadesini açarak kadın ve erkeği net bir şekilde kavrama dâhil eden Gouges, kadınların ve erkelerin eşit yurttaşlar olduğunu, aynı yükümlülüklerle ve aynı haklara sahip bulduklarını ifade etmektedir.²⁷ Fakat 18. yüzyılda kadınların erkeklerle eşit yurttaş olması ve siyasi hakları kullanabilmeleri düşüncesi henüz kabul görmemiş ve Olympe Gouges, Fransız Mahkemeleri tarafından idama mahkûm edilmiştir.

Daha sonra, 19. ve 20. yüzyılda devam eden yurttaşlık anlayışı siyasal ve sosyal hak taleplerine paralel şekilde gelişmiş ve eşit kamusal yurttaşlık isteğini canlı tutmuştur. 1948 tarihli İnsan Hakları Evrensel Bildirisi de yurttaşlığı bir insan hakkı olarak kabul etmiştir.²⁸ Eşit yurttaşlık düşüncesi, insanların farklılıklarının ve eşitsizliklerinin ötesinde, onursallık açısından eşit oldukları ve hukuksal anlamda da eşit muamele görmeleri gerektiği düşüncesine dayanmaktadır.²⁹ Bu yüzyılda, kadın ve erkeklerin oluşturduğu “yurttaşlık” anlayışında; aktif katılım, demokrasi insan hakları gibi kavramlar önem kazanmıştır. Özellikle katılım, yurttaşlığın bir kanıtı olarak görülmeye başlamıştır. Eşit yükümlülükleri ve hakları paylaşan modern yurttaşlar, dil, din ve diğer etnik özelliklerine bakılmaksızın yasalar karşısında eşit

²⁶İnsan ve Yurttaş Hakları Bildirisi, tr.wikipedia.org/wiki/%C4%B0nsan_ve_Yurtta%C5%9F_-_Haklar%C4%B1_Bildirisi, (Erişim Tarihi: 14.04.2015).

²⁷Ute Gerhard, *Gleicheü ohne Angleichung*, MÜNchen, Verlag CM. Beck, 1990, ss.263-269’dan akt.: Ece Göztepe, “Kadının ve Kadın Yurttaşın Haklar Bildirgesi Olympe De Gouges”, dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/38/297/2716.pdf (Erişim Tarihi: 15.04.2015)

²⁸Rona Aybay, *Yurttaşlık (Vatandaşlık) Hukuku*, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, Ankara, 1982, s. 19.

²⁹ İlker Kılıç ve Funda Çetindağ, “Kapitalist Sistemde İnsan Hakları ve Yurttaş Hakları Arasındaki Gerilim”, *İnsan Hakları Yıllığı*, Cilt:25, 2007, s. 22

kabul edilmektedirler.³⁰ 1930 yılında imzalanan Lahey Sözleşmesi yurttaşlık konusunda uluslararası hukukça kabul edilmiş bir takım hukuk ilkelerinin varlığını düşüncesine dayanmaktadır.³¹

Öte yandan, yerel siyasette yurttaş yaklaşımı, yönetimin kendini yenilemesi için günümüzde bir şans olarak kabul görmektedir. Bu anlayışta yurttaş müşteri gibi düşünülmekte ve demokratik sisteme daha aktif bir biçimde katılımı öngörülmektedir.³²

1.1.3. Kenttaşlık

Kent, sürekli toplumsal gelişme içinde bulunan ve toplumun, yerleşme, barınma, gidişgeliş, çalışma, dinlenme, eğlenme gibi gereksinmelerin karşılandığı, pek az kimsenin tarımsal uğraşlarda bulunduğu, köylere bakarak nüfus yönünden daha yoğun olan ve küçük komşuluk birimlerinden oluşan yerleşme birimidir.³³ Topluluklar halinde yaşayan insanlar bir araya gelerek kentleri oluşturmuşlardır. Zaman içerisinde farklı isimlerle de ifade edilen bu kentler, uygarlıkların hayat sürdüğü birimler olarak gelişmiş ve günümüzdeki mevcut biçime dönüşmüştür. 19. yüzyılla birlikte büyüyen ve karmaşıklaşan kentler yoğun göç almıştır. Çağdaşlaşmanın ve gelişmenin bir ölçüsü olarak kabul edilen kentleşmeyle birlikte kentler, katılımın da arttığı mekânlar olmuşlardır.³⁴ Kentlerin kalabalıklaşması ve kentte yaşayan insanların sorunlarının artmasına paralel şekilde bir bilinç değişikliği de yaşanmış, kenti paylaşan insanlar kentte hak talep etmeye başlamışlardır.

Üçüncü kuşak dayanışma haklarının ortaya çıkışıyla birlikte gündeme gelmeye başlayan kentli hakları, insan haklarının özel bir biçimi olarak ifade

³⁰ Artun Ünsal, "Yurttaşlık Zor Zanaat", 75 Yılda Tebaadan Yurttaş Doğru, İstanbul, Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı Yayınları, 1998, ss.1-36'dan akt.: Senem Kurt Topuz, **Yurttaşlık Kavramı ve Türkiye'de Yurttaşlık: Edirne Çingenerinin/Romanlarının Yurttaşlık Algısı Üzerine Bir Araştırma**, Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2010, s. 30

³¹ Aybay, **a.g.e.**, s.10

³² Mevlüt Karabıçak, "Yerel Siyaset Ekseninde Sivil Toplum Örgütleri: Önemi ve Etkileri", **Yerel Siyaset**, Okutan Yayıncılık, 2008, s. 180.

³³ Ruşen Keleş, **Kent Bilim Terimleri Sözlüğü**, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 1980, ss. 67-68

³⁴ Ruşen Keleş, **Kentleşme Politikası**, İmge Kitabevi, 7. Baskı, Ankara, 2002, s. 39

edilmektedir.³⁵ Bu anlayışa göre kentli hakları, temel hakların, ekonomik, toplumsal ve kültürel hakların, siyasal hakların ve dayanışma haklarının gerçekleşme alanı olarak, kent mekânında somutlaşmasıdır.³⁶ 1968 yılında Lefebvre tarafından kenttaş haklarını tanımlamak amacıyla kullanılan “kent hakkı” ise, tüm kent sakinlerinin çeşitli farklılıklarıyla kentte barınma ve ihtiyaçlarına göre yaşam alanları olarak kentlerini şekillendirme hakkını içermektedir.³⁷

Kent ve Kentli Haklarının temelleri 1871 Paris Komününe dayandırılmaktadır. Bir yurttaş hareketi olarak nitelen Paris Komünü, Belediye özgürlüğün yanı sıra bireysel özgürlük, vicdan özgürlüğü ile çalışma özgürlüğünün güvence altına alınması; toplumsal olaylara ve karar alma süreçlerine yurttaşların katılımı, düşüncüyü ifade etme özgürlüğü; kentte düzeni sağlamak için savunma güçlerinin örgütlenmesi, istemlerini kapsamaktadır.³⁸ İnsanların içerisinde yer aldıkları süreçlere sahip çıkma eğilimlerinin daha yüksek olduğu düşünüldüğünde, özellikle şehirdeki yönetime katılım kentli haklarının niteliği oranında önemli olmaktadır.³⁹ Bu bağlamda değerlendirildiğinde, geçmişten günümüze aynı kenti paylaşan insanların aynı haklara sahip olması, aynı hizmetleri talep edebilmesi onların o kentte yaşamaktan kaynaklanan temel haklarıdır. Soyut olarak insan haklarını kapsayan bu haklar kentte somuta dönüşmektedir.

Şehirlerde sosyal katılımın bir aracı olarak gelişmiş kent hakkı şunları içermektedir:⁴⁰

- Hürriyet, özgürlük ve herkes için şehir hayatının yararı
- Şehir idarelerinde şeffaflık, eşitlik ve verimlilik
- Yerel demokratik karar vermede katılım ve saygı

³⁵Fahrettin Önder, Kentli Hakları ve Yerel Siyaset II”, **Yerel Siyaset**, Sayı: 30, s. 61, www.yerelsiyaset.com/pdf/haziran2008/12.pdf, (Erişim Tarihi:25.05.2015).

³⁶Mithat Arman Karasu, “Kentli Haklarının Gelişimi ve Hukuki Boyutları”, **TBB Dergisi**, Sayı: 78, 2000, s. 38

³⁷Hossein Sadri, “Kadınların Kent Hakkı”, **TMMOB Mimarlar Odası**, Bülten No: 87, Ankara, 2011, s. 48

³⁸Manuel Castells, **The City and the Grassroots**, University of California Press, USA, 1983, s. 15, 19-22, 24’den aktaran; Kıvılcım Akkoyunlu Ertan, “Kentli Hakları”, **Amme İdare Dergisi**, 30/3, 1997, s. 39.

³⁹Erol Kaya, “Kent, Kentleşme ve Kent Yönetimi”, **Modern Kent Yönetimi**, Okutan Yayıncılık, 1. Baskı, İstanbul, 2007, s. 38.

⁴⁰Alison Brown and Annali Kristiansen **Urban Policies and the Right to the City Rights, Responsibilities and Citizenship**, Management of Social Transformations, ENESCO and UN HABITAT, 2009, s.8

- Ekonomik, sosyal ve kültürel yaşamda çeşitliliğin tanınması
- Yoksulluk, sosyal dışlanma ve kentsel şiddetin azaltılması

Özellikle, 1980 sonrasında bilgi teknolojileri ve iletişimde meydana gelen değişimlere paralel olarak ortaya çıkan ekonomik, toplumsal, siyasal ve yönetim alanındaki dönüşümler küreselleşmeyi beraberinde getirmiştir. Ökmen'e göre küreselleşme sonucu önem kazanan yerellik ve yerel yönetimler aynı ölçüde yerel hakların gelişimine de katkı sağlamıştır.⁴¹ Yerel hakların önem kazanmasıyla birlikte, aynı kenti paylaşan insanların eşit haklara sahip olduğu ve dil, din, ırk, cinsiyet ayrımı olmaksızın kenti eşit şekilde kullanma haklarının varlığı gündeme gelmiştir. Bu bağlamda, kentte yaşayan çeşitli kimliklerin tamamlayıcısı olarak kabul edilen hemşehriliğin birleştirici özelliği sayesinde de, yerel hizmetlerin sunumunda kentsel mekân ve ortak kültür sınır olarak kabul edilmiştir.⁴²

17–19 Mart 1992 yılında Avrupa Konseyi'nin 27. oturumunda kabul edilen Avrupa Kentsel Şartı da, kentli haklarının gelişimine katkı sağlayan bir başka gelişmedir. Şartın temel felsefesi; yerel otoritenin kentsel gelişime yönelik sorumluluklarını tanımlamak, kentsel gelişim ve yaşam kalitesine yönelik olarak evrensel ilkeler oluşturmak, yönetsel birimler arasında dayanışmayı sağlamak, yurttaşların temel bir takım kentsel haklara sahip olduklarını ve bu hakların herhangi bir ayırım gözetilmeden şehrin sakinleri için geçerli olduğunu belirtmektir.⁴³

Şart, kentsel yaşamın geliştirilmesi için dört alan seçmiştir. Bunlar:⁴⁴

1. Fiziksel kentsel çevrenin geliştirilmesi,
2. Mevcut konut stoklarının yenilenmesi,
3. Yerleşmelerde sosyal ve kültürel olanakların yaratılması,
4. Toplum kalkınması ve halk katılımının özendirilmesidir.

⁴¹Mustafa Ökmen, “Bir İnsan Hakkı Olarak Kentli Haklarının Geliştirilmesi ve Yerel Yönetimler”, **Kentsel Dönüşüm ve İnsan Hakları**, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 2013, s. 25

⁴²Ayça Kurtoglu, **Hemşehrilik ve Şehirde Siyaset Keçiören Örneği**, İletişim Yayınları, 1. Baskı, İstanbul, 2004, s. 18-19.

⁴³Mete Tunçay, **Kentsel Haklar / Karşılaştırmalı Bir Çerçeve Türkiye**, İstanbul WALD Akademisi, İstanbul, 1994, s. 85

⁴⁴ Council of Europe, www.coe.int/en/, (Erişim Tarihi: 16.04.2015).

Avrupa Konseyi'nin 1980-1982 yılları arasında düzenlediği “Kentsel Rönesans için Avrupa Kampanyası” dikkate alınarak geliştirilen ve yerel yönetimlerin imzasına açılan Şart, kentli haklarını yirmi maddelik bildirge ve on üç başlık altında düzenlenmiştir.⁴⁵ Bu başlıklar; ulaşım ve dolaşım, çevre ve doğa, kentlerin fizik yapıları, tarihi kentsel yapı mirası, konut, kentsel güvenliğin sağlanması, kentlerdeki özürülüler ve ekonomik bakımdan engelliler, spor ve boş zamanları değerlendirme, kültür, kültürlerarası kaynaşma, kentlerde sağlık, halk katılımı, kent yönetimi ve kent planlaması, kentlerde ekonomik kalkınmanın sağlanmasıdır.⁴⁶ Bu başlıkların hayata geçirilmesi, kentlerde dayanışmacı ve sorumlu bir hemşehrilik bilincinin gerçekleştirilmesine bağlı görülmüştür.⁴⁷

Kenttaşlık hakları, yaşam kalitesinin özünü, gerçekleşme düzeyini belirleyen, geliştirilmesi için erek gösterilen temel bir öge niteliği taşımaktadır.⁴⁸ Yerelleşme eğilimleri ile birlikte önem kazanan bu haklar, kentte yaşayanlar tarafından kazanılmış ve insan haklarının kentte talep edilmesi ile de somut bir nitelik kazanmıştır. Özer'e göre insan hakları demokrasi gibi evrenseldir ancak; korunmaları yerel bir sorun olarak görülmektedir.⁴⁹ Bu bağlamda insan haklarının kentli hakları çerçevesinde de ilk sunulacağı mekân kentler olmaktadır. Kenttaş kavramı içinde yer alan kadınların diğer bir deyişle “kadın hemşehrilerin” de erkekler kadar kentsel hizmetlerden faydalanması, yerel etkinlikler hakkında bilgi sahibi olması ve yerel yönetimin kararlarına katılabilmesi gerekmektedir.⁵⁰ Bu anlamda kadınların, kentte eşit ve adil bir şekilde haklarının sağlanması ve korunması görevi de yine yerel yönetimlere düşmektedir. Çünkü dünya çapındaki şehirlerde milyonlarca kadın yoksulluk, yoksunluk ve güvensizlik içinde yaşamaktadır.⁵¹ Bu sorunların ortadan kaldırılmasında merkezi yönetim kadar o kentteki yerel yönetimlerin de sorumlu görülmesi gerekmektedir.

⁴⁵ Önder, **a.g.k.**, s. 63.

⁴⁶ Council of Europe, **a.g.k.**

⁴⁷ Hamit Palabiyik, “Kentli Hakları ve Avrupa Kentsel Şartı”, members.comu.edu.tr/hpalabiyik/makale/f9.pdf s. 4, (Erişim Tarihi:16.05.2015).

⁴⁸ Cevat Geray, “Kentsel Yaşam Kalitesi ve Belediyeler”, **Türk İdare Dergisi**, Yıl: 70, Sayı: 421, Aralık 1998, s. 336.

⁴⁹ Ahmet Özer, “Küreselleşme ve Yeni Dünya Düzeni Karşısında İnsan Haklarının Durumu”, **İnsan Hakları Yılığ**, Cilt:29, 2011, s. 59

⁵⁰ GABB, **Yerel Yönetimlerde Cinsiyet Eşitlikçi Politikalar**, GABB Eğitim Yayınları, İstanbul, 2011, s. 37.

⁵¹ Alison Brown and Annali Kristiansen, **a.g.e.**, s. 28

1.1.4. Kadın Hakları

Var olmaya başladığı andan itibaren doğayı kontrol altına almaya çabalayan insanoğlu aslında en büyük mücadelesini kendi için, diğer insanlara karşı vermiştir. Başkaları ise, bir grup, bir zümre, bir hükümdar bazen de bir devlet olarak insanın karşısına çıkmıştır. 1215 yılında Magna Carta ile başlayıp, 1789 İnsan ve Yurttaş Hakları Bildirisi daha sonra Evrensel İnsan Hakları Beyannamesi ile devam eden ulusal ve uluslararası birçok bildiri, sözleşme ve anlaşma ile güvence altına alınan “insanın hakları” insanı kucaklayamamış; kadını içerisinde barındıramamıştır. 18.yüzyılda Fransa’da kadın, erkekten daha az insan ve erkekten daha az yurttaş olmadığını Devrim sürecinde göstermiştir. Kadın hem kendisi hem halkının özgürlüğü hem de sınıfı için savaşmıştır.⁵² Tüm devrimler, mücadeleler, talepler kadın- erkek birlikte gerçekleştirilirken, “insan hakkı” sadece erkeğe verilen bir hak olarak algılanmış yüzyıllar boyunca kadın hep ötelenmiştir. Dünyanın hemen her yerinde temel hakları önce erkekler elde etmiş daha sonra bu haklar kadınlara verilmiş; bazen de veril(e)memiştir. Bu bağlamda “I. Dalga” adı verilen Feminist Hareket, kadının insan olduğunun vurgulanması gibi çok geri bir noktadan başlamış ve erkeğe eşit birey olarak kadının temel insan haklarını talep etmiştir.⁵³ Hareket içerisinde özellikle Olympe Gouges, Mary Wollstonecraft gibi feministler kadınlar için eğitim, siyasal katılım, özgürlük, eşitlik gibi hak taleplerinde bulunmuşlardır.

Kadınların mücadeleleri özellikle 19. ve 20. yüzyıllarda artarak devam etmiştir. 20. yüzyılın ilk yarısında, birçok uluslararası bildirge ve belge cinsiyet bakımından yetersiz kalmaya devam etmiş ve kadınların özgül haklarının genel bir “insan hakları” paketi içinde ele alınıp tanındığı varsayılmıştır.⁵⁴ Kadınların haklarının hukuksal anlamda “insan” kavramı içerisinde verildiğinin kabul edilerek, kadın haklarının sınırlandırılmasının belli başlı nedenleri vardır. Din, kültür, ideolojiler, toplumsal yapı bunlardan bir kaçıdır. Örneğin; liberalizmin temsilcilerinden John Stuart Mill her ne kadar “eşitlerden oluşan” bir toplum idealinden bahsetse de liberalizmin yaptığı kamu-özel ayrımı hem kadınların kamuda

⁵² Diren Çakmak, “Fransız Devrimi’nde Kadın: Eksik Yurttaş”, **Ege Akademik Bakış**, 7(2), 2007, s. 741

⁵³Fatmagül Berktaş, “Kadınların İnsan Haklarının Gelişimi ve Türkiye”, **Sivil Toplum ve Demokrasi Konferans Yazıları**, no:7, 2004a, s. 3

⁵⁴Berktaş(2004a), **a.g.k.**, s. 8.

bulunuşunu engellemiş ve kadını eve hapis etmiş hem de “özel” gerekçesiyle kadının bu alandaki sorunlarını uzun süre görmezden gelerek ataerkil bir toplum yapısını daha yaygın hale getirmiştir. The Subjection of Women eserinde Mill, kadınların aile yaşamında erkeğe eşit olduğunu fakat erkeğin bu fikri kabul edemediğini belirtmiştir. Hatta Mill, dönemindeki ortak hukuk altında evli çiftler arasındaki eşitliğin sadece yasanın ruhunda yaşadığını ifade etmiştir.⁵⁵ Bu bağlamda, eşitlik ifadesinin uygulamada bir anlam ifade etmediği görülmektedir. Kadın haklarının başlı başına ele alınması ise ancak 20. yüzyılda gerçekleşmiştir.

Özellikle, 1970’lerden itibaren ortaya çıkan II. Dalga feminist hareketlerle birlikte kadının toplumsal konumu tekrar sorgulanmış, erkeklerle eşit olarak doğan kadınların “eşit hak” talepleri yeniden gündeme gelmeye başlamıştır.

20. yüzyıl sonlarından itibaren de, soğuk savaşın sona ermesi, ülkelerin vatandaşlarının refahlarını artırmada rekabete girmesi, teknolojik buluşların artması ve hız kazanmasına paralel şekilde kadın hakları konusunda da ciddi ilerlemelerin yaşandığı bir döneme girilmiştir. Uygulama açısından tartışılabileceği bir yana bırakıldığında, 21. yüzyılda dünyanın hemen her ülkesinde kadınlar belgelerle de olsa erkeklere eşit haklar elde etmişlerdir. Bundan dolayı bu dönemin, kadınların hak arama döneminden daha çok onların sorunlarına çözüm bulma odaklı olduğu söylenebilir. Feminist Hareketin gelişim süreci, çalışmanın ilerleyen kısmında ele alınmaktadır.

1.1.5. Toplumsal Cinsiyet

Cinsiyet (sex) terimi; kadın yahut erkeğin sahip olduğu biyolojik, genetik farklılığı ifade etmede kullanılan bir kavramdır. Yani cinsiyet kişide doğuştan var olan bir özelliktir. Cinsiyetin genetik, somatik, psikolojik ve toplumsal olarak tanımlanan farklı türleri vardır.⁵⁶ Bunlardan toplumsal cinsiyet (gender), kadınların ötekileştirilmesinin başlıca nedenlerinden biri olduğu için önemlidir. Toplumsal cinsiyet, kadın ya da erkek olmaya toplumun ve kültürün yüklediği anlamları ve beklentileri ifade etmektedir; kültürel bir yapıyı karşılamaktadır ve genellikle bireyin

⁵⁵ Mill, a.g.e., s. 54.

⁵⁶Şafak Kaypak, “Toplumsal Cinsiyet Bakış Açısından Kente Bakmak”, **Niğde Üniversitesi İİBF Dergisi**, 2014, Cilt: 7, Sayı: 1, s. 345

biyolojik yapısı ile ilişkili bulunan psikolojik özelliklerini de içermektedir.⁵⁷ Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (UNHCR)'ne göre toplumsal cinsiyet, “Kadın ve erkek arasında sosyal veya kültürel olarak yapılandırılmış, tanımlanmış olan ve cinsiyetlerden birine yüklenen kimliklere, statülere, rol ve sorumluluklara dayanan ilişkiyi tanımlamaktadır. Toplumsal cinsiyet sabit ya da doğuştan değildir, ancak zamanla sosyal ve kültürel olarak yapılanarak bir anlam kazanmaktadır.”⁵⁸ Toplumsal cinsiyetle ilgili önemli bir tanım da CEDAW⁵⁹'ın birinci maddesinde yer almıştır. Buna göre; ‘kadınlara karşı ayırım’, kadınların, medeni durumlarına bakılmaksızın ve kadın ile erkek eşitliğine dayalı olarak politik, ekonomik, sosyal, kültürel, medeni veya diğer sahalardaki insan hakları ve temel özgürlüklerinin tanınmasını, kullanılmasını ve bunlardan yararlanılmasını engelleyen veya ortadan kaldıran veya bunu amaçlayan ve cinsiyete bağlı olarak yapılan herhangi bir ayırım, mahrumiyet veya kısıtlama anlamına gelecektir, denilerek kadınlara karşı yapılan ayırımın çerçevesi çizilmiştir.⁶⁰

Cinsiyet ve toplumsal cinsiyet ayrımının ilk kez 1968 yılında Stoller tarafından *Cinsiyet ve Toplumsal Cinsiyet* eserinde kullanıldığı belirtilmektedir.⁶¹ Stoller, bu eserinde toplumsal cinsiyeti; cinsiyetin bir yönü olarak ele almış ve toplumsal cinsiyetin kültürel olarak belirlendiğini savunmuştur.⁶² Bu tarihten sonra ivme kazanmış olan II. Dalga Feminist Hareket, toplumların kadına biçtiği role karşı gelerek, toplumsal cinsiyetin toplum tarafından belirlendiğini ve bunun kadının toplumsal konumunu ikincileştirmemesi gerektiğini savunmuştur.

Toplumsal cinsiyet bireye toplumun yüklediği anlamlar olduğundan, zaman içinde değişebilir. Hatta aynı zamanda, farklı mekânlarda toplumsal cinsiyet kavramına atfedilen anlam farklılaşabilir. Cinslerin eşit olarak algılanmaması,

⁵⁷Vehbi Bayhan, “Beden Sosyolojisi ve Toplumsal Cinsiyet”, **Doğu Batı Dergisi**, Yıl:16, Sayı: 63, 2013, s. 153

⁵⁸Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (UNHCR), www.unhcr.org.tr/ 2007, (Erişim Tarihi:16.05.2015)

⁵⁹1979 yılında Birleşmiş Milletler Tarafından Kabul Edilen Kadına Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Yok Edilmesi Sözleşmesi

⁶⁰ CEDAW, Madde 1

⁶¹ Zeynep Direk, “Judith Butler: Toplumsal Cinsiyet ve Bedenin Maddeleşmesi”, **Cinsiyetli Olmak. Sosyal Bilimlere Feminist Bakışlar**, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 2009, Aktaran : Bayhan, a.g.k., s. 160

⁶² Robert J. Stoller, **Sex and Gender, The Development of Masculinity and Femininity**, Reprinted By Karnac Books, London, 1984, Preface xi

mekânın da bölüşümüne neden olmuş ve kadın özel alanda yer alırken, erkek daha çok kamusal alanda faaliyet göstermiştir.⁶³ Mekânın, zamanın, hak ve sorumlulukların eşit paylaşılmaması toplumsal cinsiyet eşitsizliğini beraberinde getirmiştir. Bu bağlamda toplumsal cinsiyet eşitliği, kadın ve erkeğin, toplumsal kurumlar içinde (aile, çalışma, hukuk, eğitim, siyaset, din, sağlık, vb.) mevcut kaynakları, fırsatları ve gücü kullanımlarında eşitliği ifade ederken toplumsal cinsiyet eşitsizliği, bu alanlardan birinin diğerine göre eşitsiz konumunu anlatmaktadır.⁶⁴ Berktaş'a göre toplumsal cinsiyet eşitliğinin gerçekleşmesi, kamusal alanda daha fazla yurttaş katılımının, kadın sivil toplum örgütlerinin daha etkin ve yaratıcı roller oynamasının ve devlet kurumlarının performansının denetlenip izlenmesinin, önemli bir ögesi ve bu açıdan demokrasinin gelişmesinin ve daha fazla "demokratikleşmesi"nin de koşuludur.⁶⁵

Toplumsal cinsiyet eşitsizliği özellikle az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde ciddi bir kadın hakları ihlali yaratmaktadır. Bu ülkelerde kadının cinsiyetinden dolayı ikincileştirilmesine yönelik ciddi bir sorun mevcuttur. "Ayrımcılığa dayanan uygulamalarda kadının ikinci plana atılma nedeni biyolojik farklılığından kaynaklanır", iddialarına karşı çıkan feministler, bunun toplum tarafından kadın ya da erkeğe verilen rollerle ilişkili olduğunu vurgulamaktadırlar. Özellikle, toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin en önemli nedeni olarak gördükleri ataerkil düşünce kalıpları, feminist söylemin en büyük düşmanı olmuştur.⁶⁶ Onlara göre, toplumsal cinsiyetten kaynaklanan eşitsizlikler, asıl olarak tarihi devirlerden günümüze kadar aktarılan kümülâtif bir üründür ve genel olarak erkeklerin kadınlar üzerindeki baskı ve şiddetiyle örgütlenmiştir.⁶⁷ Devletin olmadığı ve herhangi bir sınıfsal ayrışmanın yaşanmadığı topluluklarda dahi kadının ikincil bir statüye sahip olmasının tek nedeni olarak görülen "cinsiyet", erkeklerin bu baskısının toplumsal

⁶³Gülay Ercins, "Demokrasinin Bir Ön Koşulu Olarak Kamusal Alan ve Türkiye'de Kamusal Alan Algısı", *C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, Cilt 14, Sayı 1, 2013, s. 302

⁶⁴Yıldız Ecevit, "Toplumsal Cinsiyetle Yoksulluk İlişkisi Nasıl Kurulabilir? Bu İlişki Nasıl Çalışabilir", *C.Ü. Tıp Fakültesi Dergisi*, 25(4), Özel Ek, 2003, s. 83

⁶⁵Fatmagül Berktaş, "Giriş: Karşılıklı Anlayış ve İşbirliği İçin Köprüler Kurmak", *Türkiye'de ve Avrupa Birliği'nde Kadının Konumu: Kazanımlar, Sorunlar, Umutlar*, Derleyen: Fatmagül Berktaş, KA-DER Yayınları, 1. Basım, İstanbul, 2004(b), s. 15

⁶⁶İrem İnceoğlu, "Küresel Kadın Hareketleri ve Alternatif Küreselleşme Söylemlerine Feminist Müdahaleler", *Fe Dergi: Feminist Eleştiri* 4, Sayı 1, Ankara, 2012, s. 117.

⁶⁷Handen Sayer, *Toplumsal Cinsiyet Eşitliğine Erkeğin Katılımı*, TC Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, 2011, Ankara, s. 14

hayatın her alanında görülmesine neden olmuştur.⁶⁸ Öyle ki demokrasi, insan hakları ve bireycilik vurgusu yapan liberalizmin en yaygın olduğu İngiltere de bile kadınlar birçok hakları ancak 20. yüzyılın ikinci yarısında kazanabilmişlerdir.

1.2. Sosyal Politika

Tarihin ilk dönemlerinden beri var olan sosyal politika, önceleri din ve hümanizm gibi etkenler üzerinden varlığını sürdürmüş ve toplum düzeninin korunmasına katkı sağlamıştır. Kavram ve uygulama olarak, 19. yüzyılda sanayileşmiş Avrupa ülkelerinde doğan sosyal politika kavramı, ilk defa, Almanya’da Profesör Riehl tarafından kullanmıştır.⁶⁹ O dönemde sosyal politika işçi sorunlarının çözülmesi, emek ve sermaye arasındaki çelişkilerin ve çatışmaların giderilmesi veya azaltılması için gerekli olan önlemlerin alınması gibi daha dar nitelikte bir amaca hizmet etmiştir.⁷⁰ Ancak zaman içerisinde, iletişim ağlarının gelişmesi, sermaye yarışının artması, insan hakları, demokratikleşme gibi kavramların önem kazanmasıyla birlikte, sosyal politika ilgi alanını tüm insanları kapsayacak şekilde genişletmiştir.

Koray’a göre sosyal politika, devlete ait ve topluma yönelik politikalar dizisidir.⁷¹ Devletin uyguladığı bu politikalar da zaman içerisinde değişime uğramıştır. İkinci kuşak hakların gelişimine paralel olarak sosyal politikanın da alanı ve hedefleri değişmiş ve genişlemiştir. Buna göre; 19. yüzyılda ilgisini endüstrileşme ve kentleşmenin yol açtığı tehlike ve sefaletle maruz kalan işçi sınıfının korunmasına yönelen sosyal politika, 20. yüzyılın ilk yarısından sonra, gelişmiş ülkelerde refah devleti anlayışının benimsenmesi ve işçi sınıfının sorunlarının da büyük ölçüde çözüme kavuşturulmasıyla kapsam ve alanını çağdaş toplumsal sorunları kapsayıcı biçimde genişletmiş ve sonrasında kadınların çalışma hayatına katılımını kolaylaştırıcı önlemler, çocuk ve yaşlıların bakımı, çevre politikaları, madde

⁶⁸Şirin Tekeli, **Kadınlar ve Siyasal Toplumsal Hayat**, Birikim Yayınları, 1.Basım, 1982, İstanbul, s.55

⁶⁹ Murat Aydın, **Sosyal Politika ve Yerel Yönetimler**, Yedirenk, İstanbul, 2008, s. 23

⁷⁰Şerife Türcan Özşuca, “Sosyal Politikanın Gelişimi”, iyh.istabip.org.tr/sirer/sp/7.pdf (Erişim Tarihi: 17.05.2015)

⁷¹ Meryem Koray, “ Sosyal Politikanın Anlamı ve İşlevini Tartışmak”, **Çalışma ve Toplum**, 2007/4, s. 19

bağımlılığı ve cinsiyet ayrımcılığı gibi konular sosyal politikanın ilgi alanına girmiştir.⁷²

1929 krizi ile ortaya çıkan ekonomik buhran, işsiz ve yoksulların artması devletin ekonomiye müdahalesini gerekli kılmış, “sosyal devlet” ilkesinin uygulanması sonucunu doğurmuştur. OECD ye göre, bir harcamanın sosyal harcama sayılması için yaratılan faydanın bir ya da daha fazla amaca yönelik olması gerekmektedir.⁷³ Buna göre, ikinci dünya savaşı sonrasında meydana gelen yıkımın ortadan kaldırılmasında devlet, klasik görevlerinden başka eğitim, sağlık, sosyal güvenlik, sosyal yardım gibi hizmetleri üstlenerek sosyal politikalar geliştirmiştir. Hiç kuşku yok ki, devletlerin bu tür görevleri üstlenmelerinde, hızlı bir kalkınma süreci içerisine girmeleri ve vatandaşlarının sosyal refahlarını artırıcı kurumsallaşmaları tamamlamaları önemli rol oynamıştır.⁷⁴

Bu gibi politikalar belirlenirken ülkeler kendi siyasi, ekonomik ve kültürel koşullarına uygun şekilde alanlar belirlemekte, yukarıda sayılan kriterler yalnızca yol gösterici olmaktadır. Ancak devletler genel olarak vatandaşlarının sosyal refahını artıracak şekilde hizmetler sunmaya genel olarak istekli olmaktadır. Koray’a göre, 20. yüzyıldaki değişimlere paralel şekilde devlet bir sosyal yönetim anlayışına sahiptir ve bu sosyal sorumluluk anlayışıyla toplumda özellikle eğitim, sağlık, barınma ihtiyaçları ve çalışma koşulları açısından herkese asgari bir düzey sağlama konusunda çaba göstermektedir.⁷⁵ 1970’lere kadar devletlerin sosyal politika üretme çabaları sürmüş, ancak 1970 yılına gelindiğinde, dünyada yeni bir krizin ortaya çıkması, sosyal devletin kaybetmesine, serbest piyasa ekonomisinin önem kazanmasına neden olmuştur.⁷⁶ Bu durum refah devletinin aşınması sonucunu doğurmuş ve gelişen serbest piyasa koşullarında devlet vereceği hizmeti özel sektöre

⁷²Halis Yunus Ersöz, “Yerel Yönetimlerin Sosyal Politika Alanındaki Rolü”, **Sosyal Politikalar Dergisi**, 2007, www.sosyalpolitikalar.com.tr/derg-boeluemler/kapak-kapak-dosyasi/28-yerel-yoenetimlerin-sosyal-politika-alanndaki-rolue.html (Erişim Tarihi:18.06.2015)

⁷³Ferhan Berkay, “1980-2010 Döneminde Sosyal Refah Devleti Çerçevesinde Türkiye’de Sosyal Güvenlik Harcamalarının Gelişimi”, **Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi**, Cilt: 4, Sayı: 9, 2013, s.8.

⁷⁴ Ersöz, **a.g.k.**, s. 34

⁷⁵ Meryem Koray, **Sosyal Politika**, Ezgi Kitabevi, 1.Baskı, Bursa, 2000, s. 58

⁷⁶ Ayşe Buğra ve Çağlar Keyder, “Önsöz”, **Sosyal Politika Yazıları**, Derleyenler: Ayşe Buğra ve Çağlar Keyder, İletişim Yayınları, 1. Baskı, İstanbul, 2006, s. 11

paylaşmaya başlamıştır. 1990'lı yıllara gelindiğinde, sosyal devlet, sosyal belediyecilik gibi kavramlar önem kazanmaya başlamıştır.

1.2.1. Sosyal Devlet

Sosyal devlet, bir toplumda daha fazla eşitlik yaratmak ya da var olan eşitsizlikleri ortadan kaldırmak için, sosyal ve piyasa aktörlerinin olumsuz etkilerini yok etmeyi hedef alan bir devlet biçimi olarak tanımlanmıştır.⁷⁷ Kapitalist üretim süreçlerinin varlıklı kesimler lehine sonuçlar ortaya çıkardığını düşünenler tarafından bir tür genel uzlaşma sağlama çabasının ürünü olarak ortaya çıkan sosyal devlet, halkın isteklerine uyarak adil bir biçimde refahın halka yayılmasını amaçlamaktadır.⁷⁸

Sanayi devrimi ile birlikte düşük ücretli işçilerin sorunlarına çözüm bulmaya odaklanan sosyal devlet, 20. ve 21. yüzyıl ile birlikte dönüşüm geçirmiştir. 20. yüzyılın ilk yıllarında, bireysel özgürlükleri ilerletmek ve devletin sosyal reformlarda aktif bir rol benimsemesi gereğine dayanan yeni liberalizm politikası görülmüştür.⁷⁹ Buna göre devletler eğitim, sağlık, sosyal güvenlik ve yardımlaşma gibi alanlarda sosyal yönlerini ön plana çıkarmışlar ve bu gibi sorunlara çözüm üretmişlerdir. Sermayeden finanse edilen gelirle devlet sosyal yönü ağır basan bir anlayış içerisine girmiştir. 1930-1970 yılları arası, sosyal politikaların sosyal devlet ilkesi çerçevesinde yerine getirildiği bir dönemi işaret etmektedir. BM tarafından da 10 Aralık 1948 tarihinde kabul edilen Evrensel İnsan Hakları Bildirgesi, sosyal devletin görevine değinmesi açısından önemli bir belgedir. Buna göre; herkesin, kendisinin ve ailesinin sağlığı ve iyi yaşaması için yeterli yaşama standartlarına hakkı vardır.

⁷⁷Mary Ruggie, **The State and Working Women: A Comparative Study of Britain and Sweden.** Princeton, N J: Princeton University Press, 1984, s.11(Aktaran: Saniye Dedeoğlu, Eşitlik Mi, Ayrımcılık Mi? Türkiye’de Sosyal Devlet, Cinsiyet Eşitliği Politikaları ve Kadın İstihdamı, **Çalışma ve Toplum**, 2009/2, s.42

⁷⁸Fatih Yüksel, “Sosyal Devletin Dönüşüm Sürecinde Yerel Yönetimlerin Yeni İşlevleri”, **Ankara Üniversitesi SBF Dergisi**, 62-1, s. 281

⁷⁹Maria Cristina Marcuzzo, “Keynes and the Welfare State”, s. 4, Maria Cristina Marcuzzo, “Keynes and the Welfare State”, www.ie.ufrj.br/datacenterie/pdfs/seminarios/pesquisa/texto_02_12.pdf (Erişim Tarihi: 14.05.2015).

1970 yılında ortaya çıkan kriz ile birlikte, tüm dünyada Keynesyen Model⁸⁰ sorgulanmaya başlanmış ve devletin sosyal işlevlerinin devletin iş yükünü artırarak devleti hantallaşmaya sürüklediği gözlemlenmiştir. Piyasalarda devletin olması, devletin her alana daha fazla müdahalesini getirmiş bu da 20. yüzyıl demokrasi anlayışı ile çelişmeye neden olmuştur. Bu tarihten sonra özellikle ABD ve İngiltere’de yönetim anlayışının değişmeye başlaması ve “küçük ama etkin devlet” sloganıyla hareket edilerek devletin iş yükünün azaltılmasına paralel şekilde devlet, kimi görevlerini özel sektör ve yerinden yönetim kuruluşları ile paylaşma yoluna gitmiştir.

Teknolojinin ve iletişim ağlarının hızlı bir ilerleme kaydettiği, devletin küçültülmesi politikaları, ekonomilerin büyüyerek sermaye yarısının hızlandığı 20. yüzyıl sonunda, küreselleşme kavramı da sıklıkla gündeme gelmeye başlamıştır. Bu bağlamda küreselleşme sürecinde, "devletin verimsizliği ve hantallığı" vurgusundan yola çıkılarak, devletin küçültülerek boşalan sahanın büyük ölçüde uluslararası örgütlere ve dolayısıyla uluslararası sermayeye terk edildiği gözlemlenmektedir.⁸¹ “Bu dönemde sosyal devlet işlevini yitirmiş, biçim değiştirmiştir. Özellikle, 1980’li yılların başından itibaren etkisini iyice hissettiren küreselleşme süreci sonucu ulusal sosyal devletlerin bir takım görev ve yetkilerini devretmesinin ve sosyal haklardan vazgeçilmesinin bir sonucu olarak piyasa süreçleri, özelleştirme, bireysel haklar, bireysel sorumluluk, yerelleşme ve sivil toplum anlayışı öne çıkmıştır.⁸²

1.2.2. Sosyal Belediyecilik

Sosyal belediyecilik, sosyal devlet anlayışının değişmeye başladığı 1970’li yıllarda sosyal devletin görev ve sorumluluklarını devralacak şekilde ortaya atılmıştır. Bu bağlamda sosyal belediyecilik; belediyelerin klasik belediyecilik hizmetleri olarak adlandırılan hizmetlerden oluşan hizmet sepetinin genişleyerek; kentlerin sosyal yapısına etki edecek eğitim, sağlık, kültür, refah gibi alanlarda da

⁸⁰John Maynard Keynes tarafından ortaya konulan 1929-1970 yılları arasında etkin olan makro ekonomi modelidir. Keynes, piyasaların kendiliğinden dengeye gelemeyeceğini savunmuş ve devletin ekonomiye aktif müdahalesini öngörmüştür. Ayrıntılı bilgi için bakınız: Ercan Eren, **Makro İktisat**, Avcıol Basım Yayın, 3. Baskı, İstanbul, 2001, s. 68-97; Cafer Unay, **Genel İktisat**, Ekin Kitabevi, Bursa, 1997; Orhan Çoban, **İktisada Giriş**, Selçuk Üniversitesi Basımevi, 2. Baskı, Konya, 2010.

⁸¹ Yüksel, **a.g.k.**, s. 288

⁸²Hasret Öztürk ve Hüseyin Gül, “Sosyal Belediyecilik Sosyal Devlete ve Sosyal Haklara Bir Alternatif mi?”, **IV. Sosyal Haklar Ulusal Sempozyumu**, Muğla, 2012, s.380

hizmet sunan kurumlar haline gelmelerini ifade etmektedir.⁸³ Yönetimde yerelleşme ile birlikte gerçekleşen bu değişim bir süreçtir ve bu süreçle birlikte belediyeler, yerel ekonomiyi yapılandırmak ve etkilemek için fırsat sunma potansiyellerini artırmaktadırlar. Böylece yerel yönetimler, özellikle kentsel yoksulluğun azaltılmasında sosyal politika sunmanın önemli bir aktörü haline gelmektedirler.⁸⁴ Özellikle, gelişmiş ülkelerin büyük çoğunluğunda sosyal hizmetler yerel yönetimler tarafından yürütülmektedir. Genel olarak hizmetlerin planlama ve denetimi devlet tarafından yapılmakla birlikte, uygulama ve finansman yerel yönetimlerce sağlanmaktadır. Avrupa Yerel Yönetim Özerklik Şartı'nda da hizmetin en yakın idari birim tarafından yerine getirilmesi esası benimsenmiştir.⁸⁵

Sosyal belediyecilik, belediyelerin sosyal işlevlerini arttıran ve sosyal yaşam içinde aktif hale gelmelerini sağlayan, yani sosyal devletin gereklerini gerçekleştirmeye yönelik olarak belediyelere yeni birtakım görevler yükleyen bir anlayıştır.⁸⁶ Özellikle 1970'li yıllarda ortaya çıkan küreselleşme ve yerelleşme ile birlikte, yerel yönetimlerin demokratik yerel kuruluşlar olarak ön plana çıkmasıyla, belediyeler, halka en yakın birimler olarak hizmet sunumunda önem kazanmışlardır. Belediyecilikte asıl amaç; kentte yaşayan kent halkının gerçekten ihtiyacı olan hizmetleri etkili bir şekilde yerine getiren ve bu hizmetleri kendisine sınırlı bir şekilde verilen kaynaklarla, genel ahlaka, kamu yararına, insan hak ve özgürlüklerini gözetecek şekilde sorumlu, etkili, kaliteli ve verimli bir şekilde yerine getirmektir.⁸⁷ Bu bağlamda, sosyal belediyecilik anlayışında da belediye, kültür, sağlık, eğitim, turizm, kentleşme, konut, sosyal yardımlaşma ve dayanışma, kimsesiz, fakir vb. yardıma muhtaç insanların gözetilmesi gibi birçok sosyal faaliyeti yerine

⁸³İlker Şahinoğlu, **Avrupa Birliği'ne Uyum Sürecinde Türkiye'de Sosyal Belediyecilik Anlayışı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2014, s. 68

⁸⁴Jesko Hentschel, "Using Rapid City Surveys to Inform Municipal Social Policy – An Application in Cali, Colombia", World Bank, 2004, s. 2, library.worldbank.org/doi/pdf/10.1596/1813-9450-3369 , (Erişim Tarihi: 08.06.2015)

⁸⁵Arzu Yıldırım, "Belediyelerin Sosyal Politika Uygulamaları Üzerine Bir Değerlendirme: Malatya Belediyesi Üzerine Değerlendirme", **Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, Yıl: 7, Sayı: 17, Ağustos 2014, s: 500.

⁸⁶Fahri Sevimli, "Sosyal Belediyecilik Nasıl Olmalı?", www.sosyalpolitikalar.com.tr/makale/2054-sosyal-belediyecik-nasil-olmali.html (Erişim Tarihi: 01.06.2015)

⁸⁷Yıldırım, **a.g.k.**, s: 499.

getirmektedir.⁸⁸ Pektaş'a göre sosyal belediyeçilik, sunduğu sosyal nitelikli mal ve hizmetlerle hemşehrilere daha iyi bir yaşam standardı yaratmayı hedefleyen ve onların bütçesine sosyal adalet sağlayıcı biçimde katkı yapan belediyeçiliği ifade etmektedir.⁸⁹

1.3.Kadın Dostu Kentler

Geçmişten günümüze, kadınlar ve erkekler kentsel alanda birbirlerinden farklı sorumluluklar ve görevlerle ilişkilendirilmekte ve genellikle kadınlar erkeklere oranla kenti daha sınırlı kullanmaktadırlar. Genel olarak her toplumda kadın birey olmaktan ziyade öncelikle eş, anne rolleriyle tanımlanmakta ve bu durum kadınların aktivitelerinin kısıtlanması anlamına gelmektedir. Kadınların özel alan bağımlılığı kentteki temsil oranlarını da etkilemekte ve kent daha çok erkek bakış açısıyla planlanmaktadır. Bu bakış açısının değişmesine yönelik çalışmalarda, kent kadınları da içine alacak şekilde planlanmakta ve kentsel mekânlar kadın sorun ve ihtiyaçlarına göre tasarlanmaktadır. Bu bağlamda BM güvenli ve kapsayıcı bir kentin şu niteliklere sahip olması gerekliliğini belirlemiştir⁹⁰:

- Kadın ve kızlar şehirde şiddet ve saldırı korkusu olmadan yaşayabilmelidir.
- Ev veya sokak neresi olursa olsun kadınlar ayrımcılıkla karşılaşmamalıdır
- Kadınların ekonomik, siyasi, sosyal ve kültürel hakları garanti altına alınmalıdır ve kadınlar, kendi yaşamlarını ilgilendiren kararların alınmasına etkin bir şekilde katılmalıdır.
- Devlet, kentteki tüm yurttaşların haklarını garanti altına almalıdır.
- Devlet ve yerel yönetim kadına yönelik şiddette dikkatli olmalı, önleyici önlemler almalı ve şiddete cezalar getirmelidir.
- Devlet ve yerel yönetimler kentteki kadınların adalete erişimlerini garanti altına almalıdırlar.

⁸⁸Ahmet Turan Adıyaman ve Salih Demirel, "Sosyal Belediyeçilik Üzerine Bir Değerlendirme: Ankara Büyükşehir Örneği", **Dış Denetim**, 2011, s. 117

⁸⁹ Ethem Kadri Pektaş, "Türkiye'de Sosyal Belediyeçilik Uygulamaları ve Karşılaşılan Sorunlar", **Akademik İncelemeler Dergisi**, Cilt 5, Sayı: 1(2010), s.6

⁹⁰UN Women, **Building Safe and Inclusive Cities for Women a Practical Guide**, New Delhi, 2011, s. 4

Yine, kadınların kentsel sorunlarını çözmek ve kenti kadınları da kapsayacak şekilde planlamak amacıyla BM tarafından Kadın Dostu Kentler Projesi geliştirilmiştir. 1998 yılında Latin Amerika’da cinsiyete duyarlı yerel yönetimler tarafından başlatılan proje, 2003 yılında Asya ülkelerinde tekrarlanmıştır. Proje 17 ülkede 100’ü aşkın şehirde uygulanmaktadır.⁹¹ Projeye göre “Kadın Dostu Kentler”, kadınların;

- Sağlık, eğitim ve sosyal hizmetlere
- İstihdam olanaklarına
- Kaliteli, kapsamlı kentsel hizmetlere (ulaşım, konut, güvenlik, vb)
- Şiddete maruz kaldıkları takdirde haklarını güvence altına alacak mekanizmalara erişimini ve
- Yerel yönetimlerin planlama ve karar alma süreçlerine katılımını sağlayarak erkekler ile birlikte kentsel yaşamın tüm alanlarında eşit bir biçimde yer almasını destekleyen kentlerdir.⁹²

Kadın Dostu Kent, ırk renk, dil, gelir ayrımı olmaksızın çalışan ve çalışmayan tüm kadınları kapsayacak şekilde politikaların geliştirildiği ve kadınların ihtiyaçlarının karşılandığı bir kenti anlatması açısından önemlidir.⁹³ Bu bağlamda kadın dostu olmak isteyen kentler, kadınların karar alma süreçlerine ve mekanizmalarına katılımını artırmalı; kadın erkek eşitliğini sağlamaya yönelik stratejiler geliştirmeli ve uygun araçlarla bu stratejileri yaşama geçirmeli; kadınların gündelik hayatlarını iyileştirmeye yönelik özel politikalar geliştirmelidir.⁹⁴

Dünya genelinde içlerinde Kore, Finlandiya, Hindistan, Türkiye gibi farklı toplumsal ve kültürel özelliklere sahip ülkelerin olduğu birçok ülke kadın dostu

⁹¹“Information on Gender Equality within UN-HABITAT”, unhabitat.org/gender-equality-network/ (Erişim Tarihi: 07.06.2015).

⁹² “Kadın Dostu Kentler”, www.kadindostukentler.org/, (Erişim Tarihi: 25.05.2015).

⁹³Nora Abada, **Understanding Women Friendly Cities**, Masters of Urban and Regional Planning, Ball State University, Indiana, 2013, s. 8.

⁹⁴Nevin Şenol, **Kadın Dostu Kentler Avrupa’dan Örnekler**, 2008, s. 5, www.kadindostukentler.org/content/docs/outputs/avrupadan-ornekler.pdf (Erişim Tarihi: 20.06.2015)

kentler projesini uygulamakta ve kadınların kentsel sorun ve ihtiyaçlarına çözüm sunmaktadır.

Projeye, çalışmanın sonraki bölümlerinde ayrıntılı olarak yer verilecektir.

İKİNCİ BÖLÜM DÜNYADA KADININ DURUMU

Yüzyıllar boyunca aynı dünyayı paylaşan kadın ve erkek aynı haklara layık görülmemiş, kadın, 21. Yüzyıla kadar sürecek olan bir mücadelenin peşinden koşmuştur. Kadının mevcut durumunu analiz edebilmek amacıyla, çalışmamızın bu bölümünde dünyada kadınların siyasal, ekonomik, toplumsal konumuna yer verilecek olup, kadın haklarının tarihsel gelişimi ve kadın sorunlarına değinilecektir.

2.1. Dünyada Kadının Durumu

Yerleşik hayata geçilmemiş olan eski çağlarda, bugünün aksine soyun devamını sağlayan olarak görülen kadına önem veriliyor ve anaerkil bir toplum yapısı hüküm sürüyordu.

İlkel toplumlarda iklim şartları nedeniyle göçebe bir yaşam sürülürken temel ekonomik etkinlik avcılık ve toplayıcılıktır. Avcılık görevi erkeğe düşerken, kadın genel olarak toplayıcılık yapmıştır. İnsan ömrünün günümüzdekinin yarısı kadar bile olmayan bu dönemde, kadın hayatının önemli bölümünde hamiledir. Dört, beş çocuklu bir aile yapısının mevcut olduğu ilkel toplumlarda kadın evdedir ve çocuk büyütme görevi kadındadır. Bu dönemde, kadına saygı duyulur ve kadın, anne olmasından kaynaklanan bir üstünlüğe sahiptir. Tarım toplumuna geçilmesiyle birlikte, üretim koşullarının değişiminin yanında, kadının konumu da değişmeye başlayacak özellikle artan mülkiyetin sahibi olarak erkeğin görülmesiyle erkek egemen toplum anlayışı oluşmaya başlayacaktır. Birkaç istisna dışında, eski uygarlıklarda da kadın hor görülecek ve dışlanacaktır. Çin, Mısır, Yunan toplumlarında kadın erkeğin kölesi sayılıyor, akılsız ve bilgisiz olarak adlediliyordu.⁹⁵ Babil İmparatorluğu zamanında ise Babil'in 6. Kralı olarak bilinen Hammurabi'nin "Hammurabi Kanunları"nda kadına yer veriliyor; mülkiyet hakkı, boşanma hakkı tanınan kadın, tecavüze uğradığında da hakları korunuyor tecavüz eden kişi ölüme mahkûm ediliyor ya da erkeklikten men ediliyordu. İ.Ö 753 yılında kurulan Roma Devleti'nde de kadın kocasının kölesi olarak görülmekte, evlendikten

⁹⁵Salih Akdemir, "Tarih Boyunca ve Kur'an-ı Kerim'de Kadın", **Journal Of Islamic Research**, Vol:10, No:4, 1997, s. 250

sonra –eğer varsa- hak ehliyetini kaybetmektedir. Buna rağmen, Roma’da toplumsal yaşamda kadın, erkekten sonra gelmekte, halka açık alanlarda dolaşabilmekte, sinemaya veya tiyatroya gidebilmektedir.⁹⁶ 4. ve 15. Yıllarda hüküm süren Bizans İmparatorluğu’nda kadınlar, 7. Yüzyıla kadar sosyal alanda etkin iken, 7.ve 8. Yüzyıllarda Hıristiyan ideoloji ve kurumların güçlenmesiyle kısıtlamalara maruz kalmışlardır.⁹⁷ Mısır’da kadın yine birçok haktan yoksun bırakılmış, hatta kadının ömrü erkeğin ömrü ile sınırlandırılmıştır. Örneğin, Firavunlar öldüğü zaman, eşleri de ahirette onlara hizmet etmeleri için, onlarla birlikte canlı canlı gömülmüştür. İslamiyet’ten önce Arap toplumlarında da, kadın olmak bir hor görülme nedenidir ve kız çocukları ve kadınlar ailenin utanç kaynağıdır. Yine Hint uygarlığında, kadının ikincil konumu çok belirgindir. Hatta, 13. ve 14. yüzyıllarda dahi, Hindistan’da kocası ölen kadının en güzel kıyafetlerini giydirilerek yakılması bilinen bir uygulamadır. Fakat Darga’ya göre kısmen de olsa boşanma hakkı, dul kalan kadına kocanın mirastan pay verme hakkı gibi kanunların varlığı, kadının statüsünün küçümsenmemesi gerektiğini göstermektedir.⁹⁸

Ortaçağ’da kadının durumu ilk çağ uygarlıklarından farklı olmamıştır. Kadın her durumda kocasına itaat etmek durumundadır. Hem Fransız hem İngiliz yasaları kocasını öldüren bir kadının, daha düşük bir cezası olan ağır suç işlemekle değil, efendisinin hayatına son verdiği için vatana ihanetle yargılanacağına hükmetmektedir.⁹⁹ Ortaçağ’da kadınların karşı karşıya kaldıkları en ağır durum ise “cadı avı” olarak nitelendirilen ölüm cezalarıdır. İncil ve Tevrat’ın kadın düşmanlığına atıfta bulunan bölümlerinden ilham alınarak cadıların yok edilmelerine gerekli zemin hazırlanmıştır. Cadı avcılığının temeli ortaçağ ruhbanlığı tarafından oluşturularak desteklenmiş ve cadı avları 300 yıl kadar devam etmiştir.¹⁰⁰

⁹⁶Özlem Söğütlü Erişgin, “Roma Toplumunda Kadının Konumu”, **İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt: 4, Sayı:2, 2013, s. 4-7

⁹⁷Bengi Başaran, “Otorite, Gelenek ve Kültür Ekseninde Bizans’ta Kadınlık Halleri”, **İnönü Üniversitesi Sanat ve Tasarım Dergisi**, Özel Sayı, Cilt 1, 2011, s. 515

⁹⁸A. Muhibbe Darga, **Eski Anadolu’da Kadın**, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul, 1984, s. 65

⁹⁹Marilyn Yalom, **Antik Çağlardan Günümüze Evli Kadının Tarihi**, Çev.: Zeynep Yelçe ve Neşenur Domaniç, Çitlembik Yayınları, İstanbul, 2002, s. 46

¹⁰⁰Yücel Aksan, “1450-1750 Yılları Arasında Avrupa’da Cadılık”, **Tarih İncelemeleri Dergisi**, XXVIII / 2, 2013, s. 357.

Aydınlanma çağı ile birlikte sosyal, kültürel ve düşünsel alanda meydana gelen yenilikler kadınları da etkilemiş, özellikle dönemin sonunda gerçekleşen devrimler de kadınlar da yurttaş olarak hak talebinde bulunmuşlardır. Amerikan ve Fransız Devrimlerinin etkisiyle birlikte yayılan eşitlik, özgürlük, hak talebi başarı ile sonuçlanmış fakat bu başarının sonuçlarından kadınlar erkekler gibi faydalanamamışlardır. 18. yüzyılda hala köle olarak görülen kadın, erkeğin korumasına muhtaç ve ona hizmet etmekle yükümlü bir hizmetçiden öte görülmemiştir. Erkek zihni ve mevcut iktidar yapıları kadını erkeğe eşit görmeyerek kendilerinin toplumdaki yerlerinin önemini vurgulamaya devam etmişlerdir. Sonuçta, 19.yüzyıla erkekler yurttaşlık taleplerine yanıt alarak girerken, kadınlar aynı yurttaşlık haklarından yararlanamamışlardır.¹⁰¹

Görüldüğü gibi tarihin hemen her döneminde öteki olarak görülen kadın, erkeğin kölesi olarak addedilmiş, hatta bazı zamanlar daha da ileri gidilerek, kadının insan olup olmadığı bile sorgulanmıştır. Kadının insan olduğu kabul edilirken insanca yaşamasını gerektirecek adımlar hep görmezden gelinmiştir. Günümüze kadar devam eden süreçte birçok ülke kadınlarla ilgili önemli düzenlemeler yapsalar da özellikle gelişmemiş ve gelişmekte olan ülkelerde kadın hala hak ettiği değeri görememektedir. Bu, elbette ki gelişmiş ülkelerde kadın sorunları yok anlamına gelmemelidir. Ancak, ülkelerin insani gelişmişlik durumu, kadının toplumsal konumu ile doğru orantılıdır.¹⁰²

21. yüzyılda dikkatleri ivme kazanan kadın hareketi, kadınların haklarını ulusal ve uluslararası örgütler aracılığı ile savunmaya çalışmaktadır. BM, İLO, UNESCO gibi örgütler ve yerel aktörler kadın sorununa odaklı çalışmalar yapmakta ve yeni düzenlemelerle kadınları da aktif birer yurttaş haline getirmeye çalışmaktadırlar. Ne var ki, yasalar, sözleşmeler, kongreler dünyanın herhangi bir

¹⁰¹Serpil Sancar Üşür, “Siyasal Süreçlere Katılımda Kadın Erkek Eşitliği”, **Kadın Erkek Eşitliğine Doğru Yürüyüş: Eğitim, Çalışma Yaşamı ve Siyaset**, TÜSİAD, İstanbul, 2000, s. 200

¹⁰²2013 insani gelişme endeksi raporuna göre, insani gelişmişlik ile cinsiyet eşitsizliği endeksi arasında bir bağlantı kurulabilir. Örneğin çok yüksek insani gelişme kategorisinde yer alan Hollanda, Almanya, Norveç, İsveç, İsveç gibi ülkeler Cinsiyet Eşitsizliği endeksinde üst sıradadırlar. Buna göre endeksin alt sıralarında cinsiyet eşitsizliğinin yoğun olarak hissedildiği ülkeler bulunmaktadır. Ayrıntılı bilgi için bakınız: UNDP, **Human Development Report 2013 The Rise of the South: Human Progress in a Diverse World**, New York, hdr.undp.org/sites/default/files/reports/14/hdr2013_en_complete.pdf, (Erişim Tarihi: 10.06.2015)

yerinde kadının ötekileştirilmesine, fiziksel açıdan erkeğe denk olmaması nedeniyle şiddet görmesine, eşi öldüğü için öldürülmesine, birilerinin namusu olarak görüldüğü için namus cinayetlerine kurban gitmesine engel olamamaktadır.

2.2. Dünyada Kadın Haklarının Gelişimi

Havva'nın Adem'i cennetten kovdurduğu savları ile başlayan, kadının "insan" olup olmadığının sorgulanması ile devam eden, eşleri öldüğü için kendilerini öldürmeleri beklenen, kimi zaman cinsiyetlerinden dolayı diri diri gömülen kadın, tarihin hemen her döneminde din, dil, ırk ayrımı olmaksızın dünyanın her yerinde aynı problemleri yaşamıştır.

Tarih boyunca var olan bu eşitsiz ve adaletsiz duruma kadınlar Fransız Devrimi ile birlikte karşı gelmeye başlamış ve kendilerinin de "insan" olduğunu; hakların onları da içermesi gerektiğini vurgulayarak zorlu bir mücadeleye girişmişlerdir. 18.yüzyıl da başlayan bu kıpırdanmalarda kadınlar daha çok seslerini duyurmaya çalışmışlardır. 19. ve 20. yüzyılda devam eden bu süreçte kadınlar birçok ülkede kâğıt üzerinde de olsa sosyal, ekonomik, siyasal haklarını elde etmeyi başarmışlardır.

Başlangıcı 18.yy olarak değerlendirilen feminist hareket¹⁰³,in bu dönemdeki ateşli savunucusu, Mary Wollstonecraft olmuştur. 1789 Fransız devriminde erkeklerle birlikte harekete destek veren kadınlar, aynı desteği erkeklerden görememiş, özgürlük ve eşitlik taleplerine yanıt alamamışlardır. Kadınların erkekler tarafından sömürülmesine karşı çıkan Wollstonecraft, kadınların eğitilip iyi birer yurttaş haline getirilmesini savunmuş; kadınların aşağı konumda olmasını mevcut düzene ve erkek zihnine bağlamıştır. Ona göre; "erkekler, kadınların neredeyse akıl sahibi yaratıklar olmaktan dahi çıkmasını sağlayarak, konumlarını olduğundan daha da aşağı çekmişlerdir. Yapılması gereken şey, kadını diğer kadınları da peşinden sürükleyecek olan bu itaatkârlık durumundan kurtarmaktır. Bunun tek çıkış yolu da, kadınları eğitmektir. Böylece kadınların iyi birer yurttaş ve anne olmaları önündeki

¹⁰³20. Yüzyıl başlarına kadar süren bu dönem daha çok I. Dalga Feminist Hareket olarak adlandırılmaktadır.

büyük bir engel kaldırılmış olacaktır.¹⁰⁴ Aynı anlamda, Fransız Devrimine etkin olarak katılan Olympe de Gouges ise İnsan ve Yurttaş Hakları Bildirisinin tüm insanları kapsamadığını, kadınları dışarıda bıraktığını ifade etmiş; 1791’de “Kadın ve Yurttaş Hakları Bildirgesi” ni ilan ederek ilk dönem feminist hareketinin savunucularından biri olmuştur.¹⁰⁵

Sanayi Devrimi ile birlikte, dünyada yeni bir döneme geçilmiştir. Bu dönemde ev artık üretimin odak noktasında değildir ve aileler kırsaldan ziyade kentlerde yaşamayı tercih etmişlerdir.¹⁰⁶ Kapitalizmin, kadının çalışmasına imkân vermesi yanında, ailenin, ekonomik birim olarak değerinin azalmasına da yol açmış olması, kadının rolünün önemli ölçüde farklılaşmasına neden olmuştur. Kadınların tarımda yiyecek üretiminde, ev işlerinde çalışarak yaptıkları kayıt dışı üretimin değeri, yaşanan değişimle birlikte azalmıştır. Böylece kapitalizm öncesi üretim biçiminde üretken kabul edilebilen kadın emeği, yeni üretim biçimiyle birlikte değersizleşmiştir.¹⁰⁷

19. yy’ da oluşturulan kuramların ve yaklaşımların yanı sıra, evli kadınların statüsünde esaslı bir değişimin meydana gelmesinde etkili olan ‘evli kadınların malvarlığını koruyucu yasaların kabul edilmesi de feminist hareketin önemli başarılarından biri olarak görülmüştür.¹⁰⁸ Yine, 1850 yılından başlayarak 1860 yılına kadar yapılan Birinci Ulusal Kadın Hakları Sözleşmesi Kongreleri bu dönemde kadınların haklarını talep etme sürecinde önemli birer gelişmedir. Kongrelerde kadın emeği, kadın eğitimi, siyasi haklar ve toplumsal eşitlik konularına yer verilmiştir. ABD de ise bu dönemde Elizabeth Cady Stanton ve Lucrehia Mott gibi kadın hakları savunucuları kadınlar için hak arayışında bulunmuşlardır. ABD Bağımsızlık Deklarasyonundaki "tüm erkekler eşit olarak doğmuş/yaratılmıştır" ifadesinin "tüm

¹⁰⁴Mary Wollstonecraft, **Kadın Haklarının Gerekçelendirilmesi**, Çev.: Deniz Hakyemez, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 2007, s.53

¹⁰⁵Berkay (2004a), **a.g.e.**, s. 6

¹⁰⁶Ruth Schwartz Cowan, “The "Industrial Revolution" in the Home: Household Technology and Social Change in the 20th Century”, **Technology and Culture**, Vol. 17, No. 1, 1976, s. 2

¹⁰⁷Fatma Fidan, “Kapitalizmin Gelişme Sürecinde Kadının Çok Yönlü Konumu (Medya Örneği)”, **Bilgi(2)**, 2000(1), s. 118.

¹⁰⁸Duygu Alptekin, “Sokaktan Akademiye: Kadın Hareketinin Kurumsallaşma Süreci”, **Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, 26/2011, s. 36

kadın ve erkekler eşit olarak doğmuştur" şeklinde değiştirilmesini istemişlerdir.¹⁰⁹ Fakat Fransız Devrimi'ne olduğu kadar Amerikan Devrimi'ne de katılan kadınlar, devrim sonrası süreçte devre dışı bırakılmışlar; "erkekler" verilen haklara sahip olamamışlardır. ABD'deki duruma benzer biçimde İngiltere'de de kadınlar 1832'de kendileri için oy hakkı talep etmişlerdir, buna karşın verdikleri dilekçeleri dikkate alan olmamıştır.¹¹⁰ Öyle ki kadınların oy kullanamayacağının yasa kapsamına alımında bir sakınca görülmemiştir. Aynı şekilde feminist ideolojinin Almanya'da da görülmesi, kadınların 1850'lere kadar siyasal katılımına yardımcı olamamıştır.

20. yüzyılda da hızlanarak devam eden kadın mücadelelerinin özellikle kurumlaşma ve örgütlenmelerle birlikte güçlenmeye başladığı görülmektedir. 20. yüzyılda birçok ülkede kadınlara seçme ve seçilme hakkı verilmiştir. Bunlardan bazılarına bakacak olursak; 1920'de ABD, 1902'de Avustralya, 1906'da Finlandiya, 1913'te Norveç, 1930'da Türkiye, 1948'de Fransa kadınlara seçme hakkını vermiştir. Yine 24 Ekim 1945 tarihinde Birleşmiş Milletlerin Kurulması, kadın sorunlarının uluslararası platformda tartışılmasına zemin hazırlamıştır. 1960'lara kadar sessizliği bürünen kadın hareketi bu dönemde yeniden ateşlenmeye başlamıştır. Özellikle II. Dünya Savaşının bitimiyle birlikte hızlı bir sanayileşme yarışına giren ülkelerde, kadın örgütlerinin kitleleşmeye başlaması hareketin itici gücü olmuştur. Bu dönemde kadınlar çalışma hayatına atılmışlar ve bilinçlenmeye başlamışlardır. 1980'lerle birlikte kadın araştırmaları alanında yapılan çalışmalar, İkinci Dalga Feminist Hareketin güç kazanmasında önemli rol oynamıştır. Yasal alandaki eşitsizliğin, kadınların toplumsal alandaki sorunlarına ve erkek egemen yerleşik toplumsal pratiklere çözüm sunamadığını fark eden ikinci dalga feminizm, hem mücadele alanını, hem mücadele konularını, hem de mücadele şeklini köklü bir şekilde değiştirmiştir.¹¹¹ Bu bağlamda I. Dalga feminist Hareket'teki kamusal alan tartışmalarının yerini, kadının özel alandaki eşitsiz konumu almıştır. Yine bu

¹⁰⁹ "Dünya'da Kadın Haklarının Tarihsel Gelişimi" , morharfler.blogspot.com.tr/2010/02/dunyada-kadn-haklarnn-tarihsel-gelisimi.html (Erişim Tarihi: 15.05.2015)

¹¹⁰ Berktaş(2004a), **a.g.k.**, s. 8

¹¹¹ Ayşe Ayata ve Özlem Gölgeioğlu, "Siyaset ve Katılım", **Toplumsal Cinsiyet Sosyolojisi**, Editör: Yıldız Ecevit ve Nadide Karkıner, 1. Baskı, Anadolu Üniversitesi Yayını, Eskişehir, 2011, s.67

dönemde, kadın hakları uluslararası belgelerde ülkelerin imzasına açılmış ve kadınların hak talepleri ve sorunlarına çözüm aranmaya çalışılmıştır.¹¹²

2000’li yıllarla birlikte değişen dünyada kadın sorunları da değişmiş kadının insan ve bir yurttaş olduğunun kabul edilmesi sorunu çözememiştir. 21.yüzyılda yaşanan sosyal ve ekonomik dönüşümlerle birlikte bireye verilen önem artmış, birçok ülkede “hak” kavramının içeriği genişlemeye başlamışlardır. Fakat çoğu ülkede kabul edilen kadın erkek eşitliğine rağmen, uygulamaya konulamayan haklar kadınları bu dönemde de zora sokmuştur. Özellikle gelişmekte olan ve az gelişmiş ülkelerde var olan ataerkil yapılar, kadınları “öteki” olarak kabul etmeye devam etmiştir. Gelenek ve kültürün bir uzantısı toplumsal cinsiyet ayrımı, kadınların karşı karşıya olduğu eşitsizliklerin 21. Yüzyılda da devam etmesine neden olmuştur.

2.3. Temel Göstergelerde Kadın

Sanayi Devrimi ile başlayıp II. Dünya Savaşı sonrası dönemde hayatımıza yerleşen rekabet olgusu hiç kuşkusuz ulusal anlamda olduğu kadar, uluslararası anlamda da ülkeleri bir yarış içerisine sürüklemiştir. Tüm bu ortamın yaratmış olduğu değişimden bireyler de etkilenmiş, mevcut sosyal, ekonomik ve siyasi durumlar içerisinde koşullar farklı boyutlarda şekillenmiştir. Örneğin; savaş döneminde cepheye giden erkeğin yerini, sosyal ve ekonomik yaşamda kadın almış, kadının dışarıya çıkması ise onun bilinçlenmesini sağlamıştır. Özellikle, savaş sonrası dönemde kadınlar daha önce erkeğin bulunduğu kamusal alanda yer edinmeye başlamıştır. Günümüze kadar yaşanan süreçte, kadın sanattan ekonomi’ye; ticaretten siyasete hemen her alanda yer almıştır. Ancak, dünyanın hemen her yerinde eğitim, sağlık, istihdam ve ekonomik göstergelerde kadınlar erkeğin gerisinde kalmaya devam etmiştir. Bu gerçeğin sonucu olarak, kadının mevcut statüsünün her zaman erkeklerden geri kalmasına ve kadınların kısıtlanmasına neden olan engellerin ortadan kaldırılmasına yönelik düzenlemeler 21. yüzyıl kadın çalışmalarının öncelikli odak noktası olmuştur. Bu çalışmalar sırasında bazı

¹¹²1979 yılında Kadınlara Karşı Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi (CEDAW), 1992 Avrupa Sosyal Şartı, 1995 yılında Pekin Deklarasyonu ve Eylem Platformu, 2000 yılında BM Binyıl Bildirgesi bunlardan birkaçıdır.

ülkelerdeki bölgesel farklılıklar ise dikkat çekicidir. Çok geniş topraklara yayılan ve farklı nüfus yapılarına sahip olan ülkelerdeki demografik ve toplumsal-ekonomik veriler bölgeden bölgeye değişiklik göstermekte ve kadınların temel göstergelerdeki oranlarını etkilemektedir. Örneğin, Hindistan'da kadınlar arasındaki okuma-yazma oranı erkeklere göre daha hızlı yükselmekte ancak bu oran Karella'da yüksek iken Rajastan'da düşük olmaktadır. Kadının konumu Sri Lanka'da etnik, dinsel (Budist, Hindu, Hıristiyan, Müslüman), kast, sınıf ve yasal farklılıklara göre değişiklik göstermekte fakat bu ülke dünyanın ilk kadın başbakanını (Bandaranaike) çıkarmak gibi bir paradoksa da sahip olmaktadır. Filipinler'deki başkanlık koltuğunda bir kadın (Aquino) otururken, kentlerdeki kadın okur- yazarlık oranının % 90'a yaklaşmasına karşın, çok az sayıda kadın (%1'den az) çeşitli düzeylerde yönetici olabilmektedir.¹¹³ Bu gibi örnekler kadınların ülke bağlamında temel göstergelerdeki oranlarının artırılmasında bölgesel politikaların önemini bir kez daha göstermektedir. Bunun yanında kadınların siyasal, toplumsal, ekonomik başta olmak üzere hemen her alanda kalkınması ve ilerlemesi, toplumun kalkınması demek olacağından temel göstergelerde kadının konumunun düzeltilmesi büyük önem arz etmektedir.

Kadının sosyal ve ekonomik olarak erkeğin gerisinde kalması yalnızca gelişmekte olan ülkelere özgü bir durum da olmamaktadır. Örneğin Tekeli, ABD'nin kadınların ekonomik ve sosyal haklardan yararlanmaları bakımından, görece olarak dünyanın en geri kalmış ülkelerinin başında geldiğini ifade etmektedir. Buna dayanak olarak ise, politik ve ideolojik bakış açısını göstermektedir.¹¹⁴ Bu bağlamda yalnızca gelişmişlik düzeyi değil, ülkelerin sahip olduğu ideolojiler ve kültürel yapıları kadınların temel göstergelerdeki oranlarını belirleyen en önemli kalemlerdendir.

Çalışmanın bu bölümünde, dünyada kadınların eğitim, sağlık, istihdam, yönetim ve siyaset konularındaki konumu, temel göstergeler ekseninde değerlendirilmektedir.

¹¹³Türkkaya Ataöv, **Çatışmaların Kaynağı Olarak Ayrımcılık**, A.Ü. S.B.F. İnsan Hakları Merkezi Yayınları, No:20, Ankara, 1996, s. 70.

¹¹⁴Şirin Tekeli, **Kadınlar ve Siyasal Toplumsal Hayat**, Birikim Yayınları, 1. Baskı, 1982, İstanbul, s. 125

2.3.1. Eğitim

Eğitim, bir ülkenin gelişmişlik düzeyi hakkında bilgi veren temel göstergelerin başında gelmektedir. Ülkeler arası rekabetin arttığı ve hızlı kalkınmanın yaşandığı günümüzde modern devletlerin en etkili göstergelerinden biri eğitimidir. Bu bağlamda geri kalmışlığın göstergesi ise düşük eğitim düzeyi ve bunun yanı sıra kadın erkek eğitiminde görülen eşitsiz durumdur. Kadının eğitim düzeyinin yükseltilmesi, bilgiden ziyade beceri gerektiren basit işlerde çalışmak yerine, belli sahalarda uzmanlaşmış bilgi ve buna paralel olarak bir meslek sahibi olmalarını sağlaması açısından önemlidir.¹¹⁵ Bunun yanında, kadın okuryazarlığı, ülkelerin gelişmişliklerine göre sınıflandırılmalarında da başat rol oynamaktadır. Bu yüzyılda, uluslararası belge ve raporlarda¹¹⁶, kız çocukları aleyhine bir durum olduğu kanıtlanmıştır. Kadın ve erkek okuryazarlığı arasındaki fark, gelişmekte olan ve az gelişmiş ülkelerde, kadınlar aleyhine büyümektedir. Özellikle az gelişmiş ülkelerde kız çocukları ilk ve orta öğretimden hala mahrum bırakılmaktadır. Buna göre 800 milyon okuma yazma bilmeyen kişinin üçte ikisini kadınlar oluşturmakta ve yine 110 milyon okula gitmeyen çocuktan ise beşte üçünü kız çocukları oluşturmaktadır.¹¹⁷

BM Binyıl Kalkınma Hedefleri 2013 yılı raporuna göre, dünya genelinde 15-24 yaş arası genç okuma yazma bilmemekte; bunların %61'ini de genç kadınlar oluşturmaktadır. Rapora göre genç kadın okuryazarlık oranı, genç erkeklere göre daha hızlı artmaktadır. 2015 yılına kadar da kız ve erkek çocukları için eğitimde eşitliğin sağlanması hedeflenmektedir. Yine raporda, 130 ülkeden 128'inin belirledikleri eğitim hedeflerini gerçekleştirdikleri ancak kız çocuklarını etkileyen eşitsizliklerin erkeklere oranla daha aşırı olduğu vurgulanmıştır.¹¹⁸

UNDP'nin 2014 yılına ilişkin İnsani Gelişme Endeksi Raporu'na göre ise; 2005-2012 yılları arasında 25 yaş ve üstü en az ortaöğretim mezunu kadın ve erkek

¹¹⁵Mehtap Yeşilorman, "Toplumsal Eşitsizlikte Kör Nokta: Kadın Eşitsizliğine Genel Bir Bakış", **Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Elazığ, 2001, Cilt: 11 Sayı:2, s. 276.

¹¹⁶UNESCO, **Adult and Youth Literacy National, Regional and Global Trends 1985-2015**, Canada, 2013; UN, **The Millennium Development Goals Report**, New York, 2013; UNDP, **Human Development Report 2013 The Rise of the South: Human Progress in a Diverse World**, New York, 2013

¹¹⁷Sakiko Fukuda-Parr, "What Does Feminization of Poverty Mean? It Isn't Just Lack of Income", **Feminist Economics**, 5(2), 1999, p: 102

¹¹⁸UN, **Millennium Development Goals Report Newyork**, 2013, s.14- 19

oranlarına bakıldığında ilk sırada sırasıyla %97,4 kadın ve %96,7 erkek oranı ile Norveç gelmektedir. Bu oranlar sırayla Almanya'da %96,3 %97; ABD'de %95,1 ve %94,8; Yeni Zelanda'da %95 ve %95,3; Kanada, Avusturya, Finlandiya'da %100 ve %100'dür. Görüldüğü gibi gelişmiş ülkelerde eğitim alanında kadın ve erkek arasında ayırım yok denecek kadar azdır. Buna karşın Türkiye gibi gelişmekte olan ülkelerde bu oranların değişkenliği göze çarpmaktadır: Brezilya'da %51,9 ve %49; Türkiye'de %39,0 ve %60,0; Cezayir'de %20,9 ve %27,3; Çin'de %58,7 ve %71,9; Moğolistan'da %85,3 ve %84,1; Kırgızistan'da %94,5 ve %96,8'dir. En az gelişmiş ülkeler kategorisinde yer alan Tanzanya kadın okuryazarlığı daha düşük gerçekleşmiştir: Tanzanya'da %5,6 ve %9,2; Burkina Faso'da %0,9 ve %3,2; Mozambik'te %1,5 ve %6,0; Nijer'de %2,5 ve %7,6'dır.¹¹⁹

2.3.2. Sağlık

Dünya çapında kadının durumu ile ilgili temel bir görüş edinebileceğimiz göstergelerden biri de sağlıktır. Kadın sağlığı konusunda ülke deneyimleri farklı olmakla birlikte, bir ülkedeki olumsuz koşullardan en çok etkilenenlerin başında kadınlar gelmektedir. Özellikle 3. Dünya ülkelerinde kadın sağlığı olumsuz bir durum sergilemektedir. Afrika ülkelerinde sıklıkla görülen HIV gibi bulaşıcı hastalıklar da kadınları zor durumda bırakmaktadır. Her yıl 200 milyon kadın cinsel yolla bulaşan hastalıklara yakalanmaktadır.¹²⁰ 2011 yılında düşük ve orta gelirli ülkelerde 15-24 yaş arası HIV hastalığına maruz kalan yaklaşık 820 bin hastanın %60'ı kadınlardan oluşmaktadır.¹²¹ Sahra Altı Afrika'da kadınların %60'ı ise HIV virüsü tehlikesi altındadır.¹²²

Kadınların karşı karşıya kaldığı sağlık sorunlarından bir diğeri anne ölümleridir. BM Binyıl Kalkınma Hedeflerinden biri anne ölümlerinin 2015 yılına kadar 2/3 oranında azaltılmasıdır. Her ne kadar bu oran gerçekleşmese de, özellikle 2000'li yıllardan itibaren anne ölümlerinde ciddi bir azalma gözlemlenmiştir. Fakat özellikle az gelişmiş ülkelerde ve kırsal kesimlerde binlerce kadın gebeliğe ve

¹¹⁹UNDP, **Human Development Report 2014, Sustaining Human Progress: Reducing Vulnerabilities and Building Resilience**, New York, s. 172-174

¹²⁰ Guttmacher Institute, "Fact Sheet Adding It Up: Investing in Sexual and Reproductive Health, 2014, www.guttmacher.org/pubs/FB-AddingItUp2014.html (Erişim Tarihi: 10.06.2015).

¹²¹ UN(2014), **a.g.e.**, s. 30-35

¹²² UN HABİTAT, **State of Women in Cities 2012-2013 Gender and the Prosperity of Cities**, United Nations Human Settlements Programme 2013, Kenya, 2013, s. 32

doğuma bağlı ölüm riski altındadır. 1990 yılı verilerine göre dünyada, her 100 bin canlı doğumda 400, 2011 verilerine göre ise 210 anne ölümü gerçekleşmiştir. Bölgelere göre 2011 verilerine bakıldığında her yüz bin canlı doğumda sırayla; Doğu Asya ve Pasifik'te 83, Avrupa ve Orta Asya'da 32, Latin Amerika ve Karayipler'de 81, Ortadoğu ve Kuzey Afrika'da 81, Güney Asya'da 220, Sahra Altı Afrika'da 500 anne ölümü gerçekleşmiştir.¹²³ Gelişmekte olan ülkelerde, gebeliğe bağlı nedenlerle yılda 290 bin kadının hayatını kaybettiği tahmin edilmektedir.¹²⁴ Özellikle hamilelik esnasında annenin yeterince beslenememesi ve acil müdahalelere uzak yerlerde bulunuşu, anne ölümlerinin önemli sebeplerindendir. Gebelikte sağlık hayatı kurtarabilir fakat gelişmekte olan bölgelerde kadınların sadece yarısı önerilen miktarda bakım almaktadır Bunun yanında meydana gelen anne ölümleri de kadın sağlığı için bir tehlike arz etmektedir.

Yine; Dünya Sağlık Örgütüne göre her gün yaklaşık 800 kadın gebeliğe ve doğuma bağlı önlenemez nedenlerle kaybedilmektedir.¹²⁵ Bu bağlamda ülkelerin gelişmişlik seviyesi arttığı ve kadın sağlığının ciddiye alındığı ölçüde, her gün 800 kadının önlenemez nedenlerle ölümünün de önüne geçilmiş olacaktır.

Bunun yanında birçok gelişmekte olan ülkelerde kadın sağlığı ile ilgili önemli diğer bir husus da, küçük yaşlardaki doğumlardır. Gelişmekte olan ülkelerde 18 yaş ve altı kız çocuklarının evlendirilmesi yaygın bir uygulama olduğundan, küçük yaşlarda gebelik, hem annenin hem bebeğin sağlığını tehdit etmektedir. 2010 yılında gelişmekte olan ülkelerde 15-19 yaş arası her 1000 kadından 52'si ergen doğum yapmıştır. Gelişmiş ülkelerde ise bu oran 22 seviyelerindedir.

Bir erkek rahatsızlığı olarak bilenen kalp damar rahatsızlıkları aslında, kadınların karşılaştıkları en büyük sağlık sorununu oluşturmaktadır. Yine dünya genelinde 20-59 yaş arası kadınların en çok yakalandıkları kanser türü ise meme kanseri olmaktadır.¹²⁶

¹²³ The World Bank, **The Little Data Book On Gender 2013**, ss. 2-8

¹²⁴ Guttmacher Institute, **a.g.k.**,

¹²⁵ Dinçer Yıldırım, "Anne Ölüm Oranı", www.jinekolojivegebelik.com/2013/05/anne-olum-orani.html, (Erişim Tarihi: 20.05.2015).

¹²⁶ Women's Health, "Key Facts", www.who.int/mediacentre/factsheets/fs334/en/ (Erişim Tarihi: 01.06.2015).

2.3.3.Siyaset

Kadınların oy hakkı 19. yüzyılda dahi tartışılırken erkekler bu hakkı çok daha önceleri elde etmişlerdir. Kadınların siyasal hak mücadeleleri İngiltere ve ABD’de yoğunlaşırken, kadınlara ilk oy hakkı veren ülkeler Yeni Zelanda(1983), Avustralya(1902), Finlandiya(1906) ve Norveç (1913) olmuştur.¹²⁷ İster gelişmiş, ister gelişmekte olsun, ülkelerin önemli bir kısmında, siyasete daha çok oy verme şeklinde katılan kadınlar geç elde ettikleri bu alanın dışında kalmaya devam etmiş, siyasetle ilgilenenler ve siyasette aktif olarak yer alanlar genellikle erkekler olagelmıştır.

Dünya nüfusunun yarısını oluşturmalarına rağmen, siyasette erkekler tarafından temsil edilen kadınların sorunlarına da erkek gözüyle bakılmakta; bu sorunlara kalıcı ve etkin çözümler üretilmemektedir. Mevcut ataerkil yapıyı değiştirmek isteyen birçok ülke, kadınların siyasete katılmalarını teşvik edici şekilde önlemler almaktadır. Bunların başında kadınların bilinçlenmesine yönelik konferanslar, eğitimler ve kota uygulamaları gelmektedir. Buna rağmen, Uluslararası Parlamentolar Birliği 2010 yılı verilerine göre, 186 ülke içerisinde yalnızca 26’si parlamentolarında %30 ve üzerinde kadın siyasetçiye yer vermiştir.¹²⁸

31 Ocak 2013 tarihi itibarıyla dünya parlamentolarında kadın üyelerin ortalaması %20’nin biraz üzerindedir.¹²⁹ 2013 yılı itibarıyla Haiti, Katar, Mikronezya, Vanuatu ve Palau parlamentolarında hiç kadın üye bulunmamaktadır.

Ülkelerin yapmış oldukları son genel seçimlere göre parlamentolarındaki kadın sayısı ve oranları sırayla; İsveç’te (2014) 152 ve %43,6; Norveç’te (2013) 67 ve %39,6; Danimarka’da (2011) 70 ve %39,1; Almanya’da (2013) 230 ve %36,5; Birleşik Krallık’ta (2015) 191 ve %29,4; ABD’de (2014) 84 ve %19,4; Ruanda’da (2013) 50 ve %63,8; Küba’da (2013) 299 ve %48,9; İtalya’da (2013) 198 ve %31,4; Türkiye’de (2015) 97 ve %17,8; Japonya’da (2012) 39 ve %8,1’dir.¹³⁰

¹²⁷Emel Doğramacı, **Kastamonu’da İlk Kadın Mitingi’nin 75. Yıldönümü Uluslararası Sempozyumu**, “Türk Kadınının Bugünü ve Yarını” Atatürk Araştırma Merkezi, 1994, Kastamonu, s. 213

¹²⁸ Lori S. Ashford, “Women In Power and Decision Making”, **Global Women Issues Women In The World Today**, 2012, s. 96

¹²⁹ UN, **The Millennium Development Goals Report 2013**, s. 18

¹³⁰“Women in National Parliament”, www.ipu.org/wmn-e/classif.htm (Erişim Tarihi: 01.07.2015)

Oranlara bakıldığında karmaşık bir tablo göze çarpmaktadır. Buna göre, gelişmiş Kuzey Avrupa ülkesi olan Norveç, İsveç gibi ülkelerde ortalama %40'lık bir kadın parlamenter oranı varken, ABD ve Japonya gibi dünyanın en gelişmiş ülkelerindeki kadın parlamenter oranı, Ruanda gibi gelişmemiş bir Afrika ülkesinin bile altındadır. Yine aynı şekilde kişi başı geliri bakımından dünyada 1. sırada yer alan Katar'da kadın parlamenter bulunmamaktadır. Oranlara bakıldığında insani gelişmişlik endeksi ile çelişen bir durum söz konusudur. Kadınlarda siyasi bilincin yerleşebilmesi için ve kadınların siyasete aktif katılımının sağlanabilmesi için en gerekli şart ise kuşkusuz eğitimidir.

2.3.4. İstihdam

Emek, sermaye, doğal kaynak ve girişimciden oluşan üretim faktörleri bir ekonominin işlerliğini sağlayan etmenlerdir. Bu faktörlerin niteliklerinin yanı sıra bunların etkin ve verimli kullanımları ülkelerin gelişmişlik düzeylerinin belirlenmesinde temel bir göstergedir.¹³¹ Bu faktörlerin etkin kullanılışı ile birlikte ülkelerin milli geliri de artacaktır. Bu bağlamda bizi ilgilendiren kısım ise emek faktörüdür.

Sanayi Devrimi ile birlikte ev tipi üretimden fabrika türü üretime geçiş emeğin niteliğini de etkilemiş ve artan emek talebine kadınlarla çözüm bulunmuştur. Kadının evden çıkmasıyla birlikte, kadın aktif çalışma yaşamında da erkeğe eşit olma çabasına girmiştir. Birçok ülkede kadın çalışan oranı, erkek oranlarına yakındır. Fakat iş yaşamında kadınlar erkelere oranla daha çok adaletsizlikler yaşamaktadırlar. Kısacası kadınların istihdam oranlarının yüksek olması o ülkede kadınların çalışma alanında bir ayrımcılık yaşamadığı anlamına gelmemektedir. Bunun yanında meydana gelen krizler de en çok kadın istihdamını etkilemektedir.

2012 yılında dünya genelinde kadınların istihdam oranı %48 iken, erkeklerde bu oran %73'tür. Kadınların istihdam oranının en az olduğu yer Kuzey Afrika(%20) iken, en yüksek olduğu yer (%64) Okyanusya'dır.¹³² 2012 verilerine göre bazı OECD

¹³¹ Orhan Çoban, **İktisada Giriş**, Selçuk Üniversitesi Basımevi, Konya, 2010, s. 333

¹³²UN, **The Millennium Development Goals Report 2013**, s. 8, www.un.org/millenniumgoals/pdf/report-2013/mdg-report-2013-english.pdf, (Erişim Tarihi: 05.05.2015).

ülkelerinde 15-64 yaş arası kadınların işgücüne katılım oranları şöyledir: İsveç %77,9; Norveç %75, 9; Kanada %74,3; İngiltere %71; ABD %67,6; Rusya %68,2; Yunanistan %58,4; Japonya %63,4; Portekiz %70,1 ve OECD üyeleri içerisinde %32,3 kadın işgücüne katılım oranıyla son sırada Türkiye'dir.

Görüldüğü gibi gelişmiş ülkelerde kadınların işgücüne katılım oranı yüksekken, gelişmekte olan ve gelişmemiş ülkelerde diğer alanlarda olduğu gibi, çalışma yaşamında da kadına yönelik ayrımcılık devam etmektedir. Gelişmekte olan ülkelerde kadınlar genellikle tarım sektöründe istihdam edilirken gelişmiş ülkelerde hizmet sektöründe çalışmaktadırlar.¹³³ Dünya genelinde kadınların sektörel çalışma oranlarına bakıldığında ise, %0,5 oranla madencilik ve elektrik, gaz ve buhar, su sektörleri son sırada yer almaktadır. Devamında sırayla %1 ile inşaat, %2 ile ulaştırma ve telekomünikasyon, %4 ile finans ve iş, %13 ile üretim, %21 ile perakende, otel ve restoranlar, %27 ile tarım, avcılık vb., %37 ile de iletişim hizmet sektörleri gelmektedir.¹³⁴ Bunun yanında özellikle marjinal, enformel, kayıt dışı gibi adlarla anılan sektörde kadınların önemli ölçüde yer aldığı bilinmektedir.¹³⁵ Kadınların kayıtsız yaptıkları işler kadın işgücüne katılım boyutunun genellikle gelişmekte olan ülkelerde olduğundan daha az hesaplanmasına yol açmaktadır. Marjinal işlerde çalıştıkları için işgücü istatistiklerinde ev kadını olarak kabul edilen kadınların durumu hakkında sağlıklı veriler elde etmek güçleşmektedir.¹³⁶

2.3.5. Yönetim

Kadınların eşitsiz ve ayrımcı bir tutumla karşılaştığı alanlardan biri de yönetimdir. Çalışma yaşamında yer almayı başaran kadınlar, genellikle üst düzey meslek gruplarında sınırlı oranda görülmektedir. 2012 yılında Fortune 500'ün araştırmaya göre dünya genelinde CEO'ların sadece %3,6'sı, meclis ve kurumsal yöneticilik pozisyonlarının yaklaşık %15'i kadınlardan oluşmaktadır.¹³⁷

¹³³Tuğba Güner vd., "Türkiye ve Avrupa Birliği'nde Kadın İstihdamının Karşılaştırmalı İncelenmesi", **Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi**, Cilt:5, Sayı:10, 2014, s. 62

¹³⁴ World Bank, **World Development Report 2012 Gender Equality and Development**, s. 16

¹³⁵ Tijen Erdut, "İşgücü Piyasasında Enformelleşme ve Kadın İş Gücü", **Çalışma ve Toplum**, 2005/3, s. 24

¹³⁶ T.C. Sosyal Güvenlik Kurumu, **İstihdamda ve Sosyal Güvenlikte Cinsiyet Eşitliği Paneli ve Çalıştay Bildirileri**, Editör: Hicran Atatanır, Yayın No: 64, Ankara, 2013, s. 113

¹³⁷World Economic Forum, **Global Agenda Council on Women's Empowerment 2011 – 2012 Five Challenges One Solution: Women**, 2013, s. 11

Avrupa Komisyonu tarafından 2010 yılında hazırlanan “Report on Progress on Equality between Women and Men in 2010 the Gender Balance in Business Leadership” adlı raporda Avrupa’da halka açık büyük şirketlerin yönetim kurulu başkanlarının sadece %3’ünün kadın olduğu belirtilmiştir.¹³⁸ Grant Thornton 2014 Uluslararası İş Raporuna Göre ise, dünya genelinde üst düzey yönetimdeki kadın oranı 2014 yılı itibarıyla %24’tür. Üst düzey kadın yönetici oranı en az Japonya’da iken(%9) en fazla Rusya’da(%43)’dir.¹³⁹

Yönetim kurulundaki üst düzey kadın oranlarının azlığına dikkat çekmek ve süreci hızlandırmak için Avrupa Komisyonu tarafından AB ülkelerindeki şirketlerin yönetim kurullarındaki kadın sayısının gönüllülük esaslı olarak artırılması için 2011 yılında bir girişim başlatılmıştır. Komisyonun hedefi 2015’e kadar yönetim kurulu üyelerinin %30’unun, 2020’ye kadar da %40’ının kadın olması yönündedir. Bu durum Avrupa Parlamentosu tarafından da desteklenmektedir.¹⁴⁰

2.4. Dünyada Kadın Sorunları

21.yüzyılla birlikte farklı bir boyut kazanan dünyada, kadınlar birçok ülkede ataerkil toplum yapısı ile hala mücadele etmektedirler. Kadınlar, insan onuruna yakışan bir hayat sürme hakkını belgelerde de elde etmelerine rağmen, dünyanın hemen her yerinde hala erkeklere oranlara dezavantajlı durumdadırlar. Kadınlar ve erkekler arasındaki uçurum özellikle az gelişmiş ülkelerde belirginleşirken gelişmiş ülkelerde kadının durumu görece daha iyidir.

Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı tarafından cinsiyete dayalı eşitsizliğin giderilmesi konusunda “Toplumsal Cinsiyete Dayalı Kalkınma Endeksi” (GDI) ve ayrıca, kadınların ekonomik ve siyasal yaşamdaki dağılımını ve katılımını ölçen

¹³⁸ European Commission, **Report on Progress on Equality between Women and Men in 2010 the Gender Balance in Business Leadership**, Belgium, 2011, ec.europa.eu/justice/gender-equality/files/progressreport_equalwomen_2010_en.pdf (Erişim Tarihi:07.05.2015).

¹³⁹ Grant Thornton International Business Report 2014, Women in Business: from Classroom to Boardroom,

¹⁴⁰ Berna Toksoy Redman, “Üst Yönetimde Kadın Temsili: Avrupa Birliği ve Türkiye’deki Gelişmeler”, www.tusiad.org.tr/bilgi-merkezi/fikir-ureten-fabrikadan/ust-yonetimde-kadin-temsili--avrupa-birligi-ve-turkiyedeki-gelismeler/ (Erişim Tarihi: 08.05.2015)

“Toplumsal Cinsiyete Dayalı Güç Ölçütü (GEM) endeksi geliştirilmiştir.¹⁴¹ Bu endeksler farklı ülkelerde yaşayan kadınların siyasi, ekonomik, sosyal başta olmak üzere birçok alandaki durumlarını göstermeleri açısından önem taşımaktadır.

Dünya genelinde kadın sorunları, içeriğine göre farklılıklar ve benzerlikler göstermektedir. Farklılıklar toplumsal, kültürel temelli olabileceği gibi, siyasi temelli de olabilmektedir. Çalışmanın bu bölümünde kadınların sorunları bu farklılıklar ve benzerlikler ekseninde ele alınmaktadır.

i. Ayrımcılık

Kadınların yaşamış olduğu sorunların ilk nedeni olarak görülen ayrımcılık, bir ülkede toplumsal cinsiyete bağlanan anlamdan kaynaklanmaktadır. Kadına yönelik toplumsal cinsiyet algısı, az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde kadını gündelik yaşamında dahi olumsuz etkilemektedir. 21. yüzyılda, kadınların basit sayılabilecek insan haklarından mahrum oluşları, kadının toplum içerisindeki statüsünü önemli ölçüde azaltmaktadır. Kadınların yaşamış oldukları ayrımcılığa birkaç örnek vermek gerekirse¹⁴²:

- Suudi Arabistan’da kadınlara ehliyet verilmemektedir (öyle ki kadınların bisiklet dahi kullanması yasaktır),

- Lübnan’da fiziksel darp raporu olan kadınların bile bir görgü tanığı olmaksızın eşlerine boşanma davası açmaları yasaktır. Lübnan yasalarına göre tecavüz eden kişi, tecavüze uğrayan kadınla evlenme hakkına sahip olmaktadır.

- Mısır ve Bahreyn’de erkekler, eşlerinin yurt dışına çıkışlarını engellemek için resmi şikâyette bulunabilmekte, Suriye’de çıkışına engel olabilmekte, Irak, Libya, Ürdün, Fas, Umman ve Yemen, evli kadınların yurtdışına seyahat etmek için kocalarının yazılı izni olması gerekmektedir

- Güney Afrika’da her 17 saniyede bir kadın evlilik içi tecavüze maruz kalmaktadır.¹⁴³ Cezayir, Kuveyt dâhil birçok ülkede erkeğin eşine tecavüzü suç sayılmamakta, yine Kuveyt’te cinsel şiddeti yasaklayan bir yasa bulunmamaktadır.

¹⁴¹Parlaktuna, **a.g.k.**, s. 1226

¹⁴²“10 Extreme Examples of Gender Inequality “, 2008, listverse.com/2008/11/20/10-extreme-examples-of-gender-inequality/ (Erişim Tarihi: 02.06.2015)

¹⁴³Gemma Hancox, “Marital Rape in South Africa: Enough is Enough”, www.osisa.org/buwa/south-africa/marital-rape-south-africa (Erişim Tarihi: 06.05.2015)

•Çin’de uygulanan tek çocuk politikası, kürtaj, ihmal, kız çocuklarının terk edilmesi ve hatta öldürülmesi gibi sonuçlar doğurmuştur. Aynı şekilde Hindistan’da da kız çocukları bu gibi olumsuzluklarla karşı karşıya kalmaktadırlar. Örneğin her bin erkek çocuğa karşı 950 kız çocuğunun olması gereken bazı bölgelerde bu sayı 300’e kadar düşmektedir.

•Sudan’da kızlar için yasal evlenme yaşı 10’dur. Ortalama olarak her 30 kadından 1’i hamilelik sırasında hayatını kaybetmektedir.¹⁴⁴

•Libya Sosyal İşler Bakanlığı, Libyalı kadınların yabancı erkeklerle evlenme taleplerini askıya almıştır. Kadınların %99’undan fazlası aile içi şiddete maruz kalmaktadır.¹⁴⁵

•Tahminlere göre dünya genelinde 100 ile 140 milyon arası kadın, kadın sünnetine maruz kalmaktadır ve bunların 3 milyonu her yıl Afrika’da gerçekleşmektedir.¹⁴⁶

Görüldüğü gibi Asya’dan Afrika’ya kadar dünyanın hemen her yerinde kadınlar, cinsiyetlerinden ötürü ayrımcılığa maruz kalmakta ve kadınların insan haklarına ağır ihlaller uygulanmaktadır. Kadına yönelik ayrımcının kaynağında ekonomik ve kültürel etmenler büyük rol oynamakla birlikte, Avrupa’da dahi üç kadından bir tanesinin fiziksel ya da cinsel şiddete maruz kaldığı düşünüldüğünde kadına yönelik ayrımcılığın genel anlamda cinsiyet temelli olduğu gerçeği bir kez daha kanıtlanmaktadır. Fiziksel anlamda erkeklere oranla daha güçsüz olan kadınlar, yaşamış oldukları ayrımcılığa çoğu zaman sessiz kalmaya devam etmektedirler.

ii. Yoksulluk

Dünya genelinde eğitim ve istihdamda görülen eşitsiz durumun bir yansıması olarak yoksulluk, kadınların karşı karşıya olduğu sorunların başında gelmektedir. Irk, renk, din gibi bileşenler yoksulluğu belirlerken, cinsiyet bu bileşenlerin en başında yer almaktadır. İlk olarak Birleşik Devletlerde yalnız yaşayan kadınlar ve/veya tek

¹⁴⁴ “Kadın Olmanın Çok Sıkıntılı Olduğu 22 Ülke”, 2014, onedio.com/haber/kadin-olmanin-cok-sikintili-oldugu-22-ulke-20325 (Erişim tarihi: 06.05.2015)

¹⁴⁵ A.g.k.

¹⁴⁶ WHO and PAHO, “Understanding and addressing violence against women”, s. 2, [/apps.who.int/iris/bitstream/10665/77428/1/WHO_RHR_12.41_eng.pdf](http://apps.who.int/iris/bitstream/10665/77428/1/WHO_RHR_12.41_eng.pdf) (Erişim tarihi: 06.05.2015)

ebeveynli ailelerle ilgili yapılan bir araştırma da ortaya konulan “yoksulluğun kadınlaşması” ifadesi, 1995 yılındaki 4. Dünya Kadın Konferansı Eylem Planında yer almıştır.¹⁴⁷ Yine Binyıl Kalkınma Hedeflerinden bir tanesi de kadın yoksulluğunun azaltılmasıdır.¹⁴⁸

Ev ve piyasada görülen cinsiyet ayrımcılığı, kadınların erkeklerden daha fazla şekilde yoksulluk yaşayarak kaynakların eşitsiz dağılımına neden olabilmektedir.¹⁴⁹ Dünya genelinde kadınlar, dünya mal varlığının ancak yüzde birine sahip olabilmişlerdir. Dünyadaki 1,5 milyar mutlak yoksulluk sınırındaki kişilerin de %70’ini kadınlar oluşturmaktadır.¹⁵⁰ Dünya genelinde kadınların yoksulluğu belirgin olarak yaşandığı alanlarda ise, kadına düşen sorumluluklar hem artmakta hem de ağırlaşmaktadır. Örneğin; yoksul kırsal hanelerde yakacak odun, su ve yem toplama, hayvan bakımı ve geçimlik tarım gibi faaliyetler kadınların çalışmasında başta gelmektedir.¹⁵¹

BM, ILO, DB, Avrupa Konseyi gibi uluslararası kuruluşlar kadın yoksulluğunu azaltmak amacıyla çalışmalar yapmaktadırlar.¹⁵² Bu kapsamda, Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı tarafından gelişmekte olan ve gelişmiş ülkeler için belirlenen farklı yoksulluk tanımlamaları mevcuttur. Buna göre UNDP gelişmekte olan ülkeler için beklenen yaşam süresinde 40 yaşı baz almış ve bu yaşın altındaki yaşam süresini insani yoksulluğun göstergesi olarak değerlendirmiştir. Yine UNDP, gelişmekte olan ülkelerde eğitime ilişkin yetişkinler arasında okuma-yazma bilmeme oranına; ekonomik ve sosyal imkânlar çerçevesinde ise sağlıklı içme suyuna sahip olmayan nüfusa, günlük 1.25 dolar ile 2 doların altında gelire geçinen ve ulusal yoksulluk düzeyinin altında kalan nüfusa ve 5 yaşın altında olup yeterli

¹⁴⁷ Ülker Şener, Kadın Yoksulluğu, *Mülkiye Dergisi*, 36(4), 2012, s. 55

¹⁴⁸ Bakınız: *The Millenium Development Report 2013*

¹⁴⁹ BRIDGE, *Briefing Paper on the ‘Feminisation of Poverty’*, UK, 2001, s. 6, www.bridge.ids.ac.uk/sites/bridge.ids.ac.uk/files/reports/femofpov.pdf, (Erişim Tarihi:03.05.2015)

¹⁵⁰ Antalya Barosu, www.antalyabarosu.org.tr/TR/basin-bildirileri/baskanligimizca-8-mart-dunya-emekci-kadınlar-gunu-nedeniyle-yaptigimiz-basin-aciklamasi (Erişim Tarihi: 01.03.2015)

¹⁵¹ Geeta Rao Gupta, “Women and Poverty”, *United States Department of State Bureau of International Information Programs, Global Women’s Issues Women in the World Today*, 2012, s. 13

¹⁵² Ayrıntılı bilgi için bakınız: Gülay Toksöz, *Türkiye’de Kadın İstihdamının Durumu*, Uluslararası Çalışma Ofisi, Ankara, 2007; Ceren Uçar, *Kadın Yoksulluğu ile Mücadelede Sosyal Politika Araçları ve Etkinlikleri*, Uzmanlık Tezi, TC, Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, Ankara, 2011.

beslenemeyen nüfusa bakarken, gelişmiş ülkeler için İnsani Yoksulluk, 60 yaşından daha fazla yaşam imkânına sahip olmayan, işlevsel okuma yazma becerisi sınırlı nüfus, uzun dönem işsizlik oranları, ortalama gelirin % 50'nden daha azına sahip ve günlük 4 doların altında ile günlük 11 doların altında bir gelirle geçinen nüfus ölçüt olarak belirlenmiştir.¹⁵³

iii. *Eğitim*

Eğitim de, kadınların karşılaştıkları başlıca sorunlardan birisidir. 1792 yılında yayımlanan Kadın Haklarının Gerekçelenirilmesi adlı eserde de Mary Wollstonecraft tarafından ele alındığı biçimiyle, kadının eğitimi sorunu hala çözüme kavuşturulabilmiş değildir. Özellikle Afrika ve Asya ülkelerinde kız çocuklarının eğitim hakkı yok denecek kadar azdır. Örneğin; Somali, Çad, Mali, Nijer, Afganistan, Güney Sudan gibi okuryazar oranı düşük olan ülkelerde, kadın okuryazar oranı çok daha gerilerdedir. Geri kalmış ülkelerde ilkokula gönderilmeyen 130 milyon çocuğun yüzde 60'ını kız çocukları oluşturmaktadır. Yine yeryüzünde eğitimsiz yetişkinlerin üçte ikisi kadınlardan oluşmaktadır.¹⁵⁴ Bu da yoksulluğun en başta kız çocuklarının ve kadınların haklarına etki ettiğini göstermektedir.

Kadınların eğitim oranlarının artmasında uluslararası kuruluşlar önemli roller üstlenmektedirler. Örneğin, 2007 yılında Pakistan'da Dünya Bankası'nın desteklediği programla birlikte 400 binden fazla kıza eğitimleri için burs ve yaklaşık bir milyon düşük gelirli öğrenciye ise özel okul imkânı sağlanmıştır. Program sayesinde 2007 yılından bu yana Pakistan'ın Punjab kentinde birinci net okullaşma oranı %50'den %54'e ve kırsal kesimdeki okullaşma oranı ise %61'den %76'ya yükselmiştir.¹⁵⁵ Yine UNESCO, eğitimde cinsiyet temelli ayrımın, toplumdaki cinsiyet eşitsizliğinin daha yaygın şekilde yer almasının sebebi olarak gördüğünden, özellikle kadın okuryazar oranının artmasında önemli görevler üstlenmektedir. UNESCO tarafından 2000 yılında başlatılan "Herkes İçin Eğitim" kampanyasının

¹⁵³Ülker Şener, **Kadın Yoksulluğu**, Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı Değerlendirme Notu, 2009, s.1, www.tepav.org.tr/upload/files/1271312994r5658.Kadin_Yoksullugu.pdf (Erişim tarihi: 25.05.2015)

¹⁵⁴Deniz Özgür, "Rakamlarla Kadınlar", urundergisi.com/makaleler.php?ID=148 , (Erişim Tarihi: 12.05.2015)

¹⁵⁵"The World Bank and Gender", www-wds.worldbank.org/external/default/WDSContentServer/WDSP/IB/2015/01/06/000442464_20150106145115/Rendered/PDF/918310BRI0Box300also06466500Public0.pdf (Erişim Tarihi: 20.05.2015).

hedefi 2005 yılına kadar ortaöğretimde; 2015 yılına kadar ise eğitimde cinsiyet eşitliğini sağlamaktır.¹⁵⁶

iv. Sağlık

Kadın sağlığının korunması Bin yıl kalkınma hedeflerinden bir tanesidir. Son on yılda anne ölümlerinin azaltılması, HIV virüsü ile mücadele gibi kadınların sıklıkla karşılaştığı sorunlara çözümler ortaya konya da, önlemler, yeterli ilerlemeyi sağlayamamıştır. Sağlıkla ilgili temel istatistiklere bakıldığında dünyanın farklı bölgelerinde kadınların ciddi sorunlarla karşı karşıya olduğu görülmektedir. Buna göre, HIV virüsüne sahip 1,5 milyon kadın her yıl hamile kalmakta ve bu kadınların yalnızca %26'sı bu rahatsızlığın çocuğa geçmesini engelleyici yönde tedavi almaktadır.¹⁵⁷ Yine, BM'nin kadın sağlığı ile ilgili olarak Bin yıl kalkınma hedeflerinden olan anne ölümlerinin azaltılması konusunda görece başarı sağlansa da, istenilen oran yakalanamamıştır. Anne ölümlerinin neredeyse tamamının (%99) gelişmekte olan ülkelerde olması ise dikkat çekici bir veridir.¹⁵⁸

Devletler uluslararası hukuk çerçevesinde anne sağlığı, gebelik ve doğumla ilgili insan haklarına saygı duymak, korumak ve bu hakları sağlamakla yükümlüdürler.¹⁵⁹ 21. Yüzyılda kadınların temel sağlık hizmetlerinden mahrum kalması ya da önlenemez sağlık sorunları nedeniyle hayatlarını kaybetmeleri önemli bir insan hakları ihlalidir.

v. Ücret Adaletsizliği

Dünya genelinde, çalışma yaşamında kadınlar erkeklerle eşit oranda yer alamamaktadırlar. Kadınlar iş yaşamında türlü adaletsizliklere ve baskılara maruz kalmaktadırlar. 1995 yılında gerçekleştirilen 4. Dünya Kadın Konferansı sonrası kabul edilen Pekin Eylem Platformunda, kadınların kayıtlı ve kayıt dışı sektörlerde istihdamının arttığı, yeryüzündeki bütün ailelerin dörtte birinde ailenin reisinin kadın olduğu ve erkeklerin de bulunduğu pek çok başka ailenin kadınların geliri ile geçinmek durumunda olduğundan, kadınların geçindirdiği ailelerin, ücret ayrımı, çalışma hayatındaki mesleki ayrımlar ve diğer cinsiyete dayalı engeller yüzünden

¹⁵⁶ UNESCO, **World Atlas of Gender Equality in Education**, France, 2012, s.1

¹⁵⁷ Guttmacher Institute, **a.g.k.**,

¹⁵⁸ Women's Health, **a.g.k.**

¹⁵⁹ UN, **Women's Rights are Human Rights**, United Nations Publication, New York and Geneva, 2014, p. 60

genellikle en yoksullar arasında yer aldığı üzerinde durulmuştur.¹⁶⁰ Eşit işe eşit ücret ilkesinin kabul edildiği konferansta bu eşitliği sağlama görevi hükümetlere verilmiştir. Bütün çabalara rağmen, geçen on yıllar boyunca gelişmiş ülkelerde bile kadınların erkeklere oranla daha az kazanç elde ettiği bilinen bir gerçektir. Buna göre, Ortadoğu ve Kuzey Afrika ülkelerinde kadınların ücretleri erkeklerin yaklaşık %30'u, Latin Amerika ve Güney Asya'da %40'ı, Sahra Altı Afrika'da %50'si ve Doğu Asya ve gelişmiş ülkelerde %60-70'i kadardır.¹⁶¹ Erkeklerle oranla dünya genelinde kadınların enformel sektörde daha fazla istihdam edilmesi ve ücretsiz aile işçisi olması da daha sık karşılaşılan durumlar olmaktadır. Örneğin Şili ve Tayland gibi gelişmekte olan ülkelerde kadınların %80'i küçük endüstri işletmelerinde daha az maaş ve daha az maliyetlerin olduğu firmalarda çalışmaktadırlar.¹⁶²

vi. Kadına Yönelik Şiddet

Kadınların en büyük sorunlarından olan şiddet olgusu çok eskilere dayanmakla birlikte, konunun gündeme gelmesi 1990'lı yıllara rastlamaktadır. 1993 Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesi Bildirgesi'nde kadına karşı şiddet, "kamu ya da özel yaşamda sonuçlanan ya da sonuçlanması muhtemel olan fiziksel, cinsel ya da psikolojik zarar ya da kadını acıtan tehdit etme, zorlama ve keyfi olarak özgürlükten yoksun bırakma gibi eylemleri içeren cinsiyete dayalı bir şiddet eylemi" olarak tanımlanmaktadır.¹⁶³ Şiddet, kadına karşı şiddet ve aile içi şiddet farklı anlamlara gelmektedir ve genel olarak kadına karşı şiddetin temelinde ayrımcılık ve eşitsizlik yatmaktadır. Şiddet, duygusal, sosyal ya da ekonomik zorlama, tehdit ya da baskı, hatta fiziksel zarar içerebilen bir kontrol ve baskı aracıdır.¹⁶⁴ Kadına karşı şiddet, öncelikle ve sadece kadına karşı şiddet eylemlerini ifade eden teknik bir kavramdır.¹⁶⁵ Aile içi şiddet ise, bir kişinin diğeri üzerinde güç ve kontrol kazanmak

¹⁶⁰Pekin Deklerasyonu ve Eylem Platformu, 1995, , www.tbmm.gov.tr/komisyon/kefe/docs/pekin.pdf (Erişim Tarihi:15.05.2015).

¹⁶¹ Susanne E. Jalbert, "Women And The Economy", **Global Women's Issues Women in the World Today**, United States Department of State Bureau of International Information Programs, 2012, s. 82

¹⁶² World Bank, "**Gender Equality and Women**", World Development Report 2012, Washington, s. 79

¹⁶³UN, "Declaration on the Elimination of Violence against Women" [/www.un.org/documents/ga/res/48/a48r104.htm](http://www.un.org/documents/ga/res/48/a48r104.htm) , (Erişim Tarihi:05.05.2015)

¹⁶⁴Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (UNHCR), **a.g.k.**

¹⁶⁵"Violence Against Women" en.wikipedia.org/wiki/Violence_against_women (Erişim Tarihi:15.05.2015).

için kullandığı zorlayıcı ve kontrol edici bir modeldir.¹⁶⁶ Kadına yönelik aile içi şiddet, toplumsal cinsiyet temelli, insan hak ve özgürlük ihlali olarak kabul edilmektedir. Fiziksel şiddetin yanı sıra, sözel şiddet, duygusal şiddet, ekonomik ve cinsel şiddet de aile içi şiddet kapsamındadır.¹⁶⁷

Hem şiddete hem de aile içi şiddete dünya genelinde en çok kadınlar maruz kalmaktadır. Dünya Bankası verilerine göre, 15-44 yaş arası kadınlarda tecavüz ve aile içi şiddete maruz kalma riski kanser, araba kazası, savaş ve sıtma riskinden daha fazladır.¹⁶⁸ AB'ne üye devletlerde 26.800 kişi içerisinde yapılan bir ankete göre her beş kişiden biri, arkadaş ve aile çevresinde aile içi şiddetin varlığını bilmektedir.¹⁶⁹ Dünya genelinde üç kadından birinin dövülmüş, tecavüz ve ya istismar edilmiş olduğu tahmin edilmektedir.¹⁷⁰ Yine, dünya genelinde her 4 kadından biri, hamilelik sırasında eşi tarafından isteği dışı cinsel ilişkiye zorlanmaktadır.¹⁷¹

Dünyanın en gelişmiş kentlerinden Londra'da 2012 yılında yapılan bir ankete göre, ankete katılan kadınları %43'ü son bir yıl içerisinde sokakta tacize maruz kalmış, Fransa'da 2013 yılında yapılan bir çalışma ise her dört kadından birinin sokakta yürürken korku hissettiğini ve beş kadından birinin sözlü tacize maruz kaldığını ortaya çıkarmıştır.¹⁷²

Son olarak AB Temel Haklar Kurumu tarafından 42 bin kadınla mülakat şeklinde yapılan araştırmaya göre; AB'nde kadınların yaklaşık üçte birinin 15 yaşından sonra fiziksel ya da cinsel şiddete maruz kaldığı ortaya çıkmıştır. Araştırma sonuçlarına göre, kadınların % 22'sinin birlikte yaşadıkları kişinin fiziksel ve cinsel şiddetine hedef olduğu, ancak bu kadınların % 67'sinin en ağır ev içi şiddet olaylarını bile polise bildirmediği saptanmış, her 10 kadından birinin 15 yaşından bu yana bir

¹⁶⁶“Definition of Domestic Violence”, www.mass.gov/eopss/crime-prev-personal-sfty/personal-sfty/sexual-and-dom-viol/overview/definition-of-domestic-violence.html, (Erişim Tarihi: 06.05.2015)

¹⁶⁷Dolunay Şenol ve Sıtkı Yıldız, **Kadına Yönelik Şiddet Algısı –Kadın ve Erkek Bakış Açılıyla-**, Mutlu Çocuklar Derneği Yayınları, Ankara, 2013, s. 9-12.

¹⁶⁸UN Department of Public Information, “Violence Against Women”, 2009, www.un.org/en/events/endviolenceday/pdf/UNiTE_TheSituation_EN.pdf (Erişim Tarihi:10.05.2015)

¹⁶⁹ European Commission, **Domestic Violence Against Women Report**, Belgium, 2010, s. 10

¹⁷⁰ Robin N. Haarr, “ Violence Against Women”, **a.g.e.**, s.54

¹⁷¹“Yanlış İnanış: Aile İçi Şiddet Samıldığı Kadar Yaygın Değildir”, dosyalar.hurriyet.com.tr/aileici/aileicisiddet2.asp (Erişim Tarihi: 05.05.2015)

¹⁷²UN Women, “Safe Cities Global Initiative”, 2014, www.gov.mb.ca/msw/publications/un-women-safe-cities-info.pdf (Erişim Tarihi:01.06.2015)

tür cinsel taciz kurbanı olduğu; her 20 kadından birinin de tecavüze uğradığı belirlenmiştir. AB’nde şiddetin en fazla olduğu ülkeler sırasıyla, Danimarka (%52), Finlandiya (%47), İsveç (%46) Fransa ve İngiltere (%44) ‘dir.¹⁷³ Yapılan son araştırma, şiddetin yalnızca gelişmekte olan ülkelerde ya da az gelişmiş ülkelerde görülen bir durum olmadığını, cinsiyet eşitsizliğinin gelişmiş ülkelerde de kadınların insan haklarına saldırılar mevcut olduğunu göstermektedir.

Şiddetle mücadelede 2011 yılında Avrupa Konseyi tarafından “İstanbul Sözleşmesi” olarak bilinen Kadınlara Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi yayımlanmıştır. Sözleşme kadınların aile içi de dâhil olmak üzere her tür şiddetten uzak tutulmasını amaçlamakta ve tarafları bu konuda gerekli önlemleri almaya çağırmaktadır.¹⁷⁴

vii. Erken Evlendirilme

Erken yaşta evlendirilme özellikle az gelişmiş ülkelerde ve gelişmekte olan ülkelerde sıklıkla karşılaşılan bir sorundur. Dünyada 700 milyondan fazla kadın 18 yaşından önce ve 250 milyondan fazla kadın ise 15 yaşından önce evlendirilmiştir. Çocuk gelinler en fazla Güney Asya ve Sahra Altı Afrikası’nda görülmektedir.¹⁷⁵ Mali erken evlenmelerin en yaygın olduğu ülke iken, Amerika Birleşik Devletleri en az olduğu ülkedir. Dünyanın hiçbir yerinde erkek çocukların kız çocuklarından daha küçük yaşta evlendirildiği bir ülkenin olmayışı da bu sorunun daha çok kadınlarla ilgili olduğunu göstermektedir.¹⁷⁶

viii. Göç

Kadınların geç fark edilen sorunlarından bir tanesi göç olgusudur. Küreselleşmeyle beraber ortaya çıkan ulaşım ve iletişim alanındaki gelişmeler göçmenlerin dolaşımını ve bilgi alış verişini kolaylaştırırken, yine bu süreçte, az

¹⁷³Bethany Bell, ”AB’de Kadınların Üçte Biri Şiddet Mağduru” BBC, Viyana, www.bbc.com/turkce/haberler/2014/03/140305_ab_kadin_siddet, (Erişim Tarihi: 01.03.2015).

¹⁷⁴ Kadınlara Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi, Avrupa Konseyi Anlaşmalar Serisi, No: 210, www.magdur.adalet.gov.tr/dosyalar/istanbul_sozlesmesi.pdf, (Erişim Tarihi:20.05.2015)

¹⁷⁵UNICEF, **Ending Child Marriage, Progress and Prospects**, 2013, www.unicef.org/media/files/Child_Marriage_Report_7_17_LR..pdf (Erişim Tarihi: 10.06.2015)

¹⁷⁶WORLD Policy Forum, “Fact Sheet Child Marriage” 2014, worldpolicyforum.org/sites/default/files/WORLD%20Fact%20Sheet%2004%20Child%20Marriage%20English.pdf, (Erişim Tarihi: 20.05.2015).

gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin yoksullaşması göçmen sayısının artmasındaki en önemli etkenler olmuştur.¹⁷⁷

Dünyada 214 milyon uluslararası göçmen bulunmaktadır ve kadınlar uluslararası göçmenlerin yarısını oluşturmaktadır. Psiko-sosyal bir tramva olan göç sürecinden de yine en çok kadınlar ve çocuklar etkilenmektedir. Neoliberal politikalar nedeniyle ortaya çıkan yoksullaşma, aileleri kadın emeğine bağımlı hale getirmiş, işgücü piyasasında kadınların fuhuş ve ev hizmetleri sektöründe iş bulabilmeleri göç akımlarındaki kadınlaşmayı hızlandırmıştır. Özellikle bakım hizmetlerinin ülkelerin refah sistemleri içerisindeki yeri, bu alandaki göçmen kadın emeğine olan talebinde belirleyicisi olmaktadır. Göçmen işçiliğin ucuz ve esnek olması, kariyer imkânlarına sahip olmak isteyen eğitilmiş kadınların değil kayıt dışı sektörlerde çalışmak üzere göç eden kadınların oranını oldukça yükseltmektedir.¹⁷⁸

Güneydoğu Asya'dan ve 1990'lı yıllarda komünist rejimlerin çökmesiyle birlikte Doğu Bloku ülkelerinden genç kız ve kadınlar ekonomik şartların zorlamasıyla fuhuş sektörüne yönelmiştir. Doğu Avrupa ülkeleri ve Rusya'dan kadınların bir bölümü eğitilmiş ve meslek sahibi olsalar bile ülkelerindeki elverişsiz koşullar ve istihdam olanaklarının yokluğu nedeniyle fuhuş sektöründe çalışmak üzere diğer ülkelere gitmektedir.¹⁷⁹ Yine, son yıllarda özellikle, Filipinler, Endonezya, Tayvan, Malezya gibi Doğu Asya ülkelerinden Japonya, Güney Kore, ABD, Kanada, Suudi Arabistan, Kuveyt, Birleşik Arap Emirlikleri gibi ülkelere çok sayıda göçmen kadın farklı sektörlerde çalıştırılmaya gönderilmektedir. Örneğin 2005 yılı verilerine göre, Filipinler'de, günlük olarak her gün 3000 kadın komşu ülkelere gidip çalışmaktadır. 2003'de Endonezya'da başka ülkeye gidip çalışanların yüzde 79'unu kadınlar oluşturmuştur. 1990'lı yıllarda Asya ülkelerinden Ortadoğu'ya gelip, ev işlerinde çalışan kadınların sayısı 800.000 civarıyken, 2003 yılında bu oran 1,2 milyona çıkmıştır. En ağır iş kollarında ve çoğunlukla günde 3-5 dolara çalıştırılmaları, özellikle ev işlerinde çalışan kadınların taciz ve tecavüze

¹⁷⁷Abdurrahman Yılmaz, "Uluslararası Göç: Çeşitleri, Nedenleri ve Etkileri", **International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic**, Volume 9/2 Winter 2014, s. 1689

¹⁷⁸Nurcan Önder, "Türkiye'de Kadın İşgücünün Görünümü", **ÇSGB Çalışma Dünyası Dergisi**, Cilt:1, Sayı: 1, 2013, s. 44.

¹⁷⁹Gülay Toksöz, **Uluslararası Emek Göçü**, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 1. Baskı, İstanbul, 2006, s. 86

uğramaları nedeniyle göçmen kökenli kadınların günlük yaşamları, ‘modern köle’ olarak tanımlanmaktadır.¹⁸⁰

Gelişmiş ülkelerin kadınları toplumsal cinsiyetçi anlayışın kendilerine yüklediği sorumlulukları daha az gelişmiş ülkelere gelen göçmen kadınlara yaptırmak suretiyle işgücüne katılmaktadırlar. Bu durum gelişmiş ülke kadınlarının işgücüne katılımını arttırmakla birlikte, küresel anlamda adaletsizlik olgusunu ortaya çıkarmaktadır.¹⁸¹

ix. *İnsan Ticareti*

Kadınları doğrudan ilgilendiren ve bir sorun olmaktan öte uluslararası anlamda da suç sayılan bir başka konu ise insan ticaretidir. Çoğunlukla cinsel sömürü amacıyla yapılan bu ticaretin mağdurları genellikle kadınlar ve kız çocuklarıdır.¹⁸² Sınır Aşan Örgütlü Suçlara karşı BM Sözleşmesine Ek İnsan Ticaretinin, Özellikle Kadın ve Çocuk Ticaretinin Önlenmesine, Durdurulmasına ve Cezalandırılmasına İlişkin Protokole göre insan ticareti; kuvvet kullanarak veya kuvvet kullanma tehdidi ile veya diğer bir biçimde zorlama, kaçırma, hile, aldatma, nüfuzu kötüye kullanma kişinin çaresizliğinden yararlanma veya başkası üzerinde denetim yetkisi olan kişilerin rızasını kazanmak için o kişiye veya başkalarına kazanç veya çıkar sağlama yoluyla kişilerin istismar amaçlı temini, bir yerden bir yere taşınması, devredilmesi, barındırılması veya teslim alınması anlamına gelmektedir. Kadının ticareti göçmen kaçakçılığının diğer çeşitlerinden farklıdır aynı zamanda kadınların sömürsününün bir parçasıdır.¹⁸³ Köleliğin günümüz versiyonu olan kadın ticaretinde kadın bedenine yönelik bir saldırı mevcuttur. İnsan ticareti, silah kaçakçılığı ve uyuşturucu kaçakçılığından sonra gelen en yaygın uluslararası suç olup istismar edilen kadın bedeninden bir sektör yaratılmaktadır. Bu sektörün yarısının sanayileşmiş ülkelerde, üçte birinin ise Asya ülkelerinde yer aldığı bilinmektedir.¹⁸⁴ 2007-2010 döneminde insan ticaretinin kadın mağdur oranı %55 ve

¹⁸⁰Mustafa Peköz, “Küreselleşme ve Göçmen Kadınlar”, 2010, www.sendika.org/2010/03/-kuresellesme-ve-gocmen-kadınlar-mustafa-pekoz/, (Erişim Tarihi: 01.02.2015)

¹⁸¹ Önder, a.g.k., s. 45

¹⁸² Cevdet Yılmaz ve Devrin G. Vural, “İnsan Hakları Bağlamında Kadın Ticareti”, **İnsan Hakları Yılığ**, Cilt: 25, 2007, s. 84

¹⁸³ Carmen GALIANA, **Tracking in Women**, European Parliament, Civil Liberties Series, 2000, s. 4

¹⁸⁴International Labor Office, **A Global Alliance Against Forced Labor, Global Report Under the Follow-up to the ILO Declaration on Fundamental Principles and Rights at Work**, Geneva., 2005, s.

%60 olarak belirlenmiştir.¹⁸⁵ Kız çocukları ile birlikte düşünüldüğünde bu oran % 75'lere çıkmaktadır. Birleşmiş Milletler Uluslararası Suçu Önleme Merkezi'nin tahminlerine göre, insan ticaretinin dünyadaki yıllık cirosu 7 ila 8 milyar ABD Dolarına ulaşmaktadır.¹⁸⁶ 2012 yılı itibariyle Sınır Aşan Örgütlü Suçlara karşı BM Sözleşmesine Ek İnsan Ticaretinin, Özellikle Kadın ve Çocuk Ticaretinin Önlenmesine, Durdurulmasına ve Cezalandırılmasına İlişkin Protokolü imzalayan üye ülke sayısı 154'tür. İnsan Ticareti ile Mücadele Küresel Eylem Planınca desteklenen protokol özellikle çocuk ve kadın kurbanlarına yardım için İnsan Kaçakçılığı Mağdurları İçin Güven Fonunu da kurmuştur.¹⁸⁷

x. Özgürlük Sorunu

Tüm bunlarla birlikte kadınların yaşadığı en büyük problem ise özgürlük ve eşitlik problemidir. 21.yüzyılda bile kadını erkeğe eşit bir birey olarak değil de cinsiyeti ile algılayan birçok toplumda kadınlar saydığımız bütün problemlerle karşı karşıya bulunmaktadır. Ataerkil toplum yapısına sahip çoğu ülkede hala erkeğin egemen, iktidar olması beklenirken; kadının söz dinlemesi ve yönetilmesi uygun görülmektedir. İster gelişmiş ister gelişmekte olsun ister özel ister kamusal alanda olsun ister Müslüman ister Hıristiyan toplumlarda olsun erkek yüksek mevkilerde bulunurken daha düşük mevkilerde sıklıkla kadınlar yer almaktadır. Bu kadını erkeğe eşit görmeyen bir uygulamanın sonucudur. Toplumdan topluma değişkenlik gösteren kadına uygun olan ve uygun olmayan davranışlar diye kategorize edilen tutumlar kadının özgürlüğünü sınırlamaktan başka bir amaca hizmet etmemektedir. Oysa aynı davranış biçimleri erkekler için birer övünç kaynağı olabilmektedir. Sonuç olarak, kadını bir kalıp içerisine sokmaya hizmet eden eylem ve tanımlamalar, kadın özgürlüğünü kısıtlamakta ve kadını erkeğe bağımlı olarak görmeye devam etmektedir.

55, www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/@ed_norm/@declaration/documents/publication/wcms_081882.-pdf, (Erişim Tarihi: 20.01.2015)

¹⁸⁵ UNODC, **Global Report on Trafficking in Persons**, United Nations, New York, 2012, s.9

¹⁸⁶ Ahmet Fırat, "Uluslararası Göçmen Kaçakçılığı Ve İnsan Ticareti, www.google.com.tr/?gfe-rd=cr&ei=T0uZVcqHF8Go8wernoGgDQ&gws_rd=ssl#q=ahmet+f%C4%B1rat+uluslararası%C4%B1+g%C3%B6%C3%A7men+ka%C3%A7ak%C3%A7ılı%C4%B1+C4%B1+C4%9F%C4%B1+ve+in+san+ticareti, s. 3, (Erişim Tarihi: 15.05.2015)

¹⁸⁷ UNODC, **a.g.e.**, s. 1

2.5. Dünyada Kadın Sorunlarına Yönelik Çalışmalar

İnsanların hak talep etmeye başladıkları 13. Yüzyıldan beri, imzalanan sözleşmeler; kabul edilen belgeler içerisinde geçen “herkes”, “tüm vatandaşlar”, “bütün insanlar” gibi kavramlar, geneli ifade etse de 19. Yüzyıla kadar bu genelleme içerisinde kadınlara yer verilmemiştir. Ne Fransız devrimi sonrası bildirgede, ne Amerikan devrimi sonrasında, ne 1948 insan hakları bildirgesinde geçen haklar kadınları kapsamamıştır.

1791 yılında Olympia de Gouges tarafından yayınlanan Kadın ve Yurttaş Hakları Bildirisi her ne kadar kabul edilmese ve Gouges idama gönderilse de, bu bildiri 18. Yüzyılda kadının da erkeğe eşit olduğunu ve kadının da yurttaş olduğunu dile getiren ilk adımlardandır.¹⁸⁸

19. yüzyılla birlikte ulusal anlamda ülkeler kendi yasalarına kadınlarla ilgili “iyileştirici” maddeler koymaya başlamış ve 20. yüzyıla gelindiğinde birçok ülkede en azından resmi olarak kadınlar erkeklerle beraber sosyal, ekonomik ve siyasi haklarına kavuşmuşlardır. Bu dönemde, kamusal alanda görünmeye başlayan kadın sorunları çeşitlenerek artmış ve bilinçlenen kadınlar sorunlarına çözüm talep etmeye başlamışlardır. Feminist hareketin güç kazanmaya başlamasıyla birlikte, hem ulusal hem uluslararası anlamda kadınlara yönelik sosyal politikalar devletlerin ve kuruluşların gündemine girmeye başlamıştır. Her alanda kadın erkek eşitliğini sağlamaya yönelik ve kadına karşı ayrımcılığı önlemek amacıyla uluslararası kuruluşlar ve örgütler kadınlara yönelik sosyal politikalara ağırlık vermeye başlamışlardır. Kadınların sorunlarına eğilerek istihdamdan eğitime, kadına yönelik şiddetten kadın sağlığına kadar birçok uluslararası kuruluş dünya ölçeğinde kadınlara yönelik çalışmalar yapmaktadırlar.

2.5.1. AB'nin Toplumsal Cinsiyet Eşitliğine Yönelik Çalışmaları

Kurulduğu zamandan beri kadın erkek eşitliğini sağlamaya yönelik olarak düzenleme yapan uluslararası kuruluşlardan biri de Avrupa Birliği (AB)'dir. AB, hem kurucu antlaşmalarında hem de çıkardığı direktiflerle kadın erkek eşitliğini

¹⁸⁸Fatmagül Berktaş, “Kadınların İnsan Haklarının Gelişimi ve Türkiye”, **Sivil Toplum ve Demokrasi Konferans Yazıları**, no:7, 2004, s. 6

sürekli vurgulamaktadır. AB Antlaşmasının 2. ve 3. maddelerinde birliğin kadın erkek eşitliği temeline dayandığı, kadın erkek eşitliğini desteklediği ve kadın erkek eşitliğinin olduğu bir toplum vurgusunun arzulandığı yer almaktadır.¹⁸⁹

AB antlaşmalarından Roma Antlaşması, Amsterdam Antlaşması ve Maastricht Antlaşması kadın erkek eşitliğini temel alan antlaşmalardır. Bu antlaşmalardan Roma ve Maastricht Antlaşmalarında eşit ücret gibi kadınların ekonomik ayrımcılığını yasaklayan hükümler yer alırken, Amsterdam Antlaşması ile ilk kez her alanda kadın erkek eşitliğinin sağlanması temel hedef olarak benimsenmiştir.¹⁹⁰

Avrupa Birliği, 1957 yılından günümüze kadar olan süreç içinde kadın-erkek eşitliği alanında bir mevzuat çerçevesi oluşturmuş ve bu kapsamda iş, mal, hizmet, eğitim, terfi ve çalışma şartları açısından eşit muamelenin sağlanmasını öngören 13 adet direktifi uygulamaya koymuştur.¹⁹¹ Çıkarılan 75/117/EEC sayılı ilk direktif 1975 yılında yürürlüğe girmiş ve “kadın ve erkek çalışanlara eşit değerde iş için eşit ücret” ilkesinin uygulanması ilkesini benimsemiştir. Bunun yanında AB, Lizbon Stratejisi, Avrupa 2020 Stratejisi, Kadın Erkek Eşitliği İçin Strateji, Kadın Erkek Eşitliği İçin Yol Haritası, Toplumsal Cinsiyet Eşitliği ve Kalkınmada Kadınların Güçlendirilmesi AB Eylem Planı, Kadın Şartı gibi özel önlemlerle de toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlamaya çalışmaktadır.¹⁹² Yine, 7 Aralık 2000 tarihinde Nice’de AB üyesi ülkelere imzalanan “Avrupa Birliği Temel Haklar Şartı”nın 23. Maddesine göre “Kadın ve erkek arasındaki eşitlik; istihdam, çalışma ve ücretleri de kapsayacak şekilde her alanda sağlanmalıdır” ilkesi kabul edilmiştir.

Üye ülkelerde yapılan seçimler sonucunda oluşan Avrupa Parlamentosu bünyesinde çalışmakta olan “Kadın Hakları ve Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Komitesi”, Birlik bünyesinde ve üçüncü ülkelerde toplumsal cinsiyet eşitliğinin

¹⁸⁹ TC. Başbakanlığı Avrupa Birliği Sekreterliği, **Avrupa Birliği Antlaşması ve Avrupa Birliği’nin İşleyişi Hakkında Antlaşma**, Ankara, 2011, s.3

¹⁹⁰ Sinem Göçmener, **Avrupa Birliği’ne Uyum Sürecinde Türkiye’de Kadın Erkek Eşitliği**, Bahçeşehir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2008, ss. 64-70

¹⁹¹ Akbaş, **a.g.e.**, s. 2

¹⁹² Avrupa Birliği Bakanlığı, “Avrupa Birliği ve Kadın”, www.abgs.gov.tr/files/Duyurular/abgiy/2013/ab_kadin.pdf, (Erişim Tarihi:25.05.2015)

sağlanması ve kadın haklarının korunmasını, yerleştirme yapılmasını ve uluslararası sözleşmelerin uygulanmasının sağlanmasını amaçlamaktadır.¹⁹³

1989 yılında AB tarafından “Çalışanların Temel Sosyal Hakları Avrupa Topluluğu Şartı” kabul edilmiştir. Şart ile istihdam, ücret, eğitim ve staj, kariyer gelişimi, çalışma koşulları ve sosyal güvenlik konularında kadın ve erkek çalışanlar için eşitlik ilkesi gerekliliği istenmiştir.¹⁹⁴

AB, 1982 yılından beri de, toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlamaya yönelik çeşitli programlar uygulamaktadır. İlk olarak, 1982-1985 Döneminde “Kadınlar için Fırsat Eşitliği Birinci Orta Vadeli Topluluk Olumlu Eylem Programı” uygulanmış ve fırsatlara eşit erişim için kişilerin haklarının mevzuatlarla güçlendirilmesi ve bunun uygulamaya dökülmesi için gerekli faaliyetler yapılması amaçlanmıştır.¹⁹⁵ 1986-1990 yılları arasında ise “Kadınlar için Fırsat Eşitliği İkinci Orta Vadeli Topluluk Olumlu Eylem Programı” uygulanmıştır. Hedeflerin daha da detaylandırıldığı bu programda kadınlara pozitif ayrımcılık yapılmasının da önü açılmıştır. 1991-1995 yıllarını kapsayan Kadın Erkek Fırsat Eşitliği için Üçüncü Topluluk Eylem Programında eşitlik fırsat eşitliği olarak ele alınmış; hem kadın hem erkeğin fırsatlara eşit erişimleri hedeflenmiştir. 1996-2000 arasında ise “Kadın Erkek Fırsat Eşitliği için Dördüncü Topluluk Eylem Programı” yayımlanmıştır. 2001-2005 yılları arasında Kadın Erkek Fırsat Eşitliği için Beşinci Topluluk Eylem Programı olarak da bilinen “Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Topluluk Çerçeve Stratejisi” oluşturulmuştur.¹⁹⁶ Amsterdam Antlaşmasına dayanılarak oluşturulan strateji belgesinde demokrasinin üye ülkeler ve aday ülkeler için temel değer olduğu ve bunun da ancak kadın erkek eşitliğinin sağlanması ile gerçekleşebileceği vurgulanmıştır. Ayrıca üye devletlerden toplumsal cinsiyet analizi yapmaları için bilgi toplamaları ve bilgileri işlemeleri istenmiş, toplumsal cinsiyet eşitliği anlayışı ile istihdam, bütçe, kalkınma

¹⁹³ Akbaş, **a.g.e.**, s. 57

¹⁹⁴ Gözde Kaya, **Avrupa Birliği İş Hukuku’nda Cinsiyet Ayrımcılığı**, Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir, 2010, s. 78

¹⁹⁵ Özlem Terzi, “Avrupa Birliği’nde Toplumsal Cinsiyet Politikaları”, **Türkiye’de ve Avrupa Birliği’nde Kadının Konumu: Kazanımlar, Sorunlar, Umutlar**, Derleyen: Fatmagül Berktaş, **a.g.e.**, s. 124

¹⁹⁶ Akbaş, **a.g.e.**, s.59

politikalarını yapılandırmaları ve bu anlayışı uygulamaya geçirebilmek amacıyla eğitim yapmaları istenmiştir.

AB, yapısal fonlarla da kadın erkek eşitliğini sağlamaya çalışmaktadır. Bu gerekçe ile 2014 sonrası programlama dönemini kapsayan Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme yaklaşımıyla, üye ülkeler toplumsal cinsiyete duyarlı bütçelemenin uygulanması için çerçeve koşullar oluşturmaya başlamıştır.¹⁹⁷

2.5.2. Avrupa Konseyi'nin Kadınlara Yönelik Çalışmaları

1949 yılında Avrupa çapında insan hakları, demokrasi ve hukukun üstünlüğünü savunmak amacıyla Avrupa çapında kurulmuş hükümetler arası bir kuruluş olan Konsey, kadın erkek eşitliğini sağlamak amacıyla çalışmalar yürütmektedir. Avrupa Konseyi cinsel sömürü amacı ile yapılan kadın kaçırma olaylarına son vermek, kadına yönelik şiddeti ortadan kaldırmak, siyaset ve toplumsal hayatın her alanında cinsel eşitliği sağlamak amacıyla çeşitli girişimlerde bulunmaktadır.¹⁹⁸

Avrupa Konseyi tarafından kadının insan haklarının korunması ve geliştirilmesi ve bu bağlamda kadına yönelik şiddetle mücadele konusunda çalışmalar yürütülmektedir. Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi'nin 1985 tarihli “ aile içi şiddet ” konulu Tavsiye Kararı, 1988 tarihli “ çocukların ve genç kadınların cinsel istismarı, fuhuş ve pornografiye sürüklenmesi” konusunda İlke Kararı ve 1990 tarihli “ aile içi şiddet konusunda sosyal önlemler” konulu Tavsiye Kararı, bu çalışmalara örnek olarak gösterilebilir. 1993 yılında Roma’da düzenlenen ve kadına yönelik şiddet konusunu ele alan “ Kadın Erkek Eşitliği” konusunda III. Avrupa Bakanlar Konferansı ise Avrupa Konseyi bünyesinde bu alanda yürütülen çalışmaların farklı bir boyuta taşınmasına vesile olmuştur.¹⁹⁹ 2002 yılında Konsey’e bağlı Bakanlar Komitesi tarafından şiddet konusunda bir tavsiye kararı alınmıştır. Şiddet konusunda Konsey’in yaptığı son çalışma ise, 2011 yılında Strazburg’da onaylanan “Kadınlara Yönelik ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla

¹⁹⁷ Avrupa Birliği Bakanlığı, **a.g.k.**

¹⁹⁸“Avrupa Konseyi ve İnsan Hakları”, Demokrasi ve İnsan Hakları İçin İşbirliği Projesi, insanca.kadikoy.bel.tr/tih_avrupa_konseyi_hakkinda.html, (Erişim Tarihi: 15.04.2015).

¹⁹⁹ Kasım Tatlıhoğlu, “Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Ulusal Eylem Planı 2012-2015’in Genel Bir Değerlendirilmesi”, **KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi**, 16 (Özel Sayı I), s. 117

Mücadeleye İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi”dir. İstanbul Sözleşmesi olarak da ifade edilen Sözleşme; kadına yönelik şiddet, aile içi şiddet ve kadına karşı ayrımcılık konusunda hazırlanan ve bağlayıcılığı olan önemli bir belgedir.

Avrupa Konseyi tarafından, 2014-2017 yıllarını kapsayan “Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Stratejisi” kabul edilerek kadının güçlendirilmesi ve ilerlemesi için beş stratejik hedef belirlenmiştir. Bu hedefler; Toplumsal cinsiyet kalıp yargıları ve cinsiyetçilikle mücadele edilmesi, kadına karşı şiddetin önlenmesi ve şiddetle mücadele, kadınların adalete eşit erişimlerinin sağlanması, siyasi ve kamu karar alma mekanizmalarına kadın ve erkeklerin dengeli katılımının sağlanması ve toplumsal cinsiyetin tüm plan ve tedbirlere yerleştirilmesidir.²⁰⁰ Stratejide, Avrupa Konseyi’nin bu hedefleri gerçekleştirmede, uluslararası kuruluş, yerel yönetimler, medya, özel sektör ve STK’lar ile iş birliği yapabileceği ve ortaklıklar kurabileceği de öngörülmüştür.

2.5.3. BM’nin Kadınlara Yönelik Çalışmaları

20. yüzyılda kadın hareketinin yeniden ortaya çıkmasıyla birlikte, uluslararası kuruluşlar kadın problemlerine çözüm üretmeye başlamışlardır. Bu yüzyılda dünyada yönetim anlayışında meydana gelen değişim sonucu önemi artan ve etkinleşen uluslararası kuruluşlar, tüm insanları ilgilendiren evrensel sorunlara eğilme hedefi taşımaktadırlar. Bu kuruluşların başında, 1945 yılında kurulan Birleşmiş Milletler (BM) gelmektedir.

Kurulduğu andan itibaren kadınlarla ilgili birçok çalışmada bulunan BM bünyesinde, 1946 yılında BM’nin organlarından biri olan Ekonomik ve Sosyal Konsey’e bağlı Kadının Statüsü Komisyonu kurulmuştur. Bu sayede, kadınların ilerlemesi ve toplumsal cinsiyet eşitliği için küresel anlamda bir adım atılmıştır.²⁰¹ Bu bağlamda komisyon, cinsiyet eşitliğinin teşviki ve kadınların güçlendirilmesi amacını taşıyan hükümetler arası bir kuruluştur.²⁰² 1948 yılında kabul edilen

²⁰⁰“Avrupa Konseyi 2014-2017 Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Stratejisi”, www.google.com.tr/?gfe_rd=cr&ei=T0uZVcqHF8Go8wernoGgDQ&gws_rd=ssl#q=avrupa+konseyi+toplumsal+cinsiyet+e%C5%9Fitli%C4%9Fi+stratejisi+2014-2017, (Erişim Tarihi: 10.05.2015)

²⁰¹“United Nations Commission on the Status of Women”, en.wikipedia.org/wiki/United_Nations_Commission_on_the_Status_of_Women, (Erişim Tarihi:14.05.2015)

²⁰²UN Women, “The Commission on the Status of Women”, [www.google.com.tr/?gfe_rd=cr&ei=T0uZVcqHF8Go8wernoGgDQ&gws_rd=ssl#q=+UN+Women%](http://www.google.com.tr/?gfe_rd=cr&ei=T0uZVcqHF8Go8wernoGgDQ&gws_rd=ssl#q=+UN+Women%20)

Evrensel İnsan Hakları Beyannamesi de kadın ve erkeğin eşit olduğunu vurgulayan önemli bir belgedir. Beyannamenin, ilk maddesi “Bütün insanlar özgür, onur ve haklar bakımından eşit doğarlar. Akıl ve vicdana sahiptirler, birbirlerine karşı kardeşlik anlayışıyla davranmalıdırlar” diyerek eşitliğin herkes için geçerli olduğunu vurgulamaktadır.²⁰³ .

1954 yılında yürürlüğe giren, “Kadınların Siyasal Haklarına İlişkin Sözleşme” ise, kadın ve erkeklerin eşit bir şekilde seçime gitme haklarını düzenlemektedir.²⁰⁴

1975-1995 dönemlerinde dört dünya kadın konferansı düzenlenmiştir. Ayrımcılığın giderilmesi ve böylece kadın ile erkek arasında eşit haklara sahip olma ilkesinin yaşama geçirilmesi amacıyla dünya kadınlarının el ele vererek etkin çalışmalar yapmasını sağlamak üzere de 1972 yılında, “1975 Yılı Uluslararası Kadınlar Yılı” olarak kabul edilmiştir.²⁰⁵ Aynı yıl Meksika’da, Birinci Dünya Kadın Konferansı düzenlenmiş ve konferans sonrası “Kadının Eşitlik, Kalkınma ve Barışa Katkıları Meksika Deklarasyonu” yayınlanmıştır. Deklarasyonda kadın ve erkeğin birbirine eşit olduğu ve eşit haklarının olduğu (1.ve 5. madde), çocuk yetiştiren kadınların toplumla bütünleşebilmesi noktasında devletin sorumlu olduğu (3.madde), tüm dünyada tecavüz, şiddet, fuhuş ve zorla evlilik gibi kadın ihlallerini ortadan kaldırmak için birleşmek gerekliliği (28.madde) vurgulanmıştır.²⁰⁶

1979 yılında BM tarafından hazırlanan CEDAW, kadına karşı ayrımcılığı yasaklayan en önemli belgedir. 1993 yılında BM Genel Kurulu tarafından Kadına Karşı Şiddetin Ortadan Kaldırılması Bildirgesi yayınlanmış ve şiddetin çeşitlerinden bahsedildikten sonra üye devletlerin yapacakları taahhütler ve BM’nin sunacağı katkılar sıralanmıştır. Yine 2000’li yıllarda BM tarafından dünyanın birçok ülkesinde başlatılan “Kadın Dostu Kentler Projesi” ile kadınların daha sağlıklı, adil ve

[2C+%E2%80%9CThe+Commission+on+the+Status+of+Women%E2%80%9D%2C+](#), (Erişim Tarihi:05.06.2015)

²⁰³“İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi”, www.tbmm.gov.tr/komisyon/insanhaklari/pdf01/203-208.pdf, (Erişim Tarihi:20.06.2015)

²⁰⁴Kadınların Siyasal Haklarına İlişkin Sözleşme, www.tbmm.gov.tr/komisyon/insanhaklari/pdf01/133-135.pdf, (Erişim Tarihi: 25.05.2015)

²⁰⁵ Erdemir, **a.g.e.**, s. 28

²⁰⁶UN, “Declaration of Mexico on the Equality of Women and Their Contribution to Development and Peace”, www.un-documents.net/mex-dec.htm, (Erişim Tarihi: 20.01.2015)

erkeklerle eşit haklara sahip oldukları, kentsel sorunlarının ortadan kaldırıldığı kentler oluşturulmaya çalışılmıştır.

2.5.3.1. CEDAW

18 Aralık 1979 tarihinde BM Genel Kurulu tarafından üye devletlerin imzasına sunulan Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi üye devletlerin imzaladığı uluslararası bir belgedir. CEDAW ile birlikte kadınların uluslararası belgelerde yeterince korunamadığı kabul edilmiş sayılmakta ve bu anlamda önemli bir adım olarak görülmektedir.²⁰⁷

Sözleşme, 6 bölüm ve 30 maddeden oluşmaktadır. Uluslararası hukuk çerçevesinde taraf ülkeler açısından bağlayıcılığı olan CEDAW, kadınlara yalnızca hukuki değil toplumsal, ekonomik, siyasi, kültürel her alanda bir eşitlik sağlamakta ve kadına karşı ayrımcılığı her durumda yasaklamaktadır. Sözleşme, kadın-erkek eşitliğine dayanmayan bir “kadın hakları” anlayışını kabul etmemekte, taraf devletlerin kadınların insan haklarını daima kadın-erkek eşitliği temelinde gerçekleştirmelerini öngörmektedir.²⁰⁸

CEDAW’ın maddelerine kısaca bakıldığında²⁰⁹;

Birinci maddede kadınlara ve kız çocuklarına karşı ayrımcılığın tanımı; ikinci maddede, üye devletlerden bu ayrımı ortadan kaldırmak amacıyla yasalarında gerekli düzenlemeleri yapması ve kadın erkek eşitliğini sağlayan yasalar oluşturmaları; üçüncü maddede temel insan hakları ve özgürlüklerinin garanti altına alınması; dördüncü maddede ayrımcılıkla mücadelede geçici tedbirler, beşinci maddede sosyal ve kültürel tabanlı kalıpların sonlandırılması, altıncı maddede taraf devletlerin, kadın ticareti ve fahişeliğin istismarının her şekliyle önlenmesi için yasama dâhil gerekli bütün önlemleri alacakları; yedinci maddede kadınların siyasal ve kamusal yaşamı; sekizinci madde uluslararası düzeyde katılımı; dokuzuncu maddede kadınların eğitimi; onuncu maddede kadınların erkeklerle eşit şekilde eğitim almaları için üye devletlerin gerekli düzenlemeleri yapacakları ve eğitimde fırsat eşitliğini sağlamaya

²⁰⁷ Berktaş (2004a), **a.g.k.**, s.9

²⁰⁸ Feride Acar ve Hakkı Onur Arıner, **Kadınların İnsan Hakları ve Toplumsal Cinsiyet Eşitliği**, İçişleri Bakanlığı Genel Yayını, 2009, s. 18

²⁰⁹ Unicef, **Gender, Rights and Civic Engagement Policy and Practice**, Newyork, 2011, ss. 9-17

yönelik tedbirleri; on bir ve on ikinci maddelerde kadınların istihdama katılmaları önündeki engellerin kaldırılması gerekliliği ve taraf devletlerin hamilelik, lohusalık gibi dönemlerde kadınlara yönelik uygulamaların gerekliliği; on üçüncü maddede kadınların ekonomik ve sosyal hayatı; on dördüncü maddede kırsal kesimdeki kadınların iş gücüne dâhil edilmesi; on beşinci maddede kanun önünde kadın ve erkeklerin eşit olduklarını gösteren düzenlemelerin yapılması gerekliliği; on altıncı maddede evlilik ve aile hayatı vurgulanmaktadır.

Sözleşmenin, 16-30 arası maddeleri de CEDAW'ın uygulanış şekli ile ilgilidir.

Sözleşmenin 17. maddesinde belirtildiği üzere, sözleşmenin uygulanması sırasında meydana gelen gelişmeleri incelemek amacıyla CEDAW Komitesi kurulmuş, sözleşmeyi imzalayan üye devletlerin, belirlenen aralıklarla bu komiteye yaptıkları düzenlemelerle ilgili rapor sunmaları kararlaştırılmıştır.²¹⁰

6 Ekim 1999 tarihinde BM Genel Kurulu CEDAW İhtiyari Protokolünü kabul etmiştir. Buna göre, kişiler ve gruplar sözleşmede korunan haklarının ihlal edildiği durumlarda CEDAW komitesine doğrudan başvuru yapabilecektir. Yine bu protokolle birlikte CEDAW komitesine inceleme yetkisi verilmiş böylelikle CEDAW komitesi kadın haklarının ihlal edildiği ülkelerde kendisi doğrudan araştırma yapma yetkisi kazanmıştır.²¹¹

Görüldüğü gibi CEDAW her alanda, kadın erkek eşitliğini sağlamaya ve kadına yönelik ayrımı ortadan kaldırmaya yönelik, uluslararası anlamda geçerliliğe sahip önemli bir belgedir. Önemine rağmen gelişmiş ülkeler de dâhil, sözleşmeyi imzalayan birçok ülke bazı maddelere çekinceler koymuştur.

2.5.3.2. Kadına Yönelik Şiddetin Ortadan Kaldırılması Bildirgesi

Tarihin eski dönemlerinden elde edilen bulgular kadınların yüz yıllar önce bile şiddete maruz kaldıklarını göstermektedir. Yakın döneme kadar çoğu ülkede kamusal şiddet kabul edilmiş olsa da aile içi şiddet görmezden gelinmiş ve doğal

²¹⁰UN Women, "CEDAW", www.un.org/womenwatch/daw/cedaw/text/econvention.htm, (Erişim Tarihi: 22.05.2015)

²¹¹Feride Acar ve Hakkı Onur Arıner, **Kadınların İnsan Hakları ve Toplumsal Cinsiyet Eşitliği**, İçişleri Bakanlığı Yayını, 2009, s.17

sayılmıştır. Çıkarılan ulusal ve uluslararası belgeler kadına karşı şiddeti önlemekte yeteri başarıyı gösterememiştir. Özellikle ikinci dalga feministlerin şiddet üzerinde önemle durmaları ile birlikte bağlayıcı bir belgenin gerekliliği üzerinde karar kılınmıştır.

1993 yılında Viyana'da düzenlenen Dünya İnsan Hakları Konferansı haklarla ilgili bir cinsiyet ayırımına gitmemiş ancak özellikle konferans sırasında kadına yönelik şiddet ön plana çıkan önemli konulardan olmuştur. Konferansla, bir insan hakları yükümlülüğü olarak kamu ve özel yaşamda kadınlara karşı şiddetin ortadan kaldırılması önemli bir sonuç olarak ortaya çıkmıştır. Kadına Yönelik Şiddetin Ortadan Kaldırılması Bildirgesi, Viyana Konferansı sonrasında BM Genel Kurulu tarafından 20 Aralık 1993 tarihinde oylamaya başvurulmadan kabul edilen uluslararası bir belgedir. Bildirge şiddetin uluslararası anlamda özel olarak bahsedildiği ilk yayın olması açısından büyük önem taşımakta ve devletleri kadına yönelik şiddeti kınamaya ve şiddetin ortadan kaldırılmasına yönelik çalışmaya davet etmektedir.²¹²

Bildirge altı maddeden oluşmaktadır. Bildirgenin birinci maddesi şiddeti; kadınlara yönelik, şiddet ister kamusal ister özel hayatta olsun bu tür eylemlerle tehdit etme, zorlama veya özgürlükten keyfi olarak yoksun bırakma dâhil olmak üzere, kadınlara fiziksel, cinsel veya psikolojik zarar veya acı verme sonucu doğuran veya bu sonucu doğurması muhtemel olan, cinsiyete dayalı her türlü şiddet eylemi olarak tanımlamakta; ikinci maddesi ise şiddetin çerçevesini belirlemektedir. Bu bağlamda bildirmede şiddet, sadece fiziksel olarak ele alınmamıştır. Bunun yanında özel alan olarak belirlenen alana da el atılmış ve şiddet aile içinde de yasaklanmıştır. Üçüncü maddede, kadınların siyasal, ekonomik, sosyal, kültürel, medeni veya herhangi başka bir alanda tüm insan haklarından ve temel özgürlüklerden eşit olarak yararlanma ve bunların eşit koruması altında olma hakları olduğu belirtilmiştir. Dördüncü maddede, kadınlara yönelik şiddeti önleme konusunda devletlere tavsiyelerde bulunmuş ve hukuksal manada gerekli düzenlemeleri yapmaları istenmiştir. Beşinci maddede, BM organ ve kurumlarının görev alanları dâhilinde,

²¹²UN, **Women's Rights are Human Rights**, United Nations Publication, New York and Geneva, 2014, p. 74

bildirgede yer alan hakların ve ilkelerin tanınıp gerçekleştirilmesine katkı sağlayacakları, son maddede de bu Bildirge'deki hiçbir şeyin, bir devlet'in kanunlarında ya da bir devlet'te yürürlükte bulunan uluslararası antlaşma veya diğer belgede olabilecek kadınlara yönelik şiddetin önlenmesinden daha yararlı herhangi bir hükmü etkilemeyeceği vurgulanmıştır.²¹³

2.5.3.3. Dünyada Kadın Dostu Kentler Uygulaması

2000'li yıllarla birlikte kadın çalışmalarına devam eden BM'nin en önemli uygulamalarından biri Kadın Dostu Kentler Projesine de yön veren BMOP'tur. "Birleşmiş Milletler Kadınların ve Kız Çocuklarının İnsan Haklarının Korunması ve Geliştirilmesi Ortak Programı (BMOP)", Birleşmiş Milletler Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Çalışma Grubu'nun öncülüğünde başlatılarak 21 Kasım 2005 tarihinde imzalanan bir anlaşma ile uygulamaya konulmuştur. BMOP'un uygulayıcısı Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu (UNFPA)'dur.

Toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması, kadınların insan haklarının bir parçasını oluşturmaktadır. 2008 yılında BM öncülüğünde yapılan ve dünya çapında kadın sorunlarıyla ilgilenen 200'den fazla kadın örgütü, bir anket yapmış ve anket sonucuna göre kadınların 3 odak sorunlarını belirlemiştir. Buna göre ankete katılanların %39'u yerel veya partner şiddetine, %20'si cinsel şiddete %19'u toplu taşıma dahil kamusal alanda şiddete maruz kalmaktadır.²¹⁴ Kadın dostu olmak isteyen kentler; kadınların kentsel alanda yaşadıkları bu sorunlarına çözüm sunmayı vaad eden, karar alma süreçlerine ve mekanizmalarına kadınların katılımını artırma; kadın erkek eşitliğini sağlamaya yönelik stratejiler geliştirme ve uygun araçlarla bu stratejileri yaşama geçirme; kadınların gündelik hayatlarını iyileştirmeye yönelik özel politikalar geliştirme iddiasında olan kentlerdir. Kentlerin kadınlar için daha yaşanılır hale getirilmesi ise, bu kentlerin engelliler, yaşlılar çocuklar ve hatta

²¹³Declaration on the Elimination of Violence Against Women, www.google.com.tr/?gfe_rd=cr&ei=T0uZVcqHF8Go8wernoGgDQ&gws_rd=ssl#q=Declaration+on+the+Elimination+of+Violence+against+Women%2C, (Erişim Tarihi:25.05.2015)

²¹⁴Shipra Narang Suri, **Safe Cities Free of Violence Against Women and Girls Initiative A Draft Strategic Framework for Women's Safety in Delhi 2010**, 2011, s. 1

erkekler dâhil, tüm kullanıcılar için daha işlevsel ortamlar sunması açısından önem taşımaktadır.²¹⁵

Çalışmanın bu bölümünde dünyada uygulanan bazı “Kadın Dostu Kent” örneklerine yer verilecektir.

i. Güney Kore

Güney Kore’nin başkenti Seul, dünyadaki kadınların kentteki yaşamlarını kolaylaştırmak adına farklı ve kapsamlı çalışmalar yapan kentlerin başında gelmektedir. Kentte, 1995 yılında yürürlüğe giren Kadın Gelişim Yasası’na dayanılarak, kadın politikaları oluşturulmaktadır. 2003-2007 yıllarını kapsayan 2. Kadın Politikası Planı cinsiyet eşitliğini tanıtması açısından önem taşımaktadır. Planın ana hedefi; yerel ve ulusal parlamentoda karar alma süreçlerine kadınları dâhil etmek ve kadın temsilini artırmaktır.²¹⁶

2006 yılında Seul’da Kadın Dostu Kent projesi başlatılmış, kentte çocuk bakım hizmetlerinin iyileştirilmesi, aile ve kadın için refahın yayılması, çocuk güvenliğini geliştirme, cinsiyet eşitliği ve kadınların katılımı, kadınların insan kaynaklarının geliştirilmesi ve desteklenmesi gibi genellikle kurumsal desteklere odaklanan özerk bir kadın politikası geliştirilmiştir.²¹⁷ Kadın Dostu Kent Projesi kentte kadınların değişen ihtiyaçlarını çözmeyi amaçlamaktadır. Proje, ekonomi, istihdam, eğitim, sağlık, güvenlik, çocuk bakımı, kültür, eğlence ve yaşam tarzı olarak hayatın her alanında kadınlar için eşit katılım ve hakların teşviki yoluyla, kenti kadın dostu hale getirmeyi hedeflemektedir.²¹⁸

2009 yılında düzenlenen İkinci Uluslararası “Dinamik Şehirde Kadın İhtiyaçları: Kadın Dostu Kentler İçin Vizyon ve Zorluklar” isimli forum önemli bir gelişme olarak görülmektedir. Sonrasında Asya şehirleri için Cinsiyet Yönetim Stratejilerini öngören ilk Asya Kadın Ağı yuvarlak masa toplantısı düzenlenmiştir.²¹⁹

²¹⁵ Nora Abada, **Understanding Women Friendly Cities**, Masters of Urban and Regional Planning, Ball State University, Indiana, 2013, s. 17.

²¹⁶ Metropolis Women International Network, Commission 6 Report, Seoul, 2011

²¹⁷Hyun-Kyung Park, “New framework of Women’s Policy in Seoul: City Project for Women’s Happiness”, **Dynamic Cities for Women Actions and Policies for Gender Equality**, Brussels, 2007, s. 46

²¹⁸ UN Habitat, **Gender Mainstreaming in Local Authorities Best Practices**, 2008, s. 104

²¹⁹ Metropolis Women International Network, Commission 6 Report, Seoul, 2011, s. 9

Seul Kadın Dostu Kent Projesi, kadın güvenliğini, kadınların siyasi katılımını ve kadınların kapasite geliştirmelerinin desteklenmesinin yanı sıra, kuruluş ve yerel liderler için cinsiyete özgü yaklaşımlar konusunda eğitim sunmaktadır. Kentte, her kuruluşta toplumsal cinsiyet eşitliği için politikalar geliştirilmekte ve kadın birimleri kurulmaktadır. Her ofis ve makam Kadın Dostu Kent projesi kapsamında 4 yıllık tanıtım ve bütçe planlarını uzun ve orta vadeli programlarla oluşturmaktadır.²²⁰

Proje kapsamında kentte parklar, gıda atıklarını işlemek için özel alanlar, güvenli ulaşım ağları oluşturulmuş, sahibi kadın olan şirketlere destek sağlanmış, kültürel ve sanatsal aktiviteler düzenlenmiştir.²²¹ Kentsel hareketliliğe sınırlı oranda katılan kadınları kamusal alana çekmek amacıyla, kent planlarına içerisinde çocuk emzirme odaları, bebek bezi değişim masaları bulunan lavabolar eklenmiş, kadınların kentsel rahatlığı ve güvenliği için yalnızca kadınlara yönelik otopark alanları düzenlenmiş; kadınların ulaşımını kolaylaştırmak amacıyla kadın dostu taksi uygulamaları²²², kent içi ulaşımı sağlamak ve rahatlatmak adına metro ve otobüsler yeniden düzenlenerek organize edilmiştir. Kentsel tasarımda, yollar kadınların rahat bir şekilde kullanımlarını sağlamak amacıyla kadın dostu olarak düzenlenmiş, kentte aydınlatmalar kadın erkek eşitliği düşünülerek belirlenmiştir. Belirli noktalara kreşler, kayıp çocuk bekleme odaları yapılarak kadınların kentsel sorunlarına çözüm bulunmuştur. Seul'da kreş'e gitmeyen çocuklar için ihtiyaç olduğu zaman çağrılan çocuk bakım yardımcılarının yanı sıra, 60 yaşından büyükler ve 3000 okulda çalışan annelerin çocuklarına yemek hazırlayan kişiler bulunmaktadır.

ii. *Hindistan*

Dünyanın en büyük şehirlerinden olan Delhi'de kadınların yaşamış olduğu problemlerin başında güvenlik gelmektedir. Özellikle kamusal alanda kadın ve kız çocuklarına yönelik olarak şiddet, önemli bir sorun oluşturmaktadır. Buna göre, 2012 yılında yapılan bir çalışmada kadınların %92'sinin kamusal alanda cinsel şiddetin herhangi bir türüne maruz kaldığı ve %88'inin yaşamları boyunca görsel ve sözel

²²⁰ UN Habitat, **Gender Mainstreaming in Local Authorities Best Practices**, 2008, s. 106

²²¹ Seoul, Women Friendly City

²²² Sadece kadınlar için hizmet veren ya da çalışanı kadın olan taksiler ile ilgili bilgi almak amacıyla cep telefonlarına bir seçenek eklenmiştir.

cinsel taciz yaşadığı ortaya konmuştur.²²³ Oranlar, Delhi'nin birçok kentsel yenilik ile ilgili uygulamalarda öncü olsa da, özellikle sokaklarda, meydanlar, parklar ve toplu taşıma sistemlerinde, cinsiyete dayalı şiddetin önüne geçemediğini göstermektedir

2009 yılında Jagori ile birlikte, kadınların eşitlik, güçlendirme ve güvenliği için bilinçlendirme çalışması yapan bir STK; Birleşmiş Milletler İnsan Yerleşimleri Programı (UN-HABITAT) ve Birleşmiş Milletler Kadın Kalkınma Fonu (UNIFEM) ile birlikte sorunun boyutlarını ve doğasını anlamak ve sorunla başa çıkmak için adım atmıştır. Bu bağlamda ilk olarak kentte 5000 kişi ile bir anket yapılmış ve Stratejik Çerçeve süreci başlatılarak 6 ay boyunca ilgili paydaşlarla istişare toplantıları yapılmıştır. Delhi'deki başlıca sorunlar; güvenlik eksikliği, kötü tasarlanmış ve kötü durumda olan alt yapı eksikliği, kamu ve polis desteği eksikliği ve cinsel taciz olarak belirlenmiştir.²²⁴

Birleştirilmiş Trafik ve Ulaşım Altyapısı Merkezi tarafından 2008 yılında yaya güvenliği, sokak tasarımı ve kentsel yenilenme için bir dizi kılavuz geliştirilmiştir. Bunlar, otobüs durakları, işportacı bölgeleri, sokak aydınlatması ve altyapısı, umumi tuvaletler, vb. ile ilgili öneri ve zorunlu gereklilikleri içermektedir.²²⁵

iii. Filipinler

1990'lı yıllara kadar evsizlik, yaygın suç oranları gibi kötü durumlarla anılan şehirde özellikle belediyelerin çabası ile birlikte 1995 yılında belediye ve vatandaşlar arasında katılım ve işbirliğini güçlendirmek amacıyla "Güçlendirme Yönetmeliği" kabul edilmiştir. Belediye meclisi internet ve kısa mesaj dahil, çeşitli medya aracılığıyla yönetim ile bireysel katılımının artırılmasına odaklanarak güçlü bir e-yönetişim modeli oluşturmuş ve kısa sürede kentte cinsiyet eşitliğini gözeten programlar görülmeye başlamıştır. Kadın Meclisi çalışmaları ile kapasite, farkındalık ve savunuculuk geliştirilmiştir. Şiddet, kadın ve çocukların etrafında, çeşitli

²²³UN Women, "Safe Cities Global Initiative", 2014, www.unwomen.org/~media/headquarters/attachments/sections/library/publications/2013/12/un%20women-evaw-safecities-brief-us-web%20pdf.ashx, (Erişim Tarihi:01.05.2015)

²²⁴Narang Suri, **a.g.e.**, s. 9

²²⁵**A.g.e.**, s. 25

programlar kurulmuştur.²²⁶ Cebu şehri ülkede kadına karşı şiddeti azaltmak amacıyla “Toplumsal Cinsiyet Kodu” hazırlayan ilk şehir olarak 2004 yılında BM tarafından Kadın Dostu Kent ödülünü kazanmıştır.²²⁷

iv. *Almanya*

Berlin'de kadınlara karşı ayrımcılığı ortadan kaldırmak amacıyla tüm sosyal alanlarda eşit cinsiyet hakları çerçevesinde özgün bir plan geliştirilmiştir. Ekonomi bürosu tarafından kadın uygulamaları izlenir. Bu kapsamda şu başarılar elde edilmiştir:²²⁸

- Çocuk bakımı ile ilgili ilerlemeler;
- Belediye kamu hizmetlerinde kadınların ilerlemesi;
- Kadınların geleneksel meslekleri için yüksek statü;
- Kadın ve kız çocukları için eğitim sübvansiyonları;
- Kadın mağdurlara şiddet ve şiddetin önlenmesi için yardım;
- Göçmen kadınlar için sosyal koşulların geliştirilmesi;
- İş imkânlarının ve kızlar için eğitimin geliştirilmesi;

Frankfurt'ta ise, 2002 yılı Ocak ayında, Frankfurt şehir cinsiyet eşitliğinin uygulanması başlamış ve belediye idaresi içinde bir "toplumsal cinsiyet ekibi" oluşturulmuştur. Bu ekibin görevi, hem karar verme prosedürlerinde hem de karar verme mekanizmalarında olmak üzere bütün belediye yapılarında toplumsal cinsiyet eşitliğini tanıtmaktır.²²⁹ Bu süreçte, her bir belediye birimi, kendi çalışma alanında eşitlik yaklaşımlarını yerel ana politikalara yerleştirilmesini amaçlayan pilot projeler hazırlayarak uygulamaya koymuştur.²³⁰

²²⁶UN HABİTAT, **Gender Issue Guide: Urban Planning and Design**, United Nations Human Settlements Programme 2012, Nairobi, 2012, s. 28.

²²⁷UN-Habitat, **State of Women in Cities 2012-2013 Gender of the Prosperity of Cities**, United Nations Human Settlements Programme, Nairobi Kenya, 2013, p. 34.

²²⁸Anne Michaud, **A City Tailored to Women The Role of Municipal Governments in Achieving Gender Equality**, Canadian Municipalities International Centre for Municipal Development Federation, 2004, p. 38

²²⁹European Commission, “Equality in European Towns”, s. 20

²³⁰Ayşe Sargın, “Kadın Dostu Kentler: Frankfurt”, **Birleşmiş Milletler Kadınların ve Kız Çocuklarının İnsan Haklarının Korunması ve Geliştirilmesi Ortak Programı (BMOP) Bülteni**, Sayı:8, 2007, s. 7

Yine Wiesbaden’de, güvenliğin sağlanması ve şiddete karşı mücadelede, kadınlara yönelik şiddeti önleyecek ışıklandırma, acil yardım hattı, vb. altyapı sistemleri oluşturulmuştur.²³¹

v. *Finlandiya*

1987 yılında kabul edilen yasa uyarınca ulusal ve yerel düzeyde kadın ve erkeklerin eşit temsili öngörülmektedir. 1995 yılında yapılan yeni düzenlemeye göre kadınlar veya erkekler karar organlarında en az yüzde 40 oranında temsil edilmek zorundadırlar.²³²

Finlandiya Yerel ve Bölgesel Yönetimler Birliği belediye meclisleri ve belediye kurullarının cinsiyet temelli istatistiklerini hazırlamaktadır. Yerel Yönetimler İşveren Komisyonları da belediye çalışanlarının cinsiyet ayrımlı istatistiklerini tutmaktadır. Finlandiya Sosyal İşler ve Sağlık Bakanlığı da ulusal ve yerel düzeyde, nüfus, aile, eğitim, çalışma, belediye personeli, gelir, yerel karar alma, çocuk bakımı, sağlık ve yaşlılara ilişkin istatistik üretmektedir.

Finlandiya, Helsinki, Birinci Helsinki Eşitlik Planı 1996 yılında ikinci eşitlik planı ise 1999 yılında, hazırlanmıştır. Planın hazırlıkları Kent Konseyinin Eşitlik Komitesi’nden temsilcilerin de bulunduğu bir çalışma grubu tarafından yapılmıştır. Eşitlik Planı iki temel alana (operasyonel, personel) odaklanmıştır. Operasyonel Eşitlik Planı, yerel nüfusun yaşam kalitesinin yükseltilmesi amacıyla Kent Konseyi tarafından sunulan hizmetlere yönelik hedefler koymaktadır. Operasyonel eşitlik planı; yaşam çevresi, planlama ve konut, refah ve sağlık, çocuk bakımı/egitim/rekreasyon ve teknik hizmetleri kapsamaktadır. Personel Eşitlik Planı, Kent Konseyinde insan kaynakları oluşturmada eşitlik ilkesi üzerine inşa edilmiştir.²³³

vi. *İsveç*

1987 yılında kabul edilen ulusal programa göre, kadınların tüm kamusal karar organlarında 1992 yılından itibaren kademeli olarak yüzde 30, yüzde 40 ve 1988

²³¹ AREM, **a.g.e.**, s. 77

²³² Nevin Şenol, **Kadın Dostu Kentler Avrupa’dan Örnekler**, 2008, s., 16
www.unfpa.org.tr/rapyay/kadin_dostu_kentler_avrupadan_ornekler_4.pdf

²³³ **A.g.e.**

yılından itibaren de yüzde 50 temsili öngörülmektedir. İsveç'te hemen hemen tüm siyasi partiler tarafından gönüllü kota uygulaması yapılmaktadır.²³⁴

İsveç'in, Stokholm kentinde her türlü ayrımcılığın ortadan kaldırılmasına ilişkin çalışmaları yapmakla görevlendirilmiş olan bir Sekretarya bulunmaktadır. Dört kamu denetçisi (ombudsperson) cinsiyet, engellilik, cinsel taciz gibi politika alanlarını takip etmektedirler. Yine kentte, ilk eşitlik planı 1997 yılında hem merkezi hem de yerel yönetimin 50 birimi için ayrı ayrı hazırlanmıştır.²³⁵

Yine Jönköpin kentinde belediye idaresinde kentin kadın çalışanlarına yardımcı olmak amacıyla idarenin farklı yönetim pozisyonlarını bütünleştirmek ve onların statülerine katkı sağlamak amacıyla hizmet içi eğitim politikaları düzenlemiştir.²³⁶

vii. Fransa

2000 yılında seçim görev ve bürolarına kadın ve erkeklerin eşit erişimini sağlamak amacıyla 3500'den fazla nüfuslu belediyelerde seçim listelerinde her iki cinsiyetin %50 oranında aday çıkarmasıyla ilgili bir yasa çıkarılmıştır.²³⁷

Paris'te eşitlik konusunda yerel yönetimlerin yaptıkları çalışmaları izleme ve değerlendirme amacıyla bir İzleme Merkezi oluşturulmuştur. İzleme Merkezinin oluşturulma amacı kentteki kadın ve erkeklerinin kentin olanaklarından eşit bir biçimde yararlanmasını sağlamaktır.²³⁸

viii. İspanya

Proje kapsamında ülkede Sosyal Kalkınma Komisyonu yetki alanında şehir çapında bir kadın konseyi kurulmuş hem de mahallelerde kadın konseyleri oluşturulmuştur.²³⁹

²³⁴European Commission, "Equality in European Towns", s. 14

²³⁵"Daha İyi Bir Gelecek İçin Önce Kadınlar ve Kız Çocukları", **Birleşmiş Milletler Kadınların ve Kız Çocuklarının İnsan Haklarının Korunması ve Geliştirilmesi Ortak Programı (BMOP) Bülteni**, Sayı: 3, 2006, s. 3

²³⁶European Commission, "Equality in European Towns", s. 17

²³⁷**A.g.e.**, s. 17

²³⁸"Daha İyi Bir Gelecek İçin Kadın Dostu Kentler", **Birleşmiş Milletler Kadınların ve Kız Çocuklarının İnsan Haklarının Korunması ve Geliştirilmesi Ortak Programı (BMOP) Bülteni**, Sayı:4, 2006, s.4

²³⁹Anne Michaud, **A City Tailored to Women The Role of Municipal Governments in Achieving Gender Equality**, Canadian Municipalities International Centre for Municipal Development Federation, 2004, s. 35

ix. Yunanistan

2001 yılında çıkarılan yasayla birlikte yerel ve bölgesel düzeyde seçim listelerinde 1/3 kadın zorunluluğu getirilmiştir. Bu sayede 2002 yılında kadın politikacı oranı %7'den %12'ye yükselmiştir.²⁴⁰

x. İtalya

Venedik'te Kardeş Şehirler Cinsiyet Oluyor Projesinin bir parçası olarak kadınlar için bir siyaset okulu kurulmuştur. Okul, kentteki çalışan kadınların kariyerleri için staj desteği ve bölgede kadınların eğitimde, belediye faaliyetlerinde ve özellikle de siyasette aktifleşmelerini sağlama görevi gibi iki önemli hedef belirlemiştir.

Yine İtalya'nın Modena, Siena, Cenova illeri de dâhil olmak üzere çeşitli kentlerde cinsiyete duyarlı bütçeleme yapılmakta belediyeler harcamalarında kadın ihtiyaçlarını özellikle dikkate almaktadırlar.²⁴¹

xi. Kanada

Gelişmiş bir ülke olmasına rağmen dünyada yaygın görülen kadına karşı şiddet, cinsel istismar gibi olumsuzluklar Kanada'da özellikle mülteci, göçmen, Aborjin ve lezbiyen kadınlar için büyük bir sorundur.²⁴²

1996 yılında İstanbul'da gerçekleştirilen HABİTAT II konferansı özellikle Kanadalı kadınlar adına önemli sonuçlar doğurmuştur. Zirve sonrası, 1997 yılında Montreal şehrinde başlatılan Kadın Dostu Kent Projesi, çeşitli kadın dernekleri öncülüğünde Kanadalı Belediyeler Federasyonunun Belediye Kalkınma Merkezi işbirliği ile sınırları içerisinde cinsiyet eşitliğini sağlamak amacıyla geliştirilmiştir. 2004 yılında kentte Kadın Meclisi oluşturulmuş, meclis, cinsiyet eşitliğinin sağlanmasında danışma görevi üstlenmiştir.

Kentte toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanmasının temel hedeflerinden bir tanesi siyasi alanda kadın erkek eşitliğinin sağlanması olarak görülmüştür. Montreal'de kadınların karar verme programlarına eşit erişimini sağlamak için bir

²⁴⁰European Commission, "Equality in European Towns", s. 14, www.ccre.org/docs/T_599_26_3524.pdf (Erişim Tarihi: 20.05.2015)

²⁴¹A.g.k., ss. 15- 22

²⁴²POWER Camp National/Filles d'Action, **Best Practices for Girl- and Young Women-Friendly Cities:Towards an International Dialogue**, Vancouver, British Columbia, Canada June 2006, s. 23-24

fon oluşturulmuştur. Oluşturulan fon politikaya katılmak isteyen kadınların eğitilmeleri amacıyla kullanılmaktadır.

2011 yılında, proje kadın sorunlarını kentte çalışan, yaşayan, yöneten ve aktör olan kadın bağlamında ele almıştır. Projeye göre, toplu taşıma, kadın danışma ve evsizliği, fiziksel aktiviteler, çalışma koşullarının iyileştirilmesi, eşit istihdam, paydaşlar ile işbirliği çalışılacak olan alanlar arasında sayılmıştır.

Kentsel güvenliği sağlamak için çıkarılan Güvenlik Eylem Planı dünya çapında ilgi görmüş ve birçok belediye tarafından da kabul edilmiştir. Kadınların sıklıkla bulunduğu spor ve toplum merkezleri, alışveriş alanları gibi kamusal mekânlarda emniyet denetimi sıklaştırılmıştır. Yine kentsel planlama ve tasarımda etkili olabilmesi adına 3 adet emniyet güvenlik kılavuzu yayınlanmış, erkekleri projeye dâhil ederek farkındalık yaratmak amacıyla eğitimler düzenlenmiştir. Kadınların kentsel hareketliliğini sağlamak ve kenti güvenli bir şekilde kullanmalarına yardımcı olmak için özellikle geceleri toplu taşıma araçları kadınları iki durak arasında indirebilmektedir.²⁴³

²⁴³ Abada, **a.g.e.**, ss. 27- 45

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM TÜRKİYE'DE KADININ DURUMU

Dünyanın hemen her yerinde var olan kadının ikincil konumu Türkiye’de de değişmemekte, kadınlar cinsiyet ayrımcılığına erkeklerden daha fazla uğramaktadırlar. Türkiye’nin asırlar öncesine uzanan tarihi ve meydana gelen değişim, kadınların toplumsal konumlarını da önemli ölçüde etkilemiştir.

3.1. Türkiye’de Kadının Durumu

Kadınların sahip olduğu konum, Türk tarihinde, Osmanlı Devleti’nin 600 yıl süren imparatorluğunda ve 1923 yılında kurulan Cumhuriyet rejiminde oldukça farklı şekiller almıştır. Çalışmanın bu bölümünde kadınların değişen konumlarına yer verilecektir.

3.1.1. Türk Tarihinde ve Osmanlı Devleti’nde Kadının Durumu

İslamiyet’ten önce göçebe bir yaşam tarzı sürdüren Türklerde kadının yeri önemlidir. Savaşçı bir toplum özelliği gösteren Türklerde, kadın da bu sosyal durumdan etkilenmiş, kadın kimliği aktif, kahraman ve çalışkan bir nitelik göstermiştir. Evde olduğu kadar savaşta da eşinin yanında olan kadın, ata binebilir ok atabilir ve güreşlere katılabilirdi.²⁴⁴ Yerleşik hayata geçildiğinde ise kadın dokumacılık, dikiş, çanak çömlek yapımı gibi işlerle uğraşmıştır.²⁴⁵ Türk aile yapısında otorite sahibi baba olarak görülmesine rağmen eski Türklerde evin sahibi kadın olmuştur.²⁴⁶ Annelik, bu dönemde kadına verilen değer önemli bir nedendir. İslamiyet’ten önce totemcilik ve Şamanizm etkisinde kalan Türklerde tanrı ve tanrıçalara inanılmış, bu inanışta “ana tanrıça” önemli bir yer tutmuştur.²⁴⁷ Yine İslamiyet’ten önceki eserlerde, kadına önem verilmektedir. Oğuz Kağan Destanı, Dede Korkut Hikâyeleri, Kutadgu Bilig gibi yapıtlar kadını yücelten ve onun

²⁴⁴ İlhan Aksoy, “Türklerde Aile ve Çocuk Eğitimi”, **Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi**, Cilt:4, Sayı:16, 2011, s. 13

²⁴⁵ A. Afet İnan, **Tarih Boyunca Türk Kadınının Hak ve Görevleri**, Milli Eğitim Basım evi, 3. Baskı, İstanbul, 1975, s. 6

²⁴⁶ Mehmet Mandaloğlu, “İslamiyetten Önce Türklerde Aile Hukuku”, **Türkiyat Araştırmalar Dergisi**, Sayı:33, 2013, s. 147

²⁴⁷ Vahap Sağ, “Tarihsel Süreç İçerisinde Türk Kadını ve Atatürk”, **C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, Cilt:2, Sayı:1, s.12

toplumdaki saygın yerine işaret eden kitaplardır.²⁴⁸ Bunun yanında Ziya Gökalp tarafından yazılan “Türkçülüğün Esasları” adlı yapıtta da eski Türk devletlerinde kadının konumuna yer verilmiştir. Buna göre ev, kadın ve erkeğin ortak mülküdür, tek eşlilik esastır, çocuklar üzerinde annenin de baba ile eşit söz hakkı vardır ve erkek daima karısına hürmet etmektedir.²⁴⁹ Kısacası, hemen her işte kadın ve erkek birlikte hareket etmektedir. Öyle ki; hakanlar eşleri olmadan elçi dahi kabul etmemişlerdir.²⁵⁰

İslamiyet’in doğduğu Arap toplumunda ise, kadınlar aşağılanmış, kız çocukları diri diri gömülmüştür.²⁵¹ Kadın mal gibi satılmış, eşinin ölümüyle miras olarak devredilmiştir. İslam, kadına değer vermiş, cennetin annelerin ayakları altında olduğunu söyleyerek kadını anne niteliğiyle yüceltmıştır. İslam’la birlikte kadına miras hakkı, mal edinme hakkı, evlenme ve boşanmada kadına da söz hakkı verilmiştir.

Türklerin İslamiyet’e geçişi ile birlikte, kadınların toplumsal konumlarında değişiklikler meydana gelmiştir. Berktaş’a göre İslam dini, kadınların kamusal alandaki görünürlüğünü kısıtlamıştır.²⁵² 300 yıl süren Selçuklu hâkimiyetinde kadınlar aktif olmuştur. Osmanlı Devleti’nin kuruluş döneminde de kadın, devlet kademesinde bile önemli bir yer tutmuştur. Sultanlar elçi kabul etmiş, misafir ağırlamışlardır.²⁵³ Öte yandan, kırsal alanda üretim sürecinin dışına itilmeyen ve çalışmaya devam eden kadınlara, kentsel alanda ve özellikle başkent İstanbul’da çocuk doğurma ve yetiştirme görevi verilerek kadın bir bakıma köleleştirilmiştir.²⁵⁴

Tekeli’ye göre, III. Selim ve II. Mahmut gibi reformcu padişahlar, reformlara karşı gelen kesimle denge kurmak adına kadını örtünme, eve kapama gibi

²⁴⁸ Sağ, a.g.k., ss. 12-13

²⁴⁹ Ziya Gökalp, **Türkçülüğün Esasları**, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1986, s. 160

²⁵⁰ Necdet Sevinç; “Eski Türklerde Kadın ve Aile”, **Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı**, İstanbul, 1987’den akt.: Ahmet Gündüz, “Tarihi Süreç İçerisinde Türk Toplumunda ve Devletlerinde Kadının Yeri ve Önemi”, **International Journal of Social Science**, Cilt:5, Sayı:5, 2012, s. 131

²⁵¹ Ahmet Gündüz, “Tarihi Süreç İçerisinde Türk Toplumunda ve Devletlerinde Kadının Yeri ve Önemi”, **International Journal of Social Science**, Cilt:5, Sayı:5, 2012, s. 138

²⁵² Fatmagül Berktaş, **Tek Tanrılı Dinler Karşısında Kadın Hristiyanlıkta ve İslamiyette Kadının Statüsüne Karşılaştırmalı Bir Yaklaşım**, Metis Yayınları, Beşinci Basım, İstanbul, 2014, ss. 119-120

²⁵³ Burhan Göksel, **Çağlar Boyunca Türk Kadını ve Atatürk**, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1993, s. 129

²⁵⁴ Tekeli, a.g.e., s. 194

uygulamalara maruz bırakarak kadını sosyal yaşamdan tecrit etme yoluna gitmişlerdir. Osmanlı Devleti'nin yıkılma sürecine girdiği dönemde ise, ayakta kalabilmek için verdiği mücadelede çeşitli yazarlar ve aydınlar tarafından kadının konumu sorgulanmaya başlamıştır. Meşrutiyet Dönemi ile modernleşmenin arttığı süreçte kadının konumu da modernleşmeye paralel iyileşmiş ve bu süreçte kadınlar da hak mücadelelerine doğrudan katılmışlardır.²⁵⁵ Aile odaklı olan Türk modernleşmesinde, kadının eğitimi önem kazanmaya başlamıştır. 1858 yılında kız çocukları için ilkokul ve ortaokullar açılmış; yine bu dönemde ilk defa Türk kadını yüksek öğrenim imkânına kavuşmuştur.²⁵⁶

Milli mücadele döneminde kadın, toplumsal yaşamda erkekle yan yana olmuş, cepheye giden erkeğin yerine sosyal yaşamda kadın geçmiştir.

3.1.2. Cumhuriyet Döneminde Kadının Durumu

İstiklal Savaşının ardından yeni kurulan Türkiye Cumhuriyetinde, yapılan inkılâplar kadınların kamusal olduğu kadar özel yaşamlarını da etkilemiştir. İlkaracan kardeşlere göre; hem Tanzimat'tan Cumhuriyet'e hem de Cumhuriyet sonrasında erkekler yurttaş olma mücadelesini yalnızca kamusal alanda sürdürürken, kadınlar yurttaş olma mücadelesini kamu alanında olduğu kadar ailede, özel alanda da sürdürmek zorunda kalmışlardır.²⁵⁷

Bu nedenle Cumhuriyet'e giden süreçte kadınların haklarını elde etmeleri kolay olmamış, önemli mevkilerde yer edinmeleri zaman almıştır. Türkiye Cumhuriyeti'nin 1923'ten itibaren hızlı bir kalkınma sürecine girdiği bu süreçte kadınlar daha çok Batı'ya karşı öne sürülen bir vitrin vazifesi görmüştür. Çaha, tıpkı Osmanlı Devleti'nin son dönemlerinde olduğu gibi Cumhuriyet Dönemi'nde de kadınların modernleşmenin temel simgesi olarak görüldüğünü ifade etmektedir. Ona göre; bu dönemde kadınlar için düzenlenmiş giyim tarzı ve davranış kuralları bulunmakta ve bunlar modernleşmenin göstergesi olarak Batı'ya kanıtlanmaktadır.²⁵⁸

²⁵⁵ Tekeli, a.g.e., ss. 195-198

²⁵⁶ Şefika Kurnaz, **Cumhuriyet Öncesinde Türk Kadını(1839-1923)**, T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı, 2. Baskı, Ankara, 1991, s. 53

²⁵⁷ İpek İlkaracan, Pınar İlkaracan, "Kuldan Yurttaş: Kadınlar Neresinde?", **Bilanço 98: 75 Yılda Tebaadan Yurttaş Doğru**, Tarih Vakfı Yayınları, İstanbul, 1998, s. 77.

²⁵⁸ Ömer Çaha, **Sivil Kadın**, Çev: Ertan Özensel, Vadi Yayınları, Ankara, 1996, s. 86-109.

Ülkenin içinde bulunduğu konum, tartışmaya açık olmakla birlikte, kadınların özellikle siyasal haklarının verilmesine uygun bulunmamıştır. Türkiye’de kadınlar sosyal ve toplumsal yaşama adapte olmaya çalışırken, yurttaşlığın temel kaynağı olan seçme ve seçilme hakkını talep ederek değil, bekleyerek elde etmişlerdir.

21. yüzyıla gelindiğinde, kadın bilinci; kadın talebi güçlenmiş ve yenilenmiştir. Değişen dünyada kadınlar değişim isteğinin en ateşli savunucuları olmuşlardır. Ülkemizde de aynı değişim özellikle Cumhuriyet ile birlikte hız kazanmaya başlamış, 2000’li yıllarla birlikte uluslararası kuruluşların, yerel yönetimlerin ve sivil toplum kuruluşlarının çabasıyla kadınlar güçlendirilmeye çalışılmıştır. Fakat ataerkil toplum yapısı ve dinin yanlış yorumlanmasının da etkisiyle ülkemiz, kadın erkek eşitliği konusunda oldukça geri sıralarda yer almaktadır. BM Kalkınma Kurumu tarafından yayımlanan 2014 İnsani Gelişme Raporuna göre ülkemiz cinsiyet eşitsizliği endeksinde 187 ülke içerisinde 69. sırada²⁵⁹ Dünya Ekonomik Forumu raporuna göre ise, Global Cinsiyet Eşitsizliği Raporu’nda 142 ülke arasında Türkiye eşitlikte 125’inci sırada yer almıştır.²⁶⁰ Bu da göstermektedir ki ülkemiz kadın erkek eşitliği konusunda 3.Dünya ülkeleri seviyesindedir. Sonuç olarak 20 ve 21. yüzyılda hem dünyada hem de ülkemizde önemli haklar elde eden kadınlara bu hakların verilmiş olması onların yaşadıkları sorunları azaltmamış hatta çeşitlendirmiştir.

3.2. Türkiye’de Kadın Haklarının Gelişimi

Kadın hareketinin gelişimi aynı amaca hizmet etse de ülkeden ülkeye farklılıklar göstermiş, ülkenin mevcut ekonomik, sosyal, siyasal ve dinsel durumuna göre bir ülkedeki kadın hareketi şekillenmiştir. Osmanlı İmparatorluğu’nun 20. yüzyılda yıkılmasıyla birlikte imparatorluğun kimi kurum ve kuruluşları Türkiye Cumhuriyeti’ne devredilmiştir. Türkiye Cumhuriyeti’ne kalan miraslardan biri de kadın hareketinin gelmiş olduğu konumdur. Bu nedenle Türkiye’de kadın haklarının tarihsel süreçteki gelişimi Osmanlı’nın son döneminden ayrı düşünülmemektedir.

²⁵⁹ UNDP, **Human Development Report, Sustaining Human Progress: Reducing Vulnerabilities and Building Resilience**, New York, 2014, p. 172

²⁶⁰ World Economic Forum, **The Global Gender Gap Report**, 2014, Geneva, s. 9

Tanzimat'la birlikte başlayan yenileşme ve modernleşme çabaları sosyal, siyasi, ekonomik, hukuksal ve eğitim alanlarındaki reformları hızlandırmış ve bu değişim kadınların durumlarında bir ölçüde iyileşme sağlamıştır.²⁶¹ Bu dönem kadınların konumlarını güçlendirme çabaları onları tamamen kamusal alana itme ve kadınların insan haklarını onlara tereddütsüz verme amacı taşımamaktadır. Kandiyoti'ye göre; aksine kadınların okuryazar olmamaları, eve kapatılmaları, erkeğin birden çok kadınla evlenebilmesi, nüfusun yarısının insan haklarına engel olduğu için değil, cahil anneler, sığ ve düzenbaz eşler, istikrarsızlık evlilikler ve tembel üretken olmayan bireyler yarattığı için eleştirilmiştir.²⁶² Bu nedenle Osmanlı modernleşmesinin aile odaklı bir değişim öngördüğü sıklıkla düşünülmektedir.

1856 yılında Osmanlı topraklarında kadınların köle ve cariye olarak alınıp satılmaları yasaklanmıştır. 1858 yılında yayınlanan "Arazi Kanunnamesi"nde mirasın kız ve erkekler arasında eşit olarak paylaşılacağı hükmü yer almış ve kadınlar miras yoluyla mülkiyet hakkı kazanmıştır. Kanunname ile kızlardan alınan "gelinlik vergisi" kaldırılmış; kölelik ve cariyelik son bulmuştur.²⁶³

1871 yılında Hukuk-ı Aile Kararnamesiyle evlilik sözleşmesinin resmi memur önünde yapılması, evlenme yaşının erkeklerde 18, kadınlarda 17 olması, zorla evlendirmelerin geçerli olmaması kararlaştırılırken 1876 yılında ilan edilen Kanun-i Esasi ile de ilköğretim kız ve erkek çocuklar için zorunlu hale getirilmiştir.²⁶⁴ Bu yüzyılda özellikle düşünsel anlamda gözle görülür bir iyileşme yaşanmış, kadın haklarını savunan gazete ve dergiler yaygınlaşmaya başlamış, kimi zaman bu yayınlar bizzat kadınlar tarafından oluşturulmuştur. Şüküfekar, Hanımlara Mahsus Gazete, Demet, Mehasin ve Kadın dönemin kadın dergilerinden bazılarıdır.²⁶⁵ Örneğin Hanımlara Mahsus Gazete'de kadınların sorunları, aile, toplum ve iş yaşamları, eğitim, sağlık, moda, giyim konuları ağırlıktadır.²⁶⁶ Sahibi bir kadın (Ulviye Mevlan) olan Kadınlar Dünyası Dergisi 8 yıl hayatta kalabilen ve

²⁶¹ Sağ, **a.g.k.**, s. 16

²⁶² Deniz Kandiyoti, **Cariyeler, Bacılar, Yurttaşlar, Kimlikler ve Toplumsal Dönüşümler**, Metis Yayınları, İstanbul, 2011, s. 106

²⁶³ Tekeli, **a.g.e.**, s. 196

²⁶⁴ Figen Ereş, "Türkiye'de Kadının Statüsü ve Yansımaları", **Gazi Üniversitesi Endüstriyel Sanatlar Eğitim Fakültesi Dergisi**, Sayı:19, 2006, s.41

²⁶⁵ Serpil Çakır, **Osmanlı Kadın Hareketi**, Metis Kadın Araştırmaları, İstanbul, 1994

²⁶⁶ **A.g.e.**, s. 31

kadın haklarını savunan önemli yayınların başında gelmektedir. Genel olarak yayınlar kadın erkek eşitliğini sağlamayı istemekte, tek eşliliği savunmakta, kadınların hukuki durumlarının düzelmesini talep etmekte ve kadınların çalışma yaşamına girmesini desteklemektedir.

1868'den Meşrutiyet'in ilan edildiği 1908'e kadar geçen dönem kadınların ispat dönemi olarak tanımlanmıştır.²⁶⁷ Şair Nigar, Fatma Aliye, Halide Edip, Nezihe Muhittin, Emine Semiye bu dönemin dünyaca tanınan kadınları olmuşlardır. Yayınlar kadar kadın hareketinin gelişimine katkı sağlayan bir başka oluşumda kadın dernekleridir. Özellikle sosyal yardımlaşma ve dayanışma odaklı olan dernekler kadınların sokağa çıkarak aktif bir yaşam sürmesine yardımcı olmuştur. Örneğin Cemiyet-i Hayriye-i Nisvan, Osmanlı Türk Hanımları Esirgeme Derneği, Şevkat-i Nisvan gibi dernekler yardım, kadınların eğitimi, çalışmaları gibi alanlarda kurulan derneklerdir. Bununla beraber, Müdafaa-i Hukuk-ı Nisvan Cemiyeti kadın haklarını bir bütün olarak savunan ve feminist bir perspektifle faaliyet yürüten ilk dernektir.²⁶⁸ Kanun-i Esasinin ilanından sonra giderek sosyal yaşamda daha çok yer almaya başlayan kadınlar, iş hayatına ilk olarak 1897 yılında "ücretli işçi" olarak atılmış, devlet memuru olarak ilk kez 1913 yılında çalışmaya başlamıştır.²⁶⁹

I. Dünya Savaşını kaybeden Osmanlı Devleti, Mondros Ateşkes Antlaşması sonrasında hızlı bir şekilde teşkilatlanarak Milli Mücadeleyi başlatmıştır. Bu süreçte kadınlar özellikle mitingler düzenleyerek Osmanlı'nın işgalini protesto etmişlerdir.²⁷⁰ Yine bu dönemde birçok kadın cemiyeti kurulmuştur ve milli mücadele dönemine katkı sağlamak için yardım toplama ve iletişim sağlama gibi görevler üstlenilmiştir. Milli mücadele döneminde kadınların bu desteğine ve çabasına rağmen Cumhuriyetin ilanı ile birlikte oluşturulan kurumlarda kadınlar kendilerine yer bulamamışlardır. 1926 tarihli Medeni Kanunda, erkek evin reisi olarak görülmüş, kadının çalışması kocasının iznine bağlanmış, ikamet adresi ve mal rejimi konularında erkek lehine düzenlemeler yapılmıştır. Yurttaşlığın temel göstergesi sayılan siyasi haklar kadınlara hemen verilmemiş, kadınların siyasi parti kurmalarına

²⁶⁷ Serpil Sancar, **Türk Modernleşmesinin Cinsiyeti**, İletişim Yayınları, İstanbul, 2012, s. 92

²⁶⁸ **A.g.e.**, ss. 93-98

²⁶⁹ Ereş, **a.g.k.**, s. 41

²⁷⁰ Kurnaz, **a.g.e.**, s. 107-112

izin verilmemiştir.²⁷¹ Kadını bir yurttaş olarak kabul etmeyen resmi makamlar, 17 Şubat 1926 tarihinde kabul edilen Medeni Kanun ile kadınlara bir takım haklar vermişlerdir.²⁷² Buna göre kanun, tek eşliliği benimsemiş, kadına boşanma hakkı vermiş, velayet konularında kadın lehine tutumlar sergilemiştir.²⁷³ Bunun yanında 1921 ve 1924 anayasalarında yer almayan siyasi haklar, 1930 ve 1934 yıllarında verilmiş, kadınlar seçme ve seçilme haklarını elde etmişlerdir. Sancar'a göre bu dönemde devlet, kadınların yaşamlarını eğitim politikaları ile şekillendirmeye çalışmış ve modernlik düşüncesi güzel kadın, iyi anne ve eş kurgusu üzerinden sürdürülmüştür.²⁷⁴ Mevcut sosyal ve ekonomik koşullar hızlı bir şekilde dönüşürken de kadınlar daha çok belirli alanlarda görülmüş; kadın, aile birliği içerisinde anılmaya devam etmiştir.

Bu dönemde hızlı bir kalkınma mücadelesine giren Türkiye'de kadının durumu ihmal edilmiş, 1960'lı yıllara kadar doğrudan kadın hakları ile ilgili bir düzenlemeye gidilmemiştir. Bu dönemde dünyada yaygınlaşan feminist hareketlerden ülkemiz de etkilenmiş; kadın hakları ile ilgili çalışmalar hız kazanmıştır. Bu bağlamda; Medeni kanunundaki kadın aleyhine olan maddeler düzeltilmiş, anayasa başta olmak üzere iş kanunu, borçlar kanunu, ceza kanunda kadınlar aleyhine olan maddeler kadın ve erkeği eşitleyecek şekilde yeniden şekillendirilmiş, kalkınma planlarında kadın sorunlarına da yer verilmiştir.²⁷⁵

Daha önce de ifade edildiği gibi, kadın hakları konusunda atılan en somut adım olan, 1985 yılında "Birleşmiş Milletler Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi" (CEDAW)'ni Türkiye, bazı çekinceler koysa da, imzalamış; kadın ve erkeğin eşit kabul edileceğini taahhüt etmiştir. CEDAW'ın imzalanmasının ardından Türkiye hızlı bir şekilde kadın erkek eşitliğini sağlayacak düzenlemeler yapmaya başlamıştır. Bu bağlamda, 1989 yılında İstanbul Üniversitesi'nde ilk Kadın Sorunları Araştırma ve Uygulama Merkezi kurulmuş; böylece, kadın sorunlarını

²⁷¹ Yaprak Zihnioğlu, **Kadınsız İnkılâp**, Metis Yayınları, İstanbul, 2003, s. 150

²⁷² Nilüfer Göle, **Modern Mahrem**, Metis Yayınları İstanbul, 1998, s. 105

²⁷³ Özdemir, **a.g.k.**, s. 13

²⁷⁴ Sancar, **a.g.e.**, s. 218-238

²⁷⁵ 2014-2018 yıllarını kapsayan 10. Kalkınma planında da özellikle kadın istihdamı üzerinde durulmuş ve plan döneminin sonunda kadın istihdamının %34,8 olması öngörülmüştür. 10. Ve önceki planlar için bakınız: www.kalkinma.gov.tr/Pages/KalkinmaPlanlari.aspx (Erişim Tarihi: 12.05.2015)

akademik anlamda incelemenin önü de açılmıştır. Sonrasında, kadın sorunları üzerinde yerel yönetimler ve bazı mesleki örgütler durmaya başlamıştır. Bunun yanında 1990 yılında Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü bünyesinde, şiddete uğrayan kadınlara ve çocuklara destek sağlamak amacıyla ilk kadın konukevleri açılmış, yine aynı yıl kadın sorunları konusunda ulusal mekanizma olarak görev yapacak olan Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü (KSSGM) 3670 sayılı kanunla Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığına bağlı olarak kurulmuştur.

1993 yılında Türkiye Cumhuriyeti ve Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı işbirliği ile “Kadının Kalkınmaya Katılımını Güçlendirme Ulusal Programı Projesi” yürürlüğe girmiş, Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü tarafından, Genel Müdürlüğün güçlendirilmesi ve kurumsal kapasitesinin artırılması, kadının kalkınmaya katılımını artırma yönünde yapılacak faaliyetlerde gönüllü kuruluşların desteklenmesi amaçlarına yönelik olarak yürütülmüştür.²⁷⁶

1994 yılında Kahire’de yapılan BM Nüfus ve Kalkınma Programında kadının üreme sağlığı üzerinde durulmuş ve konferans sonrasında Türkiye’de “Kadın Sağlığı ve Aile Planlaması Ulusal Eylem Planı” hazırlanmıştır. Buna göre ülkemizde anne-çocuk sağlığı hizmetleri daha kapsamlı hale getirilmiş, üreme sağlığı konusunda kırdı ve kentte olan tüm kadınlar bilgilendirilmeye çalışılmıştır.

1995 yılında Pekin’de yapılan ve 189 ülkenin katıldığı Dördüncü Dünya Kadın Konferansına katılan Türkiye 2000 yılına kadar anne ve çocuk ölümlerinin % 50 azaltılması, zorunlu eğitimin 8 yıla çıkarılması, kadın okur-yazarlığının % 100’e çıkarılması yönünde taahhütleri çekincesiz olarak kabul etmiştir.

1990’lı yılların sonunda Avrupa Birliği için adaylık başvurusunda bulunan Türkiye’de 2000’li yıllarla birlikte yürütülen ilerleme raporlarında kadınlar da ele alınmaya başlamış, kadın ve erkek eşitliği için düzenlemeler gündeme gelmiştir. Bu dönemde sivil toplum kuruluşları ile birlikte kadın sorunları üzerinde durulmuştur. Yine, Yeni Medeni Kanun, cinsiyet eşitliğini gözetken değişiklikler yönünde kadın

²⁷⁶kadininstatusu.aile.gov.tr/projeler/tamamlanan-projeler/birlesmis-milletler-kadinin-kalkinmaya-katilimini-guclendirme-ulusal-programi-projesi-undp (Erişim Tarihi: 30.05.2015)

örgütlerinin 1980’li yıllardan beri sürdürdükleri mücadelenin ardından 22 Kasım 2001 tarihinde ve Yeni Türk Ceza Kanunu da, cinsiyet eşitliğini gözetecek şekilde 2003 yılında kabul edilmiştir.²⁷⁷ Bir yıl sonra, devlet, kadın ve erkek eşitliğini sağlama görevini anayasal bir görev olarak üstlenmiş ve anayasanın 10. maddesine “kadınlar ve erkekler eşit haklara sahiptir. Devlet bu eşitliğin yaşama geçirilmesini sağlamakla yükümlüdür” şeklinde bir fıkra eklenmiştir.²⁷⁸

CEDAW Sözleşmesi’ne ilişkin olarak hazırlanan İhtiyari Protokol ise, Türkiye tarafından 2002’de onaylanmış, 2003 tarihinden itibaren yürürlüğe girmiştir. İmzalanan İhtiyari Protokol ile taraf devletlerin CEDAW Sözleşmesini ihlal etmeleri durumunda, kişilere ve gruplara CEDAW Komitesine başvuru hakkı tanınmıştır.²⁷⁹

Sağlık alanında ise, önemli bir adım olan aile planlamasına geçilmiştir. Sağlıkta Dönüşüm Programı ile aile hekimliği uygulamasına geçilen ülkemizde, Aile Sağlığı Merkezleri ile Toplum Sağlığı Merkezleri bünyesinde bulunan Ana Çocuk Sağlığı Aile Planlaması Merkezlerinde aile planlaması ve üreme sağlığı hizmetleri ücretsiz olarak verilmektedir.²⁸⁰

06.04.2011 tarihinde 633 sayılı KHK ile Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı’nın kurulması ile kadın sorunlarının ulusal düzeyde daha koordineli izlenmesi sağlanmıştır. KHK’nin ikinci maddesinin ç bendinde Bakanlığın görevlerinden biri; “kadınlara karşı ayrımcılığı önlemek, kadının insan haklarını korumak ve geliştirmek, kadınların toplumsal hayatın tüm alanlarında hak, fırsat ve imkânlardan eşit biçimde yararlanmalarını sağlamak üzere; ulusal politika ve stratejilerin uygulanmasının koordine etmek, kadınlara yönelik sosyal hizmet ve yardım faaliyetlerini yürütmek, bu alanda ilgili kamu kurum ve kuruluşları ile

²⁷⁷ Yıldız Ecevit vd., “Tarih Yazımı” **Toplumsal Cinsiyet Sosyolojisi**, Editör: Yıldız Ecevit, Nadide Karkner, 1. Baskı, Anadolu Üniversitesi Yayını, Eskişehir, 2011, s. 195; TC. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, **Türkiye’de Kadının Durumu**, Ankara, 2008, s. 2-4

²⁷⁸ Saniye Dedeoğlu, “Eşitlik mi Ayrımcılık mı? Türkiye’de Sosyal Devlet, Cinsiyet Eşitliği Politikaları ve Kadın İstihdamı”, **Çalışma ve Toplum**, 2009/2, s. 48-49.

²⁷⁹ TC. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, **Türkiye’de Kadının Durumu 2008**, Ankara, s. 4

²⁸⁰ TC. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, **Türkiye’de Kadının Durumu 2012**, Ankara, s. 20

gönüllü kuruluşlar arasında işbirliği ve koordinasyonu sağlamak...”olarak belirlenmiştir.²⁸¹

Yine bir diğer önemli gelişme ise 2011 yılında Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesince kabul edilen “Kadına Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi”dir. Söz konusu Sözleşme bu alanda yasal çerçeve oluşturan ve uluslararası bağlayıcılığa sahip ilk düzenleme yani kadına karşı şiddet ve aile içi şiddet konusunda yaptırım gücü olan ilk sözleşme niteliğini taşımaktadır.²⁸² Sözleşme kadına şiddetin türlerini tanımlamış ve bu suçlara karşı yaptırımlar öngörmüştür. Taraf devletlerin, taahhütlerine uyup uymadıkları, sözleşmeyi uygulayıp uygulamadıkları takip edilmektedir. 25 Kasım 2011 tarihinde TBMM tarafından onaylanan sözleşme aynı yıl yürürlüğe girmiştir.

3.3. Temel Göstergelerde Kadın

Kadının her alanda eşitliğini sağlamak ve kadına karşı ayrımcılığa son vermek amacıyla Türkiye, Anayasa ve yasalarıyla kadın-erkek eşitliğini güvence altına almış, ayrıca Birleşmiş Milletler Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi (CEDAW) öncelikli olmak üzere, Avrupa Sosyal Şartı, Çocuk Hakları Sözleşmesi, ILO, OECD, AGİK gibi kuruluşların sözleşme, karar ve tavsiyeleri, Kahire Dünya Nüfus ve Kalkınma Konferansı Eylem Planı, 4. Dünya Kadın Konferansı Eylem Planı ve Pekin Deklarasyonu ve Avrupa Birliği’ne uyum sürecinde ulusal mevzuatına aktarması gereken kadın-erkek eşitliği ile ilgili AB direktifleri doğrultusunda politikalar geliştirmeyi, yasal düzenlemeler yapmayı ve bu yasaları uygulamaya geçirmeyi taahhüt etmiştir.²⁸³ Bu bağlamda yapılan çalışmalar sağlık ve eğitim gibi alanlarda kadının toplumsal konumunu nispeten iyileştirmiş olsa da istihdam, siyaset gibi alanlarda kadın oranı bakımından Türkiye oldukça gerilerdedir.

²⁸¹ Aile ve sosyal Politikalar Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname, 2. Madde.

²⁸² TC Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, **Türkiye’de Kadının Durumu**, Ankara, 2012, s. 2

²⁸³ TC. Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, **Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Ulusal Eylem Planı 2008-2013**, Ankara, 2008, s. 13

Çalışmanın bu bölümünde Türkiye’de kadınların eğitim, sağlık, istihdam, yönetim ve siyaset konularındaki konumu, temel göstergeler ekseninde değerlendirilmektedir.

3.3.1. Eğitim

Cumhuriyetin ilanıyla birlikte inkılâplara hız veren Türkiye Cumhuriyeti, hızlı bir değişim sürecine girmiş özellikle de eğitim alanında da yapılan inkılâplar kadınları önemli oranda etkilemiştir. 1924 yılında kabul edilen Tevhid-i Tedrisat Kanunu ile kız ve erkek çocuklarının eşit eğitim alması zorunlu kılınmış; eğitim hakkı, kız ve erkek çocuklarına eşit bir biçimde tanınmıştır. Yine CEDAW gibi uluslararası sözleşmelerle kadınların eğitimde erkeklerle eşit haklara sahip olmalarını sağlamak için kadınlara karşı ayrımı önleyen bütün uygun önlemleri alma yükümlülüğü kabul edilmiştir. Fakat Cumhuriyetin ilanından bu yana kadın okuryazarlık oranı ülkemizde erkeğin gerisinde kalmaya devam etmiştir.²⁸⁴

Tablo 1: TÜİK 2013 verilerine göre, 15 Yaş ve Üzeri Cinsiyete Göre Bazında Okur Yazar Sayıları

Okuma Yazma Durumu	Toplam	Erkek	Kadın
Okuma Yazma Bilmeyen	2.643.712	443.640	2.200.072
Okuma Yazma Bilen	53.091.478	27.307.647	25.783.831
Bilinmeyen	1.683.918	862.885	821.033
Toplam	57.419.108	28.614.172	28.804.936

Kaynak: TÜİK, 2013 Ulusal Eğitim İstatistikleri, www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1018

Tablodan görüleceği gibi 2013 yılında okuma yazma bilmeyen 2.643.712 vatandaşımızın 2.200.072’sini kadınlar oluşturmaktadır. Fakat okullaşma oranlarının

²⁸⁴ TÜİK, **Toplumsal Cinsiyet İstatistikleri 2013**, Türkiye İstatistik Kurumu Matbaası, Ankara, 2014, s. 59-65.

artmasıyla ve kadınların eğitimi için yürütülen kampanyalarla birlikte eğitimde kadın oranları artış eğilimi göstermektedir.²⁸⁵

Oranlara bakıldığında dünyadaki insani gelişmişlik endeksi ile eğitim arasında bir paralellik olduğu gözlemlenmektedir. Zira eğitim seviyesi, insani gelişmişliği etkileyen kalemlerden birisidir. Bu bağlamda, insanların “birey” olarak görüldükleri ve cinsiyetleri nedeniyle bir ayrıma tabi tutulmadıkları zaman yükselen insani gelişme düzeyi ile bağlantılı olan eğitim seviyesi, özellikle az gelişmiş ülkelerde erkekleri de dâhil edecek biçimde önemli bir sorun oluşturmaktadır. Bu tür sorunlar özellikle BM, UNESCO, UNDP, Dünya Bankası gibi uluslararası kuruluşların katkısıyla çözülmeye çalışılmaktadır.

3.3.2. Sağlık

Bir ülkedeki kadınların mevcut durumu ile ilgili bilgi veren en önemli göstergelerin başında “kadın sağlığı” gelmektedir.

Kadınların sağlık hizmetine erişimi yerleşim yeri, ekonomik ve sosyal duruma göre değişmektedir. Örneğin, kırsal alanda yaşayan kadınların kentsel alanda yaşayan kadınlara göre sağlık hizmetlerinden yararlanma olanakları daha kısıtlıdır. Bunun yanında Dünya sağlık örgütü verileri, anne ölümlerinin de daha çok kırsal ve fakir bölgelerde gerçekleştiğini ortaya koymaktadır. Birleşmiş milletler Bin Yıl Kalkınma Hedeflerinden biri olan anne ölümlerinin azaltılması bağlamında uluslararası kuruluşlar birlikte hareket etmektedirler. Türkiye’de de son yıllarda azalan anne ölümleri 1990, 2003 ve 2013 yıllarında her 100 bin canlı doğumda sırayla 48.5, 23.1 ve 15.0 olarak gerçekleşmiştir.²⁸⁶ Anne ölümlerinin en az İstanbul

²⁸⁵Türkiye’de kız çocuklarının okullaşma oranlarının artırılmasına yönelik kampanyaların başında UNICEF ve MEB öncülüğünde 2003 yılında başlatılan ve 2008’de 81 ilde yaygınlaştırılan “Haydi Kızlar Okula” kampanyası gelmektedir. Projenin amacı kamu kurum ve kuruluşları, sivil toplum kuruluşları, yerel yönetim ve gönüllülerin katılım ve katkısıyla, okullulaşma düzeyinin en düşük olduğu illerde zorunlu öğrenim çağında olup (6-14 yaş) eğitim sistemi dışında kalan, okula hiç kaydolmamış ya da okula kayıtlı olup devamsızlık yapan kız çocukların okullulaşmalarının sağlanmasıdır. Yine 2000 yılında Turkcell ve Çağdaş Yaşamı Destekleme Derneği tarafından başlatılan “Kardelen Projesi” ve 2005 yılında Doğan Gazetecilik tarafından hayata geçirilen “Baba Beni Okula Gönder” kampanyaları kız çocuklarının okullaşmasını artırmaya yönelik yürütülen kampanyalardır.

²⁸⁶ “Global, Regional, and National Levels and Causes of Maternal Mortality During 1990–2013: A Systematic Analysis For The Global Burden of Disease Study 2013”, [www.thelancet.com/journals/lancet/article/PIIS0140-6736\(14\)60696-6/abstract](http://www.thelancet.com/journals/lancet/article/PIIS0140-6736(14)60696-6/abstract) s. 11, (Erişim Tarihi: 05.06.2015)

ve Doğu Marmara Bölgesi'nde en fazla ise Orta Anadolu Bölgesi'nde olduğu göz önünde bulundurulursa sağlık kuruluşlarına yakınlığın ve gelişmişliğin kadın sağlığı üzerindeki önemi daha da anlaşılmaktadır.²⁸⁷

Yine ergen doğurganlık da, kadınların karşı karşıya kaldığı bir başka sorundur. Erken yaşta evlilik ve annelik, kız çocuklarının ruhsal ve bedensel gelişimlerini olumsuz etkilemektedir. TEPAV verilerine göre; 19 yaş altı doğurganlık verilerine bakıldığında Orta ve Doğu Anadolu bölgelerinde daha yüksek düzeyde seyrettiği görülmektedir. En yüksek ergen doğurganlık oranı Niğde'de görülmektedir. Niğde'yi, Nevşehir (141,94/binde), Kars (141,86/binde), Ağrı (139,51/binde), Muş (135,85/ binde), Iğdır (127,18/binde), Ardahan (125,79/binde) izlemektedir.²⁸⁸

TÜİK'in 2013 yılındaki araştırmasına göre; 2011 ve 2012 yılında ölen kadınların ölüm nedenlerinin başında sırasıyla dolaşım sistemi hastalıkları, iyi huylu ve kötü huylu tümörler ve solunum sistemi rahatsızlıkları gelmektedir.²⁸⁹

3.3.3. İstihdam

Gelişmiş ülkelerde kadının işgücüne katılım oranı yüksek olmasına karşın gelişmekte olan ve az gelişmiş ülkelerde bu oran son derece düşüktür. Türkiye gibi gelişmekte olan bir ülkede, kadının çalışması daha çok ücretsiz ev işçiliği şeklindedir. Özellikle, 1950'lilerden önce kadın çalışma oranı fazla iken, kentleşme ile birlikte meydana gelen kırdan kente göç ile kadınların işgücüne katılım oranları önemli ölçüde azalmıştır. Bununla birlikte, kadın işgücü ucuz emek olarak emekyoğun iş kolları olan tekstil, gıda, hazır giyim, tütün gibi sanayi dallarında yoğunlaşmıştır.²⁹⁰

Türkiye'de kadın istihdam oranını etkileyen en önemli konu, kuşkusuz kadına verilen aile içi görevler ve ataerkil bakış açısıdır. Türkiye'de çalışma ve para kazanma sorumluluğu erkeklere verilirken, kadınlar daha çok çocuk bakımı, ev işleri

²⁸⁷ Yıldırım, a.g.k.

²⁸⁸ Hülya Demirdirek ve Ülker Şener, **81 İl İçin Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Karnesi**, TEPAV, Ankara, 2014, s. 40

²⁸⁹ TÜİK, **Toplumsal Cinsiyet İstatistikleri 2013**, Türkiye İstatistik Kurumu Matbaası, Ankara, 2014, s. 56

²⁹⁰ TC. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, **Türkiye'de Kadının Durumu 2012**, Ankara, s. 26

gibi sorumluluklar üstlenmektedir. 1998 yılında KSSGM tarafından yayımlanan “1995 yılında Pekin’de gerçekleşen 4. Dünya Kadın Konferansı Sonuçlarının Uygulanması ve İzlenmesine İlişkin Ulusal Eylem Planı”nda da bu konuya dikkat çekilmiş ve “çocuk bakımı sorumluluğunun anne, baba ve devlet arasında eşit şekilde paylaşılması için gerekli yasal düzenlemelerin yapılması” taahhüt edilmiştir. Planda, “mesleki ayırım ve istihdama ilişkin her türlü ayrımcılığın ortadan kaldırılması” hedeflenmiş ve bu hedef doğrultusunda “tüm meslek alanlarında, bütün kamu iş yerlerinde belli sayıda kadın çalıştırılmasının sağlanması; özel sektörle ilgili sosyal tarafların bir araya getirilerek aynı ilkeyi benimsemeleri için çağrı yapılması, bu bağlamda İş ve İşçi Bulma Kurumu’nun kadınlara danışmanlık ve meslek edindirme eğitimi konularında öncelik verilmesi” gerçekleştirilecek eylemler arasında anılmıştır.²⁹¹ 2008 krizinden sonra da hükümetin asgari ücretli kadından işveren payına düşen SGK primini almayacağı ve bunu 5 yıl süre ile kademelendirerek uygulayacağı teşviki, kadın istihdamında nispi bir artış sağlamıştır.²⁹²

²⁹¹KSSGM Pekin’de gerçekleşen 4. Dünya Kadın Konferansı Sonuçlarının Uygulanması ve İzlenmesine İlişkin Ulusal Eylem Planı, Ankara, 1998’den akt.: Gökçenur Şafak, **Kadın ve Kent İlişkisinde Yerel Yönetimler: Nevşehir İli Örneğinde Kadın Dostu Kentler**, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2013, s. 28-29

²⁹²TEPAV, **İstihdam İzleme Bülteni**, Sayı 19, 2013, s.9, www.tepav.org.tr/upload/files/haber/1376548721-9.Istihdam_Izleme_Bulteni_06_2013.pdf , (Erişim Tarihi: 20.06.2015).

Tablo 2: İşgücü Piyasası Temel Göstergeleri²⁹³

Bin Kişi	2012 Nisan	2013 Nisan	%	2012 Nisan	2013 Nisan
Nüfus	73.405	74.261	İşgücüne Katılma Oranı	49,6	51,1
15+ Nüfus	54.520	55.406	-Erkek	70,6	71,6
İşgücü	27.055	28.332	-Kadın	29,2	31,2
İstihdam	24.630	25.691	İstihdam Oranı	45,2	46,4
-Erkek	17.330	17.871	İşsizlik Oranı	9,0	9,3
-Kadın	7.300	7.820	Gençler(15-24)	16,7	17,5
İşsiz	2.425	2.641	Kayıt Dışı İstih. Oranı	38,8	37,6
Genç.(15-24)	709	789	Ücretlilerde Kayıt Dışı	21,3	20,3
Kayıt Dışı İstihdam	9.556	9.653			
Ücretlilerde Kayıt Dışı	3.268	3.310			

Kaynak: TC. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, **Faaliyetleri ve Göstergeler**, 2013.

Tablodan da görüldüğü gibi, 2013 yılında kadının işgücüne katılım oranı %31,2 oranında gerçekleşmiştir.

²⁹³ TC. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, **Faaliyetleri ve Göstergeler**, 2013

Tablo 3: Mevsim etkilerinden arındırılmamış temel işgücü göstergeleri, Ocak 2014 - 2015

	Toplam		Erkek		Kadın	
	2014	2015	2014	2015	2014	2015
15 ve daha yukarı yaşta kişiler	(Bin)					
Nüfus	56 571	57 475	27 943	28 385	28 628	29 090
İşgücü	27 261	28 713	19 351	20 013	7 909	8 701
İstihdam	24 456	25 454	17 461	17 896	6 994	7 559
Tarım	4 787	4 842	2 701	2 710	2 085	2 133
Tarım dışı	19 669	20 612	14 760	15 186	4 909	5 426
İşsiz	2 805	3 259	1 889	2 117	915	1 142
İşgücüne dahil olmayanlar	29 310	28 761	8 592	8 372	20 719	20 389
	(%)					
İşgücüne katılma oranı	48,2	50,0	69,3	70,5	27,6	29,9
İstihdam oranı	43,2	44,3	62,5	63,0	24,4	26,0
İşsizlik oranı	10,3	11,3	9,8	10,6	11,6	13,1
Tarım dışı işsizlik oranı	12,1	13,4	10,9	11,9	15,5	17,3
15-64 yaş grubu						
İşgücüne katılma oranı	52,6	54,6	74,5	75,8	30,6	33,3
İstihdam oranı	47,1	48,3	67,1	67,6	27,0	28,8
İşsizlik oranı	10,5	11,6	9,9	10,8	11,8	13,4
Tarım dışı işsizlik oranı	12,2	13,4	11,0	11,9	15,6	17,3
Genç nüfusta (15-24 yaş) işsizlik oranı	17,7	20,0	16,6	18,7	19,8	22,4

Tablodaki rakamlar yuvarlamadan dolayı toplamı vermeyebilir.

2014 yılına bakıldığında ise bir önceki yıla göre kadınların işgücüne katılma oranlarında nispeten bir azalış olduğu göze çarpmaktadır. 2014 yılında kadınların işgücüne katılma oranları 27,6 olarak gerçekleşmiştir. Her iki tabloya bakıldığında ise, OECD ülkeleri ile karşılaştırıldığında ülkemizde kadın istihdamının ne kadar yetersiz olduğu ortaya çıkmaktadır. Bunun yanında, Türkiye’de önemli bir oranda kayıt dışı istihdam olduğu bilinmektedir. 2014 yılı kayıt dışı istihdamının, 3 milyon 747 binini kadınlar oluşturmaktadır.²⁹⁴

Bu olumsuzluklara ek olarak işgücü piyasasına katılım, kadınlar için eşlerine ve ekonomik olarak aktif olmayan diğer kadınlara kıyasla daha büyük bir çalışma yükü (karşılıksız ve ücretli çalışma süresinin toplamı) getirmektedir.²⁹⁵ Zira çalışan kadınlar ev içindeki sorumluluklarını eşleri ile paylaşamamaktadırlar ve genellikle çocuklardan da ağırlıklı olarak anne sorumlu görülmektedir. Bu nedenle, istihdam olanakları yaratılırken çocuk bakımı gibi kadınların yükünü hafifletici ve kadını çalışmaya yönlendirici uygulamalar büyük önem taşımaktadır.

²⁹⁴ TİSK, **İş Gücü Piyasası Bülteni**, Sayı: 31, 2015

²⁹⁵ Saniye Dedeoğlu ve Adem Yavuz Elveren, **Türkiye’de Refah Devleti ve Kadın**, İletişim Yayınları, İstanbul, 2012, s. 160

3.3.4.Siyaset

Türkiye’de siyasette kadın temsiline bakıldığında diğer konularla örtüşen bir tablo görülmektedir. Cumhuriyeti’nin 1923 yılında ilan edilmesiyle birlikte kadınlar, modernleşmenin ve batılılaşmanın simgesi olarak gösterilmeye çalışılmıştır. Bu dönemde yapılan inkılaplarla, kadın erkek eşitliği sağlanmaya çalışılsa da eşit yurttaşlığın garantilerinden olan seçme ve seçilme hakkı için kadınlar 1930’lı yılları beklemek zorunda kalmışlardır. Aynı şekilde seçme ve seçilme hakkı olmayan kadınların siyasi parti kurmalarına da izin verilmemiştir.²⁹⁶

Ülkemizde kadın erkek nüfusu birbirine yakın olmasına rağmen, siyaset erkek işi olarak görülmekte ve parti tabanlarından parlamentoya kadar erkek egemen bir yapı kendini göstermektedir. Adaman, Çarkoğlu ve Şenataların yapmış olduğu bir araştırmaya göre cinsiyetin insanların oy verme davranışını etkileyen bir seçenek olduğu gözlemlenmiş ve araştırmaya katılanların % 4’ü yerel seçimlerde adayların kadın değil de erkek olmasını oy vermek için bir ölçüt olarak görmüştür.²⁹⁷

Siyasetin erkek eril görülmesinin yanı sıra, politikaya girebilen kadınlar veya siyasi partilere üye olan kadınlar ise, sınırlı ölçüde siyasete katılmaktadırlar. Sancar’a göre siyasal partilerde erkeklerin baskın oldukları parti yapıları ile kadınların yer aldıkları bağımlı, uyumlu olmaya zorlanabilen, yardımcı ve yetkisiz kadın kolları arasında cinsiyete dayalı bir iş bölümü mevcuttur.²⁹⁸ Bu iş bölümünde kadınlara, siyasal alandan öte ev ziyaretleri, anket çalışmaları gibi basit görevler yüklenmiştir.

Türkiye’de cinsiyetçi bir siyasal yapının varlığı kendisini parlamentoda da açık bir şekilde göstermektedir. Tablo 3’te görüleceği gibi, 1935’ten 2011 yılına kadar meclisteki kadın oranı % 10’a ulaşmamıştır. 2015 yılında yapılan son seçimle birlikte meclisteki kadın oranı en yüksek seviyeye ulaşmıştır. 2015 yılı seçimleriyle birlikte Türkiye, parlamentodaki kadın oranının azlığı bakımından dünyanın birçok

²⁹⁶ Semra Gökçimen, “Ülkemizde Kadınların Siyasal Hayata Katılım Mücadelesi”, **Yasama Dergisi**, Sayı, 10, 2008, s. 20

²⁹⁷ Fikret Adaman, Ali Çarkoğlu ve Burhan Şenatalar, **Toplumun Kamu Yönetimine, Kamu Hizmetlerine ve Reforma Bakışı**, TESEV Yayınları, İstanbul, 2005, s. 43-44

²⁹⁸ Serpil Sancar Üşür, “Siyasal Alanda Cinsiyetçilik ve Kadınların Söylemsel Kuşatılmışlığı”, **20. Yüzyılın Sonunda Kadınlar ve Gelecek Konferansı Bildirileri**, Ed. Oya Çitci, Ankara, TODAİE Yay., 1998, s. 533

ülkesinden kötü durumda olmasına karşın, %18'lik bir oranla en fazla kadın vekilin meclise girdiği bir dönem yaşıyor olması anlamında önemli bir gelişme yaşamıştır.

Tablo 4: Seçim Yılı ve Cinsiyete Göre Milletvekili Sayısı ve Oranı

Seçim Yılı	Milletvekili Sayısı			
	Toplam	Erkek	Kadın	K.Oranı
1935	339	381	18	4,5
1939	429	413	16	3,7
1943	455	439	16	3,5
1946	465	456	9	1,9
1950	487	484	3	0,6
1954	541	537	4	0,7
1957	610	602	8	1,3
1961	450	447	3	0,7
1965	450	442	8	1,8
1967	450	445	5	1,1
1973	450	444	6	1,3
1977	450	446	4	0,9
1983	399	387	12	3,0
1987	450	444	6	1,3
1991	450	442	8	1,8
1995	550	537	13	2,4
1999	550	527	23	4,2
2002	550	526	24	4,4
2007	550	500	50	9,1
2011	550	471	79	14,4
2012	548	469	79	14,4
2015	550	452	98	18,0

Kaynak: TÜİK, *İstatistiklerle Kadın 2015*.

Türkiye’de kadınların yerel siyasetteki etkinlikleri ulusal ölçekteki siyasal etkinliklerinden daha düşüktür. Özellikle kadınların erişim kolaylığı açısından büyük öneme sahip belediyelerde kadın oranı oldukça düşük seviyededir. Yapılan son seçimlerde (2014); 27 erkek büyükşehir belediye başkanına karşı 3 büyükşehir belediye başkanı, 1317 erkek belediye başkanına karşın 37 belediye başkanı, 1191 erkek il genel meclis üyeliğine karşın 60 il genel meclis üyesi ve 18300 erkek

belediye meclis üyesine karşı 2198 belediye meclis üyesi kadın seçilmiştir.²⁹⁹ Yaraman, bu durumun nedeni olarak ataerkil bakış açısını göstermektedir. Ona göre, ataerkil toplum yapısının varlığı kadınları siyasi alanın dışına itmekte ve kadınlar, yöneten erkekler tarafından temsil edilmek durumunda kalmaktadırlar.³⁰⁰ Bu olumsuz durumun düzeltilmesinde sorumluluğu kadınlara da veren Tekeli'ye göre, kadınlar toplumda bir hareket ve baskı grupları şeklinde etkili oldukları zaman, siyasetin kapıları da onlara aralanmaktadır.³⁰¹

3.3.5. Yönetim

Kapitalist süreçlere eklemlenme ile birlikte, kadınlar iş yaşamında daha çok yer almaya başlamış olsalar da, ülkemiz gibi ataerkil yapıların hâkim olduğu ülkelerde, kadınlar için belli meslek ve mekân örgütleri öngörülmüştür. Örneğin; ülkemizde kadınların daha çok öğretmen ve hemşire gibi kadın doğasına yakın mesleklerde bulunması beklenmektedir. Yöneticilik, askerlik gibi mesleklerse daha çok erkeklerin görüldüğü meslek dallarıdır.

Bu bağlamda yöneticilik ya da kamu veya özel sektörde yönetim kademesinde kadınların yer alma oranı Türkiye'de oldukça düşüktür. 2011 verilerine göre ülkemizde rektör oranı %5,6 iken profesör oranı 27, 6'dır. Toplam akademik personel oranı ise nispeten daha yüksektir; 2010-2011 akademik yılında kadın akademisyen oranı % 40,9'dur. Ülkemizdeki büyükelçi oranı da erkeğin çok gerisindedir ve 2012 yılında bu oran % 11,6'dır. Yine aynı şekilde 2012 yılı itibariyle üst düzey kadın yönetici oranı %9,9'dur. 81 valimizden yalnızca biri kadındır. TÜSİAD, TOBB, Türkiye Barolar Birliği, Türk Tabipleri Birliği'nin içinde olduğu meslek ve oda birlikleri içerisinde hiç kadın başkan yoktur. 290 Siyasi parti il

²⁹⁹YSK, "Seçimler", www.ysk.gov.tr/ysk/faces/Secimler?_afLoop=879121357766617&_afWindowMode=0&_afWindowId=80vn47lbd_28#%40%3F_afWindowId%3D80vn47lbd_28%26_afLoop%3D879121357766617%26_afWindowMode%3D0%26_adf.ctrl-state%3D80vn47lbd_40 (Erişim Tarihi: 20.04.2015).

³⁰⁰ Ayşegül Yaraman; **Bir Demokrasi Tartışması: Türkiye'de Kadınların Siyasal Temsili (1935-1999)**, İstanbul, Bağlam Yayınları, 1999, s. 23.

³⁰¹ Şirin Tekeli, "Kadınlar Politikada Neden Yoklar?", Kaktüs, 1988, sayı 5, s. 19

başkanından ise yalnızca 30'u kadındır. AKP, CHP içerisinde ise hiç kadın il başkanı yoktur.³⁰²

3.4. Türkiye’de Kadın Sorunları

Bir önceki bölümde ele alındığı gibi Türkiye’de birçok alanda kadın eşitsiz ve ayrımcı bir durumda bulunmaktadır. Kadınların karşı karşıya olduğu siyasal, ekonomik, toplumsal göstergelerdeki eksiklik Türkiye’de kadın sorunlarını artırmakta ve çeşitlendirmektedir. Ataerkil yapının hâkim olduğu Türkiye’de kadın sorunlarının çözümünde işbirliği ve kararlılık büyük önem arz etmektedir.

18.yüzyıldan beri eşitlik mücadelesi veren kadınlar hem dünyada hem Türkiye’de sadece erkeklere eşit olma talebi ile feminist mücadeleye girişmişler ve 21.yüzyıla gelene kadar birçok haklarını elde etmişlerdir. Eşit eğitim, eşit istihdam, eşit özgürlük, eşit sağlık, eşit zenginlik, eşit insan hakları talep eden kadınlar kâğıt üzerinde amaçlarına ulaşsalar da, bu kazanımlar uygulamaya geçmediği için kadınların eşitsiz konumları hem dünyada hem Türkiye’de önemli bir sorun olarak sürmektedir.

Dünya Ekonomik Forumu, 2014 Küresel Cinsiyet Eşitsizliği Raporunda, Türkiye eşitlikte, toplam 142 ülke içinde 125. sırada yer almıştır. İşgücüne katılım oranına bakıldığında Türkiye 142 ülke arasında 128, eşit işe eşit ücrette 87, gelir eşitsizliğinde ise 126’ıncı sırada bulunmaktadır.³⁰³ Aynı eşitlik sıralamasında Türkiye’nin bulunduğu konumdan daha ilginç olanı ise; Moldova’nın 25, Kenya’nın 37, Kadın hak ihlali ile sürekli gündeme gelen Arap ülkelerinden Kuveyt’in 113, Katar’ın 116, Tunus’un 123. sırada yer almasıdır. Türkiye’nin bu gibi raporlarda oldukça geri sıralarda yer alması cinsiyete dayalı ayrımcılığın boyutlarını gözler önüne sermektedir. Bu bakımdan, ataerkil yapının hâkim olduğu Türkiye’de kadın sorunlarının çözümünde işbirliği ve kararlılık büyük önem taşımaktadır.

³⁰²KA-DER, “KA-DER”in “Temsilde Kadın Erkek Eşitliği” Karnesinde Türkiye 7. Kez Sınıfta Kaldı!”, cms2.ka-der.org.tr/images/file/KADER-8SMARTKARNE.pdf. (Erişim Tarihi: 07.05.2015)

³⁰³World Economic Forum, The Global Gender Gap Report 2014, Switzerland, s. 9

1990'li yıllarla birlikte Türkiye'de kadın hak ve sorunları akademik alanda da inceleme konusu yapılmaya başlamıştır.³⁰⁴ Yine, özellikle 1990 yılında, Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü'nün kurulması, kadın sorunlarının bir kurum aracılığıyla ele alınması bağlamında önemli bir adım olmuştur. Müdürlük, kadınların toplumsal alandan siyasete, ekonomiden istihdama her alanda sorunlarını ve taleplerinin olduğu ulusal ve uluslararası seminer ve panellerin yayınlanmasına katkı sağlamıştır.³⁰⁵

Ülkemizde yaşanan kadın sorunları dünyadaki kadın sorunları ile paralellik göstermektedir. Bu sorunların başında eğitimsizlik, düşük istihdam oranı, düşük ücretler, kötü sağlık koşulları, yoksulluk, eşitsiz siyasal temsil gelmektedir. Fakat özellikle iki sorun vardır ki ülkemiz özellikle son yıllarda bu sorunlara karşı yeterli önlemi alamamıştır. Kadına karşı şiddet ve namus adı altındaki kadın cinayetleri özellikle son zamanlarda kadınların karşılaştığı en büyük sorundur.

i. Ayrımcılık

Kapitalist ve ataerkil toplum yapısının var olduğu ülkelere paralel şekilde, Türkiye'de de var olan kadın ayrımcılığı, kültürel yapıya ek olarak, hem mevcut yapı tarafından oluşturulmakta hem de sosyal politikalarla bunlara sözde çözümler getirilerek dikkatin dağıtılması istenmektedir. Aile ve Sosyal Politikalar bakanlığı tarafından yapılan Aile Yapısı Araştırmasına göre, aile içinde bakıma muhtaç küçük çocuk bulunan hanelerin %88'inde bakım işini annenin üstleniyor olması kadına verilen orantısız sorumluluğu göstermesi açısından önemlidir.³⁰⁶ Mevcut siyasi iktidar bir yandan kadın istihdamını artırıcı söylemler içerisinde bulunurken, bir yandan kadını anne ve eş olarak tanımlayarak üç çocuk söylemi ile kadını eve hapsetmeye çalışmaktadır. Yine özellikle Doğu bölgelerimizde devlet eliyle oluşturulmuş bir sorun da yüksek doğum oranlarıdır. İlkokulu bile çok zor bitiren kadınlarımız doğum başına aldıkları yardımlarla birer makineye dönüştürülmektedir. Sosyal devlet şemsiyesi adı altında yapılan yardımlar kadınların vücut bütünlükleri hakkında söz sahibi olamamaları nedeniyle büyük sorunlar oluşturmaktadır.

³⁰⁴ Bu çalışmalara, çalışmanın ilerleyen bölümlerinde yer verilecektir.

³⁰⁵ Yayınlar için bakınız: KSGM, kadininstatusu.gov.tr/yayinlar/kitaplar

³⁰⁶ TC Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, **Türkiye Aile Yapısı Araştırması 2011**, Araştırma ve Sosyal Politika Serisi 04, Ankara, s. 114.

ii. Yoksulluk

Türkiye’de de kadın istihdamının ücretsiz aile işçisi şeklinde görülmesi, kadınların enformel sektörlerde yoğun olarak çalışması, sosyal güvenceden yoksun olmaları ve en önemlisi ataerkil bakış açısının miras, mal bölüşümü gibi konularda kadını erkeğin gerisinde tutması nedeniyle kadın yoksulluğu önemli bir sorun alanını oluşturmaktadır. Yine, kadının işgücüne katılım oranının düşük olması, kadınların eğitim yetersizliği, geleneksel rollerin yanı sıra çalışan kadının iş yükünün bulunması, çocuk bakımının kolaylaştıran uygulamaların bulunmaması, çalışan kadın ve erkek arasında ücret farklılıklarının bulunması ve eşitliği sağlamaya yönelik politikaların yetersiz kalması yoksulluğu kadınlaştıran diğer nedenler olarak görülmektedir.³⁰⁷

2008 yılı verilerine göre tek başına yaşayıp yoksul olanların %75,7’sini kadınlar oluşturmaktadır.³⁰⁸ Türkiye’de Güneydoğu Anadolu Bölgesi hariç tüm bölgelerde kadın yoksulluğu erkek yoksulluğundan yüksektir.³⁰⁹ Yine 2014 yılında yapılan bir araştırmaya göre, Türkiye’de erkeklerin %65’inin gayrimenkulü varken kadınlar da bu oran, %35’e düşmektedir.³¹⁰

iii. Eğitim

Türkiye’de eğitimin hedeflerinden bir tanesi de kaliteli ve nitelikli eğitim anlayışının herkese eşit şekilde sağlanmasıdır. Ancak Türkiye’nin sosyo-ekonomik koşulları düşünüldüğünde özellikle Doğu ve Güneydoğu Anadolu’da eğitimin nitelik olarak diğer bölgelerden geri kaldığı ve bu alanlarda da kadın okuryazarlığının erkek okuryazarlığından geride olduğu bilinen bir gerçektir. Ekonomik, toplumsal, sosyal koşullar kız çocuklarını erkeklerden daha çok etkilemekte ve bu durum eğitimde toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanmasını engellemektedir. Son yıllarda yapılan

³⁰⁷Seda Topgül, “Türkiye’de Yoksulluk ve Yoksulluğun Kadınlaşması”, C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, Cilt 14, Sayı 1, 2013, s. 294

³⁰⁸TÜİK, 2008

³⁰⁹Eda Doğan, **Türkiye’de Yoksulluğun Ölçülmesi, Uzmanlık Tezi**, TC Kalkınma Bakanlığı Bölgesel Gelişme ve Yapısal Uyum Genel Müdürlüğü, 2014, s. 58

³¹⁰Dünya Gazetesi, “Türkiye’de Kadınların Gayrimenkul Sahipliği”, 2014, neolaki.net/kimdir-nedir/Ev-sahipli%C4%9Fi-oran%C4%B1na-g%C3%B6re-%C3%BClkeler-listesi-hakk%C4%B1nda.html (Erişim Tarihi: 26.05.2015).

eğitim kampanyaları³¹¹ özellikle ilköğretimde kız çocuklarının okullaşma oranlarını artırsa da, eşit eğitim imkânı yeterli ölçüde sağlanabilmiş değildir. Türkiye, ilk ve ortaöğretimde cinsiyet eşitliğinin sağlanması bakımından UNESCO'nun "Herkes İçin Eğitim 2015" hedefini gerçekleştirme riskli görülen 24 ülkeden birisi görülmektedir. Genel olarak sosyo-ekonomik gelişim düzeyinin yüksek olduğu bölgelerde kadınların eğitim seviyesinin daha yüksek olduğu gözlenmektedir.³¹²

iv. Sağlık

Kadınların sağlık hizmetine erişimi yerleşim yeri, ekonomik ve sosyal duruma göre değişmektedir. Örneğin, kırsal alanda yaşayan kadınların kentsel alanda yaşayan kadınlara göre sağlık hizmetlerinden yararlanma olanakları daha kısıtlıdır. Bunun yanında Dünya sağlık örgütü verileri, anne ölümlerinin de daha çok kırsal ve fakir bölgelerde gerçekleştiğini ortaya koymaktadır. Birleşmiş milletler Bin Yıl Kalkınma Hedeflerinden biri olan anne ölümlerinin azaltılması bağlamında uluslararası kuruluşlar birlikte hareket etmektedirler. Türkiye'de de son yıllarda azalan anne ölümleri 1990, 2003 ve 2013 yıllarında her 100 bin canlı doğumda sırayla 48.5, 23.1 ve 15.0 olarak gerçekleşmiştir.³¹³ Anne ölümlerinin en az İstanbul ve Doğu Marmara Bölgesi'nde en fazla ise Orta Anadolu Bölgesi'nde olduğu göz önünde bulundurulursa sağlık kuruluşlarına yakınlığın ve gelişmişliğin kadın sağlığı üzerindeki önemi daha da anlaşılmaktadır.³¹⁴

Yine ergen doğurganlık da, kadınların karşı karşıya kaldığı bir başka sorundur. Erken yaşta evlilik ve annelik, kız çocuklarının ruhsal ve bedensel gelişimlerini olumsuz etkilemektedir. TEPAV verilerine göre; 19 yaş altı

³¹¹ Türkiye'de kız çocuklarının okullaşma oranlarının artırılmasına yönelik kampanyaların başında UNICEF ve MEB öncülüğünde 2003 yılında başlatılan ve 2008'de 81 ilde yaygınlaştırılan "Haydi Kızlar Okula" kampanyası gelmektedir. Projenin amacı kamu kurum ve kuruluşları, sivil toplum kuruluşları, yerel yönetim ve gönüllülerin katılım ve katkısıyla, okullaşma düzeyinin en düşük olduğu illerde zorunlu öğrenim çağında olup (6-14 yaş) eğitim sistemi dışında kalan, okula hiç kaydolmamış ya da okula kayıtlı olup devamsızlık yapan kız çocukların okullaşma sağlanmasıdır. Yine 2000 yılında Turkcell ve Çağdaş Yaşamı Destekleme Derneği tarafından başlatılan "Kardelen Projesi" ve 2005 yılında Doğan Gazetecilik tarafından hayata geçirilen "Baba Beni Okula Gönder" ve 2008-2013 döneminde Milli Eğitim Bakanlığı ve Halk Bankası iş birliği ile "Ana Kız Okuldayız" okuma yazma kampanyaları kız çocuklarının okullaşmasını artırmaya yönelik yürütülen kampanyalardır.

³¹² Nilay Çabuk Kaya, "Türkiye'de Toplumsal Cinsiyet Eşitliği ve Eğitim", kizlarinegitimi.meb.gov.tr/files/img/toplum_cinsiyet_ve_egitim.pdf (Erişim Tarihi: 20.06.2015)

³¹³ "Global, Regional, and National Levels and Causes of Maternal Mortality During 1990–2013: A Systematic Analysis For The Global Burden of Disease Study 2013", s.11

³¹⁴ Yıldırım, a.g.k.

doğurganlık verilerine bakıldığında Orta ve Doğu Anadolu bölgelerinde daha yüksek düzeyde seyrettiği görülmektedir. En yüksek ergen doğurganlık oranı Niğde’de görülmektedir. Niğde’yi, Nevşehir (141,94/binde), Kars (141,86/binde), Ağrı (139,51/binde), Muş (135,85/ binde), Iğdır (127,18/binde), Ardahan (125,79/binde) izlemektedir.³¹⁵

v. Ücret Adaletsizliği

Kadının çalışma yaşamına katılımının artması, iktisadi büyümeyi arttırırken, kadının toplum ve aile içindeki statüsünü de olumlu yönde etkileyerek ülkenin sosyal ve kültürel gelişimine önemli katkılar sağlamaktadır.³¹⁶ Bu gerçeğin fark edilmeye başlamasıyla birlikte, kadın istihdam oranını artırıcı çalışmalar yapılırsa da bunlar yeterli düzeyde olmamaktadır.³¹⁷

Az olan çalışan sayısının önemli bir kısmı ise kendi hesabına bir gelir elde edememektedir. TÜİK'in "İstatistiklerle Kadın 2012" araştırmasına göre, çalışan kadınların yaklaşık 3'te biri ücretsiz aile işçisi durumundadır.³¹⁸ Kayıt dışı çalışma genellikle kırsal alanda artarken kentlerde de yüksektir.

Yapılan araştırmalar; Türkiye’de de birçok işkolunda kadınların erkeklerden %20-30 oranında daha az ücret aldıklarını, kadınların gelirlerinin tarım alanında erkeklerin %8,1’i, imalatta %33,8’i ve hizmetlerde %69,2’si düzeyinde olduğunu göstermektedir.³¹⁹ Türkiye’de kadınların iş yaşamında karşılaştığı sorunlardan bir diğeri de sektörel ayrımcılıktır. Kadın sorunları alanında faaliyet gösteren bir sivil toplum kuruluşu olan Uçan Süpürge’nin CEDAW’a verdiği 4. ve 5. Gölge Rapor da Türkiye pratiklerinde özellikle erkek egemen sektörlerde (mühendislik, inşaat ve madencilik vb.) cinsiyete dayalı ayrımcılığın çok yaygın olduğunu ve bankacılık gibi kadın yoğun sektörlerde bile işe alınmadan önce kadınların evlilik ve çocuk sahibi

³¹⁵Demirdirek ve Şener, **a.g.e.**, s. 40

³¹⁶İnci Parlaktuna, “Türkiye’de Cinsiyete Dayalı Mesleki Ayrımcılığın Analizi”, **Ege Akademik Bakış**, Cilt:10, Sayı: 4, 2010, s. 1217

³¹⁷ Bu kapsamda, Kadın istihdam oranını artırmak amacıyla anne adaylarına verilen doğum ve süt izni (4587 Sayılı İş Kanunu, iskanunu.com/images/dokuman/4857-sayili-is-kanunu-guncel-tam-metin-2014.pdf, 150 kadın çalıştırma zorunluluğu, 100-150 arası kadın işçiye sahip iş yerlerinin emzirme odası açma zorunluluğu (Gebe veya Emziren Kadınların Çalışma Şartlarıyla Emzirme Odaları ve Çocuk Bakım Yurtlarına Dair Yönetmelik, gibi uygulamalar sayılabilir.

³¹⁸ TÜİK, **İstatistiklerle Kadın 2012**, s. 74

³¹⁹ Çetin Öztürk, “Dünyada ve Türkiye’de Yoksulluk ve Kadınlar”, **Journal of Yasar University**, 3(11), 2009, s. 2678

olma niyetleri hakkında sorgulandıklarını göstermektedir.³²⁰ Yine 2013 yılı TÜİK verilerine göre, herhangi bir sosyal güvenlik kurumuna bağlı olmadan çalışan kadınların oranı %52'dir. Enformel sektörde çalışan kadınlar sosyal güvenceden yoksun, düşük ücret ve çoğu zaman olumsuz çalışma koşulları ile istihdam edilmektedirler.³²¹

vi. Şiddet

Şiddet kadınların vücut bütünlüğüne yapılan en ağır saldırıların başında gelmektedir. Ataerkil bakış açısının var olduğu Türkiye'de şiddet, yasalarla önlenmeye çalışılsa da, bu konuda yeterli bir ilerleme kaydedilememiştir. Yapılan araştırmalar kadınların çeşitli şekillerde şiddete maruz kaldıklarını göstermektedir. Örneğin, Altınay ve Arat tarafından yapılan araştırmaya göre, on kadından yedisi eşlerinden izin almaksızın ailelerini ziyaret edemezken, on kadından altısı izin almaksızın komşu ziyaretlerine dahi gidememektedir.³²² 2009 yılında Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü tarafından yapılan Aile İçi Şiddet araştırması ise, ülkemizde şiddetin yaygınlığını göstermesi açısından bir diğer önemli çalışmadır. Buna göre, Türkiye'de her 10 kadından 4'ü eşi veya birlikte olduğu kişi tarafından hayatının bir döneminde fiziksel şiddete maruz kalmıştır. Kuzey Doğu Anadolu Bölgesi'nde bu oran yaklaşık olarak %50 civarındadır. Yine ülke genelinde evlenmiş kadınların %15'i hayatlarının bir döneminde cinsel şiddete maruz kalmıştır. Bu oran yine en yüksek (%29) Kuzeydoğu Anadolu Bölgesi'ndedir. Araştırmada bir başka dikkat çeken konu ise kendi ailesinde şiddete tanık olan kadınların tanık olmayan kadınlara oranla daha fazla şiddete maruz kaldığı gerçeğidir.³²³

Yapılan araştırmalar, şiddet görülme biçiminin en çok kadınların öldürülmesi şeklinde olduğunu göstermektedir.³²⁴ Bu bağlamda, erkekler 2013'te 214 kadın ve 10 çocuğu öldürmüş, 167 kadın ve kız çocuğuna tecavüz etmiş/tecavüz girişiminde

³²⁰ Dedeoğlu, a.g.k., s. 49

³²¹ Sinem Yıldırım ve Emel İslamoğlu, "İnsana Yakışır İş" Kavramı Bağlamında Türkiye'de Ev Hizmetinde Çalışan Kadınlar", *Sosyal Güvenlik Dergisi*, Cilt:4, Sayı:2, 2014, s. 152.

³²² Ayşegül Altınay ve Yeşim Arat, *Violence Against Women in Turkey*, İstanbul, 2009, s. 38

³²³ TC. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, *Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet*, Ankara, 2009, s. 46-58

³²⁴ Esra Banu Sipahi ve Erhan Örselli, "Women Refugees as a Lifebuoy For Women Exposed to Domestic Violence in Turkey", *Vienna 10th International Academic Conference*, 02-1, 2014, s. 778

bulunmuş, 241 kadın ve kız çocuğuna şiddet uygulamış ve 161 kadın ve kız çocuğuna ise cinsel tacizde bulunmuştur.³²⁵ Yine aynı şekilde erkekler 2014'te en az 281 kadın öldürmüş, 109 kadın ve kız çocuğuna tecavüz etmiş, 560 kadını yaralamış, 140 kadın ve kız çocuğuna cinsel tacizde bulunmuştur. Son beş yılda öldürülen kadın sayısı ise 1134 olmuştur. Bir başka kötü tablo ise kadınların yüzde 45,9'unu kocaları, yüzde 16'sını erkek akrabaları (kardeş, oğul, baba, kuzen vs), yüzde 9,96'sını sevgilileri, yüzde 9,96'sını ise eski partnerleri (eski sevgili, eski koca, eski nişanlı) tarafından öldürülmüş olmasıdır.³²⁶ Alınan bütün yasal önlemlere rağmen şiddet, Türkiye'de erkek egemen toplum yapısında halen normal karşılanmakta, özellikle kırsal kesimlerde yaygın biçimde görülmektedir. Bunun yanında üniversite mezunu kadınların dahi şiddete maruz kaldıkları bilinen bir gerçektir.

Türkiye'de "Çocuk ve Kadınlara Yönelik Şiddet Hareketleriyle Töre ve Namus Cinayetlerinin Önlenmesi İçin Alınacak Tedbirler" konulu 2006/17 sayılı başbakanlık genelgesi, 2007-2010 Kadına Yönelik Aile içi Şiddete Karşı Ulusal Eylem Planı, Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Ulusal Eylem Planı (2012-2015), 2011 yılında imzalanan ve kadına yönelik şiddetin önlenmesini öngören Avrupa Konseyi İstanbul Sözleşmesi ve son olarak şiddetle mücadelede, 20 Mart 2012 tarihinde Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun kadınların cinsiyetlerinden ötürü şiddete maruz kalmalarına engel olamamıştır.

vii. Erken Evlendirilme

Erken evlendirilmelerin yaygın olduğu ülkemizde her ne kadar 2002 yılındaki Yeni Medeni kanun kız ve erkekler için evlenme yaşını 17 yaşının doldurulmuş olması şeklinde ifade etse de özellikle Güneydoğu ve Doğu Anadolu'da çocuk gelinler gerçeği vardır. 2008 yılında 49 bin 703 çocuk gelin sayısı 2009 yılında 47 bin 859, 2010 yılında 45 bin 738, 2011 yılında 42 bin 700 ve 2012 yılında ise 40 bin

³²⁵BİANET Bağımsız İletişim Ağı, www.google.com.tr/?gfe_rd=cr&ei=-RGiWVYtFove8gftxYDoAg&gws_rd=ssl#q=www.bianet.org%2Fbianet%2Fkadin%2F152653-erkekler-2013-te-214-kadin-oldurdu%2C (Erişim Tarihi: 15.06.2015)

³²⁶Çiçek Tahaoğlu, "Erkekler 2014 281 Kadın Öldürdü", BİANET Bağımsız İletişim Ağı, bianet.org/bianet/kadin/161558-erkekler-2014-te-281-kadin-oldurdu (Erişim Tarihi: 20.06.2015)

428 olarak tespit edilmiştir. On sekiz yaşının altındaki çocuk gelinlerin oranı çocuk damatların 21 katı olarak ifade edilmektedir.³²⁷

viii. Göç

Göç ve kadın ilişkisinin çıkış noktası, kadın göçmen işçi oranının özellikle eğitim, sağlık, istihdam gibi alanlarda artması olarak görülmektedir.³²⁸ Gerek iç gerekse dış göç, kadınların en ağır zorluklarla karşılaşmalarına neden olmaktadır. Aile içerisindeki rol modellerinin değişimi, daha fazla eğitim olanakları elde etmesi ve yeni istihdam olanaklarını değerlendirmek istemesi gibi nedenlerden ötürü artık kadınlar da yoğun olarak göç etmektedir.³²⁹

Türkiye’de 1980’li yıllarda tarımda makineleşmeye geçilmesiyle birlikte artan iç göç ve sonrasında İstanbul, Ankara, İzmir gibi büyük kentlerde önemli sorunlar görülmüştür. Göçmenlerin emek yoğun ve düşük ücretli sektörlerde, imalat sanayiinde başta deri, konfeksiyon olmak üzere gıda vb. işkollarında, inşaatta, tarımda, turizmde, eğlence ve fuhuş sektöründe, ev ve bakım hizmetlerinde istihdam edildikleri düşünüldüğünde dış göç’ün de önemli sosyal ve ekonomik sonuçlar doğurduğu unutulmamalıdır. Yine kadınlar bunlara ek olarak cinsel tacize uğrama, fuhuş sektöründe çalışmaları durumunda bulaşıcı hastalığa yakalanma riskine maruzdur.³³⁰ Türkiye, özellikle Azerbaycan, Gürcistan, Moldova, Rusya Federasyonu ve Ukrayna’dan gelen kadınlar için fuhuş sektöründe çalışmak üzere bir hedef ülke niteliğindedir.³³¹

Son olarak 2012 yılında Suriye’de iç savaşın çıkmasıyla Türkiye’ye göç eden yüz binlerce insandan en zor koşullarda yaşayanlar yine çocuklar ve kadınlardır. Savaş sonrası Türkiye’ye yerleşen kadınlar gerek kamplarda gerekse çeşitli kentlerde

³²⁷Sabah, “Çocuk Gelinlerin Sayısı Çocuk Damadın 21 Katı”, www.sabah.com.tr/gundem/2013/05/09/cocuk-gelinlerin-sayisi-cocuk-damadin-21-kati (Erişim Tarihi: 15.06.2015)

³²⁸Sema Erder, **Refah Toplumunda Getto**, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 2006

³²⁹Ahmet İçduygu, Sema Erder ve Ömer Faruk Gençkaya, **Türkiye’nin Uluslararası Göç Politikaları 1923-2023: Ulus-devlet Oluşumundan Ulus-Ötesi Dönüşümlere**, MiReKoc Araştırma Raporları, Koç Üniversitesi Göç Araştırmalar Merkezi, İstanbul, 2014, s. 293

³³⁰Gülay Toksöz, Seyhan Erdoğan ve Selmin Kaşka, **Türkiye’de Düzensiz Emek Göçü ve Göçmenlerin İşgücü Piyasasındaki Durumu**, IOM International Organization for Migration, Sweden, 2012, s. 23

³³¹Gülay Toksöz, **Uluslararası Emek Göçü**, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 1. Baskı, İstanbul, 2006, s. 87

kötü koşullar altında yaşamlarını sürdürmeye çalışmaktadırlar. Türkiye’de yaşayan 2 milyonu aşkın Suriye vatandaşlarının 200 bini kamplarda yaşarken geriye kalanlar Türkiye’nin değişik kentlerine dağılmıştır. Kentlerde yaşayan nüfusun büyük bir oranının kayıt dışı bir biçimde istismara açık durumda yaşamını sürdürdüğü düşünülmektedir. BM’nin 2013 sonu tahminlerine göre Türkiye’deki toplam Suriyeli mültecilerin % 75’inin çocuk ve kadınlardan oluştuğu düşünüldüğünde savaşın da göçün de en büyük mağdurunun kadınlar olduğu gerçeği ortaya çıkmaktadır.³³²

3.5. Türkiye’de Kadın Sorunlarına Yönelik Çalışmalar

Türkiye’de kadının toplum tarafından “ikincil” olarak konumlandırılması ve erkek egemen toplum anlayışının getirdiği eşitsizlik, hem kamusal hem özel alanda kadınları çıkmaza sokmuştur. 1980’li yıllarda, II. Dalga feminist harekete eklenme suretiyle ulusal ve uluslararası aktörlerle birlikte kadın sorunlarına çözüm aranmaya ve üretilmeye başlanmıştır.

Özellikle 1980’li yıllarla birlikte akademik inceleme konusu yapılan kadın hak ve sorunları 2000’li yıllarla birlikte Avrupa Birliğine adaylık sürecinde karşımıza çıkan en yaygın konulardan birisidir. Ülkemizde, kadınlara yönelik çalışmalar başlangıçta ulusal hükümet tarafından yürütülürken, özellikle sivil toplum kuruluşlarının yaygınlaşması, yerleşme ve yönetim ağının güçlenmesi ile birlikte kadın sorunları belediyelerin, sivil toplum kuruluşlarının ve meslek odalarının gündemine girmiştir.

3.5.1. Akademik Anlamda Kadına Yönelik Çalışmalar

1990 yılında KSGM’nin kurulması ve aynı dönemde üniversitelerde Kadın Sorunları Araştırma ve Uygulama Merkezi kurulması akademik anlamda kadınlarla ilgili yayınların yapılmasını kolaylaştırmıştır. Bu bağlamda, 2000’li yıllarda kadınların sorunlarına yönelik olarak yapılan çalışmaların sayısında artış olmuştur. Bunlardan Alkan’ın 2005 yılındaki eserinde kadınların kentteki sorunlarına dikkat

³³²“Türkiye’de Suriye’li Kadınların da Adı Yok!”, www.kahdem.org.tr/?p=316 , (Erişim Tarihi: 01.01.2015).

çekmek amacıyla Ankaralı kadınların kentsel yaşamla olan ilişkilerini ele almıştır.³³³ Eserinde Alkan, kadınların kenti az kullanma nedenlerini kentin kendilerine göre düzenlenmeyişi ve ataerkil düşünce kalıplarının baskısı olarak sıralamıştır. Ankaralı kadınların evlendikten sonra çalışmamaları; çalışsalar da eşlerinin baskısı ve toplum ne der diye düşünmeleri nedeniyle ev içerisinde çalıştıkları belirlenmiştir. Yine Sancar 2009 yılında ilk baskısı yayımlanan eserinde kadın sorunlarını erkeklik kurgusu üzerinden anlatmış, Türkiye’deki eril erkeklik anlayışının kadınları ötekileştirdiğini belirtmiştir.³³⁴ 2009 yılında yapılan “Türkiye’de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet” araştırması da şiddetin Türkiye’de kadınlar için ne kadar büyük bir sorun olduğunu göstermesi açısından önemlidir.³³⁵ Türkiye’de 12 Bölgeyi kapsayacak şekilde 51 ilde yapılan araştırmanın sonucuna göre görüşülen kadınların %34’ü eğitimsizdir. Ülke genelinde kadınların %39’u hayatlarının bir döneminde eşlerinden veya birlikte oldukları kişilerden fiziksel, %15’i cinsel şiddete maruz kalmıştır. Yine araştırmaya göre her 10 kadından 4’ü ekonomik anlamda istismar edilmektedir.

TEPAV’ın 2014 yılında yayınladığı rapor, Türkiye’de kadının sorunlarını göstermesi açısından önemlidir.³³⁶ Raporda, il il eğitim, sağlık, istihdam eşitlik ve karar mekanizmalarında kadınların durumları gösterilmiştir.

3.5.2. Sosyal Devlet Bağlamında Kadına Yönelik Çalışmalar

Türkiye’de, sosyal devlet ilkesi ilk kez 1961 Anayasası ile anayasaya girmiştir. 1982 Anayasasının ikinci maddesinde Türkiye Cumhuriyeti’nin bir sosyal devlet olduğu ifade edilmiştir. Bu bağlamda devletin kadınlara yönelik var olan eşitsiz uygulamaları ortadan kaldırmaya çalışması, onun anayasal bir görevi olarak kabul edilmektedir.

İkinci dünya savaşı sonrasında yaygınlaşan refah devletinde, ataerkil toplumlar kadını bir kez daha anne ve eş olarak tanımlamaya girişmiş, özellikle

³³³ Ayten Alkan, **Yerel Yönetimler ve Cinsiyet Kadınların Kentte Görünmez Varlığı**, Dipnot Yayınları, 1. Baskı, Ankara, 2005

³³⁴ Serpil Sancar, **Erkeklik İmkânsız İktidar Ailede, Piyasada ve Sokakta Erkekler**, Metis Yayınları, 3. Basım, İstanbul, 2013

³³⁵ Türkiye’de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması 2009.

³³⁶ Demirdirek ve Şener, **a.g.e.**

annelik kimliği altında kadınlara yönelik sosyal yardımlar artmıştır. Dedeoğlu ve Elveren'e göre ülkemizde de kadınlar, sağlık hizmetleri gibi sosyal hakları bile babalarının veya kocalarının emek piyasasındaki istihdam durumuna göre elde ederler fakat; Avrupa Birliğine adaylık sürecinin başlaması, toplumda kadınlara yönelik algının bağımlı vatandaş olmaktan bağımsız bireylere doğru kaymasını sağlamıştır.³³⁷ Bu bağlamda 2000'li yıllardan önce devlet dolaylı da olsa, kendi kadınlara yönelik sosyal yardımları yaparken, adaylık süreci ile birlikte devlet bu görevi, ulusal ve uluslararası aktörler başta olmak üzere, özel sektör ve yerel yönetimlerle paylaşmaya başlamıştır.

Anayasa'nın 10. Maddesinde yapılan değişiklik ile devlet, sadece kadın erkek eşitliğinin sağlanması ile değil, aynı zamanda bu eşitliğin uygulanması için de her alanda eşitlik tedbirleri almakla sorumlu tutulmuştur.³³⁸ Bu bağlamında kadına yönelik çalışmaları yürüten kurumlar, Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü (KSGM) ve Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu (SHÇEK) Genel Müdürlüğü'dür. 1983 yılında 2828 Sayılı Yasa İle kabul edilen SHÇEK ise, kanunda amacını, korunmaya, bakıma veya yardıma ihtiyacı olan aile, çocuk, engelli, yaşlı ve diğer kişilere götürülen sosyal hizmetlere ve bu hizmetleri yürütmek üzere kurulan teşkilatın kuruluş, görev, yetki ve sorumluluklar ile faaliyet ve gelirlerine ait esas ve usulleri düzenlemek olarak belirlemiştir. SHÇEK'e bağlı olarak, 1997 yılında ailelerin ekonomik, toplumsal, kültürel ve psikolojik sorunlarla baş edebilmeleri için korunması, desteklenmesi ve güçlendirilmesi amacıyla Aile Danışma Merkezleri açılmıştır.

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığına bağlı olan KSGM, kadınlara karşı her tür ayrımcılığı önlemek için ilgili kuruluşlarla işbirliği yürütme, paneller ve konferanslar hazırlama, kadına yönelik her türlü şiddet, taciz ve istismarın önlenmesi için çalışmalarda bulunma gibi görevlere sahiptir.³³⁹ Yine, KSGM 2006-2010 Kadına Yönelik Aile İçi Şiddetin Önlenmesi, 2008- 2013 Toplumsal Cinsiyet Eşitliği ve 2012-2015 Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Ulusal Eylem Planları'nı

³³⁷ Dedeoğlu ve Elveren, **a.g.e.**, s. 41

³³⁸ **A.g.e.**, s. 34

³³⁹ TC. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü teşkilat ve Görevlerine İlişkin Yönerge, kadininstatusu.aile.gov.tr/data/542a972d369dc31550b3ac54/kadinin_statusu_-_genel_mudurlugu_teskilat_ve_gorevlerine_iliskin_yonerge.pdf (Erişim Tarihi: 15.06.2015)

hazırlamıştır. Hazırlanan bu eylem planları, hukuksal olarak bağlayıcı metinler olmamakla birlikte; yeni düzenlemelerin ve geliştirilecek politikaların bu şekilde uygulanmasını amaçlayan siyasi ve hukuksal yol haritaları sunmaktadırlar.³⁴⁰

Kadının eşitsiz durumunu ortadan kaldırmaya yönelik olarak yapılan bir diğer çalışma ise, 2001 yılındaki yeni Medeni Kanun ile aile reisi kavramının kaldırılarak kanun önünde eşlerin statülerinin eşitlenmesidir. Yine, 2003 İş Kanunu ile ilk kez, iş yerindeki cinsel istismarın engellenmesine yönelik hükümler kanuna eklenmiştir.³⁴¹ 2009 yılında da TBMM’de “Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu” kurulmasına dair kanun kabul edilmiştir. Komisyon, toplumsal cinsiyet yaklaşımının ulusal yasal düzenlemeler, karar ve politikalara entegre edilmesini sağlayan önemli bir mekanizmadır.³⁴² Komisyon bünyesinde “Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesine İlişkin Uygulamaların İncelenmesi”, “Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinde Medyanın Rolü Alt Komisyonu”, “Erken Yaşta Evlilikler”, “Eğitim Sistemimizdeki Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinin Yeri” ve “Çocuk Cinsiyeti Nedeniyle Kadın Üzerinde Oluşturulan Psikolojik Şiddet, Başlık Parası ve Geleneksel Evlilikler”, “Mobbing (İş yerinde Psikolojik Şiddet)” konularını araştırmak ve incelemek üzere alt komisyonlar kurulmuştur. Bu komisyonlar raporlarını hazırlayarak ilgili kişilere ve birimlere göndermişlerdir. Bu anlamda Komisyon, gerek kadın-erkek eşitliğinin uygulamaya yansıtılmasında gerekse sorun alanlarına yönelik çözüm önerileri geliştirilebilmesinde önemli role sahiptir ve kadın-erkek eşitliği konusunun devletin en üst düzeyinde ciddi şekilde ele alındığını açıkça ortaya koymaktadır.³⁴³

Devletin bu konudaki çalışmalarından bir diğeri çocuk ve yaşlı bakımını üstlenen kadına ücret ödenmesi gelmektedir. Yaşlı ve muhtaç olanları korumaya yönelik olarak uygulanan bu politika, kadına gelir getiriyor gibi görünse de kadını iş yaşamından alı koyduğu noktasında eleştirilmektedir. İlk kez 1990-1994 Kalkınma planına konu olan kadın istihdamı; “Aile, kadın, çocuk” başlığı altında kadınların tarım dışı sektörlerde istihdamını yaygınlaştırmak için gerekli ortamın oluşturulması

³⁴⁰ Ahu Sumbas, “Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Politika Yaklaşımı Çerçevesinde Türkiye’de Belediyelerin Hukuksal ve Siyasal Durumları”, **Hacettepe Hukuk Fak. Dergisi**, 3(1), 2013, s. 36

³⁴¹ Dedeoğlu ve Elveren, **a.g.e.** s., 34

³⁴² Ayşe Sargın, **Yerelde Toplumsal Cinsiyet Eşitliği İçin Araçlar ve Mekanizmalar**, 1. Baskı, KA-
DER, Ankara, 2013, s. 12

³⁴³ Tatlıhoğlu, **a.g.k.**, s. 118

şeklinde yer almıştır.³⁴⁴ Devletin kadın istihdamına yönelik olarak attığı diğer adımlar ise; iş yerlerinde kreş açılması, annenin doğum izninin uzatılması, iş yerinde cinsiyete dayalı ayrımcılığın yasaklanması, eşit işe eşit ücret ilkesi gibi düzenlemelerdir. Bunun yanında ilk defa çalışacak bir kadını işe alan işverenlere üç yıl boyunca vergi indirimi sağlanması gibi uygulamalar da bulunmaktadır.³⁴⁵

Sağlık alanında da kadınlara yönelik olarak yapılan çalışmalar bulunmaktadır. Bölgelerarası eşitsizlikler, sağlık kuruluşlarına ulaşımı etkileyen faktörlerin başında gelmekte, hava koşulları ve maddi imkânsızlıklarla da bir araya gelince özellikle hamile kadınları olumsuz etkilemektedir. Bu kapsam da Sağlık Bakanlığı 2008 yılında Üreme Sağlığı ve Programı çerçevesinde “Misafir Anne Projesi” ni başlatmıştır.³⁴⁶ Kırsalda yaşayan maddi sıkıntısı bulunan hamile kadınların doğumlarına yaklaşık bir ay kala, il ve ilçe merkezlerindeki hastanelerde kalmasını amaçlayan projeye anne ve bebek ölümlerinin de azaltılması hedeflenmiştir.

Öte yandan, 2012 yılında çıkarılan 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesi Kanunu ile şiddete uğrayan veya şiddete uğrama tehlikesi bulunan kadınların ve çocukların korunması hedeflenmiştir. Şiddete uğrayan ya da uğrama riski taşıyan ve desteğe gereksinimi olan kadınlara yönelik danışma hizmetleri de kadına yönelik şiddetle mücadelede kadını destekleyici diğer bir önemli mekanizmadır. Bu kapsamda;

- Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı bünyesindeki Müdürlükleri
- KOZA Şiddet Önleme ve İzleme Merkezleri
- ALO 183 Aile, Kadın, Çocuk, Özürlü Sosyal Hizmet Danışma Hattı
- Aile Danışma Merkezleri
- Toplum Merkezleri
- Belediyelerin Kadın Danışma Merkezleri
- Sivil Toplum Kuruluşlarının Kadın Danışma Merkezleri

³⁴⁴Gülay Toksöz, “Neoliberal Piyasa, Özel ve Kamusal Patriarka Çıkmazında Kadın Emegi”, **Türkiye’de Refah Devleti ve Kadın**, Derleyen Saniye Dedeoğlu ve Adem Yavuz Elveren, 1.Baskı, İstanbul, 2012, s. 121

³⁴⁵ Dedeoğlu ve Elveren, **a.g.e.**, s. 222

³⁴⁶ Ağartan, **a.g.e.**, s. 260

- Baroya Bağlı Kadın Danışma Merkezleri
- Kalkınma Bakanlığı Güneydoğu Anadolu Projesi Bölge Kalkınma İdaresine bağlı Çok Amaçlı Toplum Merkezleri (ÇATOM) bu doğrultuda hizmet vermektedir.³⁴⁷

Bunun yanında yeşil kart uygulamaları ve yoksulluk maaşı gibi yardımlar da doğrudan kadın odaklı olmasa bile, kadınların yararlandığı yardımlardandır.

3.5.3. Sosyal Belediyecilik Bağlamında Kadına Yönelik Çalışmalar

Yerel yönetimlerin sosyal politika alanındaki rolü Avrupa'da Ortaçağ'da uygulamaya konan "yoksulluk yasaları" ile somutlaşmıştır. Bu yasalardan önce de kentlerdeki sosyal yardım ve sosyal hizmet ihtiyacının karşılanmasında kent yönetimi tarafından kadın ve çocuk emeğinin denetimi, kamu sağlığı sistemlerinin oluşturulması, okullar, yoksullar ve yaşlılar için bakım imkânlarının geliştirilmesi gibi görevler üstlenilmiştir. Endüstri Devriminden II. Dünya Savaşına kadar olan süreçte, hızlı nüfus artışı, göç ve kentleşme, yeni şehirlerin doğuşunu, mevcutların ise nüfuslarında artışa yol açmıştır. Bu dönemde de yerel yönetimler özellikle kentsel problemlere çözüm üretme üzerine odaklanmışlardır.³⁴⁸ Savaş sonrasında özellikle 1970'lere doğru ortaya çıkan küreselleşme olgusu yönetimde yerelleşmeleri getirmiş özel sektör, sivil toplum ve yerel yönetim aktörlerinin güç kazanmasını sağlamıştır. 1970 sonrasında liberalleşme, kuralsızlaştırma ve daha az devletçi bakış açılarının hâkim olması ile birlikte sosyal politikalara da "küreselleşme süreci" damgasını vurmaya başlamıştır.³⁴⁹

Ülkemizde de yerinden yönetim kuruluşları, Rio Deklarasyonu (1992) ve Habitat II (1996) eylem planları, AB'ye uyum süreci ve diğer düzenlemelerin etkisiyle, sosyal hizmette önemli birer aktör haline dönüşmüşlerdir. Bu bağlamda örneğin; Biga Belediyesi Kapalı Pazar Yeri, okullara yönelik sosyal donatı projeleri, sosyal aktivite merkezi, anaokulu projesi gibi sosyal uygulamalar

³⁴⁷ Tatlıhoğlu, a.g.k., s. 119

³⁴⁸ Aydın, a.g.e., s. 39-40.

³⁴⁹ Sosyal Politikalar Derneği, **Kentsel Yoksulluğa ve Sosyal Dışlanmaya Karşı Yerinden ve Yerel Müdahale Olarak Sosyal Belediyecilik**, www.sosyalpolitikalar.org/makaleler/sosyal-belediyecik/146-sosyal-belediyecik, (Erişim Tarihi: 15.05.2015).

gerçekleştirmiştir.³⁵⁰ Yine, Ankara Büyükşehir Belediyesi tarafından sosyal belediyeciliğin bir gereği olarak, gençlik merkezleri, çocuk kulüpleri, giysi yıkama merkezleri, yaşlılara hizmet merkezi, hanım lokalleri, kadın konuk evleri açılmıştır.³⁵¹

Yerel yönetimlerce yürütülen bir diğer çalışma Yerel Eşitlik Eylem Planları (YEELP)'dir. Toplumsal cinsiyet eşitliğinin yerel anlamda sağlanması için yerel yönetimler tarafından tüm karar, politika, proje ve hizmetlerde kadın ve erkeklerin farklı toplumsal rollerinin, deneyimlerinin ve ihtiyaçlarının göz önüne alınması, böylece her iki cinsin de eşit temsil ve fayda elde etmesi yoluyla eşitliğin fiilen sağlanması, yani toplumsal cinsiyetin “anaakımlaştırılması” stratejisi uygulanmaktadır.³⁵² Bu bağlamda ulusal ve uluslararası yasalarla bu stratejiye destek sağlanmaktadır. Yerel politikalarda toplumsal cinsiyeti anaakımlaştırmayı amaçlayan Yerel Eşitlik Eylem Planları toplumsal cinsiyet eşitliği yaklaşımını, yerel yönetim anlayışına yerleştirmeye yönelik olarak, kadınların yerel karar alma süreçlerine ve karar mekanizmalarına katılımını artırıcı gündelik yaşam koşullarını iyileştirici yerel plan, program ve politika stratejilerini belirlemeyi ve bu stratejilerin uygulanmasını sağlayacak yerel hizmet önerileri geliştirmeyi amaçlamaktadır.³⁵³ Kentlerin eşitlik yol haritaları olarak da adlandırılabilen Yerel Eşitlik Eylem Planları, kadınların, yerel karar alma süreçlerine ve karar mekanizmalarına katılımını arttırıcı, gündelik yaşam koşullarını iyileştirici stratejiler ve bu stratejilerin uygulanmasını sağlayacak yerel hizmet modellerini içermektedir.³⁵⁴ YEELP'ler, Türkiye’de ilk kez 2006-2009 yılları arasında BM, İç İşleri Bakanlığı ve Sabancı Vakfı ortaklığında yürütülen “Kadın ve Kız Çocuklarının İnsan Haklarının Korunması Ortak Programı” kapsamında 6 ilde uygulanmış ve zamanla birçok ilde hazırlanmaya başlamıştır.³⁵⁵ Yerel yönetimler, kadınların kentteki huzur ve güvenliğini sağlamak amacıyla özellikle kadın dostu kent kapsamında kadının kentteki hayatını kolaylaştırıcı kentsel hizmetler sunmaktadırlar. Valilik, il özel idaresi, belediye, kadın örgütleri,

³⁵⁰ Uçaktürk vd., **a.g.k.**, s. 9-14.

³⁵¹ Adıyaman ve Demirel, **a.g.k.**, s. 4-15

³⁵² Sargın, **a.g.e.**, s. 8

³⁵³ **A.g.e.**, s.31

³⁵⁴ “Yerel Eşitlik Eylem Planları”, www.sabancivakfi.org/sayfa/yerel-esitlik-eylem-planlari (Erişim Tarihi:08.04.2015)

³⁵⁵ Sargın, **a.g.e.**, s. 32

tarafından hazırlanan YEER'ler de kadınlara yönelik temel sorun alanlarını kapsayacak şekilde, esas olarak yerel sorunlara yerel çözümler önermektedir. Bu alanlar: kadınların yerel kararlara katılımı, kentsel hizmetlerden eşit yararlanma, kadına ve kız çocuklarına yönelik şiddetin önlenmesi, kadınların ekonomik güçlenmesi ve çalışma hayatı, eğitim ve sağlık hizmetlerinden eşit yararlanma, göç ve yoksulluğun önlenmesi, eşitlik için zihniyet değişikliği ve farkındalık yaratmadır.³⁵⁶

Türkiye'de Yerel yönetimlerin kadınlara yönelik bir diğer çalışması ise Kadın Dostu Kentler Projesi'dir. 2006 yılından bu yana uygulanan; BM, İçişleri Bakanlığı ve Sabancı Vakfı ortaklığı ile oluşturulan proje, Yerel yönetimlerin kadınlara yönelik çalışmalarının en iyi örneklerindedir. Çalışma, Kadınları kentte görünür kılmayı amaçlayan, yerel kadın sorunlarına çözüm arayan ve kenti kadın ihtiyaçlarına dönük olarak planlamayı arzulayan ve 12 ili kapsayan bir projedir. "Kadın Dostu Kentler" programının hedeflerini gerçekleştirmeye yönelik en önemli araçlardan biri ise yukarıda sözü edilen Yerel Eşitlik Eylem Planlarıdır.³⁵⁷ Eylem planları ve proje kapsamında kadınların kenti güvenilir şekilde kullanmaları sağlanmaya çalışılmakta ve kadınların kentteki görünürlüğü artırılmaya çalışılmaktadır. Cinsiyet eşitliği projenin ana amacıdır ve bu amacı gerçekleştirmek için de proje, yerel kararlara kadınların katılımını desteklemek ve ayrıca kadın dostu kentler oluşturmak için yerel yönetimler, kadın kuruluşları ve kamu kurumları arasında işbirliği ve işbirliği stratejileri geliştirir.³⁵⁸ Kadın Dostu Kentler Projesi'nin Türkiye boyutu çalışmanın beşinci bölümünde ayrıntıları ile ele alınmaktadır.

Yerel yönetimlerin kadınlara yönelik diğer çalışmalarının başında halk arasında kadın sığınma evi olarak bilinen "konuk evleri" gelmektedir. Özellikle şiddete uğrayan kadınların barınma ihtiyacını karşılamak amacıyla 1980 ortalarından beri sığınma evleri açılmaktadır. Belediye Kanunu'na göre; Büyükşehir belediyeleri ile nüfusu 100.000'in üzerindeki belediyeler, kadınlar ve çocuklar için konukevleri

³⁵⁶ Tokman, a.g.k., s. 437

³⁵⁷ BMOP, **Kadın Dostu Yerleşimlere Doğru Yerel Planlama ve Hizmet Sunum Modeli**, Editör: Nevin Şenol ve Yasemin Avcı, Yalcın Matbacılık, Ankara, 2009, s. 53.

³⁵⁸ Esra Banu Sipahi ve Erhan Örselli, "An Essay on the Concept of "Women Friendly City" Based on the Turkish Case", **Humanities and Social Sciences Review**, 1(3), 2012, s. 242.

açmak zorundadır. 2013 yılı itibariyle Türkiye’de toplam konukevi sayısı 86’dır.³⁵⁹ Kadına karşı şiddetin hemen her şehirde görüldüğü ülkemizde 11 ilde ise konuk evi bulunmamaktadır.³⁶⁰ Yine, yerel yönetimlerin sorumlu olduğu kadın danışma merkezleri ise, şiddete maruz kalmış olan kadınların sorunlarının çözümü için destek aldıkları, kadının durumunun değerlendirilerek ihtiyaç duyduğu hizmetlere ve gerektiğinde sığınma evlerine yönlendirildikleri birimlerdir.³⁶¹ Bu merkezler sığınma evleri için yönlendiricilik hizmeti yanında kadınları sağlık, hukuk, ekonomi alanlarında da hizmet vermektedir.

Yerel Yönetimler tarafından uygulamaya katkı sağlama yönünde planlar hazırlanmakta ve stratejiler belirlenmektedir. Bu bağlamda, KSGM tarafından hazırlan 2008-2013 Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Eylem Planı, toplumsal cinsiyet eşitliğini yaratma, kadınların eğitim, istihdam, sağlık, çevre ve kentsel hizmetlerden yararlanmasını sağlama ve kadınların siyasal katılımını artırma konularında; 2006-2010 Kadına Yönelik Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve 2012-2015 Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Eylem Planları’ysa kadına yönelik şiddetle mücadelede sorumlu kurum ya da taraflardan birisi olarak yerel yönetimleri ve belediyeleri belirtmektedir.³⁶²

3.5.4. Sivil Toplum Kuruluşlarının Kadına Yönelik Çalışmalarından Örnekler

Kadınların şiddet görmesini engellemek ve onları topluma kanalize etmek amacıyla yerel yönetimlerle işbirliği halinde olan sivil toplum kuruluşlarının başında Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı gelmektedir. Vakıf resmi internet sayfasında 1990 yılındaki kuruluşu amacını, şiddetle yüz yüze olan kadınlarla dayanışmayı sürdürmek, aile içindeki şiddete karşı mücadeleyi yaygınlaştırmak olarak ifade etmiştir.³⁶³ Dayanışma merkezi ile, telefon ya da yüz yüze görüşmelerle kadınlar arası dayanışma sağlanmaktadır. Kadın sığınakları da açan vakıf, en çok maddi nedenlerden dolayı zorlanmaktadır. Mor Çatı Mart 2009’dan bu yana bağımsız

³⁵⁹Hülya Karabağlı, t24.com.tr/haber/turkiye-44-ulke-icinde-kadin-basina-dusen-siginma-evi-listesinde-23-sirada,223036 , (Erişim Tarihi: 17.05.2015)

³⁶⁰Demirdirek ve Şener, **a.g.e.**, s. 7

³⁶¹**A.g.k.**, s. 28

³⁶²Sumbas, **a.g.m.**, s. 36

³⁶³www.morcati.org.tr/ , (Erişim Tarihi: 05.04.2015)

sığınak faaliyetini Şişli Belediyesi, Avrupa Komisyonu Türkiye Delegasyonu gibi kuruluşlardan ve Mor Çatı dostlarından sağladığı destekle sürdürmektedir.³⁶⁴

Kadınlar için çalışmalar yürüten bir diğer kuruluş Kadın Dayanışma Vakfıdır. Kadın Dayanışma Vakfı ülkemizde ilk kez bir yerel yönetim ve sivil toplum örgütü işbirliği örneği vererek 1991 yılında Kadın Dayanışma Merkezi'ni açmıştır.³⁶⁵ Vakıf uluslararası kuruluşlardan aldığı yardımlarla kadına şiddet konusunda araştırmalar yapmakta ve raporlar hazırlamaktadır.

1999 yılında barolar birliği bünyesinde kurulan Türkiye Barolar Birliği Kadın Hukuku Komisyonu (TÜBAKKOM) da kadınlarla ilgili danışmanlık ve eğitim çalışmaları yürüten bir başka sivil toplum kuruluşudur. Komisyon yasa değişikliklerinde önerilerle ve basın açıklamaları yoluyla kadın konusunda çalışmalar yapmaktadır. Bunun yanında Barolar Birliği tarafından yürütülen “Gelincik Projesi” de şiddete uğrayan kadınların sorunlarına çözüm bulmak amacıyla uygulanmıştır.³⁶⁶

Bunların yanında Kadın Haklarını Koruma Derneği, KA-DER, Anne Çocuk Eğitim Vakfı (AÇEV), Çağdaş Kadın ve Gençlik Vakfı, Çağdaş Yaşamı Destekleme Derneği, Türk Kadınlar Birliği gibi vakıf ve derneklerde kadın sorunlarına yönelik çalışmalar yapmakta ve kadınların sosyal, ekonomik ve toplumsal alanlarda eşitsizliğini engellemeye yönelik projeler yürütmektedir.

Yine, kadın hakları konusunda çalışmaları bulunan STK'lar, 1998 yılından itibaren her yıl “Kadın Sığınakları Kurultayı ” düzenlemektedir. Temel bileşenlerini bağımsız kadın örgütlerinin oluşturduğu Kurultaylara, Kadının Statüsü Genel Müdürlüğüne bağlı kadın konukevleri, belediyelere bağlı danışma merkezleri ve kadın konukevi temsilcileri katılım sağlamaktadır.³⁶⁷

³⁶⁴ www.morcati.org.tr/tr/neler-yapiyoruz/siginak , (Erişim Tarihi:17.06.2015)

³⁶⁵ Hayri Domaniç, *Yaradılıştan Bu Yana Kadın Haklarının Gelişimi ve Sorunları*, Arıkan Basım Yayın, İstanbul, 2007, s. 214

³⁶⁶ N. Tomris Yalçınkaya, “Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Çalışmaları”, www.mmo.org.tr/resimler/dosya_ekler/b58f584893db69d_ek.pdf?tipi=68&turu=X&sube=2 (Erişim Tarihi: 20.04.2015)

³⁶⁷ Tatlıhoğlu, *a.g.k.*, s. 120

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

YEREL YÖNETİMLER VE KADIN

1961 Anayasası'nda benimsenen ve 1982 Anayasası'nda da yer alan yerel yönetimler, belediye, il özel idaresi ve köy'den oluşmaktadır ve idarenin kuruluşunda merkezden yönetim yanında yerinden yönetim de yer almaktadır.³⁶⁸ Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'na göre (Madde 127/1) Mahalli İdareler; “il, belediye ve köy halkının mahalli müşterek ihtiyaçlarını karşılamak üzere kuruluş esasları kanunla belirtilen ve karar organları, gene kanunda gösterilen seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan kamu tüzel kişileridir.”

1980'li yıllarla birlikte dünyada meydana gelen sosyal, ekonomik, siyasi değişimler özellikle yönetim anlayışının değişmesine ve büyük devlet anlayışının yerini küçük ama etkin devlet anlayışının almasına neden olmuştur. Devletler, yapılarındaki dönüşümle birlikte, sorumluluklarını daha çok güvenlik, dış ilişkiler gibi alanlara kaydırarak; özellikle yerel alandaki sorumluluklarını yeni aktörlerle paylaşmaya başlamışlardır. Yerelleşmenin hız kazandığı dönemde bu aktörler genel olarak yerel yönetimler olmuştur. Bir beldedeki yoksullara, bakıma muhtaç olanlara, özürülere, çocuklara ve kadınlara yönelik sosyal programların uygulanması ve doğrudan transfer harcamalarının yapılması, merkezi yönetimin sosyal programlarına göre çok daha sonuç getirici olmaktadır.³⁶⁹

1950 yılı Türkiye açısından hem sosyal hem siyasi alanda bir değişimi ifade ederken, özellikle göç ve kentleşme sonucu ortaya çıkan sorunlar yerel yönetimlerin ilgi alanına girmeye başlamıştır. 1980 yılında Özal'la birlikte başlayan yapısal değişimler ve sonrasında 2000'li yıllara birlikte başlayan AB adaylık süreci sonucu demokratikleşme, hukukun üstünlüğü, insan hakları, kadının toplumsal konumu gibi alanlarda ülkemizde önemli değişimler olmuştur.

³⁶⁸ Ruşen Keleş, **Yerinden Yönetim ve Siyaset**, Cem Yayınevi, 6. Basım, İstanbul, 2009, s. 143.

³⁶⁹ Murat Aygen, “Sosyal Belediyecilik Üzerine Bir İnceleme: Elazığ Belediyesi Örneği”, **Fırat Üniversitesi Harput Araştırmaları Dergisi**, Cilt: I, Sayı:1, Elazığ, 2014, s. 179

4.1. Yurttaş Olarak Kadının Yerel Yönetimler Açısından Anlamı

Kadın erkek eşitliği herkes için bir hak olmasının yanı sıra, demokrasinin en gerekli şartlarından da bir tanesidir. Ülke genelinde olduğu kadar, yerel yaşamda da kadınların siyasi, ekonomik, sosyal ve kültürel haklarının yerel alanda sağlanması ve korunması gerekmektedir. Çünkü 2014 yılı verilerine göre Türkiye nüfusunun %93'ü belediye sınırları içerisinde yaşamaktadır ve bu da yerel politikaların milyonlarca insanı etkileyeceğini ortaya koymaktadır.³⁷⁰

Avrupa Konseyi'nce kabul edilen 1992 tarihli "Avrupa Kentsel Şartı"na göre, yerel yönetimler; güvenli, temiz ve sağlıklı bir kentsel çevrede yaşama, konut edinme ve çalışma hakkı, sağlık, eğitim ve sosyo-kültürel etkinliklerden yararlanma hakkı, ulaşım ve dolaşım hakkı, yaşadığı yerleşime ilişkin kararlara katılma ve bunları denetleme hakkı gibi temel kentsel haklardan bir yerleşmede yaşayan tüm insanların cinsiyet, yaş, inanç, toplumsal, ekonomik, siyasal konum ve fiziksel ya da psikolojik engellilik durumlarına bakılmaksızın eşit olarak yararlanmasını sağlamakla yükümlüdür.³⁷¹ Bunun yanında demokratik yurttaşlıkta, etnik köken, cinsiyet, felsefi yaklaşım, inançlar ayırıcı nitelikler değildir; yurttaş her haliyle, yasalar önünde eşit davranılmaya hak kazanmış bireydir.³⁷²

Kaypak'a göre, kadının kentli hakkını kullanabilmesi için kent ve vatandaşlık arasındaki bağlantıyı toplumsal cinsiyetle ilişkilendirebilmek gerekmektedir. Yasal düzenlemelerde, kent konseyleri, yönetime katılım ve hizmetlerden yararlanmayla ilgili olarak hemşehrilik (kenttaşlık) hukuku çerçevesinde getirilen hak tanımının o kentte yaşayan herkesi içerdiği açıkça belirtilmektedir.³⁷³ Ancak, yerel yönetimlerce kadınlara yönelik politika eksiklikleri kadınlar üzerinde karşılıksız ve ağır bir iş yükü oluşturmalarının yanı sıra, kadınların kentsel alanda yurttaşlık ve kenttaşlık haklarını sınırlamaktadır. Oysa, kadınlar, aynı erkekler gibi kentte yaşayan kenttaş ve kent

³⁷⁰ www.tuik.gov.tr/Start.do (Erişim Tarihi: 20.05.2015).

³⁷¹ Şafak Kaypak, "Toplumsal Cinsiyet Bakış Açısından Kente Bakmak", **Niğde Üniversitesi İİBF Dergisi**, 2014, Cilt: 7, Sayı: 1, s. 352

³⁷² Ayşe Kadioğlu, "Kamusal Alan İle Özel Alanın Yeniden Eklemlenmesi: Demokratik Yurttaşlık", **Türk Demokrasi Vakfı, Diyalog Dergisi**, Ankara, Türk Demokrasi Vakfı Yayını, Ankara, 1996.

³⁷³ Kaypak, **a.g.k.**, s. 353

vatandaşı olarak, vatandaşlık haklarını kullanmayı ve her alanda kente katılmayı istemektedirler.³⁷⁴

Toplumun erkeğe ve kadına farklı davranış kalıplarını yüklemiş olması toplumda kadının toplumsal alanlarda erkeklerden çok sonra (ve halen sınırlı sayılabilecek) ölçüde bir varlık göstermelerine neden olmuştur. Bu davranış kalıpları neticesinde özellikle yerel siyasette kadınlar daha az temsil edilmiş, bu da kadınların kentsel politikalar oluşturulurken göz ardı edilmelerine neden olmuştur. Kaypak da, kadın sorunlarının ve çözüm önerilerinin yerel karar mekanizmalarına yeterince yansımamasının en önemli nedeni olarak, yerel meclislerde ve yerel karar alma mekanizmalarında temsil eksikliğini görmektedir.³⁷⁵ Türkiye’de ise kadınların yerel siyasete katılımı çok sınırlı düzeyde olmakla birlikte, sosyal politikalar oluşturulurken kadınlara yönelik hizmetlerden ziyade, halkın dikkatini çeken alt yapı, ulaşım, kentsel yenileme gibi düzenlemelere daha çok yer verilmektedir.

Ülkemizde yerel yönetimler bünyesinde ya da yerel yönetimlerin desteğiyle kadınların öncelikli gereksinimlerine yönelik olarak gerçekleştirilen etkinlikler bir süreklilik ve kurumsallık kazanmış değildir.³⁷⁶ Kadınlara sunulan hizmetler beklenen ölçü de olmasa da, kız çocuklarının eğitilmelerinin ve iş yaşamına katılımlarının sağlanması, sosyal doku taramalarının yapılması, kent bilgi ve güvenlik sistemlerinin kurulması, suç ve şiddete karşı kadın ve çocuk sığınma evlerinin oluşturulması, kadınlar açısından katılımı artıran ve güvenliği sağlayan önemli uygulamalar olarak görülmektedir.³⁷⁷ Bunun yanında, kadın hemşehrilerin yerel yönetim hizmet hak ve sorumluluklarından eşit fırsatlarla yararlanabilmesi için yerel yönetimlerin şu hususları dikkate alması önemlidir³⁷⁸:

- Kadınların gereksinme ve taleplerini ortaya çıkarabilmek, anlayabilmek
- Kadınların gereksinmelerine yönelik uygun hizmetleri tanımlamak

³⁷⁴ Kaypak, **a.g.k.**, s. 354

³⁷⁵ **A.g.k.**, s. 355

³⁷⁶ Ayten Alkan, **Yerel Politika ve Kadın**, Ankara Üniversitesi Kadın Sorunları Araştırma ve Uygulama Merkezi, Ankara, 2000, s. 42

³⁷⁷ Kaypak, **a.g.k.**, 354

³⁷⁸ Deniz Altay, L. Yıldız Tokman ve Aslı Tanrıku, **Yerel Yönetimlerde Kadınlara Yer Açmak**, 2008, s. 6, www.unfpa.org.tr/rapyay/yerel_yonetimlerde_kadinlara_yer_acmak_3.pdf , (Erişim Tarihi: 20.01.2015).

- Kadınların yerel sorumlulukları alabilmeleri ve yönetime katılımlarını sağlayabilmek

Yerel yönetimlerin bu hususları gerçekleştirebilmeleri için yalnızca hukuki zemin değil, aynı zamanda istek ve kararlılık dâhilinde bu amaçları kendilerine hedef olarak belirlemeleri gerekmektedir.

4.2. Türkiye’de Yerel Yönetimlerin Kadınlara Yönelik Hizmetleri

Ülkemizde kadınların mevcut durumu ataerkil bir toplum yapısına paralel şekilde gelişmiş ve kadınlar diğer ülkelerde olduğu gibi temel haklarına erkeklerden çok daha sonra kavuşmuşlardır. Özellikle uluslararası anlaşmaların ve kuruluşların etkisiyle gelişmeye başlayan kadın hareketi, kadın bilincini artırmaya yönelik mücadeleye girmiş ve toplumun kadına dayattığı ikincil vatandaş konumuna itiraz etmeye başlamıştır. Alkan’ın belirttiği gibi dünyayı, kadınları da içine alacak bir bakış açısından yeniden yorumlamak, kadınları “katmak” değil, bakış açısını yeniden kurmak düşüncesi ile hareket eden kadın hareketi bu süreçte kendisine destek aramayı sürdürmüştür.³⁷⁹ Merkezi hükümetlerin artan nüfus ihtiyaçlarına yetişememesi nedeniyle kadınların beklediği destek yerel alanda da sağlanmağa başlamıştır. Yerel yönetimlerin en temel varlık nedeni yerel nitelikli birtakım hizmetlerin karşılanması ihtiyacıdır.³⁸⁰ Bu bağlamda, yerel yönetimlerin kadınlara en yakın birimler olması nedeniyle özellikle de belediyelerden kadın sorunlarına çözüm üretmesi beklenmiştir.

Çalışmanın bu bölümünde yerel yönetimlerin kadınlara yönelik hizmetleri, hukuki, sosyo-kültürel, eğitsel, kenttaşlık ve sosyal belediyeçilik boyutlarıyla analiz edilecektir.

4.2.1. Hukukî Boyut

Hukukî anlamda yerel yönetimlerin kadınlara yönelik çalışmalarının etkililiği, kadınlara karşı ayrımcılığı yasaklama ve engelleme, kadına karşı şiddeti cezalandırma ve bu şiddeti ortadan kaldırma da dâhil olmak üzere yerel yönetimlerin

³⁷⁹ Alkan (2000), **a.g.e.**, s. 60

³⁸⁰ Şerife Pekküçükşen, **Değişen Yerel Yönetim Anlayışında İnsan Kaynakları Stratejilerinin Geliştirilmesi (Konya Büyükşehir Belediyesi Örneği)**, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara, 2013, s. 8

kendilerini insan hakları ile ilgili tüm uluslararası anlaşmalardan sorumlu hissetmesi ile bağlantılıdır.³⁸¹ Bu bağlamda hukuki boyut, her ne kadar yerel yönetim kanunlarında kadınlarla ilgili düzenlemelerin yapılmasını ifade etse de özellikle ülkemizde kanunların varlığı kadınların kentsel alanda hukuk nezdinde korunmaları için yeterli olmamıştır. Ancak yine de, belediyeler, büyükşehir belediyeleri gibi yerel yönetim kuruluşlarının kanunlarında kadınlar, yerel yönetimlerin hizmet alanı içerisinde tasnif edilmiştir.

Bu kanunlar şunlardır:

4.2.1.1. Belediye Kanunu

13.07.2005 tarih ve 25874 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 5393 sayılı Belediye Kanunu belediyelerin kuruluşunu, organlarını, yönetimini, görev, yetki ve sorumlulukları ile çalışma usul ve esaslarını düzenlemektedir. Belediye, belde sakinlerinin mahallî müşterek nitelikteki ihtiyaçlarını karşılamak üzere kurulan ve karar organı seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan, idarî ve malî özerkliğe sahip kamu tüzel kişisidir. Ülkemizde 2012 yılında nüfusun %84'ünün belediye sınırları içerisinde yaşadığı düşünülürse belediyelerin sunduğu hizmetin önemi daha da iyi anlaşılır.

Belediye Kanunu'nun "Hemşehri Başlığı" altındaki 13. maddesi kentte yaşayanların kentsel haklarına ilişkin olması açısından önemlidir. Buna göre; Herkes ikamet ettiği beldenin hemşehrisidir. Hemşehrilerin, belediye karar ve hizmetlerine katılma, belediye faaliyetleri hakkında bilgilenme ve belediye idaresinin yardımlarından yararlanma hakları vardır...". Görüldüğü gibi madde kadın erkek ayrımı yapmaksızın beldede yaşayan herkesin belediye hizmetlerinden yararlanacağını ve bilgilenme hakkını belirlemektedir. Diğer yerel yönetim birimlerine göre daha çok insana ulaşan ve yetkileri daha fazla olan belediyelerin hizmetten faydalananları daha çok kadınlardır. Bu bağlamda belediyelerin kanunlarındaki görevleri kadınlara hitap etmektedir.

³⁸¹ Susana Chiarotti, "The Responsibility of Local Government in the Prevention of Violence against Women in Cities", Women in the City on Violence and Rights, Editör: Ana Falu, Chile, 2010 (61-77), s. 69

Yine kanununun 14. Maddesine göre Belediye, “mahallî müşterek nitelikte olmak şartıyla; sosyal hizmet ve yardım, nikâh, meslek ve beceri kazandırma; ekonomi ve ticaretin geliştirilmesi hizmetlerini yapar veya yaptırır. Büyükşehir belediyeleri ile nüfusu 100.000'i geçen belediyeler, kadınlar ve çocuklar için koruma evleri açar. Belediye hizmetleri, vatandaşlara en yakın yerlerde ve en uygun yöntemlerle sunulur. Hizmet sunumunda özürlü, yaşlı, düşkün ve dar gelirli olanların durumuna uygun yöntemler uygulanır.” Maddede belediyelerin en yakın yerdeki vatandaşlara hizmet sunumundan kasıt kadınlar olarak yorumlanabilir. Özellikle belediyelerin konukevi açabilmesi şiddete uğrayan kadınları korumaya yönelik en etkili yoldur. Belediye hizmetlerinin vatandaşlara en yakın yerlerde sunulması ise kentin sınırlı bir alanını kullanan kadınların işlerini kolaylaştırmaktadır.

4.2.1.2. Büyükşehir Belediye Kanunu

10.07.2004 tarihinde kabul edilerek 25531 sayılı Resmi Gazeteye yürürlüğe giren 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanununa göre Büyükşehir belediyesi: Sınırları il mülki sınırı olan ve sınırları içerisindeki ilçe belediyeleri arasında koordinasyonu sağlayan; idarî ve malî özerkliğe sahip olarak kanunlarla verilen görev ve sorumlulukları yerine getiren, yetkileri kullanan; karar organı seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan kamu tüzel kişisidir. 2014 yılı itibarıyla ülkemizde 30 adet büyük şehir belediyesi bulunmaktadır ve bunlar içerisinde yalnızca Şanlıurfa'da sığınma evi yoktur.

Aynı kanununun 7. Maddesi Büyükşehir belediyelerinin görev ve sorumluluklarını tanımlamaktadır. Buna göre; sınırları il sınırları olarak tanımlanan büyükşehir belediyeleri, “Büyükşehir ulaşım ana plânını yapmak veya yaptırmak ve uygulamak; ulaşım ve toplu taşıma hizmetlerini plânlamak ve koordinasyonu sağlamak, durak yerleri ile karayolu, yol, cadde, sokak, meydan ve benzeri yerler üzerinde araç park yerlerini tespit etmek ve işletmek, işletmek veya kiraya vermek, Büyükşehir içindeki toplu taşıma hizmetlerini yürütmek ve bu amaçla gerekli tesisleri kurmak, kurdukmak, işletmek veya işletmek” gibi özellikle kadınlar için önemli olan kentsel hizmetler vermektedir. Bütün bu kentsel hizmetlerin en çok kadınlar tarafından kullanıldığı düşünüldüğünde bu hizmetlerin kadınlara yönelik

sunulması gerekir. Örneğin, kadınlar tarafından sıklıkla kullanılan toplu taşıma araçlarının güvenirliliği ve kadınların kullanımına uygun nitelikte olması, ücretlerin maddi imkânı olmayan kadınlar düşünülerek belirlenmesi önemlidir.

Bunun yanı sıra, aynı maddenin v bendinde; sağlık merkezleri, hastaneler, gezici sağlık üniteleri ile yetişkinler, yaşlılar, engelliler, kadınlar, gençler ve çocuklara yönelik her türlü sosyal ve kültürel hizmetleri yürütmek, geliştirmek ve bu amaçla sosyal tesisler kurmak, meslek ve beceri kazandırma kursları açmak, işletmek veya işlettirmek, bu hizmetleri yürütürken üniversiteler, yüksek okullar, meslek liseleri, kamu kuruluşları ve sivil toplum örgütleri ile işbirliği yapmak da yine büyükşehir belediyesinin görevi olarak belirlenmiştir. Yine kanunun 24 maddesinin j bendinde; dar gelirli, yoksul, muhtaç ve kimsesizler ile engellilere yapılacak sosyal hizmet ve yardımlar belediyenin giderleri arasında sayılmıştır. Bu bağlamda büyükşehir belediyeleri özellikle kentsel hizmetlerin sunumunda ihtiyaç sahibi olanlar sıralamasına kadınları da eklemiş ve kadınların kentle ilgili her türlü sorunlarına çözüm sunmaya çalışmıştır.

4.2.1.3. İl Özel İdaresi Kanunu

22.02.2005 tarihinde kabul edilen 5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanununa göre; İl özel idaresi: İl halkının mahallî müşterek nitelikteki ihtiyaçlarını karşılamak üzere kurulan ve karar organı seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan, idarî ve malî özerkliğe sahip kamu tüzel kişisidir. 2012 yılındaki Büyükşehir Belediye Kanunu ile birlikte ülkemizde 51 il özel idaresi vardır.

Kanunun “İl Özel İdaresinin görev ve sorumlulukları” başlıklı altıncı maddesine göre; il özel idaresi mahalli müşterek nitelikte olmak şartıyla;

“Sosyal hizmet ve yardımlar, yoksullara mikro kredi verilmesi, çocuk yuvaları ve yetiştirme yurtları; binalarının yapım, bakım ve onarımı ile diğer ihtiyaçlarının karşılanmasına ilişkin hizmetleri il sınırları içinde yapmakla görevli ve sorumludur.

Hizmetlerin yerine getirilmesinde öncelik sırası, il özel idaresinin malî durumu, hizmetin ivediliği ve verildiği yerin gelişmişlik düzeyi dikkate alınarak belirlenir.

İl özel idaresi hizmetleri, vatandaşlara en yakın yerlerde ve en uygun yöntemlerle sunulur. Hizmet sunumunda engelli, yaşlı, düşkün ve dar gelirli durumuna uygun yöntemler uygulanır.”³⁸² Bu bakımdan hizmet sunumunda kadınların öncelikli olarak belirlenmesi gerekir.

Kanunun 16. Maddesinde İl genel meclisinin, bir yıl görev yapmak üzere üyeleri arasından en az üç, en fazla beş kişiden oluşan ihtisas komisyonlarının kurulabileceği ifade edilmiştir. Eğitim, kültür ve sosyal hizmetler komisyonu, imar ve bayındırlık komisyonu, çevre ve sağlık komisyonu ile plan ve bütçe komisyonu kurulması zorunludur. Bu bağlamda oluşturulacak olan komisyonların kadın sorunları ile ilgili çalışma yapabileceği ifade edilebilir.

İl özel idaresinin giderlerinin olduğu 43. Maddenin h bendinde, yoksul, muhtaç ve kimsesizler ile engellilere yapılacak sosyal hizmet ve yardımlar, il özel idaresinin gider kalemi olarak belirlenmiştir.

4.2.1.4. Bilgi Edinme Kanunu

09.10.2013 tarihinde kabul edilerek yürürlüğe giren 4982 sayılı Bilgi Edinme Kanunu'nun amacı demokratik ve şeffaf yönetimin gereği olan eşitlik, tarafsızlık ve açıklık ilkelerine uygun olarak kişilerin bilgi edinme hakkını kullanmalarına ilişkin esas ve usulleri düzenlemektir.

Kanun, Türkiye’de ikamet eden yabancılar ve yabancı tüzel kişiler bakımından getirilen sınırlamalar dışında herkesin bilgi edinme hakkına sahip olduğunu ifade etmektedir. Bilgi edinme başvurusunun, elektronik ortamda veya diğer iletişim araçlarıyla da yapılması mümkündür. 4982 sayılı Kanun kamu kurum ve kuruluşları ile kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının faaliyetlerinde uygulanmaktadır.³⁸³ Kurum ve kuruluşlar, başvuru üzerine istenen bilgi veya belgeye erişimi on beş iş günü içinde sağlarlar. Ancak istenen bilgi veya belgenin, başvuru alan kurum ve kuruluş içindeki başka bir birimden sağlanması; başvuru ile ilgili olarak bir başka kurum ve kuruluşun görüşünün alınmasının gerekmesi veya başvuru içeriğinin

³⁸² 5302 Sayılı İl Özel İdaresi Kanunu, Madde 6

³⁸³ İç İşleri Bakanlığı, a.g.k., s. 31

birden fazla kurum ve kuruluşu ilgilendirmesi durumlarında bilgi veya belgeye erişim otuz iş günü içinde sağlanır.

Kanunun 30. Maddesine göre kurum ve kuruluşlar, bir önceki yıla ait olmak üzere;

- a) Kendilerine yapılan bilgi edinme başvurularının sayısını,
- b) Olumlu cevaplanarak bilgi veya belgelere erişim sağlanan başvuru sayısını,
- c) Reddedilen başvuru sayısı ve bunların dağılımını gösterir istatistik bilgileri,
- d) Gizli ya da sır niteliğindeki bilgiler çıkarılarak ya da bu nitelikteki bilgiler ayrılarak bilgi veya belgelere erişim sağlanan başvuru sayısını,
- e) Başvurunun reddedilmesi üzerine itiraz edilen başvuru sayısı ile bunların sonuçlarını,

Gösterir bir rapor hazırlayarak, bu raporları her yıl Şubat ayının sonuna kadar Bilgi Edinme Değerlendirme Kuruluna gönderirler.³⁸⁴ Kurul, hazırlayacağı genel raporu, söz konusu kurum ve kuruluşların raporları ile birlikte her yıl Nisan ayının sonuna kadar Türkiye Büyük Millet Meclisine gönderir. Bu raporlar takip eden iki ay içinde Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığınca kamuoyuna açıklanır. Bu bağlamda Bilgi Edinme Kanunu, kadınların bilgiye erişimini kolaylaştırmanın yanında, elde edilen bulgularla kadınlara yönelik verilerin oluşturulmasına da katkı sağlamaktadır.

4.2.1.5. Stratejik Planlar

5393 sayılı Belediye Kanunu ile 5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu uyarınca nüfusu 50 000'in üzerindeki belediyeler, büyükşehir belediyeleri ve il özel idareleri stratejik plan hazırlamakla yükümlüdür.

5018 sayılı Kanunda ve Kamu İdarelerinde Stratejik Planlamaya İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik'te stratejik plan: "Kamu idarelerinin orta ve uzun vadeli amaçlarını, temel ilke ve politikalarını, hedef ve önceliklerini, performans ölçütlerini, bunlara ulaşmak için izlenecek yöntemler ile kaynak dağılımlarını içeren plan" şeklinde tanımlanmıştır.(md. 3/n, 4/d).

³⁸⁴ 5302 Sayılı İl Özel İdaresi Kanunu, Madde 30

Yerel yönetimler açısından çok önemli olan stratejik planda, kadınlara yönelik stratejik amaç, hedef ve faaliyetlerin varlığı da önemli bir anlam ifade edecektir. Stratejik planın hazırlanma ve uygulama sürecinde kadın örgütleri de yerleşimin geleceğine ve kadınlara yönelik yerel hizmetlerin önceliklerine ilişkin olarak görüş bildirebilirler. “Cinsiyete duyarlı stratejik plan” ve “cinsiyete duyarlı bütçe” yapılmasını sağlayabilirler.³⁸⁵

4.2.2.Siyasi Boyut

Türkiye’de siyasi partilerin, kadınlara yönelik pasif tutumları ve kadınların seçim zamanlarında “oy deposu” olarak görüldükleri gerçeği üzerine inşa edilmiş bir siyasi alan mevcuttur.³⁸⁶ Özellikle yerel yaşamda kadınların politikaya katılımı oldukça azdır. 30 Mart 2014 yerel seçimlerinde belediye başkanlarının %2,9’u, belediye meclis üyelerinin %10,7’si ve il genel meclisi üyelerinin %4,8’ini kadın adaylar kazanmıştır.³⁸⁷ 30 büyükşehir belediye başkanından ise yalnızca 3’ü kadındır. Türkiye’de yerel alanda kadınları siyasete teşvik edecek özel bir kanun ya da uygulama bulunmamakla birlikte, bu görevi daha çok STK’lar üstlenmektedir.³⁸⁸

Öte yandan, yapılan araştırmalara göre, son yıllarda kadınların yerel siyasette daha aktif katılım gösterdikleri gözlenmektedir. Dünya genelinde parlamentodaki kadın temsil oranıyla, yerel meclislerde görev yapan kadın oranları kıyaslandığında, kadınların yerel siyasette daha aktif rol oynadığı ortaya çıkmıştır. Türkiye’de, kadınların ulusal parlamentodaki temsil oranı görece daha yüksektir.³⁸⁹

Dünya’da, içlerinde Ruanda, Belçika, Fransa, Hindistan, Brezilya, Arjantin ve Uganda gibi birçok ülkede kadınları politikaya teşvik etmek ve kadınların siyasete katılımlarını sağlamak amacıyla kota uygulamasına yönelik yasal önlemler alınmıştır. Anayasa ve seçim yasalarınca ulusal ya da bölgesel düzeyde öngörülen

³⁸⁵ AREM, **Kadın Hakları ve Yerel Yönetimler Kadın Dostu Kentlere Doğru**, Ankara, 2008, s. 34

³⁸⁶ Tekeli, **a.g.e.**, s. 275

³⁸⁷ “Yüksek Seçim Kurulu, Mahalli İdareler Genel Seçimleri”, www.ysk.gov.tr/ysk/faces/MahalliIdarelerSecimi?_afLoop=901273879194044&_afWindowMode=0&_afWindowId=f4v6ejycf_1#%40%3F_afWindowId%3Df4v6ejycf_1%26_afLoop%3D901273879194044%26_afWindowMode%3D0%26_adf.ctrl-state%3Df4v6ejycf_13 (Erişim Tarihi: 17.06.2015)

³⁸⁸ Özellikle kurulduğu yıl olan 1997’den bu yana Kadın Adayları Destekleme Derneği (KADER), çalışmalarıyla siyasette kadınların konumunu ve temsil sorunlarını gündeme taşımaktadır.

³⁸⁹ Nedret Çağlar, “Kadının Siyasal Yaşama Katılımı ve Kota Uygulamaları”, **Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi**, Cilt:3, sayı:4, 2011, s. 68.

kadın kotaları olabildiği gibi, partilerin aday gösterdikleri kadın sayısı ve adayların sıralanma biçimlerine ilişkin ilkelerin benimsenmesi de bir kota şekli olabilir.³⁹⁰ Kota sistemi, siyasette kadınlara eşit temsil hakkını sağlamaya yönelik bir pozitif ayrımcılık sistemidir.³⁹¹ Ruanda, kota uygulaması ile kadın temsilde ilk sırada yer almaktadır. Yine Uganda, 1995 Anayasası'nın iki maddesinde kadınlar lehine düzenlemeler yapılmasını sağlayacak “olumlu eylem” kavramına yer vermiş, 1997 tarihli Yerel Yönetimler Yasası'yla da bütün yerel yönetim düzeylerinde kadınlar için 1/3 oranında kota uygulaması getirilmiştir.³⁹²

4.2.3. Sosyo Kültürel Boyut

Belediye Kanunu, belediyelerin görev ve sorumluluklarını düzenleyen 14.maddesinin (a) bendi “...kültür ve sanat, sosyal hizmetler ve yardım, nikâh, meslek ve beceri kazandırma vb. gibi hizmetleri yapar ve yaptırır” ibaresine yer vermekte ve böylece kadınları da ilgilendiren bir takım hizmetlerin belediyelerce sunulacağını ifade etmektedir.³⁹³

Yine, uluslararası konferanslar sonucunda hazırlanan eylem planlarıyla yerel yönetimler uygulayıcı olarak sorumlu görülmektedirler. 1996 Habitat II Konferansı sonrasında hazırlanan “Türkiye Ulusal Rapor ve Eylem Planı”nda kadınlara da yer verilmiş kadınların özel ve kamusal alanda her anlamda güçlendirilmesi hedeflenmiştir. Raporunda; “Kadınların mahalle içinde bir araya gelebilecekleri mekânların oluşturulması gerekmektedir. Olanaklar el verdiğinde bu mekânlar, kadınların kendilerini ekonomik, sosyal ve kültürel açıdan yetiştirebilecekleri kültür, eğitim ve rehberlik merkezleri haline getirilmelidir. Bunların oluşturulmasında sivil toplum kuruluşlarıyla ortaklığına dayanan modellere öncelik verilmelidir. Kadınlar

³⁹⁰16 ülkede; Afganistan, Arjantin, Bangladeş, Fransa, Irak, Hindistan gibi kota uygulaması anayasayla, Bolivya, Bosna Hersek, Brezilya, Ekvator gibi 27 ülkede seçim yasasıyla düzenliyor, Almanya, Avustralya, Avusturya, Cezayir, Danimarka, Ermenistan, Etiyopya vb 43 ülkede ise kota siyasi partilerin tüzüklerine konulan hükümler çerçevesinde ve seçim adaylarını kapsayacak biçimde hayata geçiriliyor (Ayrıntılı bilgi için bknz: Songül Sallan Gül, “22 Temmuz Seçiminin Galibi Kim? Bıyıklı Kadınlar mı Yoksa Eril Siyaset mi?” **Toplum ve Demokrasi**, 1 (1), 2007.)

³⁹¹Dilek Aydemir ve Elvan Aydemir, **Türk Siyasetinde Kadın: Çok Oluyoruz**, Uluslararası Stratejik Araştırmalar Kurumu, Ankara, 2011, s. 34

³⁹²Ayten Alkan, “Yerel Siyaset Kadınlar İçin Neden Önemli?”, **Birikim**, Sayı 179, 2004, s. 7. kasaum.ankara.edu.tr/files/2013/03/ayten-h.yerel-siyaset-kadınlar-icin-neden-onemli.pdf (Erişim Tarihi. 15.04.2015)

³⁹³Murat Aygen, “Sosyal Belediyecilik Üzerine Bir İnceleme: Elazığ Belediyesi Örneği”, **Fırat Üniversitesi Harput Araştırmaları Dergisi**, Cilt: I, Sayı:1, Elazığ, 2014, s. 175

bu katılıma hem heveslidir, hem de bu katılım gerek kadınların yaşam kalitesini, gerekse yaşam çevresinin yaşam kalitesini olumlu etkileyecektir.” ifadelerine yer verilerek kadınların kültürel ve sosyal açıdan gelişimi amaçlanmıştır.³⁹⁴ Yine aynı eylem planında kreş, çocuk bakım evi ve çocuk kulüpleri gibi merkezlerin açılması önerilmiştir. Bu tür hizmetler, hem çalışan kadınlar hem de ev hanımları için kendilerine zaman ayırmaları anlamına da gelebilir. Bunun yanında Yerel yönetimler ailelerin çocuklarıyla birlikte vakit geçirmesini sağlayacak film gösterileri, kültürel geziler, toplu piknikler düzenleyerek kadınların hem ev dışında vakit geçirmelerini sağlayabilir hem de sosyalleşmelerini sağlayabilirler. Yine, ev hanımı, çalışan ve öğrenci olarak yaşayan hanımların boş zamanlarını sosyal faaliyetler ile geçirebilmelerinin ve spor yapmalarının sağlanması, yaşadıkları problemlere karşı bilgilendirilmesi ve problemlerinin çözmelerine yardımcı olunması amacıyla hanımlar lokâlleri de açılabilir.

4.2.4.Ekonomik Boyut

i.Mikro Krediler

Mikro Kredi; iş yapma fikri olup, gelir getirici bir faaliyette bulunmak üzere, küçük bir başlangıç sermayesine ihtiyacı olan yoksullara imkân verilmesi projesidir. Sadece güvene dayanan, teminatsız ve kefilsiz küçük sermaye şeklindeki mikro kredi, yoksulların kendi kendilerine yoksulluktan kurtulmaları için etkili bir stratejidir.³⁹⁵

Mikro kredide hedef kitleyi sırasıyla kadınlar, işsiz gençler, işsiz yaşlılar, özürlüler ve gaziler, küçük ölçekli çiftçiler, sokaktaki sahipsiz çocuklar, çocuklarını Çocuk Esirgeme Kurumuna vermek mecburiyetinde kalan aileler, topraksız köylüler, orman köylüleri oluşturmaktadır.³⁹⁶

5302 sayılı İl Özel İdare Kanunu'nun 6. maddesinde il özel idaresinin görev ve sorumlulukları arasında yoksullara mikro kredi verilmesi de sayılmıştır.

³⁹⁴ Habitat II Kent Zirvesi, 1996:118, (Aktaran: Yıldız Ecevit, “Yerel Yönetimler ve Kadın Örgütleri İlişkisine Eleştirel Bir Yaklaşım”, **Yerli Bir Feminizme Doğru**, Sel Yayıncılık, İstanbul, 2001, s. 237)

³⁹⁵ Aziz Akgül, “Türkiye’de Mikro Kredi Uygulaması”, **Türkiye İsrâfı Önleme Vakfı**, israf.org/indir/mikrokredi.pdf (Erişim Tarihi: 20.05.2015).

³⁹⁶ **A.g.k.**

ii. Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme

Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme (CDB), cinsiyet eşitliğine ve kadınların güçlendirilmesine yönelik politikaların, politika belirleme faaliyetinin özünü oluşturan bütçeleme ve planlama alanlarının merkezine taşınmasını amaçlayan bir stratejidir.³⁹⁷ Cinsiyete duyarlı bütçe yaklaşımı, kamu gelir ve harcamalarını cinsiyet perspektifinde ele almakta, bütçe kaynaklarının kadın ve erkekler arasındaki dağılımını karşılaştırmaktadır.³⁹⁸ Yaklaşımın temel amacı, yaşamın her alanında toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanmasına bütçe zemininden katkı sunmaktır. Bu bağlamda, toplumsal cinsiyet eşitliği kadınların ve erkeklerin eşit haklar, sorumluluklar ve fırsatlara sahip olmalarını işaret etmektedir.³⁹⁹

Kadın istihdamının artırılmasına yönelik 25 Mayıs 2010 tarihli 2010/14 sayılı Başbakanlık Genelgesi'ne göre; kadınların sosyo-ekonomik konumlarının güçlendirilmesi, toplumsal yaşamda kadın erkek eşitliğinin sağlanması, sürdürülebilir ekonomik büyüme ve sosyal kalkınma amaçlarına ulaşılabilmesi için kadınların istihdamının artırılması ve eşit işe eşit ücret imkânının sağlanması şarttır. Kamu kurum ve kuruluşları ve yerel yönetimler hazırlayacakları stratejik plan, performans programları ve faaliyet raporlarına kadın-erkek eşitliği yaklaşımını dahil edecekler, bu metinlerde istatistiksel veriler ile bilimsel araştırmalar ve bunlar için kullanılacak ödeneklere yer vereceklerdir.⁴⁰⁰

Toplumsal cinsiyet eşitliği, kadınlar ve erkekler ayrı ayrı düşünülerek, farklılıkları ekseninde politikalar geliştirilmesini gerektirmektedir. Bu bağlamda, bütçe sisteminde kadın istihdamı ve girişimciliğinde vergi muafiyet ve istisnalarının ortaya koyulması, bütçe karar mekanizmalarına kadınların yoğun katılımı, kadının toplumsal yaşam düzeyinin ve kalitesinin artırılmasına yönelik kamu yatırım harcamalarına öncelik verilmesi gibi somut hedeflerin gerçekleştirilmeye çalışılması

³⁹⁷ Elisabeth Klatzer, **Yerde Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme Kılavuzu** (Çeviren: Fetki Keleş ve Orhan Bilgin), TESEV Yayınları, İstanbul, 2011, s.11

³⁹⁸ Birol Erkan vd., "Dünyada ve Türkiye'de Sosyal Bütçeleme (Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme) Yaklaşımı, **International Journal of Economic and Administrative Studies**, Year:5 Number 9, Summer 2012 , s. 88

³⁹⁹ Mustafa Şahin ve Cemil Dinmezpınar, **Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme Komisyon Raporu**, Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu Yayınları No:14, Ankara, 2014, s. 10

⁴⁰⁰ 25 Mayıs 2010 tarih ve 2010/14 Sayılı Kadın İstihdamının Artırılması ve Fırsat Eşitliğinin Sağlanması Başbakanlık Genelgesi.

önemli olmaktadır.⁴⁰¹ Eğer bu istenilenler gerçekleştirilmemiş olursa nüfusun yarısını oluşturan kadınların mali hizmetlerden eşit şekilde yararlanamaması, fırsat eşitliğini engelleyici sonuçlara yol açacaktır.

4.2.5. Eğitsel Boyut

Belediyeler beldelerinde yaşayan kadınların eğitimini tamamlayıcı nitelikte okuma yazma kursları, iş ve meslek kursları, beceri kursları gibi kurslar açarak kadınların eğitimlerine katkıda bulunabilir. Özellikle çalışmak isteyip de herhangi bir becerisi olmayan kadınlar bu kurslarda eğitilerek istihdam edilmeleri sağlanmaktadır. Ülkemizde her şehirde halk eğitim merkezleri bulunmaktadır ve bu kurslara kayıtlar ücretsizdir. Yine okullaşmayan kız çocuklarının ve kadınların tespitinin yapılması, veri tabanlarının oluşturulması, okullaşma ve kadın okur-yazarlık oranlarının artırılması, özellikle kırsal alandaki kız çocukları için rol-model olacak kadın eğitimci sayılarının artırılması, bunlar için işbirliği alanlarının genişletilmesi ve yaygınlaştırılması yerel yönetimlerin sorumluluklarından sayılmaktadır.⁴⁰²

4.2.6. Kenttaşlık Boyutu

Yerel yönetimlerin belde sınırları içerisinde vatandaşlara sunduğu hizmetlerin başında kentsel hizmetler gelmektedir. 1950’li yıllardan itibaren başlayan göç ve sonrasında kentleşmenin hızlı bir şekilde artmasıyla birlikte kent birçok sorunla karşı karşıya kalırken bu sorunların en büyük muhatabı da kadınlar olmuştur. Kırdan kente gelen kadınlar iş bulmakta zorlanmış ve daha çok kayıt dışı sayılan işlerde istihdam edilmişlerdir.

1980’lerle birlikte ağırlığını hissettirmeye başlayan ve sosyal refah devletindeki aşınmayla da yakından ilişkili bir diğer unsur, “küreselleşme” ve “yerelleşme” eğilimlerinin birbirini belirleyen ilişkisidir. Üretimde esneklik ve yeni işbölümü, yerel özelliklerin ve yerelleşmiş yeni üretim ilişkilerinin ortaya çıkmasına yol açarken, “yerel özerklik” ve “halka yakınlık” kavramları da geçmiştekinden daha geniş bir anlama kavuşmuştur. Bu değişimlere koşut olarak yerel düzeyde oldukça karmaşık ve çelişkili ilişkiler biçimlenmektedir. Bir yandan yerel düzeyde küresel

⁴⁰¹ Erkan vd., **a.g.e.**, s. 89

⁴⁰² Sumbas, **a.g.k.**, s. 37

nitelik kazanmış ekonomik ve teknolojik koşullara, uluslararası sermayeyle finans piyasalarına artan bir bağımlılık gelişir ve yerel topluluk üyeleri kenttaşlar değil de “müşteriler” olarak tanımlanmaya başlarken, öte yandan da yerel kimliklerin, farklılıkların, yerel potansiyellerin ve karar alma süreçlerinin yeniden tanımlanması gereğine koşut olarak, “kenttaşlık” (hemşehrilik) üzerindeki vurgu daha da belirgin duruma gelmiştir.⁴⁰³

2000’li yıllarla birlikte kadınların kenti işlevsel açıdan kullanımına yardımcı olmak için çalışmalar başlamıştır. Bunun başında da kent bilgi sisteminin oluşturulması gelmektedir. Yerel hizmetlerin uygun hedef gruplarına ulaşması ve etkin olabilmesi için yerel yönetimler "Kent Bilgi Sistemi"ni kullanarak kent bazındaki istatistiksel verileri cinsiyetlere göre ayrıştırılmış olarak toplayıp tüm kentlilerin ve kadınların kentsel hizmetlere yönelik gereksinme ve taleplerinin neler olduğunu ortaya çıkarmalıdır.⁴⁰⁴

Kent sadece erkek yurttaşların değil onlar kadar kadınların da yaşadığı bir alan olması nedeniyle, kent içi düzenlemeler kadınların lehine olacak şekilde düzenlenmelidir. Bu bağlamda 2008-2013 Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Eylem Planı’nda çarpık kentleşme ve kentsel hizmetlerin kadınlar üzerindeki olumsuz etkilerinin yerel yönetimlerce dikkate alınması gerekliliği üzerinde durularak bu birimlere sorumluluk yüklenmiştir.⁴⁰⁵

Kadınlar, kent içi ulaşımını daha çok yaya ya da toplu taşıma araçlarını kullanarak sağlamaktadırlar. Buna göre kadınların ulaşımını rahat ve güvenilir şekilde gerçekleştirmelerini sağlamak yerel yönetimlerin görevidir. Fiziksel çevrenin iyileştirilmesi, kent içi ulaşımın kolay ve güvenilir bir şekilde sunulması kadın hemşehrilere için önemlidir. Bu bağlamda metro, belediye otobüsü gibi toplu taşıma araçlarının güzergah, sayı ve duraklarının artırılması, kent merkezi ve mahalle içlerinde yaya ulaşımına ilişkin kentsel tasarım projelerinin gerçekleştirilmesi gibi

⁴⁰³BMOP, **Kadın Dostu Yerleşimlere Doğru Yerel Planlama ve Hizmet Sunum Modeli**, Editör: Nevin Şenol ve Yasemin Avcı, Yalçın Matbaacılık, Ankara, 2009, s. 21

⁴⁰⁴ İçişleri Bakanlığı, **a.g.k.**, s. 48

⁴⁰⁵ KGSM, 2008

ulaşımın kadınlar ve çocuklar düşünülerek planlanması gerekmektedir.⁴⁰⁶ Fenster, kamusal alanların özellikle de sokağın, toplu ulaşımın ve parkların kullanım korkusunun kadınları kamusal alandan uzaklaştıracağını ifade etmektedir.⁴⁰⁷ Kadınların kamusal alanda görünürlüğünü artırmak amacıyla yerel yönetimler, kamusal alanlarda kadınlara yönelik tuvalet, dinlenme odaları ve çocuk bakım odaları gibi alanlar bulundurmaya özen göstermelidir.

Yine, İstanbul, İzmir gibi denize kıyısı olan şehirlerde yaşadıkları halde denizi görmeyen kadınlar, Gaziantep, Adana, Ankara gibi Büyükşehir oldukları halde kent merkezini bilmeyen kadınların olduğu bilinen bir gerçektir. Bu bağlamda belediyelerin, kadınların kentle bütünleşmelerini sağlayacak plan ve programlara ihtiyacı vardır. Cinsiyet eşitliği, sadece kadınlara yönelik ‘alt başlık’ oluşturmak değildir. Bunu uygulamaya dönecek somut adımların atılması belediyelerin yasal görevleridir. Yerel yönetimin tüm politika ve uygulamalarını cinsiyet eşitliği perspektifinden ele almak, hayata geçirmek, bütçeyi buna göre oluşturmak, kaynakları toplumsal cinsiyete duyarlı bir şekilde dağıtmak belde sakinlerinin kentle bütünlük oluşturmasını sağlayacaktır.⁴⁰⁸

4.2.7. Sosyal Belediyecilik Boyutu

1980’lerde dünyaya paralel şekilde ülkemizde de etkili olan yeni sağ politikaları, küreselleşme ve yerelleşme eğilimleri üretimde esneklik, vatandaş anlayışının değişmesi, yeni iş bölümü şekillerinin ortaya çıkması ve yerel aktörlerin güç kazanması ile sonuçlanmıştır. Kadınlar; çocuk yetiştirme, hasta, yaşlı bakımı gibi artan iş yükleri ve birer kenttaş olarak kentten erkekler kadar faydalanamamaları nedeniyle yerel yönetimlerin ve diğer sivil toplum kuruluşlarının ilgi alanına girmişlerdir.

Sosyal devlet anlayışının 1961 yılında anayasaya girmesi sosyal belediyecilik anlayışının da ortaya çıkmasına zemin hazırlamıştır. Aysan’a göre sosyal

⁴⁰⁶ Deniz Altay, L, Yıldız Tokman ve Aslı Tanrıkkulu, **Nasıl Bir Kentte Yaşamalıyız?**, 2008, s. 7, www.unfpa.org.tr/rapyay/nasil_bir_kentte_yasamaliyiz_2.pdf (Erişim Tarihi: 03.05.2015).

⁴⁰⁷ Tovi Fenster, “The Right To The Gendered City: Diffrent Formations of Belonging in Everyday Life”, **Journal of Gender Studies**, Vol.14, No. 3, 2005, s. 224

⁴⁰⁸ İlknur Üstün, “Yerelden Yerel Seçime, Adaletten Barışa”, **Amargi Feminist Dergi**, 2014, www.amargidergi.com/yeni/?p=23 (Erişim Tarihi: 01.06.2015)

belediyecilik anlayışının yerleşmesi, devletin sosyal politika görevinin yerelde yerleşmesini sağlamaktadır.⁴⁰⁹

Sosyal belediyecilik anlayışı ile hareket eden belediyeler, kadınların iş yüklerini hafifletici şekilde hizmetler sunmaya ve özellikle çalışan kadınlara ev ve annelik anlamında yardımcı olmaya çalışmalıdırlar. Bu kapsamda, mahallelerde yeterli ve ucuz çocuk bakımı olanakları oluşturmak suretiyle kadınların çocuk bakımı için ayıracakları zamanı daha başka alanlarda kullanmaları sağlanabilir. Belediyeler bunu gerçekleştirmek için mahalledeki çocukların topluca bakılabileceği bir yer tahsis edip mahalleli kadınların dönüşümlü olarak çocukların bakımını yapacağı “mahalle anneliği” ni uygulamaya koyabilir. Yine, yoksul mahallelerde evde çamaşır makinesi olmayan kadınların çamaşırını yıkamasını sağlamak üzere her türlü gerekli malzemenin de sunulduğu yeterli kapasitede çamaşır evleri açılabilir. Bu mekânlarda aynı zamanda küçük çocuklar için oyun alanı ve emzirme odaları, haftada bir gün psikolojik ve hukuksal rehberlik, dikiş makinesi gibi diğer imkânlar da sunulabilir.⁴¹⁰

Uygulamada ise, sosyal belediyecilik bağlamında birçok belediye kadınlara yönelik çalışmalar yürütmektedir. Bu çalışmaların başında kadın sığınma evleri, kişisel destek programları, kadın merkezleri, hasta ve yakınlarını barındırma evleri gelmektedir.

4.2.7.1. Kadın Sığınma Evleri

Sosyal belediyecilik anlayışının ilk yansımalarından olan sığınma evlerini, Belediye Kanuna göre nüfusu elli bini aşan belediyelerin açması yasal bir zorunluluktur. Nüfusu daha az olan belediyelerse istedikleri takdirde belediye meclisi kararıyla kadın sığınma evi açabilmektedirler.

6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanuna İlişkin Uygulama Yönetmeliğinde, şiddete uğrayan veya şiddete uğrama tehlikesi bulunan kadınlar, çocuklar, aile bireylerinin şiddetten korunması amacıyla

⁴⁰⁹Fatih Aysan, Belediyelerin Üstlendikleri Yeni Rol: Sosyal Belediyecilik”, **Sosyal Politikalar Dergisi**, Sayı:2, s. 29.

⁴¹⁰ AREM, **Kadın Hakları ve Yerel Yönetimler Kadın Dostu Kentlere Doğru**, Ankara, 2008, s.43

Bakanlığa ait veya Bakanlığın gözetim ve denetimi altında bulunan yerlerde barındırılacağı ifade edilmiştir.

2013 yılında 28519 sayılı Remi Gazetede yayınlanarak yürürlüğe giren “Kadın Konukevlerinin Açılması ve İşletilmesi Hakkında Yönetmelik”in amacı Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığına, belediyelere, il özel idarelerine ve sivil toplum kuruluşlarına ait kadın konukevlerinin açılışı, işleyişi, hizmetlerin çeşit ve niteliği, denetimi, kurumlar arası işbirliği ile çalışanların görev ve sorumluluklarına ilişkin usul ve esasları belirlemektedir. Kanunun 4. Maddesine göre büyükşehir belediyeleri ile nüfusu yüz bini geçen belediyeler ihtiyaca cevap verecek nitelik ve sayıda konukevi açar, il özel idareleri ve sivil toplum kuruluşları da kadın konukevi açabilir. Gerçek kişiler tarafından kadın konukevi açılmaz. Konuk evi açılış iznini ise Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı verir ve denetimi de bakanlık yapar. Kanunun 4. maddesinin i bendine göre; Hizmetlerin yürütülmesinde, kamu kurum ve kuruluşları, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, üniversiteler, yerel yönetimler, vakıf dernek ve diğer sivil toplum kuruluşları, gönüllü gerçek ve tüzel kişiler ile özel sektörün desteği alınır. Kanunun 13.maddesinde konukevinden faydalananlar sayılmıştır. Buna göre, özel durumlar sayılmak koşuluyla, şiddete uğrayan ya da uğrama tehlikesi bulunan bütün kadınlar ve beraberindeki çocukları hiçbir ayırım yapılmadan konukevine kabul edilir. 14. Maddeye göre, genel koşul olarak evlerde kalma süresi altı aydır. 19. Maddeye göre konukevi kadın ve çocuklara doğrudan ya da Şiddet Önleme ve İzleme Merkezi (ŞÖNİM) aracılığıyla güvenlik, danışmanlık, yönlendirme, psikolojik destek, hukuki destek, tıbbi destek, geçici maddi yardım, iş bulma konusunda destek, kreş, mesleki eğitim kursu, grup çalışmaları, çocuklar için burs ve sosyal, sanatsal ve sportif faaliyetler konularında destek sunmaktadır. Konuk evinde yeterli sayı ve nitelikte psikoloji, çocuk gelişimi, öğretmenlik ve sosyal hizmet alanlarında eğitim veren kurumlardan mezun sosyal çalışma görevlileri ile; hemşire, çocuk eğiticisi, memur, aşçı ve bakım elemanı istihdam edilir.

4.2.7.2. Kişisel Destek Programı

Belediyelerin kadınlara sosyal belediyecilik çerçevesinde sunduğu bir diğer hizmet de kişisel destek programlarıdır.

Kadınlara kişisel destek programı uygulanmasını gerektiren koşulların neler olabileceği aşağıdaki gibi sıralanabilir⁴¹¹:

- Evsizlik,
- Uyuşturucu ve alkol,
- Ciddi psikolojik problemler ve zihinsel hastalık,
- Kişilik bozuklukları - sinir kontrol problemleri,
- Moral bozuklukları - depresyon,
- Şüphencilik - agorafobi (açık alan korkusu) ve paniğe girme dâhil,
- İşkence/tramva veya diğer stres bozuklukları,
- Kumar,
- Ev içi şiddet,
- Maddi idare problemleri,
- Fiziksel ve zihinsel özürlük,
- Organik zihin bozuklukları veya sonradan olan beyin zararı,
- Sosyal dışlanma / yabancılık,
- Yalnızlığa itilme.

Kişisel destek programları kadın merkezleri içerisinde de verilebilir. Böyle olduğunda merkezin personel nitelik ve sayısının yeterli olması gerekmektedir. Özellikle herhangi bir geliri olmayan kadınların kişisel destek programları sayesinde yaşadıkları olumsuz durumdan kurtulmaları ve yeniden sosyalleşerek toplumla bütünleşmesi sağlanmaktadır.

4.2.7.3. Kadın/ Toplum Merkezleri

Toplum Merkezleri, hızlı toplumsal değişim, kentleşme ve göçün yarattığı sorunlar doğrultusunda, bireylerin, grupların, ailelerin ve toplumun sorunlarla baş edebilmeleri ve bireylerin katılımcı, üretken ve kendine yeterli hale gelmesi

⁴¹¹ İçişleri Bakanlığı, a.g.k, s. 45

amacıyla; koruyucu-önleyici eğitici- geliştirici, rehberlik ve rehabilite edici işlevlerini, bir arada ve en kolay ulaşılabilir biçimde, kamu kurum ve kuruluşları, yerel yönetimler, üniversiteler, sivil toplum örgütleri ve gönüllüler ile işbirliği ve eşgüdüm içinde sunmakla görevli ve yükümlü bulunan gündüzlü sosyal hizmet kuruluşlarıdır.⁴¹² Belediyeler kadın ve kız çocuklarının sosyal faaliyetlerde bulunmasını sağlamak, çeşitli meslek kurslarıyla istihdamlarını artırmak ve aynı beldede bulunan kadın ve kız çocuklarını bir araya getirerek aralarında hemşehrilik bilincini güçlendirmek amacıyla, toplum merkezleri de denen bu kadın merkezlerini açarlar. Özellikle yoksul kesimlerde açılan bu merkezler de verilen eğitimler sonucu hem kadın bilinci, hem de kadın istihdamı artmaktadır. Yine aynı şekilde merkezler çalışmak istemeyen kadınlara yönelik olarak da ev işlerini ve hayatı kolaylaştıracak bilgiler sunmaktadırlar. Kadın merkezleri içerisinde oluşturulacak çeşitli birimlerle kadınların sorunlarına da çözüm aranabilir. Kadına yönelik şiddetin önlenmesine yönelik de acil destek hatları oluşturulabilir.

4.2.7.4. Hasta ve Yakınlarını Barındırma Evleri

Ülkemizde nüfusun büyük çoğunluğu kentlerde yaşamakla birlikte kırdaki yaşayan insanlar da sağlık başta olmak üzere birçok hizmet için büyük şehirlere gelmektedir. Evlerinden belirli bir süre ayrılan vatandaşların kalacak yer, ulaşım ve gıda gibi birçok sorunla karşı karşıya kalmaları söz konusu olmaktadır. Hastalara refakat edenler çoğunlukla kadınlar olduğundan, bu durumlarda en büyük zorluğu yine kadınlar yaşamaktadır. Bu nedenden dolayı; yerel yönetimler beldelerine muayene ve/veya tedavi amaçlı olarak gelip hastanelerde ayakta tedavi gören hastalar ile yatılı olarak kalan hastaların refakatçisi, hastane tarafından hastaneye alınmayıp randevu günü verilen, ancak memleketine gitme durumu olmayıp randevu gününü bekleyen hastalar ile varsa refakatçisinin barınacak bir yeri yoksa ve/veya sözü edilenler ekonomik yoksunluk içinde ise bu kesime belediyeler tarafından açılacak barınma evleri aracılığı ile hizmet verilebilir.⁴¹³

⁴¹²“Şahinbey Toplum Merkezi Müdürlüğü”, www.sahinbeytoplummerkezi.gov.tr/sayfa-17-amac-ve-gorevler.html, (Erişim Tarihi. 01.04.2015).

⁴¹³ İçişleri Bakanlığı, **a.g.k**, s. 45

BEŞİNCİ BÖLÜM

KADIN DOSTU KENTLER

Kadın hakları konusunda ulusal ve uluslararası anlamada hukuki boyutta iyi durumda sayılabilecek olan Türkiye’de, bu hakların uygulanması bağlamında sorunlar yaşanmaktadır. Özellikle insan haklarının yerele yansımaları sayılan kentsel hakların kullanılmasında kadınlar adına büyük eşitsizlikler mevcuttur. Kadınların erkeklerden farklı ve fazla oranda karşı karşıya kaldığı sorunlar, kentin kadın ve erkek arasında orantısız şekilde kullanılmasına neden olmaktadır. Kentsel alanda kadına karşı şiddet ve güven eksikliğinin varlığı, kadınların kente bazı sınırlamalar yaşamasına neden olmaktadır. Bunlar.⁴¹⁴

- Mahalle ve şehirlerinde eşit vatandaşlar olarak sahip oldukları eşitlik ve özgürlüğün kısıtlanması
- Toplu taşıma gibi belirli yer ve yollardan kaçınarak kentsel hareketliliğin kısıtlanması
- Kamusal hayattan ve katılımdan kısıtlanma
- Psikolojik sağlığın ve özgüvenin kısıtlanması
- Ekonomi ve işgücü fırsatlarının kısıtlanması
- Eğitim fırsatlarının ve sınıfsal katılımın kısıtlanması
- Sağlık, su ve temizlik gibi temel hizmetlere erişimin kısıtlanması

Kadınların kent içerisinde bu gibi sorunlarının artması ve çeşitlenmesiyle birlikte farklı ülkelerden kadın grupları, 1970’li yıllarda “Geceyi Geri Almak” sloganıyla başlatılan protesto yürüyüşlerinde, küresel güvenli şehirler için bir araya gelmişlerdir. Bu süreçten sonra da, içlerinde Huairou Komisyonu, Jagori, BM-HABITAT, ve BM Kadın gibi önemli toplulukların da olduğu kuruluşlar kadınlar için kentsel güvenlik çalışmalarında yer almaya başlamışlardır.⁴¹⁵ Bu dönemde çeşitli girişimler ve farklılıklar olmasına rağmen, kadınlar için güvenli şehirler oluşturma ve planlamaya kadınları dâhil etme paydalarında birleşmiştir. Çünkü dünyanın birçok ülkesinde yerel hizmetlerin eksikliğinden en çok kadınlar muzdarip olmaktadır.

⁴¹⁴ Alice Taylor , **Women and City: Examinin the Gender Impact of Violence and Urbanisation**, 2011, s. 57, www.actionaid.org/sites/files/actionaid/actionaid_2011_women_and_the_city.pdf (Erişim Tarihi: 01.03.2015).

⁴¹⁵ A.g.e., s. 5

Örneğin; Kenya, Brezilya, Etiyopya, Nepal, Liberya ve Kamboçya üzerinde yapılan bir çalışma, kamu hizmetlerinin eksikliğinin kadına karşı şiddetin aşırı biçimlerine yol açtığını ortaya koymuştur. Buna göre, Kenya'da kamu hizmetlerinin en az görüldüğü yerlerden olan Mombasa'da 10-12 yaş arasındaki çocukları taciz ve tecavüzle karşı karşıya kalmaktadırlar.⁴¹⁶ Bu anlamda yapılan çalışmaların en önemli ayaklarından bir tanesi BM tarafından yürütülen Kadın Dostu Kentler Projesi'dir. Projenin kapsamı ve dünyadaki uygulama örneklerine çalışmanın önceki bölümünde yer verildiğinden, çalışmanın bu bölümünde Kadın Dostu Kentler Projesi'nin Türkiye'deki uygulamalarına odaklanılacaktır.

5.1. Birleşmiş Milletler Ortak Programı (BMOP) ve Türkiye

İnsan hakları, demokrasi, kalkınma, eşitlik ve adalet gibi kavramların büyük önem kazandığı 21. yüzyıl, kadın ve erkek arasında var olan eşitsiz ve haksız tutumları önlemeye ve değiştirmeye yönelik gelişmelerin yaşandığı bir yüzyıldır. Özellikle, kalkınma ve demokrasi gibi iki önemli kavramın toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanmasında itici bir rol oynadığının fark edilmesiyle birlikte devletler, tüm karar alma mekanizmalarında kadın ve erkeklerin eşitliğini sağlamaya yönelik uygulamalara hız vermişlerdir.

Dünya ülkelerine paralel şekilde özellikle 2000'li yıllarla birlikte Türkiye'de yaşamın her alanında kadınların durumlarını iyileştirmeye yönelik politikalar geliştirilmeye başlanmıştır. Bu bağlamda gerek anayasa ve yasalarda öngörülen değişiklikler, gerekse ulusal ve uluslararası aktörlerin çabalarıyla oluşturulan projeler, Türkiye'de toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlamaya yönelik önemli gelişmelerdir. Bu konuda, 2006 yılında Sabancı Vakfı desteği ile İçişleri Bakanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP), Birleşmiş Milletler Toplumsal Cinsiyet Eşitliği ve Kadının Güçlendirilmesi Birimi (UN Women), Sabancı Üniversitesi ve Türkiye Belediyeler Birliği olmak üzere, Türkiye'nin önde gelen kurumlarının işbirliğiyle 6

⁴¹⁶ Anchita Ghatak and Christy Abraham, **Women and The City II: Combating Violence Against Women and Girls in Urban Public Spaces – the Role of Public Services**, 2013, p. 8,

ilde⁴¹⁷ uygulanmaya başlayan “Birleşmiş Milletler Kadınların İnsan Haklarının Geliştirilmesi Ortak Programı” cinsiyet eşitliğinin sağlanmasına yönelik atılan en önemli adımlardan sayılmaktadır. Başlangıçta iki yıllık bir proje olarak tasarlanan BMOP yerel ve ulusal ortakların talebi ve İçişleri Bakanlığı'nın uygun görüşü ile 31 Aralık 2009'a kadar iki defa uzatılmıştır.⁴¹⁸ Programa dâhil olan şehirler yerel yönetimlerin istekliliği, kapasitesi ve hazırlık ziyaretlerinde dile getirilen ihtiyaçlara göre belirlenmiş ve katılımcı, eşgüdümlü ve sektörler arası işbirliğine öncelik veren bir yaklaşım ile hizmetlerin nasıl geliştirilip çeşitlendirebileceğini, kaynakların nasıl çoğaltılabileceğini ve kadınların ve kız çocuklarının yaşamlarının nasıl iyileştirilebileceğini göstermek üzere seçilmiştir.⁴¹⁹ Program kapsamındaki şehirlerde kadınların durumu ve ihtiyaçlarının belirlenmesi, kadın hakları, proje hazırlama ve kaynak kullanma konularında yerel yönetimlere kapasite artırıcı eğitim verilerek daha fazla sayıda kadının siyasi karar alma mekanizmalarına katılımının sağlanması amaçlanmaktadır.⁴²⁰ Program dâhilinde, toplumsal cinsiyet eşitliği bakış açısının yerel hizmetlerin her aşamasında ön plana çıkarılması amacıyla, program dâhilindeki illerde STK'lar ve yerel yönetim kuruluşları ile atölye çalışmaları yapılmış ve bu kuruluşlara toplumsal cinsiyet kapasite artırma eğitimleri verilmiştir.⁴²¹ Ayrıca, Türkiye'de yerel düzeyde hayata geçirilen ve ilgili tüm ortakların içinde yer aldığı ilk proje olan BMOP'un ilk dört yıllık uygulama sürecinde, İstanbul, Ankara ve altı ilde 35'i eğitim ve atölye çalışması olmak üzere, 3420 kişinin katıldığı 77 toplantı gerçekleştirilmiştir. Yine, Ortak Program kapsamında uygulanan Sabancı Vakfı Hibe Programı ile desteklenen 34 proje aracılığı ile doğrudan ya da dolaylı yaklaşık 300 bin kişiye ulaşıldığı tahmin edilmektedir. Mor Sertifika Programı aracılığıyla ise 1313 lise öğretmenine ulaşılmıştır.⁴²²

⁴¹⁷Şanlıurfa, Kars, İzmir, Nevşehir, Van, Trabzon. 2012-2015 dönemindeki pilot iller ise Aydın, Çanakkale, Edirne, Erzincan, Eskişehir, Gaziantep, Kahramanmaraş, Kastamonu, Kayseri, Kocaeli, Ordu olarak belirlenmiştir. (Ayrıntılı bilgi için bkz: “Birleşmiş Milletler Kadınların İnsan Haklarının Geliştirilmesi Programı”, www.bmopkadinhaklari.org/tr/ana-sayfa)

⁴¹⁸ BMOP, **Kadın Dostu Kentler 2010**, Ankara, s. 22

⁴¹⁹ **Türkiye'de Kadınların ve Kız Çocuklarının Haklarının Korunması ve Geliştirilmesi Birleşmiş Milletler Ortak Programı Bülteni**, Sayı: 4, s. 7, 2006.

⁴²⁰ **Türkiye'de Kadınların ve Kız Çocuklarının Haklarının Korunması ve Geliştirilmesi Birleşmiş Milletler Ortak Programı Bülteni**, Sayı: 2, ss. 2-6, 2006.

⁴²¹ **Türkiye'de Kadınların ve Kız Çocuklarının Haklarının Korunması ve Geliştirilmesi Birleşmiş Milletler Ortak Programı Bülteni**, Sayı: 4, s. 6, .

⁴²² BMOP (2010), s. 23

BM Ortak Programı Kapanış Toplantısı 20 Ocak 2010 tarihinde Ankara’da gerçekleştirilmiş, toplantıdan sonra İçişleri Bakanlığı, 19 Şubat 2010 tarih ve 2010/10 sayılı Genelgeyi yayımlayarak bütün illeri İzmir, Kars, Nevşehir, Şanlıurfa, Trabzon ve Van illeri örneğinden yararlanarak “kadın dostu kent” uygulamasını hayata geçirmeye çağırmıştır.⁴²³

BMOP kapsamında yapılan atölye çalışmaları ve eğitimler sonrası, Yerel Eylem Planlarının hazırlık çalışmaları 2006 yılı sonunda Ankara’da başlamıştır. Yerel Eşitlik Eylem Planları, yerel eşitlik politikalarının çerçevesini oluşturan, hayatın her alanında kadın erkek eşitliğini gerçekleştirmek, eşitlikçi politikaları yerel yönetim anlayışına yerleştirmek için kullanılacak olan yol haritaları olarak tanımlanmaktadır.⁴²⁴ Yine BMOP kapsamında hazırlanan Yerel Eşitlik Eylem Planları ile de desteklenen “Kadın Dostu Kentler Projesi” de kadınların kentsel yaşamın her alanında erkeklerle eşit şekilde yer almasını sağlamaya çalışmaları açısından önemli adımlardır.

5.2. Türkiye’de Kadın Dostu Kentler

Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı’nın 2013 yılında yayınladığı ve “anne ölüm oranı”, “ergen doğurganlık oranı”, “kadının siyasi katılımı”, “kadın okuryazarlığı” ve “kadının iş gücüne katılımı” göstergelerini ölçen Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği Endeksine göre Türkiye 187 ülke arasında 69.sırada yer almaktadır. Dünya Ekonomik Forumu’nun düzenli olarak yayınladığı “Cinsiyet Eşitliği Uçurumu” endeksine göre ise Türkiye, 2014 yılında, 142 ülke arasında 125. sırada yer almaktadır. Kadınların erkeklerle olan bu eşitsiz durumunun yaygın olduğu mekânların başında kentler gelmektedir. Paradoks bir biçimde kadın erkek eşitliğinin sağlandığında cinsiyet eşitsizliğinin ortadan kalkacağı mekânların başında da yine kentler gelmektedir. Yerel alanda kadınların yaşamış olduğu sorunların çözümünde yerel politikalar ve uygulamalar büyük önem arz etmektedir. Kadınların kentsel hareketliliğinin artması, eğitim ve sağlık hizmetlerinden erkeklerle eşit

⁴²³ BMOP(2010), s. 27

⁴²⁴ Türkiye’de Kadınların ve Kız Çocuklarının Haklarının Korunması ve Geliştirilmesi Birleşmiş Milletler Ortak Programı Bülteni, Sayı: 7, s. 8, 2006.

oranda faydalanmaları, ekonomik hayata ve karar alma mekanizmalarına katılımlarının artırılması ve kadınlara yönelik şiddetle mücadelede kararlı ve etkili adımlar atılması yerel öncelikler arasındadır. Bu politikaların gerçekleştirildiği kentler, kadınların yaşamları için uygun niteliklere sahip olmaları nedeniyle “Kadın Dostu” olarak nitelendirilmektedirler. Kadın dostu bir kentin var olabilmesinin temel koşulu, hem kadınlar ve kız çocuklarının kente dair altyapısal, sosyal ve mekânsal ihtiyaçlarının doğru şekilde analiz edilebilmesi ve bu ihtiyaçlar değerlendirilerek kadınlara özel kentsel hizmetler tasarlanması hem de tüm hizmetlerin toplumsal cinsiyet eşitliği açısından değerlendirilerek sunulmasıdır.⁴²⁵ Proje üç sebepten ötürü önemlidir: İlki; proje kadınların günlük yaşamlarını yansıtan politikalar sağlamakta ve bu da şehir planında cinsiyete duyarlı davranılması sonucunu beraberinde getirmektedir. İkincisi belediyelerin kadın vatandaşlarının özelliklerini yansıtan bir politikanın oluşmasıdır. Üçüncüsü ise, kadınların aktif olarak katıldığı politikaların kentsel politikaları destekleyeceği inancıdır.⁴²⁶

Yine, Yerel karar alma mekanizmaları içinde vatandaşların daha fazla yer almasını amaçlayan Kent Konseyi Yönetmeliği İçişleri Bakanlığınca 2006 Ekim ayında yayımlanmıştır. Hemşehrilik hukuku ve ortak yaşam bilincinin geliştirilmesi, kent yönetiminde saydamlık, katılım, hesap verebilirlik, öngörülebilirlik ilkelerinin uygulanmasına katkıda bulunmak, çocukların, gençlerin, kadınların ve engellilerin toplumsal yaşamdaki etkinliklerini arttırmak ve yerel karar alma mekanizmalarında aktif rol almalarını sağlamak kent konseylerinin ana hedefleri arasında bulunmaktadır. Düzenleme, kadınlara karar alma mekanizmalarına katılma konusunda yeni bir imkân tanınmasının yanı sıra Kadın Dostu olarak nitelenmeyen kentlerde de kadınların yerel siyasete katılımlarını desteklemektedir.⁴²⁷

Kadın Dostu Kentler, gerek oluşturduğu Yerel Eşitlik Mekanizmaları ve Yerel Eşitlik Eylem Planları, gerek yerel kadın STK’larla yerel yönetimler arasındaki işbirliğinin ve bu kurumların teknik kapasitelerinin geliştirilmesine yönelik

⁴²⁵ Ülker Şener ve Hülya Demirdirek, **Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Veri Çalışması**, TEPAV, 2014, s. 8

⁴²⁶ UN HABİTAT, “Gender Mainstreaming in Local Authorities Best Practicies” United Nations Human Settlements Programme (UN-HABİTAT), 2008, s.109

⁴²⁷ Daha İyi Bir Gelecek İçin Kadın Dostu Kentler”, **Birleşmiş Milletler Kadınların ve Kız Çocuklarının İnsan Haklarının Korunması ve Geliştirilmesi Ortak Programı (BMOP) Bülteni**, Sayı:4, 2006, s. 6

faaliyetleri ile Türkiye’de toplumsal cinsiyet eşitliğinin hem yerel hem de ulusal düzeyde geliştirilmesini amaçlamaktadır.⁴²⁸ Kadın Dostu Kentler Projesi’nin Türkiye ortakları; İçişleri Bakanlığı, Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu (UNFPA), Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP) ve İsveç Uluslararası Kalkınma İşbirliği Ajansı’dır. 2011 yılında başlayan ikinci faz ile birlikte projeye yeni iller eklenmiş ve Türkiye’de de 2015 yılı itibariyle 12 “Kadın Dostu Kent” iddiasında olan kent oluşturulmuştur. Bu kentler; Adıyaman, Antalya, Bursa, Gaziantep, Malatya, Mardin, Samsun, İzmir, Kars, Nevşehir, Şanlıurfa ve Trabzon’dur.

5.2.1. Kadın Dostu Kentler 1. Faz (2006-2014)

Proje hazırlık aşamasında, şehir seçimi konusunda detaylı ve kapsamlı bir çalışma yapılmıştır. Bir çok kriter değerlendirildikten sonra projenin ilk olarak İzmir, Kars, Nevşehir, Şanlıurfa, Trabzon ve Van şehirlerinde hayata geçirilmesi planlanmıştır. DPT göstergeleri, yerel yönetimlerin istekliliği, diğer BM projelerinin sürdürüldüğü mekânlar ve bütçe imkânları illerin seçiminde belirleyici olmuştur. Ayrıca, coğrafi farklılıklar da değerlendirilmeye alınmıştır.⁴²⁹

1.Faz kapsamında Kadın üyesi olmamasına rağmen, Türkiye’de ilk kez 3 Ekim 2007’de Trabzon İl Genel Meclisinde Kadın Hakları Komisyonu kurulmuş, aynı yıl Kars Belediyesi Türkiye’de bir ilki gerçekleştirerek Belediye Meclisinde Kadın Erkek Eşitliği Komisyonu’nu kurmuş, ertesini yıl Türkiye’de ilk kez İzmir Büyükşehir Belediye Meclisi’nin aldığı kararla bir büyük şehir belediyesinde kadına yönelik çalışmalar yapmak için “Kadın Erkek Eşitliği Komisyonu” nu kurulmuş, ardından Nevşehir, Şanlıurfa ve Van’da da hem İl Genel Meclislerinde hem de Belediye Meclislerinde “ Kadın Hakları” veya “Kadın Erkek Eşitliği Komisyon” ları kurulmuştur.⁴³⁰ Yine İzmir’de, 2007 yılında Karşıyaka Belediyesi Sığınma Evi, 2008 yılında İzmir Büyükşehir Belediyesi Sığınma Evi, 2009 yılında Bornova Belediyesi Sığınma Evi açılmıştır.

⁴²⁸ Türkiye’de Kadın Erkek Eşitliği”, www.kadindostukentler.org/kdk-kadin-erkek-esitligi.php (Erişim Tarihi: 15.04.2015)

⁴²⁹ “Yerel Eşitlik Eylem Planları Hazırlanıyor” Türkiye’de Kadınların ve Kız Çocuklarının Haklarının Korunması ve Geliştirilmesi Birleşmiş Milletler Ortak Programı Bülteni, 2007, Sayı:5, s. 8

⁴³⁰ “Kadın Dostu”, Birleşmiş Milletler Kadın ve Kız Çocuklarının İnsan Haklarının Korunması ve Geliştirilmesi Ortak Programı BMOP Bülteni, Sayı: 12, 2009, s. 1

Bilkent Üniversitesi Peyzaj Mimarisi ve Kentsel Tasarım Bölümü Öğretim Üyesinin liderliğinde öğrenciler, “Kadın Dostu Kent” için Van ölçeğinde “Kentsel Hizmetlerin İyileştirilmesi ve Yeniden Tasarlanması Proje Çalışması”nı 2007 yılında gerçekleştirmişlerdir. Belediyeden ve kadın kuruluşlarından katılımcıların yorum ve soruları ile zengin bir fikir alışverişine imkân veren uygulamada, üzerinde çalışılacak iki “proje alanı” belirlenmiştir. Bunlar; mahallelerdeki açık alan gereksinimini çözmeye yönelik bir “park alanı” (DDY lojmanları, mahalle parkı) ve kadının kent merkezini rahat ve kolay kullanımına yönelik sokak düzenlemesi (Sanat Sokağı) projeleridir.⁴³¹

Şanlıurfa'da 2009 yılında Şanlıurfa Belediyesi tarafından Halep Çarşısı “Hanımeli Çarşısı” adı ile yeniden düzenlenerek çarşı içinde 50 kadına ücretsiz olarak işyeri sağlanmış, bunun yanında, işyeri sağlanan kadınlardan ihtiyaç duyanlara mikro kredi verilmiştir. Şanlıurfa'da 2008 yılının Nisan Ayından bu yana kadın sağlığının korunması alanında Ana Çocuk Sağlığı ve Aile Planlaması Merkezi (AÇSAP) Şube Müdürlüğü tarafından “Misafir Anne” isimli proje yürütülmektedir. Proje ile gebelerin doğumlarını hastanede gerçekleştirmeleri ve mutlaka bir sağlık personelinin yardımını almaları öngörülmekte ve proje ile hastanelerden uzak yerleşim yerlerinde oturan ve özellikle kötü hava şartları nedeniyle hastanelere ulaşımında zorluk yaşayan gebelerin hızlı ve etkili bir şekilde hastanelere ulaştırılması ve doğumlarını hastane koşullarında yapmalarının sağlanması amaçlanmaktadır.⁴³²

2008 yılında Van Belediyesi, kent merkezindeki balıkçılar çarşısını yeniden düzenleyerek “Kadınlar El Emeği Çarşısı”na dönüştürdü. Çarşıda bulunan 32 dükkânda oluşturulan 76 stant, el emeği ürünlerini satmak isteyen kadınlara ücretsiz olarak tahsis edilmiş; altı kadın kuruluşuna beşer standın tahsis edildiği çarşının çay ocağı da bir kadın tarafından işletilmeye başlamıştır.⁴³³

Trabzon Kadın Platformu, İl Sağlık Müdürlüğü ve Trabzon Belediyesi ortaklaşa bir biçimde üç pilot mahallede muhtarlarla işbirliği hâlinde sağlık taraması yapılmasına ön ayak olmuşlardır. Bu çalışmada; Trabzon Belediyesi tarafından

⁴³¹ Nevin Şenol vd., **Kadın Dostu Kentler 2010**, Birleşmiş Milletler Kadın ve Kız Çocuklarının İnsan Haklarının Korunması ve Geliştirilmesi Ortak Programı, Ankara, ss. 46-47

⁴³² Şenol vd., **a.g.e.**, s. 139-143

⁴³³ Şenol vd., **a.g.e.**, s. 142

ücretsiz otobüs sağlanmış ve yaklaşık 100 kadar kadın kanser taramasından geçirilmiş ve kanser hakkında bilgilendirilmiştir. İl Sağlık Müdürlüğü'nün "Sağlıklı Ailem" isimli projesi dâhilinde kadınlara ruh sağlığı, beslenme, çocuk sağlığı, modern doğum kontrol yöntemleri ve kadınlarda görülen kanserlerin tespiti konularında bilgilendirme toplantıları gerçekleştirilmiştir.

Nevşehir'de 2009 yılında, İl Sosyal Hizmetler Müdürlüğü tarafından 40 kişi kapasiteye sahip bir sığınma evi açılmıştır. 2009 yılında Nevşehir Kadın Platformunun Memişbey ve Cumhuriyet mahalle muhtarlıkları ile protokol imzalaması ile mahalle birimlerinin kurulması için pilot çalışma başlatılmıştır. Pilot çalışma bünyesinde mahalle sakini kadınların müşterek ihtiyaçlarını belirlemek hedeflenmiştir.⁴³⁴

5.2.2.Kadın Dostu Kentler 2.Faz (2011-2014)

Altı ilde yürütülen ilk fazın başarısının ardından Türkiye'nin Kadın Dostu Kentleri arasında olma isteği ile başvuran aday iller 'kapasite' ve 'ihtiyaç' esasına göre sıralanmış ve yeni Program illerinin seçimi için değer ağırlıklı bir sıralama yapılmıştır. Yapılan haritalama çalışmasının sonunda 7 yeni il (Adıyaman, Antalya, Bursa, Gaziantep, Malatya, Mardin, Samsun) Ortak Program'a dâhil olmuştur. İlk fazdan Programa devam eden İzmir, Nevşehir, Kars, Şanlıurfa ve Trabzon ile birlikte 2. faz 12 ilde yürütülmektedir.⁴³⁵

Sivil toplum örgütlerinin YEEP'lerin hayata geçmesinde üzerlerine düşen rolleri gerçekleştirebilmeleri ve yerel yönetimlerin sivil toplumla ortaklıklarını destekleyecek elverişli bir ortam yaratmak amacıyla, Kadın Dostu Kentler 2 Programı kapsamındaki program illerinde, 2013 yılında bir hibe programı başlatılmıştır. Hibe Programının amaçları aşağıdaki şekilde özetlenebilir⁴³⁶:

- Yerel Eşitlik Eylem Planları (YEPP) hakkında farkındalığı artırmak ve YEPP'lerin yerel sahiplenirliğini güçlendirmek,
- YEPP uygulamalarını desteklemek,

⁴³⁴ Şafak, a.g.e., s. 85

⁴³⁵Kadın Dostu Kentler 2013 Yılı Ara Dönem Kitapçığı, s. 1,

⁴³⁶Kadın Dostu Kentler 2013 Yılı Sonu Kitapçığı, s. 5.

- Konuyla ilgili çalışan yerel sivil toplum kuruluşlarının proje yönetimi konusundaki kapasitelerini güçlendirmek,

- STÖ'ler ve yerel kamu kurumları arasındaki işbirliğini artırmak.

Projenin ilk aşamasında olduğu gibi, bu aşamada da Yerel eşitlik Eylem Planları'nın hazırlanarak; vali yardımcıları tarafından yönetilecek olan İl Kadın Hakları Koordinasyon Komiteleri'nin kurulması hedeflenmiştir.

Program'ın ilk fazından bu yana ortağı olan dört ilde (İzmir, Nevşehir, Şanlıurfa, Trabzon) Mahalle Kadın Yönetim Sistemleri (Komiteleri - Kurulları) oluşturulmuş, yapılan çalışmalarla yerel yönetimlerin en küçük ayağını oluşturan mahallelerde, hak tabanlı kadın örgütlenmeleri oluşturularak kadınların sorun tespiti ve çözüm arayışı süreçlerine katılmaları ve kent hizmetlerine erişimde söz sahibi olmaları sağlanmıştır. 2013 yılı itibarı ile mahalle çalışmaları Kars'ta da başlamıştır.⁴³⁷ Kars'ta, Belediye Başkanının bizzat katılımıyla, Belediye Meclisi Eşitlik Komisyonu, kadın sivil toplum örgütleri, Belediye Eşitlik Birimi temsilcileri ve Kent Konseyi Kadın Meclisi Başkanından oluşan bir heyet, mahalleleri ziyaret ederek, mahalle ölçeğinde kadın ve kız çocuklarının ihtiyaç ve sorunlarını planlama sürecine dâhil edebilmek üzere bir girişim başlatmıştır. Kars'ta örnek olması açısından muhtarı kadın olan bir mahalle seçilerek başlayan çalışmalarda, kadınların karar mekanizmalarına erişimi teşvik edilmekte, planlama öncelikleri tespit edilen ihtiyaçlar doğrultusunda belirlenmektedir.

Programa 2012 yılında katılan Adıyaman Valiliği bünyesinde sivil toplum kuruluşlarının da katılımıyla, İl Kadın Hakları Koordinasyon Kurulu oluşturulmuş; 22 kamu kurumunda Eşitlik Birimi ve Eşitlik Masası personel atamaları yapılmış; kadın sivil toplum kuruluşları ile ortak bir platform oluşturulmuş; kentte ilk defa kamu kurumları-sivil toplum kuruluşları-özel sektör işbirliğinde bir hafta süren ortak bir 8 Mart Dünya Kadınlar Günü şehir programı düzenlenmiş; il profilleme çalışması yapılmış; kentte altı kamu kurumu Eşitlik Birimi/Masası temsilcisi Toplumsal Cinsiyet Anaakımlaştırma Eğitici Eğitimi almış ve Adıyaman Belediyesi Kadın Danışma Merkezi açma çalışmalarına başlamıştır.⁴³⁸

⁴³⁷Kadın Dostu Kentler 2013 Yılı Ara Dönem Kitapçığı, s. 3.

⁴³⁸A.g.k., s. 7,

Antalya Valiliği tarafından program kapsamında ilk olarak Kadın Erkek Eşitlik Birimi kurulmuş, Valilik konuyla ilgili geniş kapsamlı bir genelge yayınlamıştır. Genelge ile İl Kadın Hakları Koordinasyon Kurulu oluşturulmuş, Kurumlarda Eşitlik Birimleri kurulması, yerel meclislerde Eşitlik Komisyonları kurulması sağlanmıştır. Polis merkezlerinde Kadın Masaları oluşturulmuştur. İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nde tüm öğretmenlere yönelik toplumsal cinsiyet eşitliği eğitimleri başlatılmış, program kapsamında Antalya'da eşitliğin sağlanmasına yönelik hedefleri ve faaliyetleri içeren Yerel Eşitlik Eylem Planı hazırlanmış ve 2013 itibariyle uygulamalar başlatılmıştır. İl Özel İdaresi 2013 faaliyetleri için 100.000 TL bütçe ayırmıştır. Büyükşehir Belediyesi hazırlanan Yerel Eşitlik Eylem Planını meclis onayından geçirmiş ve stratejik planına dâhil etmiştir.⁴³⁹

Kadın Dostu Kentler Program ortaklarından Bursa Büyükşehir Belediyesi, Program kapsamında örnek bir iç genelge yayınlayarak tüm Belediye birimlerine yerel hizmet sunumlarını toplumsal cinsiyet eşitliği prensibini dikkate alarak planlamaları ve uygulamaları talimatını vermiştir. İmar Yönetmeliğinde” toplumsal cinsiyet eşitliğine dayalı değişiklik yapmış ve sosyal kültürel alanlar, yeşil alanlar ve belediye için yapılacak binalarda emzirme odaları, çocuk oyun odaları yapılmasını ve mekânsal planlamanın kadınların fizyolojik ve sosyal ihtiyaçları gözetilerek yapılmasını yasal bir zemine oturtmuştur. Bu kapsamda, Bursa Büyükşehir Belediye Meclisi, Yerel Eşitlik Eylem Planında yer alan Osmangazi İlçesi, Namık Kemal Mahallesi, “anaokulu, kreş, çocuk merkezi amaçlı sosyal tesis alanı” ve Kadın Sosyal Yaşam Merkezi oluşturulmasını öngören İmar Plan değişikliğini onaylamıştır.⁴⁴⁰

Avrupa Yerel Yaşamda Kadın Erkek Eşitliği Şartı'nın Türkiye'deki imzacılarından olan Gaziantep'teki çalışmalar ilde kurulan ŞÖNİM (Şiddet Önleme ve İzleme Merkezleri)'in kapasitesinin artırılmasına ve Gaziantep Yerel Eşitlik Eylem Planının istihdam başlığına odaklanmıştır. Yerelde faaliyet gösteren KAMER(Kadın Merkezi) Vakfı ile “Farkındalık Çalışmaları” başlatılmıştır. Bu kapsamda, 6-7 kişilik kadın grupları ile Kadın olmak, İletişim, Kadına Yönelik Şiddet, Başvuru Mekanizmaları, Ayrımcılık gibi konuların tartışıldığı düzenli atölye

⁴³⁹Kadın Dostu Kentler 2013 Ara Dönem Kitapçığı, s. 11

⁴⁴⁰A.g.k., s. 16

çalışmaları yapılmaktadır. Atölye çalışmalarında İl Kadın Hakları Koordinasyon Kurulu üyelerinden de katılımcılar yer almaktadır. Türkiye'deki en büyük mülteci kamplarından bazılarında ev sahipliği yapması sebebiyle, Gaziantep ilindeki Kadın Dostu Kentler çalışmaları mülteci kadınların durum ve ihtiyaçları göz önünde bulunarak gözden geçirilmekte ve bu sebeple Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu (UNFPA) İnsani Yardım Ekibi ve Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (UNHCHR) ile ortak çalışmalar yapılmaktadır.⁴⁴¹

Malatya'da da Yerel Eşitlik Eylem Planı'nda yer alan faaliyetler kapsamında, Fırat Kalkınma Ajansı 2012 yılı için açıkladığı hibe programında, kadın istihdamını artıracaklarını taahhüt eden proje tekliflerine ek puan vereceğini duyurmuştur. İnönü Üniversitesi, İŞKUR, İl Halk Sağlığı Müdürlüğü, vb. kurumlarından oluşan Teknik Alt Kurul'lar aracılığıyla İlimizde "Kadın Dostu Hastane" ve "Kadın Dostu İşyeri" kriterleri tanımlanmıştır. Kadın Dostu Kentler Projesi kapsamında, Malatya Belediyesi bünyesinde kurulan Aile Danışma Merkezi'nde (MADEM) bulunan "Kadın Danışma Masası"nda, haftanın bir günü Malatya Barosu'ndan yönlendirilen bir avukat, şiddete maruz kalan kadınlar öncelikli olmak üzere, kadınlara ücretsiz danışmanlık hizmeti vermektedir. Bu hizmetten her hafta yaklaşık 10 kadın faydalanmaktadır.⁴⁴²

Mardin Valiliği Eylül 2011'de kadın dostu kent olmayı taahhüt ederek cinsiyet eşitliği bakış açısını yönetim sürecine dahil etme yönünde çalışmalarını hızlandırmıştır. Mardin'de Emniyet, İl Jandarma Komutanlığı, Aile ve Sosyal Politikalar, Sağlık ve Halk Sağlığı Müdürlükleri, Nüfus Müdürlüğü, İl Müftülüğü Aile İrşat Bürosu, ÇATOM, KAMER Vakfı, Mardin Barosu Kadın Hakları Komisyonu, Valilik ve Belediye arasında imzalanan ortak bir protokol ile "Krizde Acil Müdahale Ekibi" kurulmuştur. Bu ekibin amacı şiddet mağduru kadınların, yaşadıkları travmanın etkisini daha da ağırlaştıracak prosedürlere maruz kalmadan, günün her saati hızlı ve verimli hizmete ulaşabilmelerini sağlamaktır. 7 gün 24 saat ulaşılabilen ekip kurulduğu Ocak 2013'ten bu yana 100den fazla şiddet mağduru

⁴⁴¹Kadın Dostu Kentler 2013 Ara Dönem Kitapçığı, s. 20

⁴⁴²A.g.k., s. 31-32

kadına destek vermiştir. Aynı şekilde avukat ihtiyacı olan şiddet mağdurlarına Mardin Barosu tarafından ücretsiz avukat desteği sağlanmaktadır.⁴⁴³

Kadın Dostu Kentler Projesi'nin 1 Eylül 2011 tarihinde ilde faaliyetlerine başlamasının ardından İl Kadın Hakları Kurulu bileşenleri ile Samsun Yerel Eşitlik Eylem Planı revize edilmiş ve Plan'da yer alan faaliyetler çeşitli projelerle hayata geçirilmeye başlanmıştır. Yerel kurumların kadın-erkek eşitliği konusunda yapacağı çalışmaların güçlendirilmesi, kadınlara verilen hizmetlerin dönüştürülmesi gibi çalışmalar için Samsun Valiliği, Büyükşehir Belediyesi, İl Özel İdaresi, Emniyet Müdürlüğü, Orta Karadeniz Kalkınma Ajansı, Samsun Müftülüğü, İl Halk Sağlığı Müdürlüğü, Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, Gençlik ve Spor İl Müdürlüğü bünyesinde Eşitlik Birimleri/Masaları kurulmuş ve bu birimlerde çalışmak üzere uzmanlar görevlendirilmiştir. İlde yapılacak çalışmalar için İl Genel Meclisi tarafından 100 bin TL bütçe ayrılmış, ayrılan bütçe, kadınların ve kız çocuklarının güçlendirilmesini sağlayacak, toplumsal cinsiyet eşitsizliğine dair farkındalık artıracak çalışmalarda kullanılmaya başlanmıştır. Samsun Valiliği Eşitlik Biriminin girişimi ve Orta Karadeniz Kalkınma Ajansı'nın mali desteği ile "Samsun'da Kadının Durumu" adlı geniş kapsamlı bir veri çalışması gerçekleştirilmiştir.⁴⁴⁴

5.3.Yerel Eşitlik Eylem Planları

Üniversite, sivil toplum ve özel sektör gibi diğer paydaşların sorumluluk almaları gereken alanları kapsamaları nedeniyle ve kentin "tematik planları" olarak adlandırılan YEPP'ler 2008 yılında BMOP kapsamında olan tüm illerde Belediye ve İl Genel Meclislerinin onayına sunulularak kabul edilmişlerdir.⁴⁴⁵

Kadınların kentsel yaşamlarını kolaylaştırmak ve kenti işlevsel olarak kullanmalarını sağlamak amacıyla hazırlanmış olan planlar, yerel karar mekanizmalarına katılım, kentsel hizmetler, kadına yönelik şiddet, ekonomik güçlenme ve çalışma hayatı, eğitim ve sağlık, hizmetleri, göç ve yoksulluk ve zihniyet değişikliği ve farkındalık yaratma başlıkları altında hazırlanmıştır. Her ilde

⁴⁴³Kadın Dostu Kentler 2013 Ara Dönem Kitapçığı, s. 35-36

⁴⁴⁴A.g.k., s. 43-44

⁴⁴⁵Nevin Şenol vd., **Kadın Dostu Kentler 2010**, Birleşmiş Milletler Kadın ve Kız Çocuklarının İnsan Haklarının Korunması ve Geliştirilmesi Ortak Programı, Ankara, ss. 23-24

kurulan YEEP koordinasyon/izleme komiteleri (YEPAKOM) de uygulamanın koordinasyonunu sağlamıştır. Uygulama sürecinde bu komiteler, il koordinasyon kurullarına daha sonra da il kadın hakları koordinasyon kurullarına dönüştürülmüştür.⁴⁴⁶

Hazırlanan yerel eşitlik eylem planlarının temel ilkeleri şunlardır⁴⁴⁷:

- Toplumsal cinsiyetçi yaklaşımını ana politikalara yerleştirmek
- Cinsiyete duyarlı yaklaşımları /politikaları benimsemek
- Katılım ve ortaklığı desteklemek
- Bütüncül bir yaklaşıma dayanmak ve yönetimler arası işbirliğini sağlamak
- Hizmet sunumunda iyi yönetim anlayışını benimsemek
- Süreç yönelimli bir yaklaşımla çözüm geliştirmek
- Sürdürülebilirlik ilkesini gözetmek
- İzleme, denetim ve şeffaflığı sağlamak

İzmir için ilk YEPA taslağı, Ankara'da 20-22 Aralık 2006 tarihlerinde yapılan YEPA hazırlık atölyesine katılan yerel ortakların temsilcilerinden oluşan dokuz kişilik bir ekibin çalışması sonucu hazırlanmıştır. YEPA'nın kabulü ve Kadın-Erkek Eşitliği Komisyonunun kurulması, Meclisin 13 Mart 2008 tarihli oturumunda oybirliği ile kabul edilmiştir.⁴⁴⁸

Kars YEPA için, 15 ve 18 Aralık 2006 tarihlerinde düzenlenen iki ayrı toplantıda Valilik, Belediye, kadın kuruluşları, üniversite ve ilgili tüm kurum temsilcileri bir araya gelerek kadınların ve kız çocuklarının sorunları, ihtiyaçları ve öncelikleri üzerine grup çalışmaları yapmışlardır. Bahsi geçen kurumların ilgili temsilcileri 20-22 Aralık 2006 tarihinde Ankara'ya gelerek YEPA hazırlık atölyesine katılmış ve Kars YEPA 3 Nisan 2008 tarihinde Kars Belediye Meclisinde ve 7 Nisan 2008 tarihinde Kars İl Genel Meclisinde oybirliği ile kabul edilmiştir.

⁴⁴⁶ Nevin Şenol vd., **Kadın Dostu Kentler 2010**, Birleşmiş Milletler Kadın ve Kız Çocuklarının İnsan Haklarının Korunması ve Geliştirilmesi Ortak Programı, Ankara ss. 24-25.

⁴⁴⁷“Yerel Eşitlik Eylem Planları Hazırlanıyor, **Türkiye'de Kadınların ve Kız Çocuklarının Haklarının Korunması ve Geliştirilmesi Birleşmiş Milletler Ortak Programı Bülteni**, 2007, Sayı:5, s. 5

⁴⁴⁸ Nevin Şenol vd., **Kadın Dostu Kentler 2010**, Birleşmiş Milletler Kadın ve Kız Çocuklarının İnsan Haklarının Korunması ve Geliştirilmesi Ortak Programı, Ankara, ss. 86-87

Nevşehir için YEEP, 20-22 Aralık 2006 tarihlerinde Ankara'da yapılan kent ve kadın odaklı üç günlük çalışma sonunda hazırlanmıştır. 6 Şubat 2008 tarihinde Nevşehir YEEP oy çokluğu ile İl Genel Meclisinde onaylanmış ve beş üyeden oluşan Kadın- Erkek Eşitliği Komisyonu kurulmuştur.

Şanlıurfa YEEP hazırlık çalışmaları 20-22 Aralık 2006 tarihlerinde Ankara'da yapılan atölye çalışması ile başlamış ve çalışmalar sonrasında İl Genel Meclisinde 3 Nisan 2008, Belediye Meclisinde ise 1 Eylül 2008 tarihinde oybirliği ile kabul edilmiştir.

Trabzon YEEP'in taslak çalışmasını yapmak üzere 20-22 Aralık 2006 tarihlerinde Ankara'da gerçekleştirilen YEEP hazırlık atölye çalışmasına Trabzon'daki yerel yönetimler ve kadın kuruluşları temsilcilerinden oluşan dokuz kişilik bir ekip katılmıştır. Trabzon YEEP'e son şeklinin verilmesinin ardından yerel meclislere sunularak onaylanması için lobi çalışmalarına başlanmış ve Trabzon YEEP'i 8 Ocak 2008'de İl Genel Meclisinde, 6 Şubat 2008'de Belediye Meclisinde ise oybirliği ile kabul edilmiştir.⁴⁴⁹

Van YEEP, Aralık 2006'dan itibaren başlayan ve bir buçuk seneye yayılan bir süreçte hazırlanmıştır. 20-22 Aralık 2006 tarihlerinde Ankara'da düzenlenen atölye çalışmasının ardından 25 Ocak 2007 tarihinde Van'da ilgili Vali Yardımcısının başkanlığında, Belediye, İl Özel İdaresi, ilgili kamu kurumları ve kadın kuruluşları temsilcilerinin katılımıyla bir toplantı gerçekleştirilmiştir. Toplantının ardından, bu kurum ve kuruluşlar ile Yüzüncü Yıl Üniversitesi temsilcilerinden oluşan Van YEEP çalışma grubu kurulmuştur. BMOP Van İl Koordinatörlüğünün desteğiyle, 1 Şubat-19 Mart 2007 tarihleri arasında düzenli olarak toplanan çalışma grubu, Van YEEP uygulamalarının gerektireceği finansal kaynağı oluşturmak üzere projeler hazırlamışlardır. Van Belediye Meclisine ve Van İl Genel Meclisine sunulan Van YEEP metni, Meclis üyeleri tarafından incelendikten sonra 8 Nisan 2008 tarihinde

⁴⁴⁹ Nevin Şenol vd., **Kadın Dostu Kentler 2010**, Birleşmiş Milletler Kadın ve Kız Çocuklarının İnsan Haklarının Korunması ve Geliştirilmesi Ortak Programı, Ankara, ss. 89- 91

Belediye Meclisi, 2 Mayıs 2008 tarihinde ise İl Genel Meclisi tarafından kabul edilmiştir.⁴⁵⁰

Antalya’da eğitim, sağlık, istihdam, katılım, kadına yönelik şiddet ve kentsel hizmetler alanlarında 2013-2015 yıllarını kapsayan YEEP hazırlanmıştır.

Bursa’da 2013-2015 yıllarını kapsayan YEEP ile⁴⁵¹,

- Yerel hizmetlerde kadın erkek eşitliğinin sağlanmasını,
- Toplumsal cinsiyet eşitliği yaklaşımının yerel yönetim anlayışına yerleştirilmesini,
- Kadınların yerel karar alma süreçlerine ve karar mekanizmalarına katılımının artırılmasını,
- Gündelik yaşam koşullarını iyileştirici yerel plan, program ve politika stratejilerinin belirlenmesini,
- Stratejilerin uygulanmasını sağlayacak yerel hizmet önerilerinin geliştirilmesini,
- Sürdürülebilirliğinin sağlanmasını hedeflemektedir.

Malatya tarafından hazırlanan 2013-2015 yıllarını kapsayan YEEP ise, çalışanların %50’sinin kadın olmasını gerçekleştirme amacı üzerine kurulmuştur.⁴⁵²

Gaziantep 2013-2015 yıllarını kapsayan YEEP ile sağlık, eğitim, istihdam, şiddet, kentsel hizmetler ve katılım konularında çalışmalar yürütmektedir.⁴⁵³

5.3.1.İl Kadın Koordinasyon Kurulları

BM Ortak Programının uygulanması sürecinde ilk kurumsallaşma örneği YEEPKOM'lardır. İlk YEEPKOM İzmir Valiliğinin inisiyatifi ile kurulmuştur (1.7.2007). İzmir’i, Nevşehir (30.10.2007), Şanlıurfa (14.1.2008), Kars (29.1.2009),

⁴⁵⁰ Nevin Şenol vd., **Kadın Dostu Kentler 2010**, Birleşmiş Milletler Kadın ve Kız Çocuklarının İnsan Haklarının Korunması ve Geliştirilmesi Ortak Programı, Ankara, s. 92-93.

⁴⁵¹ Bursa YEEP, www.kadindostukentler.org/proje-yeep.php (Erişim Tarihi: 15.05.2015)

⁴⁵² Malatya YEEP, www.kadindostukentler.org/proje-yeep.php (15.05.2015)

⁴⁵³ Gaziantep YEEP, www.kadindostukentler.org/proje-yeep.php (15.05.2015)

Trabzon (12.5.2008) ve Van (21.5.2008) izlemiştir. YEPPKOM'lar daha sonra görev tanımlarını genişleterek İl Kadın Hakları Koordinasyon Kurullarına dönüşmüştür.⁴⁵⁴ Kurulun iki kademesi bulunmaktadır:

Karar verici Üst Kurul: Vali yardımcısı başkanlığında toplanır. Üyeleri Vali Yardımcısı, Belediye Başkan Yardımcısı/Genel Sekreter Yardımcısı, İl Özel İdare Genel Sekreteri, Kadın Örgütleri Temsilcileri/Hak temelli çalışan Sivil Toplum Örgütleri ve İl Müdürlerinden oluşur. 6 ayda bir ve ihtiyaç olduğunda toplanır.

Teknik Kurul: Eşitlik Birimleri Temsilcileri, Kadın Örgütleri ve varsa Üniversitelerin Kadın Çalışma Bölümlerinden uzmanlardan oluşur. 2 ayda bir ve ihtiyaç olduğunda toplanır. Üst kurul (hizmet sağlayıcılar/görev sahipleri ve hak sahipleri/kadınları temsilen örgütler ile birlikte) ildeki ihtiyaçlara göre stratejik hedefleri belirler. Teknik kurul stratejik hedefler doğrultusunda Yerel Eşitlik Eylem Planı'nı ve Kurumsal Eşitlik Eylem Planları'nı yerel taraflarla hazırlar. Üst Kurul Yerel Eşitlik Eylem Planlarını onaylar. Uygulamayı izler. Problemleri tespit eder ve tıkanıkları çözer.

Kurul ilde kadın çalışmaları ile ilgili oluşturulmuş tüm kurulların (şiddet, sığınmaevi vb) çatı/üst kurulu olarak yer alır.⁴⁵⁵ Kurullar genelde tüm yerel paydaşları, özellikle de kadınların ve kız çocuklarının menfaatlerini en iyi şekilde sağlamak adına valilikleri, belediyeleri, il özel idarelerini, kadın kuruluşlarını, taban örgütlerini ve özel sektörü içine alır.

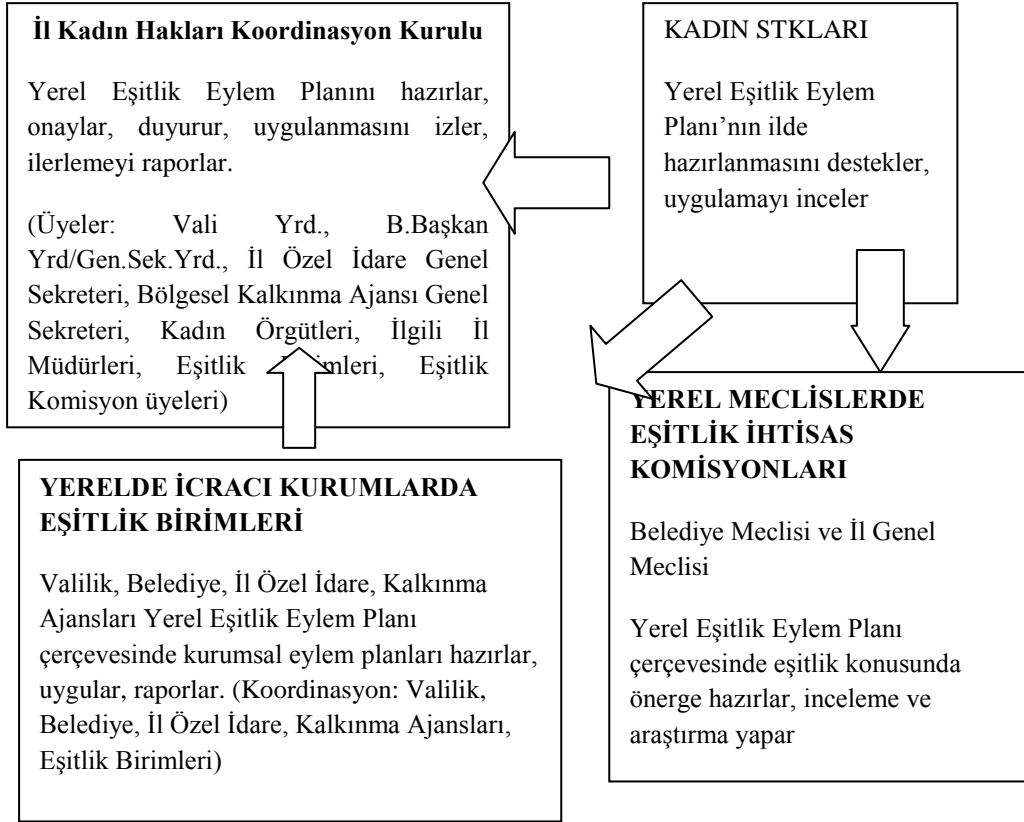
Kurullardan çıkan kararlar etkili sonuçlar yaratmıştır veya yaratma potansiyeli taşımaktadır. Örneğin, İzmir İl Koordinasyon Kurulunun aldığı Karar ile kamu görevlilerine toplumsal cinsiyet eşitliği eğitimi verecek bir eğitici kadro yetiştirilmesi çalışması başlatılmıştır. Yine Kurul Kararı ile İzmir İlçe Belediye Meclislerinde Eşitlik Komisyonlarının kurulmasının önü açılmıştır.⁴⁵⁶

⁴⁵⁴ Şenol, **a.g.e.**, s. 77

⁴⁵⁵ Kadın Dostu Kentler Yerel Eşitlik Mekanizması, www.google.com.tr/?gfe_rd=cr&ei=-RGiWVYtFove8gftxYDoAg&gws_rd=ssl#q=yerel+e%C5%9Ftlik+eylem+mekanizmas%C4%B1 (Erişim Tarihi: 12.05.2015).

⁴⁵⁶ Şenol vd., **a.g.e.**, s. 77

Yerel Eşitlik Mekanizması Şeması⁴⁵⁷

5.3.2.Valilik ve Belediyelerde Eşitlik Birimleri

Eşitlik mekanizmalarının kurulması, toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlamak için gereklidir ancak yeterli bir strateji değildir. Toplumsal cinsiyet eşitliği bakış açısının mevzuata, kamu politikalarına, programlarına, projelerine ve veri tabanlarına yerleştirilmesi gereklidir. Bunun yanında, planlama ve değerlendirmede kullanılmak üzere cinsiyet tabanlı veri ve bilgi üretme ve yaygınlaştırma da aynı oranda önemlidir. Bu kavrayışla, BMOP çerçevesinde kadınların yerel hizmetlere erişimini kolaylaştırmak amacıyla valilikler, il özel idareleri ve belediyelerde toplumsal cinsiyet odak noktaları ve/veya eşitlik birimleri kurulmaktadır.⁴⁵⁸ Kurulan birimler, Yerel Eşitlik Eylem Planının hazırlanmasını desteklemekte, Yerel Eşitlik Eylem

⁴⁵⁷“Kadın Dostu Kentler Yerel Eşitlik Mekanizması” www.google.com.tr/?gfe_rd=cr&ei=RGiWVYtFove8gftxYDoAg&gws_rd=ssl#q=yerel+e%C5%9Fitlik+eylem+mekanizmas%C4%B1

⁴⁵⁸ Şenol vd., **a.g.e.**, s. 80

Planı çerçevesinde Kurumsal Eşitlik Planları hazırlamakta ve kurum tarafından uygulamasını takip etmektedir.

5.3.3.Yerel Meclislerde Kadın Erkek Eşitliği Komisyonları

Söz konusu organlar siyasi partilerin temsilcilerinden meydana gelir ve yerel seçimlerin sonucunu yansıtır. Bu komisyonlar, yerel yönetim düzeyinde eşitlik bakış açısının yerleştirilmesi için eşitliğe dair bir eylem planı hazırlanması ve bunun koordinasyonuna yönelik olarak çaba gösterirler. Ayrıca, belediye ve il genel meclislerine eşitlikle ilgili konularda tavsiyelerde bulunabilirler. Bu komisyonların görevleri arasında, karar alma süreçlerine katılımlarını artırmak için kadınların kamusal alana ve kamu faaliyetlerine katılımını teşvik etmek; durum analizi yapmak ve yerel düzeyde toplumsal cinsiyet eşitliği ihlallerini ortadan kaldıracak tedbirler önermek; her iki cinsiyet için de eşit hakları ve fırsatları savunmak; il veya belediye meclislerindeki diğer komisyonlar ile toplumsal cinsiyet eşitliğine dair konularda işbirliği yapmak da yer almaktadır.⁴⁵⁹

⁴⁵⁹ Şenol vd., **a.g.e.**, s. 78-79

ALTINCI BÖLÜM
KADINLARIN YEREL HİZMETLERDEN MEMNUNİYET DÜZEYİ ve
KADIN DOSTU KENTLERDEN BEKLENTİLERİ: GAZİANTEP ÖRNEĞİ
I.BİRİNCİ KISIM: GAZİANTEP İLİ ve YEREL HİZMETLER

Kentsel alanda kadınların mevcut durumlarının analizi, kentlerin içinde bulunduğu sosyo-ekonomik koşullar çerçevesinde şekillenmektedir. Bu bağlamda düşünüldüğünde, kentlerin kadınlara sunmuş olduğu yüksek ekonomik imkânlar ve istihdam koşulları, kentsel alanların kadınların kullanımına uygun hale getirilmesi ve kentsel güvenliğin üst düzeyde sağlanmış olması, yerel siyasette kadınların erkeklerle eşit temsili, eğitim ve sağlık olanaklarının erkeklerle eşit şekilde paylaşılması gibi koşulların yerine getirilmiş olması kadınların erkeklerle eşit kentsel haklara sahip olmasını sağlayacaktır. Bu koşulların sağlanmadığı kentler de ise kadınlar genellikle kentin görmezden gelinen kısmı olarak yaşamlarını sürdürecektir.

Çalışma, genel anlamda kadınların yukarıda sayılan haklarının yerel yönetimler tarafından ne kadar sağlandığını analiz ederek kadınların “kadın dostu” bir kentten beklentilerini ölçmeye çalışacaktır. Bu bağlamda Gaziantep’te kadınların mevcut durumlarının açıklanması, kadınların haklarının ve beklentilerinin saptanmasında yol gösterici olacaktır.

6.1.Gaziantep İli

Güneydoğu Anadolu Bölgesinin en büyük, Türkiye'nin ise 6. büyük kenti olan Gaziantep, coğrafi yönden Güneydoğu Anadolu Projesi (GAP)⁴⁶⁰'nin giriş kapısı, sanayisi ve ticari hacmi ile GAP'ın merkezi konumundadır. Ekonomik yönden hinterlandındaki birçok kenti etkisi altında tutan kent; aynı zamanda Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgesinin tüm ürünlerinin işlendiği, iç ve dış pazara sunulduğu

⁴⁶⁰ Bölgeler Arası gelişmişlik farklarını en aza indirmek amacıyla 1989 yılında uygulanmaya başlayan projedir. Toplam 9 ili kapsayan 75.193 km²'lik alanda uygulanan proje başta elektrik üretimi olmak üzere sulama ile senede iki ürün alabilmeyi, hayvancılığı ve bunlara dayalı sanayileri geliştirmeyi hedeflemiştir (Ayrıntılı bilgi için bkz: Güven Şahin ve Nuran Taşlıgil, “Güneydoğu Anadolu Projesi'nin Dünü, Bugünü, Yarını”, *Akademik Bakış Dergisi*, Sayı: 36, 2013, s. 1).

bir sanayi ve ticaret merkezidir.⁴⁶¹ Beş adet Organize sanayi bölgesi, birçok sanayi alanları küçük sanayi siteleri ve serbest bölgesi ile ekonomi ve sanayide çok önemli bir noktadadır.

Gaziantep, 1987 yılında çıkarılan 3398 sayılı kanunu ile büyükşehir unvanı kazanmış, 2012 yılında çıkarılan 6360 sayılı kanun ile de 2014 Türkiye yerel seçimlerinin ardından büyükşehir belediyesinin sınırları il mülki sınırları olarak yenilenmiştir. Gaziantep Büyükşehir Statüsünde Metropol bir kent olup üç tanesi merkezde olmak üzere toplam 9 ilçesi (Şahinbey(Merkez), Şehit Kamil(Merkez), Oğuzeli (Merkez), Nizip, İslâhiye, Araban, Yavuzeli, Nurdağı, Karkamış) bulunmaktadır.⁴⁶²

6.2. Gaziantep’te Kadınların Mevcut Durumu

Kentte yaşayan 1.889.466 kişinin 935.706’ sı kadındır.⁴⁶³ 2014 yılı verilerine göre, Gaziantep’te yaşayan kadınlardan 310.250’si 15 yaşın altındadır.⁴⁶⁴

2013 yılı verilerine göre, Gaziantep’te yaşayan 59.949 kadın okuma yazma bilmemektedir. 71.207 okuma yazma bilen fakat bir okul bitirmemiş kadın vardır. 174.844 kadın ilkokul mezunu; 144.391 kadın ilköğretim mezunu; 17.900 kadın ortaokul veya dengi okul mezunu; 77.302 kadın lise veya dengi okul mezunu; 40.004 kadın yüksekokul veya fakülte mezunu; 2218 kadın yüksek lisans mezunu; 652 kadın doktora mezunudur. 15.218 kadının da mezuniyet durumu bilinmemektedir.⁴⁶⁵ 2011 yılı verilerine göre Büyükşehirler arasında okuma yazma

⁴⁶¹TÜİK, Seçilmiş Göstergelerle Gaziantep-2013, www.tuik.gov.tr/ilGostergeleri/iller/-GAZIANTEP.pdf (Erişim Tarihi: 10.06.2015).

⁴⁶²Gaziantep Ticaret Borsası, Gaziantep Ticaret Borsası Stratejik Planı 2012-2015, www.gtb.org.tr/yonetim/pdf/27112014185624.pdf, s. 7

⁴⁶³İllere göre il/ilçe merkezi ve belde/köy nüfusu – 2014”, www.nufusu.com/, (Erişim Tarihi: 20.05.2015).

⁴⁶⁴TÜİK, Adrese Dayalı Nüfus Sistemi, İl, Yaş Grubu ve Cinsiyete Göre Nüfus, www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1059, (Erişim Tarihi: 15.05.2015).

⁴⁶⁵TÜİK, Adrese Dayalı Nüfus Sistemi, Bitirilen eğitim düzeyi ve cinsiyete göre il/ilçe merkezleri nüfusu (15 +yaş) – 2013, www.google.com.tr/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&frm=1&source=web&cd=1&ved=0CBsQFjAA&url=http%3A%2F%2Fwww.tuik.gov.tr%2FicerikGetir.do%3Fistab_id%3D139&ei=v4CUVe63BYnkUc-zgOAO&usq=AFOjCNHoe_kkx6Xi3aRrATFNxYUnUaQOA&bvm=bv.96952980.d.bGg, (Erişim Tarihi: 20.04.2015).

bilmeyen kadın oranının en yüksek olduğu ilk üç ilden bir tanesi de Gaziantep (%14)'tir.⁴⁶⁶ Bunun yanında 2013 yılı verilerine göre Gaziantep'te ortalama kadın eğitim süresi 4,8 yıldır.⁴⁶⁷ Rakamlara bakıldığında kentte kadın eğitim düzeyinin düşüklüğü dikkat çekicidir. Gültekin araştırmasında Gaziantep'teki bu sorunun altını çizerek nüfus, sermaye ve siyasi nüfuz anlamında büyüyen bir Gaziantep'e karşılık eğitim, kadınlar ve çocuklar açısından önemli sorunlar olduğunu dile getirmektedir.⁴⁶⁸

Gaziantep sağlık açısından ise, bölgedeki en gelişmiş illerin başında gelmesine rağmen kadın sağlığı konusunda ciddi eksiklikler mevcuttur. Örneğin, kent, ergen doğum oranının en fazla olduğu büyükşehirlerin başında gelmektedir.⁴⁶⁹

GAP ile birlikte gelişmekte olan sanayileşme ve kentleşme olguları kadınların tarım dışı sektörlerde giderek daha fazla istihdam edilmelerini gündeme getirmektedir.⁴⁷⁰ Özellikle Gaziantep'in almış olduğu iç ve dış göç sonrası kentin kadın istihdamında önemli değişimler görülmüştür. Kentin gelişen ekonomisi kadınları giderek işgücü piyasasına çekse de, kadınların istihdamdaki ikincil konumları devam etmiştir. 2014 Aralık Ayı sonu itibariyle Gaziantep Çalışma ve İş Kurumu İl Müdürlüğüne kayıtlı 97.466 kişinin yalnızca 24.027'si kadındır.⁴⁷¹ Bunun yanında İŞKUR'un 2009 yılında uyguladığı 'İşgücü Piyasası Araştırması Sonuç Raporu'na göre, kadın çalışanların sektörlere göre dağılımı incelendiğinde, kentte en çok kadın istihdam edilen sektörün 'sağlık işleri ve sosyal hizmetler' olduğu ortaya çıkmaktadır. Daha sonra sırasıyla 'tekstil ve tekstil ürünleri imalatı', 'toptan ve perakende ticaret', 'eğitim' sektörleri kadınların en çok istihdam edildiği sektörler arasında yer almaktadır. Rapora göre, Gaziantep'te çalışanların % 85,55'i erkek, %

⁴⁶⁶ Ülker Şener ve Hülya Demirdirek, **81 İl İçin Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Karnesi**, TEPAV, 2014, Ankara, s. 34

⁴⁶⁷ TRC1 Bölge Planı (Adıyaman, Gaziantep, Kilis), 2014-2023, s. 16, www.ika.org.tr/upload-yazilar/TRC1-Bolge-Plani-2014-2023-632757.pdf, (Erişim Tarihi: 10.06.2015).

⁴⁶⁸ Mehmet Nuri Gültekin, "Ta Ezelden Taşkindir.." **Antep**, İletişim Yayınları, 1.Baskı, İstanbul, 2011, s. 11

⁴⁶⁹ Şener ve Demirdirek, **a.g.e.**, s. 40

⁴⁷⁰ Ayşegül Fazlıoğlu ve İlhan Biçer, **Toplumsal Dönüşüm Projesi Olarak Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nin Toplumsal Yansımaları**, 6. Ulusal Sosyoloji Kongresi Bildiri Kitabı, Sosyoloji Derneği, 1990, s. 1169

⁴⁷¹ İŞKUR, "İl İstihdam ve Mesleki Eğitim Raporu", www.google.com.tr/?gws_rd=ssl#q=%C4%B0%C5%9EKUR,+%C4%B0+%C4%B0stihdam+ve+Mesleki+E%C4%9Fitim+Raporu,+www.iskur.gov.tr/kurumsalbilgi/raporlar.aspx%23-dltop, (Erişim Tarihi: 15.06.2015).

14,45'i kadındır.⁴⁷² TEPAV'ın 2013 yılı araştırmasına göre ise, sigortalı çalışan toplam istihdam içerisindeki kadın istihdamının oranı 13,6% 'dır.⁴⁷³ Türkiye genelinde 2015 yılı kadın istihdam oranlarında Gaziantep en düşük 7 il içerisinde yer almaktadır.⁴⁷⁴ Öte yandan, çalışan kadınların erkeklerden daha fazla gelir elde ettiği kentlerden bir tanesi de Gaziantep'tir. Gaziantep'te erkekler kadınların elde ettiği gelirin %92'si kadar gelir elde etmektedir.⁴⁷⁵ İstihdam oranının mevcut durumuna ek olarak kentte KOBİ sayısı fazla olmasına rağmen kadın girişimci sayısının az olması kentin gelişmiş ekonomisi düşünüldüğünde dikkat çeken başka bir konudur.⁴⁷⁶

Kentteki kadın istihdam oranındaki düşüklüğün yanı sıra, toplumsal cinsiyet kavramının şekillenmesinde de bölgenin önemli bir etkisi olmuştur. Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde kadın cinselliği ve bedeni üzerinde, bölgenin kültürel yapısına göre şekillenen bir anlayışın ve buna uygun çeşitli mekanizmaların olduğu kolaylıkla görülebilmektedir. Genel olarak kadınların kendileri için ve kendilerine göre değil, daha çok aşiret ya da topluma uygun davrandığı, erkek egemen bir anlayış ve tutum hâkimdir.⁴⁷⁷ 90'lı yıllarda bölgede yapılan bir araştırmaya göre, eşini yaşam arkadaşı olarak niteleyen erkeklerin oranı % 9.2 iken kadının geleneksel rol ve statüsünü öne çıkaran erkek oranı % 85 olarak saptanmıştır.⁴⁷⁸ Kadınlar da, kocaları gibi kendilerini evlilik içinde bir işbölümünün ögesi olarak görmekte ve % 53.8'i kadının rol ve statüsünü evle ve ev işleriyle sınırlamaktadır.

Gaziantep bölgede sosyo-toplumsal anlamda kadınlar için daha iyi koşullara sahiptir. Ancak yine de birçok göstergede kadınlar, Türkiye ortalamasının altında bulunmaktadır. Kent, toplumsal cinsiyet eşitliği sıralamasında Türkiye'de 78. sıradadır.⁴⁷⁹ Kentte kadınların evlenme yaşı Türkiye ortalamasının altındadır.⁴⁸⁰

⁴⁷²İpek Yolu Kalkınma Ajansı, Kadın İstihdamı Raporu, www.ika.org.tr/upload/yayinlar/TRC1-Kadin-Istihdami-Raporu-501695.pdf, s. 48, (Erişim Tarihi: 30.05.2015)

⁴⁷³ TEPAV, **İstihdam İzleme Bülteni**, Şubat 2013, s. 39.

⁴⁷⁴ TEPAV, **İstihdam İzleme Bülteni**, Sayı: 38, 2015, s. 10.

⁴⁷⁵ Şener ve Demirdirek, **a.g.e.**, s. 43

⁴⁷⁶ Gültekin, **a.g.e.**, s. 502

⁴⁷⁷ Şevket Ökten, "Toplumsal Cinsiyet ve İktidar: Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nin Toplumsal Cinsiyet Düzeni", **Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi**, Volume: 2/8, 2009, s. 304 (301-312).

⁴⁷⁸ Muzaffer Sencer, **GAP Bölgesi'nde Toplumsal Değişme Eğilimleri Araştırması II. Bölüm**, TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası, 1992-1993, s. 322-324

⁴⁷⁹ Şener ve Demirdirek, **a.g.e.**, s. 83

Gaziantep'te her alanda olduğu gibi siyasal alanda da kadın görünürlüğü sınırlıdır. Gaziantep'in 12 milletvekilinden yalnızca biri ve büyükşehir belediye başkanı kadındır. İlçe belediyelerinde ise hiç kadın belediye başkanı bulunmamaktadır. Büyükşehir Belediye Meclisinde 52 üyenin 3'ü; Şahinbey Belediyesinde 45 üyenin 5'i ve Şehitkâmil Belediyesinde 45 üyenin 6'sı kadınlardan oluşmaktadır.

6.3. Gaziantep'te Yerel Yönetimler Tarafından Sunulan Hizmetler

Yakın zamana kadar kadın ve kadınlarla ilgili hizmetler genel olarak merkezi yönetim tarafından sunulmuştur. Ancak, yerel yönetimlerin üstlenmekte oldukları sosyal politika işlevleri arttıkça kadınlar ve kadın sorunları da belediyelerin hizmet sınırları içerisine dâhil edilmeye başlanmıştır. Bu kapsamda, Belediye Kanunu ve Büyükşehir Belediyesi Kanunu kadınlara yönelik sunulacak hizmetler konusunda belediyeleri ve Büyükşehir belediyelerini görevlendirmektedir. Bununla birlikte, Türkiye'de belediyelerin kadın sorunlarından daha ziyade alt yapı, ulaşım, kentsel dönüşüm gibi görünür hizmet sunma isteklerinin daha fazla olduğu görülmektedir. Şiddetle mücadele, kentsel güvenlik ve kadına yönelik koruma hizmetleri uzman kadro gerektirdiğinden belediyelerin bu konularla ilgili daha az çalışmalar yapmakta oldukları gözlemlenmektedir.

Gaziantep kadınlara sunulan hizmetler açısından Güneydoğu ve Doğu Anadolu'daki birçok kentten görece olarak daha iyi durumda olmasına rağmen, Kadın Dostu Kent kimliği göz önüne alındığında kentte kadınlara yönelik sunulan hizmetlerin sayısı oldukça sınırlıdır.

Gaziantep'te belediyelerin kadınlara yönelik olarak sunduğu hizmetler şu şekilde özetlenebilir⁴⁸¹:

i. Büyükşehir Belediyesi

- *Anne Merkezleri:* Avrupa'da 150 yıllık geçmişi olan merkezler Türkiye'de ilk kez Gaziantep'te açılmıştır. Kentin özellikle sosyo-ekonomik yapısı gelişmemiş olan çeşitli semtlerinde beş anne merkezi hizmet vermektedir.

⁴⁸⁰ TÜİK, *Seçilmiş Göstergelerle Gaziantep-2013*, s. 91.

⁴⁸¹ Mart 2015 Tarihli Belediye Çalışanı ile Yapılmış Görüşme

Merkezlerde, annelere çocuk eğitimi ve bakımı, sağlık gibi konularda eğitim verilmektedir. Ayrıca, merkeze gelen kadınlar burada sorunlarını konuşup birlikte çözüm aramakta ve sosyal yaşama katkı sağlayarak eğitici anne rolünü üstlenmektedirler.

- *Anaokulu ve Kreşler:* Gaziantep Büyükşehir Belediyesine ait 3 kreş bulunmaktadır.

ii. Şahinbey Belediyesi

- *Özgecan Hanımlar Yüzme Havuzu, Spor ve Kültür Merkezi:* Spor kursları, hobi kursları, yüzme havuzu, meslek edinme kursları başta olmak üzere, birçok birimden oluşan merkezde hizmetler yüzme havuzu ve spor salonları hariç ücretsizdir. Kadınların kendilerini geliştirmeleri, sosyalleşmeleri, ve meslek sahibi olmalarını amaçlayan merkez 2013 yılında hizmete açılmıştır.
- *Şahinbey Toplum Merkezi:* Olanaklar açısından dezavantajlı bölgelerde geleneksel yapı içerisinde bulunan kadınlar, anne ve eş kimliği ile var olmakta, toplumsal yaşama katılma ve birey olma fırsatından yoksun yaşamaktadırlar. Bu geleneksel yapı nedeniyle kadınların ve genç kızların toplumsal yaşama katılımını kolaylaştıracak ve kabul görececek yöntemler üretilmesi zorunludur. Bu amaçla, Gaziantep Şahinbey Toplum Merkezi 2001 yılında yoğun göç alan ve kalkınma öncelikli yerleşim yerlerinde görülen gereklilik üzerine hizmet vermeye başlamıştır. Kadınları istihdama katmak ve sosyalleşmelerini sağlamak için merkezde bilgisayar kursu, aşçılık kursu, kuaförlük kursu, takı tasarım gibi çeşitli eğitimler verilmektedir.
- *Karataş Kültür Merkezi:* Kentin en kalabalık mahallerinden olan bölgede, Şahinbey Belediyesine bağlı olarak 2011 yılı Şubat Ayı itibarıyla faaliyetlerine başlamıştır. İçerisinde aile eğitimi, ana sınıfı, okuma yazma kursu, spor salonu gibi birimleri bulunduran merkez, kadınları istihdama katmayı amaçlayan meslek edinme kurslarına da sahiptir.
- *Şahinbey Aşevi:* Belediye tarafından günde 8 bin 500 kişiye sıcak yemek ulaştırılmaktadır. Geliri olmayan kadınlar için önemli bir hizmet olan projeden ilçe sınırları içerisinde bulunan dar gelirliler, yaşlı, yoksul, kimsesiz, düşkün ve engelliler de faydalanmaktadır.

- *Yetim Koordinasyon Merkezi:* 2013 yılından beri var olan merkezlerde eşleri vefat eden 1027 kadın ve 571 yetim çocuğa destek sağlanmıştır. Merkezde annelere değerler eğitimi (okuma-yazma, kur'an) verilirken, çocuklara akademik destek konusunda yardım sağlanmaktadır. Bunun yanında ihtiyacı olan aileler merkez aracılığı ile sosyal yardım hizmetlerinden de faydalanabilmektedir.

Bu hizmetlerin yanı sıra belediye tarafından birçok mahallede gençlik merkezleri açılmış, mahallelerde yeşil alanlar yeniden düzenlenmiş ve sosyal tesisler kadınların zamanlarını geçirdikleri önemli mekânlar olarak hizmet vermeye başlamışlardır. Ayrıca 2009 yılından bu yana yürütülen “Evlilik Okulu” kapsamında 6685 çift eğitim almış ve 8354 kişiye aile danışmanlığı hizmeti verilerek kadınların şiddet ve cinsel istismar, İslam’da Evlilik ve Aile Hayatı, Üreme Sağlığı, Çocuk Gelişimi başta olmak üzere birçok konuda bilinçlendirilmesine çalışılmıştır. 5 yıldır devam eden “Hoş geldin Bebek” kampanyası ile de Belediye tarafından şu ana kadar 30327 anne-bebek ziyareti gerçekleştirilmiştir. Bu ziyaretler sırasında kadınlara hemşireler tarafından anne sütünün önemi, emzirme teknikleri, aşı gibi konularda eğitici bilgiler verilmektedir.

iii. Şehitkâmil Belediyesi

- *Aile Merkezi ve Kreşler:* Belediye sınırları içerisinde 34 tane aile merkezi bulunmaktadır. 2008 yılında bu yana hizmet veren merkezlerde 40 binden fazla insana ulaşılmıştır. Her merkez içerisinde bir adet kreş bulunmaktadır. Bu merkezlerde okuma yazma kurslarından, ahşap boyamaya kadar 12 branşta kadınlara eğitim verilmektedir.
- *Meslek Edinme Kursları:* Belediye sınırları içerisinde bulunan 4 kurs, herhangi bir mesleği bulunmayan kadınlara çeşitli meslekler öğreterek kurs sonunda sertifika vermektedir.
- *Yetim Merkezi:* Eşleri vefat eden kadınlara psikolojik destek sağlamak ve sosyal projelere yardımcı olmak amacıyla hizmet vermektedir.
- *Vefa Hizmeti:* 2013 yılından beri yürütülen proje ile birlikte 65 yaş ve üzeri yaşlılara belirli aralıklarla belediye tarafından bakım hizmeti (Ev temizliği,

kişisel bakım vb.) sunulmaktadır. Proje kapsamında 3000'e yakın kişiye hizmet verilmiştir.

- *Hasta Yakınları Konaklama Merkezi:* Güneydoğu Anadolu ve Doğu Anadolu Bölgesi'nin çeşitli kentlerinden tedavi olmak amacıyla Gaziantep'e her yıl binlerce insan gelmektedir. Merkez, gelen yardıma muhtaç hasta yakınlarının kalacak yer sorunlarını çözmek amacıyla 2010 yılında inşa edilmiştir.

II. İKİNCİ KISIM: GAZİANTEP ÖRNEĞİNDE YEREL HİZMETLERDEN MEMNUNİYET DÜZEYİ ve KADIN DOSTU KENTTEN BEKLENTİLERİ

6.4.Çalışmanın Konusu, Amacı, Yöntemi, Hipotezleri ve Sınırlılıkları

6.4.1. Çalışmanın Konusu ve Amacı

21. yüzyıl kentler gibi kadınların da kent içindeki konumlarında önemli değişikliklerin meydana geldiği bir dönemdir. Kadınların kenti etkin kullanmalarını engelleyen etmenlerin ulusal ve uluslararası kurum ve kuruluşlar tarafından belirlenerek en aza indirilmesini sağlama amacı taşıyan projelerin başında BM öncülüğünde çeşitli ülkelerde gerçekleştirilen Kadın Dostu Kentler projesi gelmektedir. Çalışma, 2006 yılında BM ve İç İşleri Bakanlığı tarafından Türkiye'nin farklı bölgelerinde bulunan 12 şehirde yürürlüğe konulan "Kadın Dostu Kentler" projesinin ve yerel hizmetlerin Gaziantep'te kadınlara olan etkisi bağlamında, kadınların memnuniyetlerini ve beklentilerini ele almaktadır. 2011 yılında projeye dâhil olan Gaziantep'te 4 yıllık süre zarfında kadınların mevcut durumlarını etkileyen iki önemli olay gerçekleşmiştir. Bunlardan birincisi, 2012 yılında Suriye'de yaşanan iç savaş nedeniyle kentin almaya başladığı yoğun göçtür. Göçle birlikte artan nüfus kentte birçok soruna neden olurken, kadınların Kadın Dostu Kent iddiasında olan şehirdeki konumları ve yaşam kaliteleri önemli ölçüde değişmiştir. Diğer etki ise, 2014 yılında yerel seçimlerle birlikte Büyük Şehir Belediye Başkanlığına Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı da yapmış olan bir kadının seçilmesidir. Gaziantep gibi gelişmiş bir ekonomiye sahip olan ve stratejik anlamda da önemli bir konumda bulunan Kadın Dostu Bir Kentte, belediye başkanının kadın olması ve onun da ötesinde kadınların güçlendirilmesi anlamında devletin en üst

makamında kadınlarla ilgili alanda görev yapmış Fatma Şahin'in Büyükşehir Belediye başkanı olması tezin çıkış noktasını oluşturmuştur.

Bu noktadan hareketle, çalışmanın amacı, başkanı kadın olan tek Kadın Dostu Kentte, projenin işleyişini analiz ederek, kadınların yerel hizmetlerden memnuniyetlerini ve Kadın Dostu Bir Kent iddiasında olan Gaziantep Büyükşehir Belediyesinden beklentilerinin neler olduğunu ölçmektir. Çalışma, bu genel amaçla birlikte yalnızca kadınların dâhil edildiği özel bir projenin işlerliği ile ilgili görüşlere katkı sağlamayı da hedeflemektedir. Gaziantep gibi ataerkil toplum yapısının hâkim olduğu bir kentte kadınların yaşamış oldukları çeşitli kentsel sorunlarının Kadın Dostu Kent imajı ile birlikte ne şekilde ele alındığı önem arz etmektedir. Çalışmada yukarıda sözü edilen amaçlar doğrultusunda hipotezler belirlenmiş ve bu hipotezler çerçevesinde ankete katılanların “yaş, eğitim, meslek, gelir” gibi bağımsız değişkenler bağlamında demografik özellikleri ortaya konularak, örneklem dâhilinde kadınların kadın dostu kentten beklenti, kentsel yaşamdaki görünürlükleri ve çeşitli açılardan memnuniyetleri ele alınmıştır.

Bu konulara ilişkin olarak gerçekleştirilen alan araştırmasının cevap aradığı temel sorular şu şekilde belirlenmiştir:

- Gaziantep'te kadınların aktif siyaset yapma isteği nedir?
- Belediye başkanına olan güvenin cinsiyetle ilişkisi var mıdır?
- Gaziantep'te kadınlar en çok hangi kentsel hizmete ihtiyaç duymaktadır?
- Kentin en önemli sorunu nedir?
- Kent kadınlar için ne ölçüde güvenilirdir?
- Kentte kadına yönelik şiddet yaygınlığı nedir ve kentsel hizmet sunan kurumlara kadınların güven ölçüleri nedir?

Çalışmada, araştırma bulguları ışığında bu soruların yanıtları aranmıştır.

6.4.2. Çalışmanın Kapsamı ve Yöntemi

Gaziantep örneğinde gerçekleştirilen alan araştırması, anket tekniğine dayalı niceliksel sorgulama yöntemi kullanılarak yürütülmüştür. Yapılan anketin amacı,

Kadın Dostu bir kentte kadınların istek, görünürlük ve memnuniyetlerini analiz etmektir.

Bu çalışmada, 18 yaş ve üstü kadın deneklerle görüşülmüştür. Örneklem grubunun, kentsel sorunları ve kentsel hizmetlerden memnuniyetleri ölçülmeye çalışılmış, Kadın Dostu Kentler Projesine yol gösterici olması açısından, kadınların belediyeden beklentileri belirlenmiştir. Anket soruları hazırlanırken; yurt dışında yapılmış kadın dostu kent uygulamalarından faydalanılmış, ayrıca Türkiye’de yapılan vatandaş memnuniyet anketleri değerlendirilerek, konuyla ilgili derin bir literatür taraması gerçekleştirilmiştir.

Alan araştırmasında uygulanan yöntem, elde edilen verilerin etkin ve tutarlı bir biçimde ortaya konulabilmesinde oldukça önemlidir. Araştırmanın amaçlarına ulaşmak ve hipotezleri test etmek için; anket formunun hazırlanması, evrenin ve örneklemin belirlenmesi, anket formlarının dağıtılması ve cevaplandırılması, cevaplanan anketlerin kodlanması, düzenlenmesi ve verilerin analiz edilmesinde istatistiksel analiz yöntemlerinden yararlanılmıştır.

Anketlerden elde edilen verilerin analizinde SPSS (Statistical Packages for the Social Sciences/Sosyal Bilimler için İstatistik Paketi) ve Minitab 14 istatistik paket programları kullanılmıştır. Çalışmada frekanslar, yüzdeler, ortalama ve standart sapma gibi tanımlayıcı istatistiklerden yararlanılmıştır. Aynı zamanda test istatistiklerinden; değişkenler arasında ilişki olup olmadığını belirlemek için χ^2 (Ki-kare) test istatistiği uygulanmıştır. Soru grupları için en yaygın kullanılan içsel güvenilirlik indeksi olan Cronbach Alpha katsayısı dikkate alınmıştır. Literatürde Cronbach Alpha katsayısı 0,60 ile 0,80 arasında ise ölçek oldukça güvenilir, 0,80 ile 1,00 arasında ise ölçek yüksek derecede güvenilir kabul edilmektedir. Uygulanan güvenilirlik analizi sonucunda elde edilen Cronbach Alpha katsayısı 0,917 olarak hesaplanmıştır. Bu, likert tipi ölçekle ölçülmüş soruların yüksek derecede güvenilir olduğunu göstermektedir.

İstatistiksel analizlerle elde edilen bulgular, tezi oluşturan hipotezlerin ve hipotezlere ilişkin literatür taramasından elde edilen bulgu ve yorumların Gaziantep örneğinde sınanmasını sağlamıştır.

6.4.3. Evren ve Örneklem

Yukarıda sayılan amaçlar doğrultusunda, Gaziantep'in merkez ilçelerinde, 18 yaş ve üstü kadın nüfusu 3000'in üzerinde olan mahallelerde kadınlar üzerinde bir anket çalışması yapılmıştır.⁴⁸² Bu bağlamda çalışmanın evrenini, Gaziantep merkez ilçeleri olan Şahinbey, Şehitkâmil ve Oğuzeli ilçelerinde yaşayan, 18 yaşını doldurmuş kadınlar oluşturmaktadır. Şahinbey'de 30, Şehitkâmil'de 28 ve Oğuzeli'nde 1 mahallede olmak üzere nüfus ölçütüne göre hazırlanmış 38 sorudan oluşan 1004 anket, toplam 59 mahalleye paylaştırılmış ve eş zamanlı olarak anket bu mahallelerde yaşayan kadınlara 2 hafta boyunca uygulanmıştır. Çalışmaya dâhil edilen denekler, tesadüfî örneklem yöntemi ile seçilmişlerdir.

Anket ile kadınların yerel hizmetlere ve yerel siyasete olan ilgilerini belirleyen sorular sorulmuş ve sonrasında kadınların kentsel sorunlarının neler olduğu ve yerel hizmetlere olan memnuniyetlerini ölçen sorulara yer verilmiştir. Son bölümde ise kadınların yerel yönetimlerden beklentileri sorularak Kadın Dostu Bir Kentten istekleri analiz edilmeye çalışılmıştır. Çalışma ile birlikte, genel anlamda kentin Kadın Dostu iddiasının gerçekliliği sorgulanırken, kadınların yerel hizmetlerden memnuniyet ve beklentileri de belirlenmiştir. Bunun yanında çalışma sonrası elde edilen verilerin projenin sonraki dönem açısından da yararlı olması açısından önemlidir.

6.4.4. Hipotezler

Alan araştırmasının temel varsayımları şunlardır:

Varsayım 1: Belediye Başkanının kadın olmasından memnuniyet ile yerel hizmetlerden memnuniyet düzeyi arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Varsayım 2: Gaziantep kenti “kadın dostu” olarak Projeye dâhil olmasına rağmen, Projenin gerektirdiği “kadın dostu” olma kriterlerini yeterince yerine getirememektedir.

⁴⁸² Oğuzeli'nin hiçbir mahallesinde yaşayan kadın nüfusu 3000'e ulaşmadığından, nüfusu en fazla olan Fatih Mahallesi örnekleme dâhil edilmiştir.

Varsayım 3: Kadın dostu kentler” kapsamında olmasına karşın, Gaziantep kadınlar tarafından yeterli ölçüde güvenli ve yaşanılır olarak değerlendirilmemektedir.

Bu temel varsayımlar doğrultusunda, alan araştırmasını güçlendirecek temel hipotezler şu şekilde sıralanabilir:

Hipotez 1: Kadınların siyasete atılma düşünceleri ile eğitim durumları arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Hipotez 2: Kadınların, yerel hizmetlerden haberdar olma durumları ile yerel hizmetlerden faydalanma düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Hipotez 3: Kadınların, belediye başkanının kadın olmasından duydukları memnuniyet ile kadınlara yönelik hizmetlerden memnuniyetleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Hipotez 4: Kadınların siyasete atılma düşünceleri ile belediye başkanına duydukları güven arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Hipotez 5: Kadınların Belediye Başkanına duydukları güvenle, Belediye Başkanının Kadın Olmasından duydukları memnuniyet arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Hipotez 6: Kadınların belediye başkanına duydukları güvenle, kadın belediye başkanının kadın sorunlarının çözümünde daha yararlı olacağına duydukları arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Hipotez 7: Kadınların belediye başkanına duydukları güvenle, kadın belediye başkanının kentsel hizmetlere farklı bir bakış açısı getireceği düşünceleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Hipotez 8: Kadınların belediye başkanına duydukları güvenle, kadın belediye başkanının daha dürüst olacağını düşünceleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Hipotez 9: Kadınların yaşları ile gün içerisinde dışarı çıkmak için kenti güvenli bulma durumları arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Hipotez 10: Kadınların yaşları ve eğitim durumları ile gece dışarı çıkmak için kenti güvenli bulma durumları arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Hipotez 11: Kadınların Gaziantep’te yaşamaktan duydukları memnuniyet ile kenti güvenli bulma durumları arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Hipotez 12: Kentte kadına yönelik şiddet yaygınlığı ile kadınların şiddete uğramaları durumunda kurumlara olan güven düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Hipotez 13: Kadınların toplu taşıma kullanımları ile gece/akşam toplu ulaşım araçlarını kullanmaktan dolayı tedirginlik yaşama durumları arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Hipotez 14: Kadınların belediyenin kadın erkek eşitliği konusunda yaptığı çalışmaların yeterliliği konusundaki düşünceleri ile belediyenin kadınlara yönelik hizmetlerinden memnuniyetleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Hipotez 15: Kadınların, belediyenin kadın-erkek eşitliği konusundaki çalışmalarına ilişkin düşünceleri ile Gaziantep'e ilişkin alınacak kararlara kadınların erkekler kadar eşit katıldığına olan inançları arasında anlamlı bir ilişki vardır.

6.4.5. Araştırmanın Sınırlılıkları

- Sosyal bilimler alanında yapılan çalışmaların genel sınırlılıkları bu araştırma için de geçerlidir.
- Elde edilen verilerin güvenilirliği anket yönteminin özellikleriyle sınırlıdır.
- Araştırma, araştırmacının maddi olanakları ve yüksek lisans tez süresi ile sınırlıdır.
- Bu araştırma sürecinde, yakın zamanda dolandırıcılık vb. çeşitli sorunlar yaşayan mahallelerde araştırma yapmanın sınırlılıkları ortaya çıkmıştır. Bu sınırlılıklar özellikle kadınların kentsel alandaki güvensizlik ve korkularından kaynaklanmaktadır. Bunun yanında araştırma, kentin varlıklı kesimlerinin yaşadığı mahallelerde orta sınıf ve yoksul kesimin yaşadığı mahallelere oranla araştırma yapmanın güçlüğü ile sınırlıdır.
- Çalışmanın bir diğer sınırlılığı ise, kadınların araştırmanın siyasi bir yönü olup olmadığı ile ilgili çekincelerinden kaynaklanmaktadır. Bu bağlamda özellikle belediye başkanı ve güvenle ilgili soruların kadınları bu düşünceye sahip olmasına neden olduğu düşünülmüştür.

6.5.Araştırmanın Örneklemini Oluşturan Mahalleler

Örnekleme dâhil edilen mahalleler Gaziantep merkez ilçelerinde 18 yaş ve üstü kadın nüfusu 3000 ve üzeri olan mahalleler olarak belirlenmiştir. Örneklemin oluşturulmasında sosyo-ekonomik bir kriter gözetilmemiş sadece kadın nüfus ölçütü baz alınmıştır. Şahinbey’de 30, Şehitkâmil’de 28 ve Oğuzeli’nde 1 mahallede olmak üzere toplam 59 mahallede nüfus ölçütüne göre 1004 anket oransal olarak dağıtılmıştır.

6.6.Araştırma Verilerinin Analiz ve Bulguları

Çalışmada öncelikle likert tipi ölçekle ölçülmüş soruların aynı fikri ölçüp ölçmediği ve böylece soruların içsel güvenilirliğinin olup olmadığı incelenmiştir. Bu kapsamda, soru grupları için en yaygın kullanılan içsel güvenilirlik indeksi olan Cronbach Alpha katsayısı dikkate alınmıştır. Literatürde Cronbach Alpha katsayısı 0,60 ile 0,80 arasında ise ölçek oldukça güvenilir, 0,80 ile 1,00 arasında ise ölçek yüksek derecede güvenilir kabul edilmektedir. Uygulanan güvenilirlik analizi sonucunda elde edilen Cronbach Alpha katsayısı 0,917 olarak hesaplanmıştır. Bu, likert tipi ölçekle ölçülmüş soruların yüksek derecede güvenilir olduğunu göstermektedir.

6.6.1. Örnek Grubunun Demografik Özelliklerinin Analizi

Araştırma, Gaziantep’te örneklem olarak belirtilen merkez ilçelerinde ikamet eden 18 yaş üstü 1004 kadın katılımcı ile anket yapılarak gerçekleştirilmiştir. Çalışmada katılımcıların medeni duruma, yaşa, eğitim durumuna, mesleğe ve hane halkı gelirine ilişkin bilgilerinin tek tek tablollaştırılması yerine, daha bütüncül bir bakışa olanak tanıdığı için tüm bu verilerin tek bir tabloda sunulması uygun görülmüştür.

Tablo 5: Katılımcıların Sosyo-Demografik Özellikleri

Demografik Yapı	Frekans	Yüzde
MEDENİ DURUM		
Evli	764	76,1
Bekar	141	14,0
Boşanmış/Dul	99	9,9
YAŞ		
18-28	243	24,2
29-39	326	32,5
40-50	239	23,8
51-61	120	12,0
EĞİTİM DURUMU		
Okuma Yazma Bilmiyor	208	20,7
Okur- Yazar ama diploması yok	103	10,3
İlköğretim	393	39,1
Lise	179	17,8
Üniversite	114	11,4
Lisansüstü	7	0,7
MESLEK		
Ev hanımı	772	76,9
Öğrenci	67	6,7
İşçi	27	2,7
Özel sektör çalışanı	26	2,6
Küçük esnaf/zanaatkâr	24	2,4
Emekli	19	1,9
Öğretmen/Öğretim üyesi	16	1,6
Devlet memuru	16	1,6
Kendi evinde üretim yapıyor	6	0,6
Serbest meslek sahibi	6	0,6
Temizliğe gidiyor	3	0,3
Çiftçi/Ziraatçı/Hayvancı	1	0,1
GELİR		
0-750"	220	21,9
751-1500"	418	41,6
1501-2250"	170	16,9
2251-3000"	89	8,9
3001-3750"	45	4,5
3751" ve üzeri	35	3,5
Geliri yok	25	2,5
Cevapsız	2	0,2
Toplam	1004	100,0

Katılımcıların demografik özelliklerine bakıldığında, medeni durumlarına göre, ankete katılan 1004 kadın katılımcının %76,1'i evli (764 kişi), %14'ü bekâr (141 kişi) ve %9,9'u (99 kişi) boşanmış/duldur. Buna göre katılımcıların büyük çoğunluğunun evli olduğu görülmektedir.

Katılımcıların yaş aralıkları incelendiğinde, ankete katılan 1004 katılımcının %24,2'si (243 kişi) 18-28, %32,5'i (326 kişi) 29-39, %23,8'i (239 kişi) 40-50 ve %12'si (120 kişi) 51-61 yaş aralığında olup %7,6'sı (76 kişi) ise 62 yaş ve üzerindedir. Bu rakamlardan katılımcıların yarıdan fazlasının 20'li ve 30'lu yaşlarda olduğu görülmektedir.

Katılımcıların eğitim durumları ve meslekleri incelendiğinde, %39,1'inin (393 kişi) ilköğretim mezunu iken sadece %0,7'sinin (7 kişi) eğitim durumunun lisansüstü olduğu görülmektedir. Bunun yanında ankete katılan katılımcıların %20,7 (208 kişi) gibi yüksek bir oranının okuma yazma bilmiyor olması dikkat çekicidir.

Yine örneklem grubunun %76,9 (772 kişi) gibi önemli bir oranı ev hanımlarından oluşmaktadır. Katılımcıların % 6,7'sini öğrenciler, % 2,7'sini işçiler, %2,6'sını özel sektör çalışanları, %2,4'ünü küçük esnaf/zanaatkar, % 2,1'ini işsizler/iş arayanlar, %1,9'unu emekliler %1,6'sını öğretmenler ve öğretim üyeleri, %1,6'sını memurlar, %0,6'sını evinde üretim yapanlar, %0,6'sını serbest meslek sahipleri, % 0,3'ünü temizliğe gidenler ve %0,1'ini çiftçi, ziraatçı ve hayvancılıkla uğraşanlar oluşturmaktadır. 1004 katılımcının 772'sinin ev hanımı olduğu düşünüldüğünde kadınların iş yaşamından uzak ve kendilerine ait bir gelire sahip olmadıkları görülmektedir. Türkiye'de İşgücü tanımına dâhil olabilecek her dört kadından yalnızca birinin aktif olarak çalıştığı bilinmektedir.⁴⁸³ Buna göre Gaziantep kadın istihdamı konusunda Türkiye ortalamasının oldukça gerisinde yer almaktadır.

Ekonomik gelişmişliğin kadınların refah seviyelerini artırdığı düşüncesinden hareketle, katılımcılara hane olarak aylık gelirleri sorulmuştur. Buna göre ankete katılan katılımcıların %41,6'sının (418 kişi) hanesine giren aylık ortalama gelir 751-1500 TL arası iken katılımcıların %2,5'inin (25 kişi) herhangi bir

⁴⁸³Aslı Toksabay Esen ve Oya Memişoğlu, Siyasetin Cinsiyeti Politika Notu, s. 7, www.tepav.org.tr/upload/files/1271250684r7712.Siyasetin_Cinsiyeti.pdf, (Erişim Tarihi: 10.05.2015)

geliri yoktur. Buna göre katılımcıların önemli bir bölümünün aylık gelirlerinin genel olarak asgari ücret seviyelerinde olduğu ve ciddi bir oranının da açlık sınırında yaşadığı ortaya çıkmaktadır.⁴⁸⁴ Bu bağlamda Gaziantep'in Türkiye ekonomisine katkısı düşünüldüğünde kentte elde edilen ekonomik gelirin adil dağıtılmadığı ve kadınların bu gelirden yeterli ölçüde pay alamadıkları anlaşılmaktadır.

Katılımcılara ait demografik özellikler incelendiğinde, kadınların istihdam, eğitim ve gelir seviyelerinin yeterli düzeyde yüksek olmadığı göze çarpmaktadır. Özellikle kentte kadın istihdamının düşüklüğü dikkat çekicidir. Aynı şekilde Kadın Dostu olma iddiasındaki bir kentte 1004 kadından 208 tanesinin okuma yazma bilmiyor olması da bir başka dikkat çeken bulgudur. Bu orana ilköğretim mezunları (%39,1) da eklendiğinde, kentte yaşayan kadınların eğitim durumlarının düşüklüğü göze çarpmaktadır.

6.6.2.Örneklem Grubunun Kent Yaşamına İlişkin Deneyimlerinin Analizi

Sanayi Devrimi, II. Dünya Savaşı gibi insanlık tarihini etkileyen olaylar sonrası kadının değişen konumu ile birlikte kadınlar kamusal alanda da kendilerine yer edinmeye çalışmışlardır. Özellikle 1980'li yıllardan sonra artan yerelleşme çabalarında öne çıkan kentler, yerel kalkınmayı destekleyecek şekilde hızlı bir büyüme sürecine girmişlerdir. Bu dönemde kentler gelişen imkânları ve olanakları ile önemli oranda göç almışlardır. Çaha'ya göre kentsel yaşam tarafından sağlanan eğitim, kültür ve sanat dinamiği kentsel katılımı artırmaktadır.⁴⁸⁵ Ancak Türkiye'de Çaha'nın sözünü ettiği yerel katılımın siyasi ekonomik, toplumsal ve kültürel anlamda kadınlar için yeterli ölçüde gelişmediği görülmektedir. Ataerkil yapı, kadının toplumsal konumu ve kentlerin planlamalarında erkek bakış açısının hâkim olması gibi nedenlerle kent kadınlar tarafından sınırlı ölçüde kullanılan bir mekân

⁴⁸⁴Dört kişilik bir ailenin sağlıklı, dengeli ve yeterli beslenebilmesi için yapması gereken gıda harcaması tutarı (açlık sınırı) Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu tarafından 2015 yılı için 1.337,66 TL olarak hesaplanmıştır. (Ayrıntılı bilgi için bkz: www.turkis.org.tr/HAZIRAN-2015-ACLİK-ve-YOKSULLUK-SINIRI-d738)

⁴⁸⁵Ömer Çaha, "Women and Local Democracy in Turkey", *Journal of Economic and Social Research*, 12(1) 2010, p: 163.

olmaktan öteye gidememiştir. Hatta kadınların kentsel mekânı kullanmaları öncelikle erkeklerin iznine sonrasında ise erkeklerin rahat bırakmasına bağlı olarak şekillenmektedir. Kadınları sokağın sahibi değil misafiri⁴⁸⁶ olarak tanımlayan bu anlayış kadınların kentsel hareketliliğini kısıtlayan önemli bir etkidir. Kadın dostu olma iddiasındaki bir kentte ekonomik, sosyal, siyasi olduğu kadar kentsel hareketlilik bağlamında da kadınların rahat bir şekilde yaşamaları beklenmektedir. Bu nedenle çalışmanın bu bölümde katılımcıların kent yaşamına dair deneyimleri analiz edilmiştir.

Tablo 6: Hangi Sıklıkta Dışarı Çıkıldığı

Durum	Frekans	Yüzde
Her gün	111	11,1
Haftada birkaç kez	286	28,5
Haftada bir kez	224	22,3
Ayda birkaç kez	57	5,7
Ayda bir kez	77	7,7
İki-üç ayda bir	17	1,7
Sadece özel zamanlarda	68	6,8
Hiç	164	16,3
Toplam	1004	100

Kamusal alanda kadın görünürlüğünün artması, kadınların özgürlükleri ile bağlantılıdır. Herhangi bir sağlık sorunu olmayan kadınların haftada birkaç kez de olsa en azından yakın çevrelerine gidiyor olması beklenir. Örneklem grubuna, bir şeyler yemek, sinemaya gitmek, arkadaşlarla görüşmek, yürüyüş yapmak vb. aktiviteler yapmak için ne sıklıkta dışarı çıktıkları sorusu yöneltilmiş ve katılımcıların % 28,5'i (286 kişi) haftada birkaç kez, % 22,3'ü (224 kişi) ise haftada bir kez dışarı çıktığını ifade ederken, katılımcıların %16,3'ü (164 kişi) dışarıya hiç çıkmadıklarını söylemişlerdir. Özel günlerde, iki üç ayda bir, ayda bir ve hiç dışarıya çıkmadığını ifade edenlerin oranı oldukça yüksektir (%32,5). Katılımcıların verdikleri yanıtlardan, genel olarak katılımcıların çok sık dışarıya çıkmadıkları sonucuna ulaşılmıştır. Gaziantep gibi gelişmiş bir kentte katılımcıların %16,3'nün ise herhangi bir sağlık sorunu olmamasına rağmen “hiç dışarıya çıkmıyor” oluşu da dikkat çekici bir başka noktadır.

⁴⁸⁶ Bora Aksu ve Ceren İşat, **Düğüm Bilgisi**, KA-DER Yayınları, 2. Baskı, Ankara, 2006, s. 52

Tablo 7: En Sık Gidilen Kentsel Alanlar

Alan	Frekans	Yüzde
Kent merkezi	188/1004	18,7/100,0
Market	440/1004	43,8/100,0
Dernek, lokal, kulüp	29/1004	2,9/100,0
Camii	107/1004	10,7/100,0
Alışveriş merkezleri	340/1004	33,9/100,0
Park	429/1004	42,7/100,0
Sinema/Tiyatro	107/1004	10,7/100,0
Kafe	86/1004	8,7/100,0
Piknik/Mesire yeri/Semt pazarı	371/1004	37/100,0
Çarşı	454/1004	45,2/100,0
Hamam	34/1004	3,4/100,0
Spor merkezleri	21/1004	2,1/100,0

Kadınların kentle ilişkileri değerlendirilirken, kenti kullanma sıklıkları kadar önemli olan bir başka konu da kentin kadınlar tarafından ne şekilde kullanıldığıdır. Türkiye’de yapılan araştırmalar kadınların kenti kullanma durumlarının eşlerinin iznine bağlı olduğunu göstermesi açısından önemlidir. Bu durumun aksine kentin tüm alanlarından kadınların da erkekler kadar faydalanabiliyor olması eşit kenttaşlığın gereklerindedir. Bu eşitliği sağlayabilmek için kentsel alanların kadınların kullanımları açısından uygun hale getirilmeleri gerekmektedir. Özellikle kamuya açık alanlarda engelli, yaşlı, hamile, çocuk sahibi kadınlara uygun alanların yapılmış olması ve bu alanların her tür ihtiyaca yanıt veriyor olması, kadınların kenti en etkin şekilde kullanmalarına olanak sağlayacaktır. Bu bağlamda katılımcılara kentin en çok kullandıkları alanları sorularak, alınan yanıtlardan kentin kadınlar tarafından en fazla kullanılan alanları belirlenmiştir. Buna göre katılımcıların %45,2’sinin (454 kişi) en çok gittiği kentsel alan çarşı, %43,8’inin (444 kişi) market ve %42,7’sinin (429) ise parktır. Katılımcıların en az gittikleri yerleri ise %2,1 (21 kişi) ile spor merkezleri oluşturmaktadır.

Tabloya göre; kadınların daha çok kendilerine mekânsal olarak yakın yerlere gittikleri sonucu çıkmaktadır. Bunun yanında bu yerlerin sık kullanılıyor olması kadınların kullanımları için yeterli güvenlikte oldukları anlamına da

gelebilmektedir.⁴⁸⁷ Aynı şekilde Gaziantep’te kadınlar spor, sanat, siyaset ve kültürel etkinliklere yeterli ölçüde katılmamaktadırlar. Katılımcılardan dernek/lokal/kulüp gibi yerlere gidenlerin oranı %2,9 gibi oldukça düşük bir orandır. Verilen yanıtlardan dikkat çeken bir diğeri ise kadınların en çok gittikleri yerlerden birinin parklar olmasıdır. Kamuya açık bir alan olarak kabul edilen parklarla ilgili olarak katılımcılara yaşadıkları alanda yeterince yeşil alan olup olmadığı sorusu yöneltilmiştir. Türkiye’nin en büyük parkına sahip olan Gaziantep’te katılımcıların %47,5’i yaşadıkları yerde yeşil alanların yeterli olduğunu belirtirken, %49,1’i yaşadıkları mahallede yeterince yeşil alan olmadığını ifade etmiştir. Buna göre Gaziantep’te kadınların en fazla vakit geçirdikleri mekânların başında gelen parkların oldukça yetersiz olduğu görülmektedir

Tablo 8: Kent İçi Ulaşımında Kullanılan Araçlar

Ulaşım Aracı	Frekans	Yüzde
Belediye otobüsü	447	44,5
Tramvay	131	13,0
Taksi	18	1,8
Dolmuş	227	27,6
Kendi arabamla	87	8,7
Yürüyerek	44	4,4
Toplam	1004	100

Türkiye’de kadınların sosyo-ekonomik alanda eşitsizlikleri düşünüldüğünde araç sahipliğinin yetersiz olması nedeniyle kadınlar kentsel hareketliliğe yürüyerek ya da toplu ulaşım araçlarını kullanarak katılmaktadırlar. Bu nedenle katılımcılara kent içi ulaşımını ne şekilde sağladıkları sorulmuştur. Buna göre katılımcının %44,5’i (447 kişi) kent içi ulaşımını belediye otobüsü, % 27,6’sı (227) dolmuş ile sağladığını ifade ederken, katılımcılardan sadece %1,8’i (18 kişi) kent içi ulaşımını taksiyle sağladığını belirtmiştir.

Tablo incelendiğinde araç sahipliğinin çok az olmasından kadınların ekonomik durumlarının yeterli ölçüde gelişmediği anlaşılmaktadır. Türkiye’de

⁴⁸⁷ Katılımcılara kentte hiç gitmeyeceğiniz mekan ya da semt var mı?, Gaziantep’te bir yerden bir yere giderken sizi en çok ne tedirgin eder? gibi güvenliğe dair sorular sorulmuş ve katılımcıların güvensiz buldukları yerler belirlenmiştir. Bu bakımdan kadınları en çok çarşı, market ve parklara gidiyor olması buralarda önemli sorunlar yaşamadıklarını göstermektedir.

kadınlar arasındaki ehliyet sahipliğinin %20'lerde olduğu düşünüldüğünde kadınlar açısından toplu ulaşımın ne kadar önemli olduğu da anlaşılmaktadır.⁴⁸⁸

Tablo 9: Kentin Sorunları

Önem Sırası	İfade	Frekans	Yüzde
Birinci	İşsizlik	574/1004	57,2/100,0
İkinci	Yoksulluk	380/1004	37,8/100,0
Üçüncü	Suriyeliler	463/1004	46,1/100,0

Kent, kadınların yaşam alanlarının en önemli parçasını oluşturmaktadır. Kenti kadınları da kapsayacak şekilde planlamak ve kentleri kadınların da yaşayacağı ölçüde sorunsuz kılmak yerel yönetimlerin görevlerindedir. Kentsel sorunlar erkeklerden daha fazla şekilde kadınları etkilemektedir çünkü kadınlar kentte var olan sorunlara karşı daha savunmasız haldedirler. Bu bakımdan kentsel sorunların kadınların sorunları olduğu düşüncesinden hareketle, katılımcılara kentin en önemli 3 sorununun ne olduğu sorulmuştur. Örneklem grubuna göre, Gaziantep'in en önemli 3 sorunu sırasıyla %57,2 ile işsizlik, %37,8 ile yoksulluk ve %46,1 ile Suriyeliler olarak belirlenmiştir.

Bu sonuçlar, 2014 yılında Gaziantep'te KAMER (Kadın Merkezi) tarafından yapılan anketle de paralellik göstermektedir. KAMER'in seçilmiş mahallelerde 3031 kadın üzerinde yaptığı ankette mahallenin ve kadınların öncelikli sorunu %42,8 ile işsizlik ve yoksulluk olarak belirlenmiştir.⁴⁸⁹ Suriyelilerin gelmesiyle oluşan sorunlardan biri olarak gösterilen işsizlik ve Suriye vatandaşlarının Gaziantep'te bulunuyor olması katılımcılar açısından bir sorun olarak görülmekte ve önemli bir rahatsızlık oluşturmaktadır. İç savaş sonrası Türkiye'ye sığınan Suriye vatandaşlarının yüksek oranı çalışma yaşındaki kişilerden oluşmaktadır.⁴⁹⁰ Buldukları kentlerde kentin sakinlerinden daha az fiyatla ve marjinal işlerde çalışmaya başlayan Suriye'liler, Gaziantep'te de işsizlik başta olmak üzere bir çok

⁴⁸⁸“Kadın Sürücü Sayısı Artıyor”, www.aa.com.tr/tr/ozel-haberler/516105--trafikte-kadin-surucu-sayisi-artiyor, (Erişim Tarihi: 28.06.2015).

⁴⁸⁹ Araştırma sonucu KAMER Gaziantep Sorumlusu Aynur Yıldırım'dan sağlanmıştır.

⁴⁹⁰ Gaziantep Kent Konseyi Yürütme Kurulu, **Gaziantep'te Yaşayan Suriye'li Misafirlere İlişkin Rapor, Sorunlar ve Çözüm Önerileri**, 2014, s. 8, www.gaziantepkentkonseyi.org.tr/dosyalar/GAZ%C4%B0ANTEP%20KENT%20KONSEY%C4%B0%20SUR%C4%B0YE%20RAPORU.pdf.

(Erişim Tarihi: 04.02.2015)

sorunun kaynağı olarak görülmektedirler. Bundan daha fazlası katılımcıların önemli bir oranı için Suriyeliler başlı başına bir sorun olarak gösterilmektedir

6.6.3.Örnekleme Grubunun Yerel Siyasete Olan İlgisi, Bilgi ve Katılımlarının Analizi

Türkiye’de yapılan yerel ve genel seçim sonuçlarına bakıldığında seçilmiş kadın oranı her zaman erkeklerin gerisinde kalmıştır. Yapılan araştırmalara eğitim seviyesinin artışının kadınların siyasete olan ilgilerini doğrudan artırmadığını göstermektedir. Özellikle Türkiye gibi ataerkil yapının hâkim olduğu bir ülkede siyaset erkek işi olarak görülmekte ve kadınlar daha çok pasif olarak siyasete katılmaktadırlar. TEPAV’ın 2007 yılında 270 üniversite mezunu kadın üzerinde yaptığı bir çalışmada ankete katılanların yaklaşık yüzde doksanı her seçimde oy kullanıyor olmasına rağmen bir siyasi partiye üyelik oranı %3,7; siyasal bir eğilimi ya da aidiyeti çağrıştıran herhangi bir sivil toplum kuruluşuna üyelik oranı ise %4,5 düzeyinde çıkmıştır.⁴⁹¹ Bu bilgiler ışığında, bizim çalışmamızda da katılımcıların siyasete olan ilgi, bilgi ve katılımları analiz edilerek kadınların yerel siyasete olan ilgileri belirlenmektedir.

Tablo 10: Yerel Seçimlerde Oy Kullanma Durumu.

Durum	Frekans	Yüzde
Evet	850	84,7
Hayır	121	12,1
Hatırlamıyorum	33	3,3
Toplam	1004	100,0

Seçme ve seçilme hakkı temel vatandaşlık haklarının başında gelmektedir. Buna nedenle katılımcılara seçimlere katılıp katılmadıkları sorulmuştur. Katılımcıların %84,7’si 30 Mart 2014 Pazar günü yapılan seçimlerde oy kullandığını, %12,1’i ise kullanmadığını belirtmiştir. Yapılan araştırmalar bağlamında siyasete katılımında cinsiyet ayrımcılığının en az olduğu davranış şekli oy verme şeklindeki

⁴⁹¹ Toksabay Esen ve Memişoğlu, **a.g.k.**, s. 11

katılımdır.⁴⁹² Bu kapsamda Gaziantep'te kadınların oy verme şeklinde siyasete katılımlarının yüksek olduğu görülmektedir. Buna karşın, Türkiye'de kullanılan oy'un yönünde baba, eş ve cemaat/aşiret lideri gibi faktörlerin etkisi olduğu bilinmektedir. Kadınların oy verme davranışının doğrudan mı, uyarılmış bir biçimde mi gerçekleştiği gibi sorular önemli olmakla birlikte bu çalışmanın konusu olmamaktadır. Belirtilmesi gereken, Türkiye'de ve Gaziantep örneğinde kadınların oy kullanma eğilimlerinin yüksek olduğudur.

Tablo 11: Mahalle Muhtarını-İlçe Belediye Başkanını-Büyükşehir Belediye Başkanını Tanıma Durumu

Yerel Yönetici	Durum	Frekans	Yüzde
Muhtar	Evet	662	65,9
	Hayır	342	34,1
Belediye Başkanı	Evet	682	67,9
	Hayır	322	32,1
B.Şehir Belediye Başkanı	Evet	803	80,0
	Hayır	201	20,0

Genellikle erkek işi olarak görülen siyaset kadınların sınırlı ölçüde katılım gösterdiği bir alanı ifade etmektedir. Çünkü ataerkil toplum yapısı kadınların siyasetten çok anlamadıklarını ve siyasete dair bilgilerinin sınırlı olduğunu ileri sürmektedir. Bu noktadan hareketle katılımcılara mahalle muhtarını, ilçe belediye başkanını ve büyükşehir belediye başkanını tanıyıp tanımadıkları sorulmuştur. Ankete katılanların % 65,9'u yaşadığı mahallenin muhtarını tanıdığını, %67,9'u yaşadığı ilçenin belediye başkanını tanıdığını, %80'i Gaziantep Büyükşehir Belediye Başkanı'nı tanıdığını ifade etmiştir.

Oranlara bakıldığında katılımcıların kendilerine görece olarak daha uzak olan birimin yöneticisini tanıdığı sonucu çıkmaktadır. Özellikle katılımcıların % 80'nin büyükşehir belediye başkanını tanıyor olması dikkat çekicidir. Kuşkusuz bunda Büyükşehir Belediye Başkanının Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı yapmış biri olmasının olduğu kadar kadın olmasının da etkisi vardır. Bunun yanında, belediye başkanlarının seçim dönemlerinde, propaganda yaparak kendilerini yerel halka anlatmaları söz konusu olduğu için katılımcılar tarafından muhtarlara kıyasla daha

⁴⁹² Nilüfer Negiz, "Siyasette Kadın Olmak", **Yerel Siyaset**, Sayı:19, Temmuz 2007, s. 37.

kolay tanınmaktadır. Veriler değerlendirildiğinde, Gaziantep’te katılımcıların okuryazarlık oranları ve sosyo-ekonomik durumları göz önünde bulundurulduğunda önemli bir kısmının yerel siyasi aktörlerle ilgili bilgilerinin yüksek olduğu sonucu çıkmaktadır.

Tablo 12: Siyasi Parti-Sivil Toplum Kuruluşuna Üye Olma Durumu

Üyelik	Durum	Frekans	Yüzde
Sivil	Evet	47	4,7
Toplum	Hayır	942	93,8
Kuruluşu	Hatırlamıyorum	15	1,5
Siyasi	Evet	52	5,2
Parti	Hayır	940	93,6
	Hatırlamıyorum	12	1,2
	Toplam	1004	100,0

Katılımcıların oy verme şeklindeki pasif katılımlarının yanı sıra aktif siyasete olan ilgileri Gaziantep açısından önem taşımaktadır. Özellikle belediye başkanının kadın olmasının kadınları aktif siyasete yöneltebileceğinden hareketle katılımcılara herhangi bir siyasi parti ya da sivil toplum kuruluşuna üye olup olmadıkları sorulmuştur. Katılımcıların % 96,6’sının herhangi bir siyasi partiye üye olmadığı % 96,8’nin ise herhangi bir sivil toplum kuruluşuna üye olmadığı ortaya çıkmıştır.

Erkeğin en doğal kamusal faaliyet alanı olarak görülen siyasetin merkezinde erkek beyninin olduğu ve kadınların ise (gençler gibi) “kadın kolları” şeklindeki erkeklere yardımcı pozisyonlarda konumlandırılması kadınların siyasetin esas aktörü olmalarını engellemiştir.⁴⁹³ Bunun yanında parti üyeliği dahi kadınlar arasında oldukça düşük oranlardadır.

Tablo 13: Aktif Siyasete Katılma İsteği

Durum	Frekans	Yüzde
Evet	69	6,9
Hayır	898	89,4
Fikri yok/Bilmiyor	37	3,7
Toplam	1004	100,0

⁴⁹³Ercan Geçgin, “Türkiye’de Kadınların Siyasal Katılımı: Ankara’da AKP’li ve CHP’li Kadın Karşılaştırması”, VI. Ulusal Sosyoloji Kongresi, “Toplumsal Dönüşümler ve Sosyolojik Yaklaşımlar”, Adnan Menderes Üniversitesi, Aydın, 2009, s: 628.

Katılımcıların siyasete olan ilgilerini ölçmek amacıyla ileride aktif siyasette bulunmayı isteyip istemeyecekleri sorulmuştur. Ankete katılan 1004 katılımcının %89,4'ü gibi yüksek bir oranı ileride siyasete atılmayı düşünmediğini, %6,9'u düşündüğünü % 3,7'si ise fikri olmadığını belirtmiştir. Sonuçlar var olan kadın siyasetçi oranları ile benzerlik göstermektedir. Buna göre 2014 yılında yapılan yerel seçimlerde 30 Büyükşehir belediye başkanından 3'ü, 51 ilde belediye başkanından sadece 1'i, 919 ilçe belediye başkanından 33'ü ilçe belediye başkanı kadın lider seçilmiştir.⁴⁹⁴ Aynı şekilde 2015 yılında yapılan genel seçimlerde kadın vekil oranı %17,6' (97 kişi) dir. Anket sonuçları kadın siyasetçi oranının düşüklüğünün nedenlerinden biri olarak kadınların aktif siyasete ilgisizliğinden kaynaklandığını göstermektedir. Şafak tarafından "Kadın Dostu" bir kent olan Nevşehir'de gerçekleştirilen araştırmada, kadınların %67'si kız çocuklarının siyasete girmelerini istememektedir. Bu bağlamda, çalışma; Şafak'ın yapmış olduğu araştırma ile birlikte değerlendirildiğinde, kadınların siyasete karşı mesafeli olduğunu görülmektedir.⁴⁹⁵ Çağlar da benzer şekilde, ataerkil yapının hâkim olduğu kültürel ve geleneksel uygulamaların, toplumun kalıplaşmış cinsel yargılarının, kadının bilgi ve ilgi eksikliğinin siyasi partilerin eşitsiz uygulamalarının ve toplumsal destek eksikliğinin siyasal yaşamda cinsiyet eşitliğinin sağlanmasına engel olduğunu savunmaktadır.⁴⁹⁶ Bu bağlamda, kadınların siyasi görünürlüklerini artırmanın ilk adımını toplumsal cinsiyet kalıp yargılarının değiştirilmesi oluşturmaktadır.

Hipotez 1: Kadınların siyasete atılma düşünceleri ile eğitim durumları arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Örneklem grubunun siyasete atılma düşüncesinin yaş ve eğitim durumu gibi demografik veriler bağlamında değişkenlik gösterip göstermediğinin analizi yapılmıştır. Bu değişkenlerin kadınların siyasete atılma düşünceleri üzerinde etkili olduğu görülmekle birlikte, siyasete katılma düşüncesi kadınlar arasında çok sınırlı

⁴⁹⁴Zeynep Gürcanlı, "İşte Seçilen Kadın Başkanlar", www.hurriyet.com.tr/gundem/26138818.asp (Erişim Tarihi: 20.06.2015)

⁴⁹⁵ Şafak, **a.g.e.**, s. 111

⁴⁹⁶ Necdet Çağlar, "Kadının Siyasal Yaşama Katılımı ve Kota Uygulamaları", **Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi**, Cilt: 3, Sayı: 4, 2011, s. 56

olduğundan, çalışmanın bu bölümünde anlamlılık derecesi en yüksek olan siyasete atılma düşüncesi ile eğitim durumu arasındaki ilişkiye yer verilmiştir.

Tablo 14: Siyasete Atılma Düşüncesi ile Eğitim Durumu Arasındaki İlişki

Eğitim Durumu	Soruya Verilen Yanıt			Toplam
	Evet	Hayır	Fikri yok/ Bilmiyor	
Okuma-yazma bilmiyor	1	202	5	208
Okur-yazar	3	100	0	103
İlköğretim	25	354	14	393
Lise	15	155	9	179
Üniversite	23	82	9	114
Lisansüstü	2	5	0	7
Toplam	69	898	37	1004
$\chi^2 = 67,346$ (Pearson Chi – Square), $sd = 10$, $p = 0,000$				

Tablo 14 incelendiğinde, $p=0,000 < \alpha=0,05$ (% 5 anlam seviyesine göre) olduğundan aktif siyaset katılma isteği eğitim seviyesindeki yükselişten etkilenmektedir. En fazla oranda (%20,66) üniversite ve üstü eğitim seviyesine sahip olanlar siyasete katılmak istemektedirler. Bu bağlamda, eğitimde fırsat eşitliğinin sağlanması ve kadın okuryazarlığının artırılması, siyasi mekanizmalarda kadın görünürlüğünü de artıracaktır. Kadınların yerel hizmetlerle olan etkileşimleri düşünüldüğünde yürütülen plan ve programlarda kadınları temsil edecek kadınların bulunması hizmetin etkililiği açısından da önem taşıyacaktır. Bu nedenle, kadınların eğitim seviyesinin yükseltilmesi kadınların siyasi katılımlarını artıracak ve bu sayede hem kadınların kentsel alandaki sorunlarına daha etkili çözümler getirilirken hem de kadınların kentsel refahı sağlanmış olacaktır.

Tablo 15: Belediyeye Gitme Sıklığı

Durum	Frekans	Yüzde
Evet	192	19,1
Hayır	778	77,5
Hatırlamıyorum	34	3,4
Toplam	1004	100,0

Kadınların istek ve şikâyetlerini bildirebildikleri kurumların başında gelen belediyelere kadınların gitme oranı oldukça düşüktür. Katılımcılara son bir yıl içerisinde herhangi bir nedenden dolayı belediyeye gidip gitmedikleri sorulmuştur.

Ankete katılanların %77,5'i son bir yıl içinde Gaziantep Büyükşehir Belediyesi'ne hiç işinin düşmediğini, %19,1'i işinin düştüğünü belirtirken % 3,4'ü hatırlamadığını ifade etmiştir.

Tabloya bakıldığında belediyeye başvuru yapan kadın sayısının oldukça düşük olduğu görülmektedir. Sonuçlar, 2006 yılında Ayata, Erdemir ve Özbolat tarafından yapılan anket sonuçlarıyla benzer nitelikler taşımaktadır. 2006 yılı verilerine göre BMOP illeri içinde doğrudan belediyeye başvuru yapan kadın sayısı % 18,8 ile en fazla İzmir'deyken, % 5,4 ile en az Nevşehir'dedir. Aynı araştırma sonuçlarına göre Trabzon'da belediyeden talepte bulunan erkek oranı(%17,3) talepte bulunan kadın oranından (%11,8) fazla olmasına rağmen taleplerinden sonuç alan kadın oranı(%4,9)erkeklerden (%3,3) daha fazladır.⁴⁹⁷ Taleplerine yanıt bulma oranı erkeklerden yüksek olmasına karşın kadınların belediyeye başvuru oranının düşüklüğü dikkat çekicidir.

Tablo 16: Gaziantep Büyükşehir Belediyesi Tarafından Sunulan Yerel Hizmetlerden Yeterince Haberdar Olma Durumu

Durum	Frekans	Yüzde
Evet	246	24,5
Hayır	690	68,7
Fikri yok/Bilmiyor	68	6,8
Toplam	1004	100,0

Belediyelerin yerel alanlarda hizmet sunumlarında ve bunlara erişimde, bu hizmetten faydalanma olanağı bulamayan gruplara hizmet sunmaya çalışması sosyal belediyeçilik anlayışından kaynaklanan bir görevidir. Bu hizmetlerden kentteki herkesin faydalanması sağlamak yerel alanda eşitliğin şartlarındandır. Bu kapsamda, katılımcılara Büyükşehir Belediyesi tarafından sunulan yerel hizmetlerden yeterince haberdar olup olmadıkları sorulmuştur. Anket katılanların ciddi bir oranı (%68,7'si) Gaziantep Büyükşehir Belediyesi tarafından sunulan yerel hizmetlerden yeterince haberdar olmadıklarını ifade etmişlerdir.

⁴⁹⁷Ayşe Güneş Ayata, Aykan Erdemir ve Ayça Ergun Özbolat, **Altı İilde Yapılan Kamuoyu Araştırması Sonuçları**, 2006, s.8,

Belediye Kanunu'nun "Hemşehri" başlığı altındaki 13. Maddesi kent sakinlerinin belediye faaliyetleri hakkında bilgilendirme ve belediye idaresinin yardımlarından yararlanma hakkı olduğunu belirtmektedir. Tablo incelendiğinde Gaziantep'te kadın hemşehrilerin yüksek bir oranının belediye hizmetlerinden habersiz olduğu gözlemlenmektedir. Sonuçlar 2006 yılında 6 BMOP ilinde ortaya yapılan araştırma sonuçları ile de benzerlikler taşımaktadır. Buna göre 2006 yılında yapılan araştırma bulgularına göre kadınların yerel yönetimlerin kendilerine yönelik hizmetlerle ilgili bilgi sahibi olma oranının düşük olduğunu ortaya koymuştur.⁴⁹⁸

Tablo 17: Gaziantep Büyükşehir Belediyesinin Sunduğu Yerel Hizmetlerden Haberdar Olma Araçları

Durum	Frekans	Yüzde
İnternet/Sosyal medya	61/246	24,8/100,0
Yerel gazetelerden	15/246	6,1/100,0
Yerel televizyonlardan	61/246	24,8/100,0
Çevremden (aile, arkadaş, komşu vb)	101/246	41,1/100,0
Bilboard/Afişlerden	62/246	25,2/100,0
Telefon/SMS aracılığıyla	15/246	6,1/100,0

Belediye faaliyetlerinden haberdar olan 245 katılımcının (%24,5) %41,1'i Gaziantep Büyükşehir Belediyesi'nin sunduğu hizmetlerden çevresi (aile, arkadaş, komşu vb.) aracılığıyla haberdar olduğunu belirtmiştir.

Belediyenin hizmetlerinden haberdar olma şekillerine bakıldığında kadınların kentsel hareketliliklerinin sınırlı olduğu için belediyenin hazırlamış olduğu billboard ya da afişlerin hizmetten haberdar olmada sınırlı bir etkisi olduğu görülmektedir.

5393 Sayılı Belediye Kanununun 14. maddesi belediyeleri mahalli düzeydeki sosyal politika ve sosyal refah hizmetlerinin yerine getirilmesinde ve sınırları içindeki vatandaşların refahının artırılmasında etkin kuruluşlar haline getirmiştir. 14. maddenin (a) bendinde "...kültür ve sanat, sosyal hizmetler ve yardım, nikâh, meslek ve beceri kazandırma vb gibi hizmetleri yapar ve yaptırır" ifadesi, kadınlara yönelik bir takım hizmetlerin belediyelerce sunulabileceğini göstermektedir. Bu kapsamda katılımcılara Büyükşehir Belediyesi'nin kadınlara yönelik olarak sunduğu toplum merkezi, hanımlar lokali, yüzme havuzu vb. gibi hizmetlerin herhangi birinden

⁴⁹⁸ Ayata, Erdemir ve Özboilat, **a.g.e.**, s. 8

faýdalanıp faýdalanmadıkları sorulmuştur. Ankete katılan 1004 katılımcının %85’i Gaziantep Büyükşehir Belediyesi’nin sunduğu bu gibi hizmetlerden faýdalanmadığını, %13,4’ü ise faýdalandığını belirtmiştir.

Tablo 18: Gaziantep Büyükşehir Belediyesi’nin Kadınlara Yönelik Olarak Sunduğu Hizmetlerden Faýdalanma Durumu

Durum	Frekans	Yüzde
Evet	135	13,4
Hayır	853	85,0
Hatırlamıyorum	16	1,6
Toplam	1004	100,0

Tablo incelendiğinde, Gaziantep’te kadınların belediyelerin sunmuş olduğu yerel hizmetlerden önemli bir kısmının faýdalanmadığı açıkça görülmektedir. Kadınların sosyo-ekonomik durumları düşünülduğünde ücretsiz sunulan bu hizmete katılmamalarının iki nedeni söz konusu olabilir. Tablo 16’da görüldüğü gibi katılımcıların önemli bir oranı Belediye hizmetlerinden habersizdir. Belediye hizmetlerinden haberdar olan ancak bu hizmetlerden faýdalanmayanların oranı yalnızca %11,1’dir. Bu durum hizmetlerden haberdar olmayan katılımcıların kadınlara yönelik sunulan hizmetlere yeterli derecede katılamamasına neden olmaktadır. İkinci olarak kadınların kentsel hareketliliklerinin sınırlı olmasından ve ataerkil toplum yapısının Gaziantep’te etkin olmasından dolayı kadınlara sunulan kentsel hizmetlere yeterli ölçüde katılım olmamaktadır.

Hipotez 2: Kadınların, yerel hizmetlerden haberdar olma durumları ile yerel hizmetlerden faýdalanma düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Tablo 19: Kadınların, Yerel Hizmetlerden Haberdar Olma Durumları ile Yerel Hizmetlerden Faýdalanma Düzeyleri Arasındaki İlişki

Faýdalanma	Haberdar Olma			Toplam
	Evet	Hayır	Fikri Yok/ Bilmiyor	
Evet	65	67	3	135
Hayır	181	613	59	853
Hatırlamıyorum	0	10	6	16
Toplam	246	690	68	1004
$\chi^2 = 73,413$ (Pearson Chi – Square), $sd = 4, p = 0,000$				

Tablo’da kadınların, yerel hizmetlerden haberdar olma durumları ile yerel hizmetlerden faýdalanmaları arasında ilişki olup olmadığını belirlemek amacıyla Ki-

Kare Test İstatistiği uygulanmıştır. Buna göre, $p=0,000 < \alpha=0,05$ (%5 anlam seviyesine göre) olduğundan dolayı kadınların, yerel hizmetlerden haberdar olma durumları ile yerel hizmetlerden faydalanma düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki söz konusudur. Bu bağlamda, belediyenin sunduğu hizmetlerin kadınlar tarafından biliniyor olması, kadınların bu hizmetlerden istifade etme oranlarını artıracaktır.

6.6.4. Örneklem Grubunun Yerel Alana İlişkin Memnuniyetinin Analizi

Halka en yakın ve demokratik bir yönetim birimlerinden olan belediyelerin en önemli görevi, vatandaşın ihtiyaçlarını karşılayacak, beklentilerine uygun müşterek yerel hizmetleri sunmaktır. Günümüzde kamusal birimlerin sunduğu hizmet kadar hizmetin etkinliği de önem taşımaktadır. Çünkü kalite ve beraberinde gündeme gelen vatandaş memnuniyeti, aynı zamanda yerel kamu kaynaklarının da etkin kullanıldığını ve verimli bir yönetim sergilendiğini ifade etmektedir.⁴⁹⁹ Bu bakımdan özellikle son yıllarda birçok akademik çalışmada vatandaş memnuniyeti ile ilgili çok sayıda araştırma yapılmıştır.⁵⁰⁰

Erkeklerin olduğu kadar kadınların da sunulan yerel hizmetlerden memnun olması önem taşımaktadır ve yerel yönetimler bu memnuniyeti sağlamakla yükümlüdürler. Bu nedenle katılımcılara yerel hizmetlerin yanı sıra, yerel yöneticilerden, Gaziantep'te yaşamaktan memnun olup olmadıkları sorulmuştur.

⁴⁹⁹Teoman Duman ve Fatih Yüksel, "Belediyelerde Vatandaş Memnuniyetinin Ölçümü Mersin Büyükşehir Belediyesi Örneği", **Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi**, Cilt: 17, Sayı: 1, 2008, s. 43

⁵⁰⁰Teoman Duman ve Fatih Yüksel, "Belediyelerde Vatandaş Memnuniyetinin Ölçümü Mersin Büyükşehir Belediyesi Örneği", **Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi**, Cilt: 17, Sayı: 1, 2008; Fulya Akyıldız, "Belediye Hizmetleri ve Vatandaş Memnuniyeti: Uşak Belediyesi Örneği", **Journal of Yasar University**, 26(7) 4415, 2012; Nurcan Yücel, Atilla Yücel ve Yavuz Atlı, Belediyelerin Sunduğu Hizmetlerde Vatandaş Memnuniyeti: Elazığ Belediyesi Örneği, **Electronic Journal of Vocational Colleges**, Aralık 2012; Fatih Yüksel, Osman Çevik ve Kadir Ardıç, "Belediyelerde Hizmet Kalitesinin (Vatandaş Tatmininin) Ölçülmesi: Tokat Belediyesinde Bir Uygulama", **Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi**, 13(3), 63-81, 2004; Kübra Şahin, **Belediye Hizmetleri ve Hizmet Kalitesine Yönelik Vatandaş Memnuniyetinin Ölçümü (Konya İl Merkezi Örneği)**, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Karaman, 2011.

Tablo 20: Gaziantep’te Yaşamaktan Memnuniyet Durumu

Durum	Frekans	Yüzde
Kesinlikle katılıyorum	275	27,4
Katılıyorum	504	50,2
Ne katılıyor ne katılmıyorum	95	9,5
Katılmıyorum	97	9,7
Hiç katılmıyorum	33	3,3
Toplam	1004	100

Tablo incelendiğinde; katılımcıların %77,6’sı Gaziantep’te yaşamaktan memnun olduğunu ifade etmiştir Gaziantep’te yaşamaktan memnun olmayanların oranının %13 olduğu anlaşılmaktadır. Bunun yanında kadınların önemli bir kısmının Gaziantep’te yaşamaktan memnun oldukları görülmektedir. Bu memnuniyetin Gaziantep’in kadınların doğum yeri olduğu ve kadınların çoğunluğunun daha önce farklı bir kentte yaşamamış olduğundan kaynaklandığı düşünülmektedir.

Belediye Kanunu Belediyeler ve Büyükşehir belediyelerini belde sakinlerinin yerel ve ortak tüm ihtiyaçlarının muhatabı olarak görmekte ve buna göre bu ihtiyaçların karşılanmasından belediyeleri sorumlu tutmaktadır. Özel, Eren ve İnal; yurttaşların yerel hizmetlerden memnuniyet düzeyinin yükselmesinin, yaşam kalitesinin yükselmesi ile paralellik göstereceğini bu nedenle de yurttaşların, kendilerine sunulan belediye hizmetlerinin kalitesine karşı duyarlı olacaklarını ifade etmektedirler.⁵⁰¹ Bu bağlamda, vatandaşların yerel hizmetler karşılığında göstermiş oldukları oy verme davranışlarının sonucu yerel yönetimler tarafından hizmetlerden memnuniyet ya da memnuniyetsizlik olarak algılanmalıdır.

Bu kapsamda katılımcılara kadınlara yönelik olarak sunulan çeşitli kentsel hizmetlerden memnun olup olmadıkları sorulmuştur.

⁵⁰¹Mehmet Özel, Veysel Eren ve Emin İnal, “Yerel Siyaset ve Yerel Halkın Belediye Hizmetlerine Bakışı: Yerel Hizmetlerden Memnuniyet Düzeyi Üzerine Bir Araştırma”, **Alanya İşletme Fakültesi Dergisi**, 1/1, 2009, s. 39.

Tablo 21: Belediyenin Kadınlara Yönelik Sunduğu Hizmetlerden Memnuniyet Durumu

Durum	Frekans	Yüzde
Kesinlikle katılıyorum	53	5,3
Katılıyorum	524	52,2
Ne katılıyor ne katılmıyorum	185	18,4
Katılmıyorum	196	19,5
Hiç katılmıyorum	46	4,6
Toplam	1004	100

Tablo incelendiğinde; katılımcıların 57,5’inin ‘Belediyenin kadınlara yönelik sunduğu hizmetlerden (eğitim, sağlık, sosyal, kentsel vb.) memnun olduğu görülmektedir. Bununla birlikte katılımcıların %24,1’inin kadınlara yönelik sunulan hizmetlerden memnun olmadığı sonucu çıkmaktadır. Kadınların yerel hizmetle ilgili soruların yanıt vermekten kaçındıkları düşünüldüğünde, soruya “ne katılıyor ne katılmıyorum” yanıtını verenlerin de bu hizmetlerden yeterince memnun olmadıkları düşünülebilmektedir. Bu kapsamda, kadınlara yönelik hizmetlerden memnun olmayanların %42,5 gibi yüksek bir oran olduğu görülmektedir. Bu memnuniyetsizliğin Tablo 16’da gösterilen kadınların yerel hizmetlerden yeterli ölçüde haberdar olmamaları ile ilişkili olduğu düşünülmektedir.

Yerel hizmetler yerel halkın gündelik ihtiyaçlarına dönük olan hizmetlerdir ve yerellik ilkesi gereği halka en yakın birim tarafından sunulması gereklidir. Bu hizmetlerden duyulan memnuniyet, daha çok kadınların hizmetlere vermiş oldukları tepkiler neticesinde şekillenmektedir. Bu bakımdan katılımcılara çeşitli yerel hizmetler sayılarak bu hizmetlerden duydukları memnuniyetleri belirtmeleri istenmiştir.

Tablo 21 incelediğinde, Gaziantep’te sunulan yerel hizmetlerden memnuniyet seviyesinin oldukça düşük olması dikkat çekicidir.

Hizmetler	Çok memnun	Memnun	Tarafsız	Memnun Değil	Hiç Memnun Değil	Fikri yok
	Frekans Yüzde	Frekans Yüzde	Frekans Yüzde	Frekans Yüzde	Frekans Yüzde	Freka ns Yüzde
Geri dönüşüm projesi hizmetleri	32 %3,2	418 %41,6	146 %14,5	56 %5,6	89 %8,9	263 %26,2
İçme ve kullanma suyu hizmetleri	30 %3,0	492 %49,0	90 %9,0	185 %18,4	167 %16,6	40 %4,0
Mahalle pazarı hizmetleri	42 %4,2	614 %61,2	123 %12,3	62 %6,2	94 %9,4	69 %6,9
Kreş ve bakım evleri	12 %1,2	399 %39,7	143 %14,2	61 %6,1	91 %9,1	298 %29,7
Defin hizmetleri	63 %6,3	500 %49,8	111 %11,1	34 %3,4	75 %7,5	221 %22,0
Yeşil alan hizmetleri	74 %7,4	497 %49,5	64 %6,4	147 %14,6	156 %15,5	66 %6,6
Çocuklara yönelik hizmetler	34 %3,4	472 %47,0	97 %9,7	95 %9,5	134 %13,3	172 %17,1
Gençlere yönelik hizmetler	18 %1,8	449 %44,7	106 %10,6	92 %9,2	148 %14,7	191 %19,0
Yaşlılara yönelik hizmetler	16 %1,6	424 %42,2	106 %10,6	91 %9,1	152 %15,1	215 %21,4
Engellilere yönelik hizmetler	16 %1,6	400 %39,8	94 %9,4	100 %10,0	151 %15,0	243 %24,2
Kadınlara yönelik hizmetler	34 %3,4	442 %44,0	120 %12,0	91 %9,1	212 %21,1	105 %10,5
Toplam	1004 %100	1004 %100	1004 %100	1004 %100	1004 %100	1004 %100

Tablo incelendiğinde ankete katılan 1004 katılımcının Gaziantep ilindeki altyapı ve imar, güvenlik, ulaştırma, eğitim, sağlık, temizlik, sokak aydınlatma, içme ve kullanma suyu, mahaller pazarı, defin, yeşil alan hizmetleri ile çocuklara yönelik hizmetlerden duydukları memnuniyet düzeyinin %50'nin üzerinde olduğu görülmüştür. Sosyal yardım, otopark ve tramvay hizmetleri, geri dönüşüm projesi, kreş ve bakım evleri hizmetleri ile gençlere, yaşlılara, engellilere ve kadınlara yönelik hizmetlerde ise memnuniyet düzeyi %50'nin altındadır. Tablo'da dikkat

çeken nokta, belediyenin kadınlara yönelik hizmetlerinden memnun olup olmadıkları kadınlara tek başına sorulduğunda memnun olanlarının oranının %57,5 iken, diğer hizmet kalemleri ile birlikte sayıldığında kadınlara yönelik hizmetlerden memnun olduğunu ifade edenlerin oranı %47,4'e düşmesidir. Bu bağlamda katılımcıların, hizmetler kategorize edildiğinde hizmetlere ilişkin düşüncelerinin belirginleştiği düşünülebilir.

En yüksek memnuniyet seviyesi; %65,4 ile mahalle pazarı hizmetlerinde iken sosyal yardım hizmetlerinden memnuniyet %36,1 ile en düşük seviyededir. Oranlar incelendiğinde Kadın Dostu olmayı hedefleyen bir kentte kadınların yerel hizmetlerden memnuniyet seviyesinin oldukça düşük olduğu görülmektedir. Bu bağlamda yerel yönetimlerin kadınların ihtiyaçlarına yönelik hizmetleri daha etkin şekilde vermesi gerekliliği ortaya çıkmaktadır.

Bunun yanında, yerel yönetimlerin hizmet sunumunda halka en yakın birimler olmasından dolayı yerel yöneticiden duyulan memnuniyetin hizmetlerden duyulan memnuniyet ile pozitif yönlü bir ilişkisi olması beklenmektedir. Ayrıca, Gaziantep Büyükşehir Belediyesinin başında kadın bir yöneticinin bulunuyor olmasının vatandaşları ne şekilde etkilediği de önem arz etmektedir. Bu bakımdan katılımcılara yerel yöneticinin kadın olmasından memnun olup olmadıkları sorulmuştur.

Tablo 23: Belediye Başkanının Kadın Olmasından Duyulan Memnuniyet Durumu

Durum	Frekans	Yüzde
Kesinlikle katılıyorum	264	26,3
Katılıyorum	510	50,8
Ne katılıyor ne katılmıyorum	115	11,5
Katılmıyorum	93	9,3
Hiç katılmıyorum	22	2,2
Toplam	1004	100

Ankete katılan 1004 katılımcının %77,1'i Belediye başkanının kadın olmasından memnun olduklarını ifade etmişlerdir. Bu bağlamda, ankete katılan kadınların önemli bir oranı yöneticinin kadın olmasından memnundurlar. Kadınların

yerel hizmetlere olan ihtiyaçlarının belirlenmesinde siyasi mekanizmalarda bulunan kadın oranları etkili olabilmektedir. Bu yüzden katılımcılara kadın yöneticinin yerel hizmetlere farklı bir bakış açısı getirip getiremeyeceği ve kadın sorunlarının çözümünde ne faydalı olup olamayacağı da sorulmuştur.

Tablo 24: Kadın Belediye Başkanının Kadın Sorunlarının Çözümünde Daha Yararlı Olacağına İnanma Durumu

Durum	Frekans	Yüzde
Kesinlikle katılıyorum	209	20,8
Katılıyorum	538	53,6
Ne katılıyor ne katılmıyorum	141	14,0
Katılmıyorum	102	10,2
Hiç katılmıyorum	14	1,4
Toplam	1004	100

Tablo incelendiğinde kadınların %74,4'ünün 'kadın belediye başkanının kadın sorunlarının çözümünde daha yararlı olacağına inanıyorum' ifadesine katıldığı görülmektedir. Bu kapsamda kadınlar, siyasi mekanizmalarda yer alan kadınların kendilerini ilgilendiren sorunlara daha duyarlı olacağını ve bu sorunların çözümünde kadın başkanın daha etkili bir tavır sergileyeceğini düşünmektedirler. Kadınların bu şekilde düşünmeleri, kadın belediye başkanı açısından üstlenilmesi gereken bir sorumluluktur. Çünkü, özellikle kamusal alanda karşılaşılan sorunlar için kadın belediye başkanı, katılımcılar açısından bir kurtarıcı olarak görülmektedir.

Tablo 25: Kadın Belediye Başkanının Kentsel Hizmetlere Farklı Bir Bakış Açısı Getireceğini Düşünme Durumu

Durum	Frekans	Yüzde
Kesinlikle katılıyorum	200	19,9
Katılıyorum	530	52,8
Ne katılıyor ne katılmıyorum	158	15,7
Katılmıyorum	103	10,3
Hiç katılmıyorum	13	1,3
Toplam	1004	100

Tablo 25 incelendiğinde katılımcıların; %72,7'sinin de 'kadın belediye başkanının kentsel hizmetlere farklı bir bakış açısı getireceğini düşünüyorum' ifadesine katıldığı görülmektedir.

Varsayım 1: Belediye Başkanının kadın olmasından memnuniyet ile yerel hizmetlerden memnuniyet düzeyi arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Çalışmanın kuramsal kısmında ifade edildiği gibi, Türkiye’de kadınların siyasi mekanizmalarda görünürlükleri oldukça sınırlıdır. Gaziantep’te ise yönetimin en tepesinde kadın bir belediye başkanının bulunuyor olması dikkat çekicidir. Belediye başkanı ve belediye personelinden duyulan memnuniyet düzeyi hizmet kalitesi üzerinde de önemli etki yaratmaktadır.⁵⁰² Buna göre; Gaziantep’te yerel hizmetlerle belediye başkanının kadın olmasından duyulan memnuniyet arasında ilişki olup olmadığı belirlenmeye çalışılmıştır. Bu yapılırken de, belediyenin sunduğu hizmetlerin her biri için ayrı Ki-kare analizi yapılmıştır. Bu analizler sonucu sosyal hizmetler, tramvay hizmetleri ve mahalle pazarı hizmetleri, istatistiksel olarak en anlamlı veriyi sunmuştur. Bu nedenle, çalışmanın bu bölümünde özel olarak bu üç hizmetin analizine yer verilmiştir.

Tablo 26: Belediye Başkanının Kadın Olmasından Duyulan Memnuniyet İle Sosyal Hizmetlerden Duyulan Memnuniyet Arasındaki İlişki

Belediye Başkanının Kadın Olmasından Duyulan Memnuniyet Durumu						
Hizmetten Duyulan Memnuniyet Durumu	Kesinlikle katılıyor	Katılıyor	Tarafsız	Katılmıyor	Kesinlikle katılmıyor	Top.
Çok memnun	14	7	0	0	1	22
Memnun	106	199	19	12	4	340
Kararsız	37	60	21	6	1	125
Memnun Değil	35	77	17	26	3	158
Hiç memnun değil	23	67	20	42	5	157
Fikri yok	49	100	38	7	8	202
Toplam	264	510	115	93	22	1004

$$\chi^2 = 150,097 \text{ (Pearson Chi - Square), } sd = 20, p = 0,000$$

Belediye başkanının kadın olmasından duyulan memnuniyet ile sosyal yardım hizmetleri arasında ilişki olup olmadığını belirlemek amacıyla Ki-Kare Test İstatistiği uygulanmıştır. $p=0,000 < \alpha=0,05$ (%5 anlam seviyesine göre) olduğundan dolayı başkanın kadın olmasından duyulan memnuniyet ile sosyal hizmetlerden duyulan memnuniyet arasında anlamlı bir ilişki söz konusudur.

⁵⁰²Avşar Kurgun vd., “Belediyelerde Hizmet Yeterliliğinin ve Hizmet Kalitesinin Artırılmasını Etkileyen Faktörlerin Analizi: İzmir Karşıyaka Belediyesinde Uygulama”, **Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, Cilt: 10, Sayı: 2, 2008, s. 32.

Diğer bir ifade ile, belediye başkanının kadın olmasından duyulan memnuniyet oranı arttıkça, sosyal hizmetlerden duyulan memnuniyet düzeyi de artmaktadır. Bu bağlamda yapılan ki kare analizi sonunda belediye başkanının kadın olmasından duyulan memnuniyet ile sosyal hizmetlerden duyulan memnuniyet arasında anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Buna göre, belediye başkanının kadın olması sosyal hizmetler üzerinde etkiye sahiptir.

Tablo 27: Belediye Başkanının Kadın Olmasından Duyulan Memnuniyet ile Tramvay Hizmetlerinden Duyulan Memnuniyet Arasındaki İlişki

Belediye Başkanının Kadın Olmasından Duyulan Memnuniyet Durumu						
Hizmetten Duyulan Memnuniyet Durumu	Kesinlikle katılıyor	Katılıyor	Tarafsız	Katılmıyor	Kesinlikle katılmıyor	Toplam
Çok memnun	19	9	2	0	0	30
Memnun	151	220	36	13	7	427
Kararsız	32	91	18	15	1	157
Memnun Değil	9	15	9	11	2	46
Hiç memnun değil	11	20	13	33	6	83
Fikri yok	42	155	37	21	6	261
Toplam	264	510	115	93	22	1004
$\chi^2 = 208,441$ (Pearson Chi – Square), $sd = 20$, $p = 0,000$						

Gaziantep'e 2011 yılında kentin birçok noktasına ulaşabilen tramvay hattı yapılmıştır. 2014 yılında belediye başkanının değişmesiyle birlikte ulaşım hizmetlerinde büyük bir gelişme olmuş özellikle kadın vatman ve otobüs şoförleri ulaşım sektöründe çalışmaya başlamıştır. Bu kapsamda belediye başkanının kadın olmasından duyulan memnuniyet ile tramvay hizmetlerinden duyulan memnuniyet arasında bir ilişki olup olmadığı χ^2 Ki-Kare Test İstatistiği ile sınanmıştır

Tabloya göre; $p=0,000 < \alpha=0,05$ (%5 anlam seviyesine göre) olduğundan dolayı, tramvay hizmetleri ile belediye başkanının kadın olmasından duyulan memnuniyet istatistiksel olarak anlamlı çıkmıştır. Buna göre, belediye başkanının kadın olmasından duyulan memnuniyet arttıkça örneklem grubunun tramvay hizmetlerinden duyduğu memnuniyet düzeyi de artacaktır.

Tablo 28: Belediye Başkanının Kadın Olmasından Duyulan Memnuniyet ile Mahalle Pazarı Hizmetlerinden Duyulan Memnuniyet Arasındaki İlişki

Belediye Başkanının Kadın Olmasından Duyulan Memnuniyet Durumu						
Hizmetten Duyulan Memnuniyet Durumu	Kesinlikle katılıyor	Katılıyor	Tarafsız	Katılmıyor	Kesinlikle katılmıyor	Toplam
Çok memnun	30	7	3	0	2	42
Memnun	171	344	57	36	6	614
Kararsız	22	71	23	6	1	123
Memnun Değil	13	27	8	12	2	62
Hiç memnun değil	13	33	9	35	4	94
Fikri yok	15	28	15	4	7	69
Toplam	264	510	115	93	22	1004
$\chi^2 = 209,238$ (Pearson Chi - Square), $sd = 20$, $p = 0,000$						

Katılımcılar arasında mahalle pazarı hizmetleri %65,4 ile en memnuniyet duyulan hizmet olmuştur (Tablo 22). Buna göre belediye başkanının kadın olmasından duyulan memnuniyet ile mahalle hizmetlerinden duyulan memnuniyet arasında ilişki olup olmadığı χ^2 ki kare test istatistiği ile sorgulanmıştır.

Tabloya göre; $p=0,000 < \alpha=0,05$ olduğundan dolayı belediye başkanının kadın olmasıyla mahalle pazarı hizmetlerinden duyulan memnuniyet arasındaki ilişki anlamlıdır. Bu kapsamda, katılımcıların belediye başkanından duydukları memnuniyet arttıkça, mahalle pazarı hizmetlerinden duydukları memnuniyet düzeyi de artacaktır.

Bir belediyenin başında kadın bir yöneticinin olması yerel hizmet sunumunda toplumsal cinsiyete duyarlı politikalar yapılması ve kadınlara yönelik hizmetlerin artırılması izlenimi uyarmaktadır. Bu kapsamda belediye başkanının kadın olmasıyla kadınlara yönelik hizmetler arasında ilişki olup olmadığını belirlemek amacıyla χ^2 ki kare test istatistiği uygulanmıştır.

Hipotez 3: Kadınların, belediye başkanının kadın olmasından duydukları memnuniyet ile kadınlara yönelik hizmetlerden memnuniyetleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Tablo 29: Belediye Başkanının Kadın Olmasından Duyulan Memnuniyet ile Kadınlara Yönelik Hizmetlerden Duyulan Memnuniyet Arasındaki İlişki

Belediye Başkanının Kadın Olmasından Duyulan Memnuniyet Durumu						
Hizmetten Duyulan Memnuniyet Durumu	Kesinlikle katılıyor	Katılıyor	Tarafsız	Katılmıyor	Kesinlikle katılmıyor	Toplam
Çok memnun	25	5	2	0	2	34
Memnun	118	275	23	24	2	442
Kararsız	32	54	25	9	0	120
Memnun Değil	7	52	15	13	4	91
Hiç memnun değil	60	69	29	44	10	212
Fikri yok	22	55	21	3	4	105
Toplam	264	510	115	93	22	1004
$\chi^2 = 180,896$ (<i>Pearson Chi - Square</i>), $sd = 20$, $p = 0,000$						

Elde edilen veriler ışığında, $p=0,000 < \alpha=0,05$ olduğundan belediye başkanının kadın olması ile belediyenin kadınlara yönelik hizmetlerinden duyulan memnuniyet arasında anlamlı bir ilişki söz konusudur. Buna göre, belediye başkanının kadın olmasından duyulan memnuniyet arttıkça, belediyenin kadınlara yönelik hizmetlerinden duyulan memnuniyet düzeyi de artacaktır.

Elde edilen bulgular değerlendirildiğinde, belediye başkanının kadın olmasından duyulan memnuniyet oranı ile yerel hizmetlerden duyulan memnuniyet arasında bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Buna göre hipotez 3 doğrulanmıştır.

6.6.5.Örneklem Grubunun Yerel Yönetimlere Güven Algısının Analizi

Yerel yönetimlerin en büyük işlevi belde sakinlerinin mahalli nitelikteki ihtiyaçlarını karşılamak ve bunun yansıması olarak vatandaş memnuniyetini sağlamaktır. 21. yüzyılla birlikte yalnızca hizmet sunumu yeterli olmamaya başlamıştır. Belde sakinleri hizmetlerden duydukları memnuniyet ve güven karşılığında belediye başkanını desteklemekte ya da desteklememektedir. Bu bağlamda kendisine oy verenlerin güvenini kazanmış olmak, belediye başkanının siyasi kişiliği ve hizmet sunumundaki performansı açısından önem taşımaktadır. Yerel liderin kadın olmasının, kadınlar açısından memnuniyet doğurması söz konusudur. Bunun yanında belediye başkanına duyulan güven de en az memnuniyet

kadar önemli olmaktadır. Bu kapsamda katılımcılara Büyükşehir Belediye başkanına güvenip güvenmedikleri sorulmuştur.

Tablo 30: Büyükşehir Belediye Başkanına Güvenme Durumu

Durum	Frekans	Yüzde
Çok güveniyorum	107	10,7
Güveniyorum	375	37,4
Ne güveniyorum ne güvenmiyorum	146	14,5
Güvenmiyorum	167	16,6
Hiç güvenmiyorum	68	6,8
Fikri yok/Bilmiyor	141	14,0
Toplam	1004	100

Tabloya bakıldığında ankete katılan 1004 katılımcının yalnızca %48,1'i Gaziantep Büyükşehir Belediye Başkanı'na güvendiğini ifade etmiştir. Güven konusunda fikir beyan etmek istemeyen ve güvenip güvenmediğini söylemeyenlerin oranının %28,5 gibi yüksek bir rakam olduğu görülmektedir. Katılımcıların cevap vermekten çekindiği düşünülürse belediye başkanına güvensizliğin %50'ler gibi ciddi bir rakama ulaşması söz konusu olmaktadır. Bu kapsamda, Gaziantep'te kadın belediye başkanının varlığından duyulan memnuniyetin % 77,1 olduğu düşünüldüğünde katılımcıların önemli oranının kadın belediye başkanına güvenmediği sonucu ortaya çıkmaktadır. Özellikle son yıllarda Türkiye'de çeşitli kurumlara karşı duyulan güvensizliğin yerel yöneticiye de duyulması dikkat çekicidir. Bunun yanında bu güvensizliğin nedeninin belediye başkanının üyesi olduğu siyasi parti hakkında çıkan yolsuzluk söylemleri ile de ilişkisi olduğu düşünülmektedir.

Hipotez 4: Kadınların siyasete atılma düşünceleri ile belediye başkanına duydukları güven arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Tablo 31: Kadınların Siyasete Atılma Düşünceleri ile Belediye Başkanına Duydukları Güven Arasındaki İlişki

Siyasete Atılma Düşüncesi				
Güven Durumu	Evet	Hayır	Fikri Yok	Toplam
Çok güveniyor	9	92	6	107
Güveniyor	23	337	15	375
Kararsız	8	132	6	146
Güvenmiyor	15	145	7	167
Hiç güvenmiyor	11	55	2	68
Fikri yok/Bilmiyor	3	137	1	141
Toplam	69	898	37	1004
$\chi^2 = 21,987$ (Pearson Chi – Square), $sd = 10, p = 0,015$				

Belediye başkanına duyulan güven, kadınların davranışları ve kararları üzerinde de belirleyici olmaktadır. Bu kapsamda katılımcıların belediye başkanına olan güvenleri ile siyasete atılma düşünceleri arasında ilişki olup olmadığını belirlemek amacıyla χ^2 ki-kare test istatistiği uygulanmıştır. Tabloya göre, $p=0,015 < \alpha=0,05$ olduğundan kadınların aktif siyaset yapma (Tablo 13) isteği ile belediye başkanına duydukları güven (Tablo 30) arasında anlamlı bir ilişki söz konusudur. Buna göre belediye başkanına duyulan güvenin artmasının kadınların siyasete katılma isteklerini artıracakı düşünülmektedir.

Hipotez 5: Kadınların belediye başkanına duydukları güvenle, belediye başkanının kadın olmasından duydukları memnuniyet arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Tablo 32: Belediye Başkanına Duyulan Güvenle Belediye Başkanının Kadın Olmasından Duyulan Memnuniyet Arasındaki İlişki

Katılma Durumu						
Güven Durumu	Kesinlikle katılıyor	Katılıyor	Tarafsız	Katılmıyor	Kesinlikle katılmıyor	Toplam
Çok güveniyor	54	51	2	0	0	107
Güveniyor	109	234	18	12	2	375
Kararsız	24	80	28	13	1	146
Güvenmiyor	29	64	19	47	8	167
Hiç güvenmiyor	25	10	8	15	10	68
Fikri yok/Bilmiyor	23	71	40	6	1	141
Toplam	264	510	115	93	22	1004
$\chi^2 = 311,226$ (Pearson Chi – Square), $sd = 20, p = 0,000$						

Bunun yanında, belediye başkanına duyulan güvenin belediye başkanının kadın olmasından duyulan mutlulukla ilişkisi olup olmadığını anlamak amacıyla χ^2 ki kare test istatistiği uygulanmıştır.

Tablo incelendiğinde, $p=0,000 < \alpha=0,05$ olduğundan dolayı belediye başkanına duyulan güvenle belediye başkanının kadın olmasından duyulan memnuniyet arasında güçlü bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Buna göre belediye başkanının kadın olmasından duyulan mutluluğun artması örnek grubunun belediye başkanına duyduğu güveni de artıracaktır. Bu doğrultuda, Hipotez 5 doğrulanmaktadır.

Hipotez 6: Kadınların belediye başkanına duydukları güvenle, kadın belediye başkanının kadın sorunlarının çözümünde daha yararlı olacağına duydukları arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Tablo 33: Belediye Başkanına Duyulan Güvenle Kadın Belediye Başkanının Kadın Sorunlarının Çözümünde Daha Yararlı Olacağına Olan İnanç Arasındaki İlişki

Güven Durumu	Kesinlikle katılıyor	Katılma Durumu			Kesinlikle katılmıyor	Toplam
		Katılıyor	Tarafsız	Katılmıyor		
Çok güveniyor	38	68	1	0	0	107
Güveniyor	84	245	30	15	1	375
Kararsız	15	63	48	19	1	146
Güvenmiyor	25	78	16	45	3	167
Hiç güvenmiyor	25	13	8	14	8	68
Fikri yok/Bilmiyor	22	71	38	9	1	141
Toplam	209	538	141	102	14	1004
$\chi^2 = 282,917$ (Pearson Chi - Square), $sd = 20$, $p = 0,000$						

Kadınlar belediye başkanından kadın sorunlarının çözümünde erkek bir başkana göre daha yararlı olabileceklerini düşündükleri için memnun olmaktadır. Ancak belediye başkanına duyulan güven doğrudan cinsiyetle ilişkilendirilmemektedir. Bunun yanında belediye başkanına duyulan güvenin kadın belediye başkanının kadın sorunlarının çözümünde daha yararlı olacağı inancı arasında ilişki olup olmadığını belirlemek amacıyla χ^2 ki kare test istatistiği uygulanmıştır.

Elde edilen verilere göre, $p=0,000<\alpha=0,05$ anlam düzeyinden dolayı belediye başkanına duyulan güvenle kadın belediye başkanının kadın sorunlarının çözümünde daha faydalı olacağı arasında ilişki olduğu belirlenmiştir. Bu bağlamda, örneklem grubunun belediye başkanına duyduğu güven arttıkça, belediye başkanının kadın sorunlarının çözümünde daha yararlı olacağına olan inançları da artmaktadır.

Hipotez 7: Kadınların belediye başkanına duydukları güvenle, kadın belediye başkanının kentsel hizmetlere farklı bir bakış açısı getireceği düşünceleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Tablo 34: Belediye Başkanına Duyulan Güvenle Kadın Belediye Başkanının Kentsel Hizmetlere Farklı Bir Bakış Açısı Getireceği Düşüncesi Arasındaki İlişki

Güven Durumu	Katılma Durumu					Toplam
	Kesinlikle katılıyor	Katılıyor	Tarafsız	Katılmıyor	Kesinlikle katılmıyor	
Çok güveniyor	32	71	4	0	0	107
Güveniyor	84	241	34	15	1	375
Kararsız	14	56	59	17	0	146
Güvenmiyor	27	78	17	41	4	167
Hiç güvenmiyor	24	15	4	19	6	68
Fikri yok/Bilmiyor	19	69	40	11	2	141
Toplam	200	530	158	103	13	1004
$\chi^2 = 275,808$ (Pearson Chi – Square), $sd = 20$, $p = 0,000$						

Bunun yanında, Yerel hizmet sunumunun belde sakinlerinin ihtiyaçlarına yanıt verecek şekilde gerçekleşmesi belediye başkanına duyulan güven açısından önemli bir etkiye sahip olduğu düşünülmektedir. Bu nedenle belediye başkanına duyulan güvenle belediye başkanının kentsel hizmetlere farklı bir bakış açısı getireceği düşüncesi arasında ilişki olup olmadığını belirlemek amacıyla χ^2 ki kare test istatistiği uygulanmıştır.

Tablo 34 incelendiğinde; $p=0,000<\alpha=0,05$ olduğundan, belediye başkanına duyulan güvenle kadın belediye başkanının kentsel hizmetlere farklı bir bakış açısı getireceği düşüncesi arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Bu bağlamda belediye başkanının kentsel hizmet sunumunda göstereceği performans ve başarısı, örneklem grubunun belediye başkanına olan güvenini de artıracaktır.

Tablo 35: Kadın Bir Belediye Başkanı Daha Dürüst Çalışacağını Düşünme Durumu

Durum	Frekans	Yüzde
Kesinlikle katılıyorum	153	15,2
Katılıyorum	520	51,8
Ne katılıyor ne katılmıyorum	213	21,2
Katılmıyorum	101	10,1
Hiç katılmıyorum	17	1,7
Toplam	1004	100

Son dönemde gündeme gelen siyasi yolsuzluk söylemleri bağlamında, katılımcıların siyasi mekanizma ve kişilere olan güvenlerinin sarsıldığı düşünülmektedir. Belediye başkanlığında bu söylemlere konu olan siyasi partinin bir üyesi olan kadın bir başkanın bulunması nedeniyle katılımcılara; kadın bir belediye başkanının daha dürüst çalışıp çalışmayacağı ile ilgili düşünceleri sorulmuştur. Buna göre, katılımcıların %67'si 'kadın belediye başkanının daha dürüst çalışacağını düşünüyorum' ifadesine katıldığını ifade etmiştir. Bu düşünceye katılmayanların oranı ise %11,8'dir. Katılmayanların büyük çoğunluğu dürüstlüğü cinsiyetle ilgili olmadığını savunmaktadır. Buna karşın, kadınların kadın bir belediye başkanının dürüstlüğünden yeterli ölçüde emin olamamaları dikkat çekicidir.

Hipotez 8: Kadınların belediye başkanına duydukları güvenle, kadın belediye başkanının daha dürüst olacağını düşünmeleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Tablo 36: Belediye Başkanına Duyulan Güvenle Kadın Belediye Başkanının Daha Dürüst Olacağı Düşüncesi Arasındaki İlişki

Güven Durumu	Katılma Durumu					Toplam
	Kesinlikle katılıyor	Katılıyor	Tarafsız	Katılmıyor	Kesinlikle katılmıyor	
Çok güveniyor	26	75	6	0	0	107
Güveniyor	63	251	45	15	1	375
Kararsız	12	51	64	19	0	146
Güvenmiyor	17	68	38	38	6	167
Hiç güvenmiyor	18	13	11	18	8	68
Fikri yok/Bilmiyor	17	62	49	11	2	141
Toplam	153	520	213	101	17	1004
$\chi^2 = 271,853$ (Pearson Chi - Square), $sd = 20$, $p = 0,000$						

Araştırma sonuçlarına göre kadın belediye başkanının daha dürüst olacağı düşüncesi ile belediye başkanına olan güven arasında bir ilişki olup olmadığı χ^2 ki kare istatistiği uygulanmıştır.

Tablo 36 incelendiğinde, $p=0,000<\alpha=0,05$ olduğundan dolayı belediye başkanına duyulan güvenle belediye başkanının daha dürüst çalışacağı arasında bir ilişki söz konusudur. Bu bağlamda, belediye başkanına duyulan güven artıça belediye başkanın daha dürüst çalışacağı inancı da artmaktadır.

Varsayım 2: “Kadın dostu kentler” kapsamında olmasına karşın, Gaziantep kadınlar tarafından yeterli ölçüde güvenli ve yaşanılır olarak değerlendirilmemektedir.

Kamusal mekânlar erkek kullanıcılar tarafından günün her saati kullanılırken, kadınlar kamusal mekânların belli bir kısmını belirli zaman dilimleri içerisinde kullanabilmektedirler. Kadınların kenti kullanmalarının önündeki en büyük engellerden biri güvenlik endişesidir. Bunun yanında kadınlar özellikle kamusal alanda erkeklere oranla daha fazla suça uğrama korkusu yaşamaktadırlar.⁵⁰³ “Kadın Dostu” bir kentte ise kadınların kentsel güvenlik ile ilgili bir endişelerinin olmaması gerekmektedir. Buna karşın, kentin toplumsal ve ataerkil yapısı ve son zamanlarda almış olduğu yoğun göç düşünüldüğünde özellikle kadınlar için yeterli derecede güvenli olmadığı düşünülmektedir. Bu nedenle katılımcılara Gaziantep’i gün içerisinde ne kadar güvenli buldukları sorulmuştur.

Tablo 37: Bir Kadın Olarak Gün İçerisinde Dışarı Çıkmak için Gaziantep’i Güvenli Bulma Durumu

Durum	Frekans	Yüzde
Çok güvenli	17	1,7
Güvenli	664	66,1
Ne güvenli ne güvensiz	115	11,5
Güvensiz	182	18,1
Oldukça güvensiz	26	2,6
Toplam	1004	100

⁵⁰³ William R. Smith and Marie Torstenson, “Fear of Crime Gender Differences in Risk Perception and Neutralizing Fear of Crime”, *Brit J. Criminol*, Volume: 37, No: 4, 1997, p: 629.

Tablo incelendiğinde katılımcıların %67,8'i tarafından gündüz saatlerinde Gaziantep'in güvenli bulunduğu sonucu çıkmaktadır. Katılımcıların %20,7'si için ise gün içerisinde kent güvenli değildir.

Hipotez 9: Kadınların yaşları ile gün içerisinde dışarı çıkmak için kenti güvenli bulma durumları arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Tablo 38: 'Bir Kadın Olarak Gün İçerisinde Dışarı Çıkmak için Gaziantep'i Ne Kadar Güvenli Buluyorsunuz?' Sorusuna Verilen Yanıt ile Yaş Grubu Arasındaki İlişki

Yaş Grubu	Soruya Verilen Yanıt					Toplam
	Çok Güvenli	Güvenli	Tarafsız	Güvensiz	Oldukça Güvensiz	
18-28	6	142	32	55	8	243
29-39	2	227	38	49	10	326
40-50	5	149	24	55	6	239
51-61	3	91	9	16	1	120
62+	1	55	12	7	1	76
Toplam	17	664	115	182	26	1004
$\chi^2 = 28,358$ (Pearson Chi – Square), $sd = 16$, $p = 0,029$						

Yapılan araştırmalar kadınların erkeklere yaşlıların da gençlere kıyasla daha yüksek oranda suça uğramaktan korktuklarını göstermektedir. Buna göre, yaş aralığı arttıkça kadınlar kendilerini daha az oranda güvende hissetmektedirler. Bu nedenle yaş ile kenti güvenli bulma arasında ilişki olduğu düşünülmektedir. Bu ilişkiyi ölçmek için χ^2 ki-kare analizi uygulanmıştır.

Elde edilen bulgulara göre, $p=0,029 < \alpha=0,05$ olduğundan dolayı gündüz kenti güvenli bulma oranı ile katılımcıların yaş grupları arasında anlamlı bir ilişki söz konusudur. Tablo incelendiğinde 18-28 yaş aralığında Gaziantep'i güvenli bulanları oranı %60,90; 29-39 yaş aralığında %70,24; 40-50 yaş aralığında %64,43; 51-61 yaş aralığında %78,33; 62 ve üstü yaş grubun da ise %73,68'dir. Buna göre 40-50 yaş aralığındaki kadınlar Gaziantep'i daha az güvenli bulunurken en fazla 51-61 yaş aralığındaki kadınlar kenti güvenli bulmaktadır. Ayrıca, 62 yaş ve üstü kadınların genel görüşün aksine Gaziantep'i gün içerisinde güvenli bulması dikkat çekicidir.

Türkiye'de kadınlar özellikle tek başlarına iken gece kentsel hareketliliğe pek katılmamaktadırlar. Toplumun kadına bakış açısı ve kadınların gece saatlerinde güvenlik endişelerinin artması nedeniyle gece kent erkeklere ait bir mekâna

dönüşmektedir. Katılımcıların gece güvenlikle ilgili sorunlarının olup olmadığını belirlemek amacıyla Gaziantep’i ne kadar güvenli buldukları sorulmuştur.

Tablo 39: Bir Kadın Olarak Gece Saatlerinde Dışarı Çıkmak için Gaziantep’i Güvenli Bulma Durumu

Durum	Frekans	Yüzde
Çok Güvenli	-	-
Güvenli	118	11,8
Ne güvenli ne güvensiz	159	15,8
Güvensiz	575	57,3
Oldukça güvensiz	152	15,1
Toplam	1004	100

Tabloya göre, örneklem grubunun tamamı gece saatlerinde kenti çok güvenli bulmamaktadır. Katılımcıların %72,4’ü gibi yüksek bir oranı Gaziantep’i gece güvenli bulmadıklarını ifade etmişlerdir. Gece kenti güvenli bulunanların oranı ise sadece %11,8’dir. Bu bağlamda kadınlar için gündüz nispeten güvenli bulunan kent, gece saatlerinde oldukça güvensiz bir hal almaktadır.

Hipotez 10: Kadınların yaşları ve eğitim durumları ile gece dışarı çıkmak için kenti güvenli bulma durumları arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Tablo 40: ‘Bir Kadın Olarak Gece Saatlerinde Dışarı Çıkmak için Gaziantep’i Ne Kadar Güvenli Buluyorsunuz?’ Sorusuna Verilen Yanıt ile Yaş Grubu Arasındaki İlişki

Yaş Grubu	Soruya Verilen Yanıt				Toplam
	Güvenli	Tarafsız	Güvensiz	Oldukça Güvensiz	
18-28	13	32	151	47	243
29-39	40	43	200	43	326
40-50	31	38	134	36	239
51-61	19	28	59	14	120
62+	15	18	31	12	76
Toplam	118	159	575	152	1004
$\chi^2 = 36,048$ (Pearson Chi – Square), $sd = 16$, $p = 0,000$					

Kadınların demografik durumlarının gece saatlerinde kenti güvenli bulma oranlarını etkilediği düşünülmektedir. Bu kapsamda “Bir kadın olarak gece saatlerinde dışarı çıkmak için Gaziantep’i ne kadar güvenli buluyorsunuz?” sorusuna verilen yanıt ile yaş grubu ve eğitim durumu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir

ilişkinin olup olmadığını analiz etmek amacıyla çalışmada χ^2 ki kare analizi kullanılmıştır.

Tabloya göre; $p=0,000<\alpha=0,05$ olduğundan gece saatlerinde kenti güvenli bulma ile yaş grubu arasında anlamlı bir ilişki söz konusudur. Bu kapsamda yaş aralığı arttıkça gece saatlerinde Gaziantep’i güvensiz bulma oranı da artmaktadır. Gaziantep’i gece saatlerinde en fazla 18-28 yaş grubundaki katılımcılar güvensiz (%81,48) bulurken, en az 62 yaş ve üstü katılımcılar (%59,72) güvensiz bulmaktadır. Bunun yanında 29-39 yaş grubundaki katılımcıların %74,53’ü; 40-50 yaş grubundaki katılımcıların %71,12’si; 51-61 yaş grubundaki katılımcıların %60,83’ü gece saatlerinde Gaziantep’i güvensiz bulmaktadır.

Elde edilen bulgulara göre; gece ve gündüz saatlerinde kenti güvenli bulanlar 62 yaş ve üzeri katılımcılardan oluşması dikkat çekicidir. Bu yaş grubunda kadınların kentsel hareketliliğe sınırlı ölçüde katılmalarından dolayı, kamusal alandaki problemlerden yeterli ölçüde haberdar olmadıkları düşünülmektedir. Bu nedenle, bu yaş grubundaki katılımcılar görece olarak kenti daha güvenli bulmaktadırlar.

Tablo 41: ‘Bir Kadın Olarak Gece Saatlerinde Dışarı Çıkmak için Gaziantep’i Ne Kadar Güvenli Buluyorsunuz?’ Sorusuna Verilen Yanıt ile Eğitim Durumu Arasındaki İlişki

Soruya Verilen Yanıt					
Eğitim Durumu	Güvenli	Tarafsız	Güvensiz	Oldukça Güvensiz	Toplam
Okuma-yazma bilmiyor	27	16	134	31	208
Okur-yazar	15	16	63	9	103
İlköğretim	41	60	234	58	393
Lise	22	40	89	28	179
Üniversite	10	25	53	26	114
Lisansüstü	3	2	2	0	7
Toplam	118	159	575	152	1004
$\chi^2 = 41,124$ (Pearson Chi – Square), $sd = 15$, $p = 0,000$					

Elde edilen bulgulara göre, $p=0,000<\alpha=0,05$ olduğundan gece saatlerinde kenti güvenli bulma ile eğitim durumu arasında anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Bu bağlamda, okuma yazma bilmeyen katılımcıların %79,32’si; okuryazar katılımcıların %69,90’ı; ilköğretim mezunlarının %70,30’u; lise mezunlarının

%65,36'sı ve üniversite ve üstü mezunların %66,94'ü gece saatlerinde kenti güvensiz bulmaktadır.

Hipotez 11: Kadınların Gaziantep'te yaşamaktan duydukları memnuniyet ile kenti güvenli bulma durumları arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Tablo 42: Gaziantep'te Yaşamaktan Duyulan Memnuniyet ile Kenti Güvenli Bulma Durumu

Gaziantep'te Yaşamaktan Duyulan Memnuniyet Durumu						
Güvenli Bulma Durumu	Kesinlikle katılıyor	Katılıyor	Tarafsız	Katılmıyor	Kesinlikle katılmıyor	Toplam
Güvenli	34	74	8	2	0	118
Kararsız	45	86	15	9	4	159
Güvensiz	143	303	44	72	13	575
Oldukça güvensiz	53	41	28	14	16	152
Toplam	275	504	95	97	33	1004
$\chi^2 = 87,093$ (Pearson Chi – Square), $sd = 12$, $p = 0,000$						

Kadınların Gaziantep'te yaşamaktan duydukları memnuniyet, onların aidiyet duygularını da güçlendiren bir etki yapmaktadır. Ne var ki, Gaziantep'te yaşayan kadınlar yüksek düzeyde bir memnuniyet dile getirmiş olsalar da, kentte kendilerini güvende hissetmemektedirler. Kadın dostu kent, kadınlar açısından hem memnuniyeti hem de güvenliği birlikte sağlamak durumunda olduğundan, çalışmanın bu bölümünde kadınların Gaziantep'te yaşamaktan duydukları memnuniyet ile kenti güvenli bulma durumları arasında anlamlı bir ilişki bulunup bulunmadığı sorgulanmaktadır.

Katılımcılar gece saatlerinde kenti yeterli ölçüde güvenilir bulmasalar da Gaziantep'te yaşamaktan memnun olduklarını (Tablo 20) ifade etmektedirler. Buna göre gece saatlerinde dışarı çıkmak için Gaziantep'i güvenli bulma oranı ile Gaziantep'te yaşamaktan duyulan memnuniyet arasında ilişki olup olmadığını belirlemek amacıyla χ^2 ki kare istatistiği uygulanmıştır

Tablo incelendiğinde; $p=0,000 < \alpha=0,05$ olduğundan Gaziantep'te yaşamaktan duyulan memnuniyet ile gece saatlerinde dışarı çıkmak için kenti güvenli bulma oranı arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Buna göre, gece

Gaziantep’i güvenli bulanların oranı arttıkça, kentte yaşamaktan memnun olanların oranının da artması beklenmektedir.

Gece ve gündüz saatleri birlikte değerlendirildiğinde Gaziantep’in kadınlar için gündüz güvenli olmasına rağmen gece saatlerinde yüksek oranda güvensiz olduğu sonucu çıkmaktadır. 2012 yılında İzmir Sanayici ve İş Adamları Derneği ve çeşitli kamu kurumları işbirliği ile Kadın Dostu Kent olan İzmir ‘de yapılan araştırma sonuçlarına göre ise, gece saatlerinde kadınlar İzmir’de %45 oranında güvende olduklarını ifade ederken, % 25’i gece saatlerinde dışarıda güvende olmadıklarını ifade etmişlerdir.⁵⁰⁴ Bu bağlamda, kadınlar tarafından İzmir kentsel güvenlik anlamında Gaziantep’e oranla daha güvenli bulunmaktadır.

Elde edilen bulgulara göre, “Kadın dostu kentler” kapsamında olmasına karşın, Gazi Antep’in kadınlar tarafından yeterli ölçüde güvenli ve yaşanılır olarak değerlendirilmediği varsayımı doğrulanmaktadır.

6.6.6. Kısım IV: Gaziantep’in “Kadın Dostu Kent” Projenin Gerektirdiği “Kadın Dostu” olma Kriterlerini Karşılama Düzeyinin Analizi

Varsayım 3: Gaziantep kenti “kadın dostu” olarak Projeye dâhil olmasına rağmen, Projenin gerektirdiği “kadın dostu” olma kriterlerini yeterince yerine getirememektedir.

Önceki bölümlerde ifade edildiği gibi, kadın dostu kent kadınların sağlık, eğitim ve sosyal hizmetlere, istihdam olanaklarına, kaliteli kapsamlı kentsel hizmetlere (ulaşım, konut, güvenlik vb.), şiddete maruz kaldıkları takdirde haklarını güvence altına alacak mekanizmalara erişimini ve yerel yönetimlerin planlama ve karar alma süreçlerine katılımını sağlayarak erkekler ile birlikte kentsel yaşamın tüm alanlarında eşit bir biçimde yer almasını destekleyen kentlerdir.⁵⁰⁵ 2011 yılından bu yana BMOP kapsamında Kadın Dostu 12 kentten biri olan Gaziantep’in ne ölçüde Kadın Dostu olduğu çalışmanın üzerinde durduğu konuların başında gelmektedir. Bu

⁵⁰⁴“Kadınların % 35’ine Göre, İş Hayatı Erkeklerle Göre Düzenleniyor”, www.haberekspres.com.tr/kadinlarin-35ine-gore-is-hayati-erkeklerle-gore-duzenleniyor-h40770.html , (Erişim Tarihi: 22.06.2015).

⁵⁰⁵“Kadın Dostu Kent Nedir?”, www.kadindostukentler.org/ , (Erişim Tarihi: 22.06.2015).

bakımdan katılımcılara sorulan çeşitli sorularla Gaziantep'in ne kadar Kadın Dostu olduğu analiz edilmeye çalışılmıştır.

1990'lı yıllarla birlikte kadınların kamusal sorunlarına olduğu kadar özel alandaki sorunlarına da çözüm aranmaya başlanmıştır. Kentsel güvenliğin sağlanmasının ilk basamağını kuşkusuz kadınların en çok özel alanda karşı karşıya kaldıkları şiddet sorununun çözümü oluşturmaktadır. Kadına karşı şiddet kadın hak ve özgürlüğüne karşı işlenmiş en büyük sorundur. Son zamanlarda kadına karşı şiddet konusunda önemli bir bilinçlenme söz konusu olsa da dünyanın hemen her yerinde şiddete en fazla kadınlar maruz kalmaktadır. 2003 yılından 2010 yılı sonuna kadar KAMER Vakfı'ndan destek alan 750 kadından 414'ünün verdiği bilgiler doğrultusunda hazırlanan rapora göre haklarında ölüm kararı verilen 414 kadının hayatları boyunca %89,4'ü fiziksel, %99,3'ü psikolojik, %90,8'i ekonomik, %91,3'ü sözel ve %63'ü cinsel şiddete maruz kalmıştır. 'Namus cinayeti' tehdidi yaşayan kadınların %62,3'ü eşlerinden, %32,6'si kendi baba ve ağabeylerinden, geriye kalan %4,1 ise kendi akrabaları (amca, hala, dayı çocukları vb..) tarafından şiddet görmektedirler.⁵⁰⁶ Bununla beraber Kadın Dostu bir kentte kadına karşı şiddete karşı her türlü önlemin alınmış olması gerekmektedir. Şiddete maruz kalan kadınlar genellikle bunu dile getirmekten kaçınacağı için katılımcılara yakın çevrelerinde şiddete maruz kalan bir tanıdıkları olup olmadığı sorulmuştur.

Tablo 43: Ailede/Yakın Çevrede Şiddete Şiddet Mağduru Kadın Bulunma Oranı

Durum	Frekans	Yüzde
Evet	173	17,2
Hayır	768	76,5
Fikri yok	63	6,3
Toplam	1004	100,0

Tablo incelendiğinde katılımcıların %76,5'inin ailesinde/yakın çevresinde şiddete maruz kalan bir kadın olmadığını ifade ettiği görülmektedir.⁵⁰⁷ Buna karşın katılımcıların %17,2'sinin yakın çevrelerinde/ailelerinde şiddete maruz kalan bir

⁵⁰⁶ Aksu Bora, **İstersek Biter**, KAMER, İstanbul, 2011, s. 33-34.

⁵⁰⁷ Çalışma esnasında katılımcılara şiddetin her türü açıklanmış ve katılımcılardan şiddeti yalnızca fiziksel olarak düşünmemeleri istenmiştir. Buna rağmen katılımcılar genel olarak soruda geçen şiddeti fiziksel anlamdaki şiddet olarak algılamışlardır.

kadın olduğu anlaşılmaktadır. Şiddeti dile getirmenin zorluğu dikkate alındığında fikir beyan etmeyenlerle birlikte düşünüldüğünde Gaziantep'te her 4 kadından birinin şiddete uğradığı düşünülmektedir. 2009 yılında KSGM tarafından yapılan Kadına Karşı Şiddet Araştırmasına göre, ülke genelinde her 10 kadından 4'ü fiziksel şiddete maruz kalmaktadır. Bu bağlamda Gaziantep'in Kadın Dostu kimliği düşünüldüğünde kadına karşı şiddet oranının yüksek olduğu görülmektedir.

Belediyelerin şiddete uğramış kadınlara yönelik hizmet vermesi yasal görevlerinden bir tanesidir. Belediye Kanununa göre Büyükşehir Belediyeleri ve nüfusu 100 bini geçen belediyelerin kadınlar ve çocuklar için koruma evleri açmaları yasal bir gerekliliktir. Katılımcıların bu gibi hizmetlerden haberdar olup olmadıklarını analiz edebilmek amacıyla katılımcılara şiddete uğradıklarında kentte sığınabilecekleri kurumlar olduğuna ve haklarının korunacaklarına inanıp inanmadıkları sorulmuştur.

Tablo 44: Şiddete Maruz Kalındığında Kentte Sığınabilecekleri Kurumlar Olduğuna ve Haklarının Korunacağına Dair İnanç Durumu

Durum	Frekans	Yüzde
Evet	304	30,3
Hayır	507	50,5
Fikri yok	193	19,2
Toplam	1004	100,0

Buna göre, ankete katılanların %50,5'i gibi ciddi bir oranı şiddete maruz kaldığında kentte sığınabileceği kurum olduğuna ve haklarının korunacağına inanmamaktadır. Kentte birisi Büyükşehir Belediyesine diğeri Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığına bağlı iki adet Kadın Koruma Evi, SHÇEK, KAMER gibi sivil toplum kuruluşları olmasına rağmen kadınların bu kurum ve kuruluşlardan haberdar olmamaları önemli bir bulgudur. Bu kapsamda belediyenin kadınları şiddete karşı bilgilendirme çalışması gibi uygulamalar yapması gerekmektedir.

Hipotez 12: Kentte kadına yönelik şiddet yaygınlığı ile kadınların şiddete uğramaları durumunda kurumlara olan güven düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Tablo 45: Aile /Yakın Çevrede Şiddete Maruz Kalan Bir Kadın Olup Olmaması ile Şiddete Maruz Kalındığında Haklarının Korunacağına Dair İnanç Durumu

İnanç Durumu				
Şiddete Maruz Kalma Durumu	Evet	Hayır	Fikrim yok	Toplam
Evet	38	109	26	173
Hayır	250	385	133	768
Fikrim yok	16	13	34	63
Toplam	304	507	193	1004
$\chi^2 = 64,860$ (Pearson Chi – Square), $sd = 4$, $p = 0,000$				

Kadınların ailede/yakın çevrede şiddete maruz kalma durumları ile şiddete maruz kalmaları durumunda kentte sığınabilecek kurumlar olduğunda dair inanç arasındaki ilişki istatistiksel olarak ilişki olup olmadığının belirlenmesi amacıyla χ^2 ki kare testi uygulanmıştır.

Tablo incelendiğinde, $p=0,000 < \alpha=0,05$ olduğundan ailede/yakın çevrede şiddete maruz kalan birinin olmasıyla şiddete maruz kalındığında kadınların haklarının korunacağına olan inanç istatistiki anlamda ilişkili bulunmuştur. Bu bağlamda, katılımcıların yakın çevrelerinde şiddete maruz kalan kadın sayısı arttıkça haklarının korunacaklarına olan inançları azalmaktadır. Belediye Kanunu, şiddete maruz kalan kadınlar için alınacak önlemler konusunda Belediyeleri görevlendirmiştir. Gaziantep’te iki adet kadın sığınma evi bulunmasına ve ŞÖNİM (Şiddet Önleme Merkezi) ve çeşitli sivil toplum kuruluşları tarafından şiddete maruz kalan kadınlara destek sağlanmasına karşın, kadınlar bu mekanizma ve imkânlardan habersizdirler. Bu nedenle belediyelerin bu tür hizmetlerle ilgili kadınları bilgilendirmesi önem taşımaktadır.

Kadınların kentsel güvenlikle ilgili sorunları özel alanda olduğu kadar kamusal alanda da yoğunlaşmaktadır. Bunların başında ulaşım gelmektedir. Tablo 8 incelendiğinde kadınların genel olarak dolmuş ve otobüs gibi toplu ulaşım araçlarını kullandığı görülmektedir. Özellikle şehir merkezleri, hastaneler, alışveriş merkezleri gibi kamusal alanlar genellikle toplu taşıma ile ulaşılan mekânlardır. Kadınların bu mekânlara ulaşırken de güven içerisinde ve sorunsuz ulaşmaları istenmektedir. Bunun için katılımcılara ilk olarak toplu taşımada herhangi bir sorun yaşayıp yaşamadıkları sorulmuştur.

Tablo 46: Toplu Taşımada Herhangi Bir Sorun Yaşama Durumu

Durum	Frekans	Yüzde
Evet	113	11,3
Hayır	856	85,5
Hatırlamıyorum	25	2,5
Cevap vermek istemedi	7	0,7
Toplam	1001	100,0

Tablo incelendiğinde katılımcıların büyük bir oranı (% 85,5) toplu taşımada herhangi bir sorun yaşamadığını ifade etmiştir. Kadınların kentsel hareketliliğinin sağlanmasında toplu ulaşımın önemi düşünüldüğünde kentte kadınların toplu taşıma ile ilgili ciddi sorunlar yaşamadığı görülmektedir. Buna rağmen herhangi bir kadının cinsiyetinden dolayı yaşamış olduğu olay diğer kadınları da etkisi altına alabilmektedir. Bu kapsamda katılımcılara geçen aylarda yaşanan ve ulusal basında sıklıkla çıkan “Özgecan Cinayeti”nin kendilerini etkileyip etkilemediği sorulmuştur. Buna göre katılımcıların %56,1’i geçen aylarda yaşanan “Özgecan Cinayeti” etkisinde kalarak toplu taşıma aracı kullanırken tedirginlik yaşadığını ifade etmiştir.

Tablo 47: “Özgecan Cinayeti”nin Toplu Taşıma Kullanımına Etkisi

Durum	Frekans	Yüzde
Evet	563	56,1
Hayır	331	33,0
Hatırlamıyorum	103	10,3
Cevap vermek istemedi	7	0,7
Toplam	1004	100,0

Tablo incelendiğinde bir kadının yerel alanda yaşamış olduğu olayın diğer kadınlar üzerinde önemli bir etkisi olduğu görülmektedir. Özellikle suç ve suçla uğrama korkusu yüzünden kadınlar kentsel hareketliliğe katılsalar dahi hayat kalitelerinde önemli bir düşüş olduğu anlaşılmaktadır. Bunun yanında gün içerisinde olduğu kadar gece saatlerinde de kadınların bir yerden başka bir yere giderken kendilerini güvende hissetmeleri önemlidir. Kadınlar toplu ulaşımı gün içerisinde yüksek oranda kullandıklarını ifade etmişlerdir. Bu yüzden katılımcılara gece saatlerinde toplu ulaşımı kullanırken tedirgin olup olmadıkları sorulmuştur.

Tablo 48: Gece/Akşam Toplu Taşıma Araçlarına Binmekten Tedirgin Olma Durumu

Durum	Frekans	Yüzde
Gece/Akşam binmem	490	48,8
Evet	339	33,8
Hayır	144	14,3
Fikrim yok	31	3,1
Toplam	1004	100,0

Buna göre ankete katılan 1004 katılımcının %48,8'i gibi önemli bir oranı gece/akşam toplu taşıma araçlarını kullanmadığını belirtmiştir. Gece/akşam toplu taşıma araçlarını kullanan 514 katılımcının %66'sı gece/akşam toplu taşıma araçlarına binmekten tedirgin olduğunu, %28'i ise olmadığını ifade etmiştir. Tablo incelendiğinde akşam saatlerinde toplu taşıma aracı kullanmayanların oranının oldukça yüksek olduğu görülmektedir. Bunun yanında toplu taşıma aracı kullananların önemli bir oranının toplu taşıma aracı kullanırken tedirgin olması da dikkat çekicidir. Tablo 39 ile birlikte düşünüldüğünde gece saatlerinde kadınların kentsel alandaki yaşam kalitesinin güvenlik korkusu yüzünden oldukça düşük olduğu sonucuna ulaşılmaktadır.

Hipotez 13: Kadınların toplu taşıma kullanımları ile gece/akşam toplu ulaşım araçlarını kullanmaktan dolayı tedirginlik yaşama durumları arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Tablo 49: Toplu Taşıma Kullanımı ile Gece/Akşam Toplu Ulaşım Araçlarını Kullanmaktan Dolayı Tedirginlik Yaşama Durumu Arasındaki İlişki

Gece/Akşam Toplu Taşıma Aracını Kullanmaktan Dolayı Yaşanan Tedirginlik Durumu					
Toplu Taşıma Kullanımı	Kullanmıyor	Evet	Hayır	Fikri yok	Toplam
Belediye otobüsü	230	153	51	13	447
Tramvay	51	51	23	6	131
Taksi	8	4	4	2	18
Dolmuş	145	76	53	3	277
Özel araç	39	37	8	3	87
Yürüyerek	17	18	5	4	44
Toplam	490	339	144	31	1004
$\chi^2 = 37,198$ (Pearson Chi – Square), $sd = 15$, $p = 0,001$					

Kadınların toplu taşıma kullanımının yüksek olduğu düşünüldüğünde toplu taşıma kullanımı ile gece /akşam toplu taşıma aracına binmekten tedirgin olma durumu arasında ilişki olup olmadığının belirlenmesi amacıyla χ^2 ki kare test istatistiği uygulanmıştır.

Tablo incelendiğinde $p=0,001 < \alpha=0,05$ olduğundan toplu taşıma kullanımı ile gece/akşam toplu ulaşım araçlarını kullanmak arasında anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir. Buna göre kadınların toplu taşıma kullanımı arttıkça, bundan duydukları tedirginliğin artması da söz konusu olmaktadır.

Kadın araç sahipliğinin oldukça düşük olmasına rağmen kadınların trafikteyken güvenli hissetmeleri önemlidir. Araştırmada toplu ulaşımın yanı sıra kadınların kendi araçlarını kullanırken de herhangi bir sorun yaşayıp yaşamadıkları anlaşılmaya çalışılmıştır. Buna göre katılımcılara, arabalarını kapalı bir otoparka park ettiklerinde tedirgin olup olmadıkları sorulmuştur.

Tablo 50: Arabanın Kapalı Bir Otoparka Park Edildiğinde Tedirgin Olma Durumu

Durum	Frekans	Yüzde
Araba kullanmıyorum	869	86,6
Evet	61	6,1
Hayır	48	4,8
Bazen	26	2,6
Toplam	1004	100,0

Araştırma sonuçlarına göre ankete katılan 1004 katılımcının %86,6'sı araba kullanmamaktadır. Araba kullanan 135 katılımcının %45,2'si arabasını kapalı bir otoparka park ettiğinde tedirgin olduğunu, %35,6'sı ise olmadığını ifade etmiştir.

Trafikteyken de kadınların kendilerini güvende hissetmeleri kentsel görünürlükleri adına önemlidir. Buna göre katılımcılara sırayla arabalarını kullanırken ışıktaki bekledikleri zamanlarda cam silen/para isteyen kişilerden tedirgin olup olmadıkları ve trafikte kendilerini güvende hissedip hissetmedikleri sorulmuştur.

Tablo 51: Trafikte Işıktaki Beklenen Zamanlarda Cam Silen/Para İsteyen Kişilerden Tedirgin Olma Durumu

Durum	Frekans	Yüzde
Araba kullanmıyorum	869	86,6
Evet	74	7,4
Hayır	38	3,8
Bazen	23	2,3
Toplam	1004	100,0

Buna göre, araç kullanan 135 katılımcının %54,8'i arabasını kullanırken ışıktaki beklediği zaman cam silen/para isteyen kişilerin kendisini tedirgin ettiğini ifade etmiştir. Araç kullanan kadın sayısının azlığı ile birlikte, kadınların trafikteyken dışardan gelen tehlikeler nedeniyle kendilerini rahat hissetmemeleri önemli bir sorundur.

Tablo 52: Trafikte Güvende Hissetme Durumu

Durum	Frekans	Yüzde
Güvenli	29	21,5
Ne güvenli ne güvensiz	53	39,3
Güvensiz	38	28,1
Oldukça güvensiz	15	11,1
Toplam	135	100

Araba kullanan 135 katılımcının %21,5'i 'Kendinizi trafikte yeterince güvende hissediyor musunuz?' sorusunu güvende hissediyorum, %39,2'si ise güvende hissetmiyorum şeklinde yanıtlamıştır.

Tablo 51 ve 52 birlikte değerlendirildiğinde Gaziantep'te araç kullanan kadınların çeşitli sorunlarla karşı karşıya kaldığı görülmektedir. Bu kapsamda kentte özellikle kadınların kendilerini güvende hissedecekleri otoparkların varlığı önem taşımaktadır. Bunun yanında kentsel güvenlikle ilgili hizmet sunumuna ağırlık verilmesi kadınların araç kullanırken kendilerini güvende hissetmelerini sağlayacaktır.

Sonuçlar değerlendirildiğinde, Gaziantep kenti "kadın dostu" olarak Projeye dâhil olmasına rağmen, Projenin gerektirdiği "kadın dostu" olma kriterlerini yeterince yerine getiremediği hipotezi doğrulanmaktadır.

Kara ve Gürhan kent mekânlarının, kentin gündelik yaşam kültürünün oluşmasını sağladığını ifade etmektedir.⁵⁰⁸ Kadınların rahatlıkla giremedikleri mekân ve yerlerin olması onların bu kültürün dışında kalmasına neden olacaktır. Kadın Dostu Kentler, kadınların güven içerisinde kentin her yerine erişimlerini ve bu mekânlarda sosyalleşmelerini amaçlayan kentler olma misyonuna sahip olmalıdır. Bu bakımdan katılımcılara Gaziantep'te gitmek istemeyecekleri mekân/semte olup olmadığı sorulmuştur.

Tablo 53: Gaziantep'te Hiç Gidilmek İstenmeyen Semtler/Mekânlar

Mekân/Semt	Frekans	Yüzde	Mekân/Semt	Frekans	Yüzde
Düztepe	82/295	27,8	Ünaldı	10/295	3,4
Cinderesi	69/295	23,4	Güzelvadi	6/295	2,0
Mezarlık	46/295	15,6	Akyol	1/295	0,3
Çıksorut	10/295	3,4	Gazikent	2/295	0,7
Vatan	95/295	32,2	Otogar	1/295	0,3
Kayaönü	7/295	2,4	Perilikaya	21/295	7,1
Karagöz	2/295	0,7	Serinevler	6/295	2,0
60. Yıl	2/295	0,7	Yukarıbayır	7/295	2,4
Asitepe	1/295	0,3	Hacıbaba	13/295	4,4
Bababa	1/295	0,3	Başpınar	1/295	0,3
Cengiz Topel	2/295	0,7	Beyazlar	1/295	0,3
Yeşilova	4/295	1,4	Su deposu	2/295	0,7
Demokrasi Meydanı	1/295	0,3	Merveşehir	3/295	1,0
Hoşgör	2/295	0,7	Güneş	2/295	0,7
Onur	1/295	0,3	Seyrantepe	1/295	0,3
Hamamlar	1/295	0,3	Kavaklık	1/295	0,3
Karataş	5/295	1,7	Şehreküstü	1/295	0,3
Gaziler Caddesi	1/295	0,3	Aydımlar	2/295	0,7
Karakabir	1/295	0,3	Beydilli	1/295	0,3
Çamlık	1/295	0,3	Mavişehir	1/295	0,3
Dumlupınar	1/295	0,3	Narlıtepe	1/295	0,3
Yeşilyurt	1/295	0,3	Şereküstü	1/295	0,3
Yeşilsu	1/295	0,3			

Ankete katılan 1004 katılımcının %29,4'ü Gaziantep'te hiç gitmek istemeyeceği mekân/semte olduğunu belirtmiştir. Gaziantep'te hiç gitmek istemeyeceği mekân/semte olduğunu belirten 295 kişinin %32,2'sinin Gaziantep'te

⁵⁰⁸Zülküf Kara ve Nazife Gürhan, "Eşit/sizliğin Tarafı Olma: Mardin'de Toplumsal Cinsiyet Algısı", **Birey ve Toplum**, Cilt: 3, Sayı: 5, 2013, s. 82

hiç gitmek istemediği mekân/semte Vatan Mahallesi, %27,8'inin Düztepe Mahallesi ve %23,4'ünün ise Cinderesi'dir. Buna göre, en fazla gidilmek istenmeyen ilk üç mahallenin de sosyo ekonomik koşullar itibariyle geri kalmış yerler olması ve buralarda genellikle farklı etnik kökenden insanların yaşıyor olması dikkat çekicidir. Araştırmada en fazla gidilmek istenmeyen mahalle olan Vatan Mahallesi'nin bu soruya verdikleri yanıtlar da analiz edilmiştir. Buna göre 22 katılımcıdan hiçbiri kentte gitmek istemeyeceği bir yer olmadığını belirtmiştir. Bu kapsamda düşünüldüğünde kentin en dezavantajlı bölgelerinde yaşayan kadınların diğer kadınlara oranla gitmek istemeyecekleri mekân ya da semt sayısı daha az olmaktadır.

Kadınların kentsel hareketliliğinin sağlanması için gece ve gündüz kullanımına uygun aydınlatılmış mekânlar, yaya ulaşımına uygun alanlar, yaya geçitleri, çocuk sahibi kadınlar için uygun üst geçitler, ışıklandırma gibi mekânsal düzenlemeler gerekmektedir. Gaziantep'te kadınların kentsel hareketliliği sırasında yaşadıkları sorunları anlamak için katılımcılara Gaziantep'te bir yerden başka bir yere giderken kendilerini en çok hangi yerlerin/konuların tedirgin ettiği sorulmuştur. Buna göre, ankete katılan 1004 katılımcının %47,5'inin Gaziantep'te bir yerden başka bir yere giderken en çok tedirgin olduğu yer/konu karanlık, %46,9'unun ise تنها saatlerdir.

Tablo 54: Bir Yerden Başka Bir Yere Giderken Tedirgin Olunan Durumlar

Alan	Frekans	Yüzde
Aşırı kalabalık	227/1004	22,6/100,0
Sokak hayvanlarının yoğun olduğu yerler	104/1004	10,4/100,0
Etnik olarak benden farklı kişilerin yaşadığı yerler	103/1004	10,3/100,0
Karanlık	477/1004	47,5/100,0
Tenha saatler	471/1004	46,9/100,0
Toplu ulaşım araçları	54/1004	5,4/100,0
Madde bağımlılığı	5/1004	0,5/100,0
Taciz	3/1004	0,3/100,0
Hırsızlık	1/1004	0,1/100,0
Kavga	1/1004	0,1/100,0
Polis	1/1004	0,1/100,0
Suriyeliler	1/1004	0,1/100,0
İŞİD	2/1004	0,2/100,0

Tablo incelendiğinde kentsel hareketlilikleri sırasında kadınların güvensiz hissetmelerine neden olan birden fazla durum olması dikkat çekicidir. Buna göre karanlık, تنها saatlerde kadınların kendilerini güvende hissetmelerini sağlayacak yerel hizmetlere ihtiyaç olduğu gözlemlenmektedir. Bu bağlamda sokak ve caddelerde gerekli aydınlatmaların yapılması, toplu ulaşım araçlarının kadınları gidecekleri alana en yakın mesafede bırakması ve yurt dışında örnekleri bulunan acil durum butonlarının kentin çeşitli yerlerine konumlandırılması kadınlar açısından kentsel güvenliğin sağlanmasında önem taşımaktadır.

Bunun yanında suça uğrama korkusu ve toplumun suçun mağduru olmasına rağmen genelde kadını yargılama eğilimi yüzünden kadınların kentsel hareketliliğe katılımları esnasında tedirgin olmaları söz konusu olmaktadır. Bu bağlamda katılımcılara Gaziantep'te hangi suça maruz kalmaktan korktukları da sorulmuştur. Buna göre, katılımcıların %48,1'i Gaziantep'te en çok taciz/tecavüz, %19,6'sı hırsızlık ve %17,4'ü ise cinayet suçuna maruz kalmaktan korktuğunu belirtmiştir.

Tablo 55: Gaziantep'te en çok korkulan suçlar

Alan	Frekans	Yüzde
Hırsızlık	196	19,6
Taciz/Tecavüz	482	48,1
Cinayet	174	17,4
Töre Cinayeti	12	1,2
Kapkaç	98	9,8
IŞİD	1	0,1
Madde bağımlılığı	1	0,1
Dedikodu/İftira	2	0,2
Kaçırılma	1	0,1
Hiçbir şeyden korkmam	4	0,4
Hepsi	30	3,0
Toplam	1001	100,0

Tablo incelendiğinde kadınların önemli bir oranının gündüz dışarı çıkmak için Gaziantep'i güvenli bulmasına ve toplu taşımada herhangi bir sorun yaşamamasına rağmen katılımcıların %48,1'i gibi ciddi bir oranının taciz/tecavüz gibi suçlara maruz kalmaktan korkması dikkat çekicidir. Bunun yanında Gaziantep'te cinayet ve hırsızlık suçuna maruz kalmaktan korkan kadınların oranları da oldukça yüksektir.

Kadın Dostu Kent olan Seul gibi çeşitli kentlerde kadınları kamusal alana çekmek ve özellikle çocuklu annelerin ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla içerisinde bebek bezi değişim masaları olan kamuya açık lavabolar inşa edilmiştir. Gaziantep'te böyle bir uygulama olmasa da kadınlara kamuya açık lavaboları ne kadar güvende buldukları sorulmuştur.

Tablo 56: Gaziantep'teki Kamuya Açık Lavaboları ve Tuvaletleri Güvenli Bulma Durumu

Durum	Frekans	Yüzde
Çok güvenli	5	0,5
Güvenli	71	7,2
Ne güvenli ne güvensiz	291	29,3
Güvensiz	478	48,1
Oldukça güvensiz	148	14,9
Toplam	993	100

Buna göre, Gaziantep'teki kamuya açık lavaboları ve tuvaletleri kullanan 993 katılımcının %7,7'si 'Gaziantep'teki kamuya açık lavaboları ve tuvaletleri yeterince güvenli buluyor musunuz?' sorusunu güvenli buluyorum, %63'ü gibi ciddi bir oranı ise güvenli bulmuyorum şeklinde yanıtlamıştır. Gaziantep'te kamuya açık lavabolar genellikle parklarda bulunmaktadır. Parkların %42 oranında katılımcılar tarafından en çok kullanılan kentsel alanlardan biri olduğu düşünüldüğünde bu alanın kadınların kullanımına elverişli hale getirilmesi zorunluluk olmaktadır. Bunun yanında özellikle çocuklu annelerin ve yaşlıların bu tür alanlara çok sık olarak ihtiyaç duyduğu göz önüne alındığında kamusal alandaki lavaboların güvenliğinin sağlanması bu grupları da kamusal alana çekme de itici bir güce sahip olacağı görülmektedir.

Tablo 16'da katılımcıların %68,7'sinin Gaziantep Büyükşehir Belediyesi tarafından sunulan yerel hizmetlerden yeterince haberdar olmadığı, Tablo 18'de ise katılımcıların %85'inin Gaziantep Büyükşehir Belediyesi'nin kadınlara yönelik olarak sunduğu toplum merkezi, hanımlar lokali, yüzme havuzu gibi hizmetlerden faydalanmadığı ortaya konmuştur.

Bunların yanında katılımcılara yerel hizmetlerle ilgili fikirleri de sorulmuştur.

Tablo 57: Gaziantep’te Yerel Hizmetlerle İlgili Algı

Durum	Frekans	Yüzde
Gaziantep’te kadın erkek eşitliğini sağlamaya yönelik çalışmalar yapılmaktadır	228/1004	22,7/100,0
Kentsel hizmet sunumunda kadınlara öncelik verilmektedir	99/1004	9,9/100,0
Kadınların istek ve şikâyetlerini iletebilecekleri kurumlar yeterli düzeydedir	89/1004	8,9/100,0
Kadınların istek ve şikâyetleri yeterli ölçüde dikkate alınmaktadır	90/1004	9,0/100,0
Kadın temsili için oluşturulan kent konseyleri kadın meclisleri gibi oluşumlar yeterlidir ve etkin çalışmaktadır	73/1004	7,3/100,0
Kadınların istek ve şikâyetleri önemsenmemektedir	592/1004	59,0/100,0

Tablo incelendiğinde ankete katılan 1004 katılımcının %59 gibi ciddi bir oranının Gaziantep’te kadınların istek ve şikâyetlerinin önemsenmemekte olduğunu düşündüğü görülmektedir. Oranlara bakıldığında 228 katılımcının ise Gaziantep’te kadın erkek eşitliğini sağlamaya yönelik çalışmalar yapıldığını düşündüğü sonucu çıkmaktadır. Bu bağlamda kadınların yeterli düzeyde bilgi sahibi olmasalar dahi belediye başkanının kadın olmasından dolayı kentte kadın erkek eşitliği sağlamaya yönelik çalışmalar yapıldığını söylemeleri dikkat çekicidir. Bu belediye başkanının kadın olmasının kadın erkek eşitliğiyle ilgili bir yargı oluşturması anlamında önemli bir bulgudur.

Wedel “Siyaset ve Cinsiyet” adlı çalışmasında kadınların yerel yönetimle, mahalle ile ilgili eksiklikleri daha iyi bildiklerini ifade etmektedir.⁵⁰⁹ Buna rağmen özellikle karar alma mekanizmalarında kadın temsili oldukça azdır. Bu nedenle katılımcılara Gaziantep’e ilişkin alınacak kararlara kadınların erkekler kadar eşit katıldıklarına inanıp inanmadıkları sorulmuştur.

Tablo 58: Kadın Erkek Eşitliği

Durum	Frekans	Yüzde
Evet	207	20,6
Hayır	615	61,3
Fikri yok	182	18,1
Toplam	1004	100,0

⁵⁰⁹Heidi Wedel, **Siyaset ve Cinsiyet: İstanbul Gecekonduklarında Kadınların Siyasal Katılımı**, (Çev. Can Kurultay), Metis Yayınları, İstanbul, 2001, s. 25

Buna göre katılımcıların %61,3'ü Gaziantep'e ilişkin alınacak kararlara kadınların erkekler kadar eşit katıldığına inanmamaktadır. Tablo incelendiğinde başkanı kadın olan bir kentte kadınların yerel kararlara katılımında eşitlik olduğuna inancının oldukça düşük olduğu görülmektedir. Başkanın kadın olmasının kadınlar üzerindeki önemli etkisine rağmen siyasi alanda kadınlar erkeklerle eşit temsil edildiklerini düşünmemektedirler.

Hipotez 14: Kadınların belediyenin kadın-erkek eşitliği konusunda yaptığı çalışmaların yeterliliği konusundaki düşünceleri ile belediyenin kadınlara yönelik hizmetlerinden memnuniyetleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Tablo 59: Belediyenin Kadın Erkek Eşitliği Konusunda Çalışması Hakkındaki Düşüncelerle Belediyenin Kadınlara Yönelik Hizmetlerinden Memnuniyet Arasındaki İlişki

Belediyenin Kadın Erkek Eşitliği Konusunda Çalışma Yaptığı Düşüncesine Katılma Durumu						
Diğer İfadeye Katılma Durumu	Kesinlikle katılıyor	Katılıyor	Tarafsız	Katılmıyor	Kesinlikle katılmıyor	Toplam
Kesinlikle katılıyor	28	19	4	1	1	53
Katılıyor	8	384	87	36	9	524
Kararsız	1	18	126	30	10	185
Katılmıyor	0	15	28	144	9	196
Kesinlikle katılmıyor	0	6	3	4	33	46
Toplam	37	442	248	215	62	1004
$\chi^2 = 1419,644$ (Pearson Chi - Square), $sd = 16, p = 0,000$						

Çalışmada ayrıca belediyenin kadın erkek eşitliği konusunda çalışmasıyla belediyenin kadınlara yönelik hizmetlerinden memnuniyet arasında ilişki olup olmadığını belirlemek amacıyla ki kare testi uygulanmıştır.

Tabloya göre; $p=0,000 < \alpha=0,05$ olduğundan belediyenin kadın erkek eşitliği konusunda çalışmasıyla belediyenin kadınlara yönelik hizmetlerinden memnuniyet arasındaki ilişki anlamlıdır. Buna göre, belediyenin kadın erkek eşitliği konusunda çalışmasından duyulan memnuniyet oranı arttıkça, kadınlara yönelik hizmetlerden duyulan memnuniyetin seviyesi de artmaktadır. Bu bağlamda, belediyenin kadın erkek eşitliği konusunda çalışma yapması, belediyenin kadınlara yönelik hizmetlerinden duyulan memnuniyeti arttıracaktır.

Hipotez 15: Kadınların, belediyenin kadın-erkek eşitliği konusundaki çalışmalarına ilişkin düşünceleri ile Gaziantep'e ilişkin alınacak kararlara kadınların erkekler kadar eşit katıldığına olan inançları arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Tablo 60: Belediyenin Kadın Erkek Eşitliği Konusunda Çalışmasıyla Gaziantep'e İlişkin Alınacak Kararlara Kadınların Erkekler Kadar Eşit Katıldığına Olan İnanç Arasındaki İlişki

İnanç Durumu	Belediyenin Kadın Erkek Eşitliği Konusunda Çalışma Yaptığı Düşüncesine Katılma Durumu					Toplam
	Kesinlikle katılıyor	Katılıyor	Tarafsız	Katılmıyor	Kesinlikle katılmıyor	
Evet	17	123	47	16	4	207
Hayır	12	232	134	184	53	615
Fikri yok / Kararsız	8	87	67	15	5	182
Toplam	37	442	248	215	62	1004
$\chi^2 = 116,377$ (Pearson Chi – Square), $sd = 8$, $p = 0,000$						

Katılımcıların belediyenin kadın erkek eşitliğine dair çalışmalar yaptıklarına ilişkin düşünceleri ile Gaziantep'e ilişkin alınacak kararlara kadınların erkekler kadar eşit katıldığına olan inançları arasında ilişki olup olmadığını belirlemek amacıyla ki kare test istatistiği uygulanmıştır.

Tablo incelendiğinde $p=0,000 < \alpha=0,05$ olduğundan belediyenin kadın erkek eşitliği konusunda çalışma yaptığı düşüncesine katılma durumu ile belediyenin kadın erkek eşitliği konusunda çalışma yapması arasında ilişki olduğu görülmektedir. Bu bağlamda, kadınlara yönelik olarak gerçekleştirilen hizmetler, kentte kadınlara ilişkin alınacak kararlarda kadın ve erkeğin eşit karar aldığı inancını artıracaktır.

Yerel siyasette ve karar alma mekanizmalarında kadınların bulunuyor olmasının belediyenin kadın erkek eşitliği konusunda çalışmalar yaptığına olan inancı artıracacağı anlaşılmaktadır. Buna göre karar alma mekanizmalarında kadınların bulunmuyor olması ise Gaziantep'te kadın erkek eşitliği ile ilgili çalışmalar yapıldığına dair olan inancı azaltacaktır. Sonuçlar yerel mekanizmalarda kadın görünürlüğünün artırılmasının kadınların eşitlik ile ilgili düşüncelerindeki önemini göstermektedir.

Eğitim-Sağlık-Sosyal Hizmetler

Yerel yönetimler, bir kentte yaşayan insanların mekânsal, toplumsal, sosyo-kültürel, ekonomik, ihtiyaçlarını karşılamakla yükümlüdür. Büyükşehir Belediye Kanunu belediyelere yaşlılar, engelliler, kadınlar, gençler ve çocuklara yönelik sosyal ve kültürel hizmetler sunma; mesleki eğitim ve beceri kursları açma görevi vermiştir. Çalışmada Tablo 26’da kadınların bu hizmetlerle ilgili memnuniyetleri ölçülmüştür. Buna göre katılımcıların %55,3’ü Gaziantep’teki eğitim hizmetlerinden, % 63,9’u sağlık hizmetlerinden %36,1 sosyal yardım hizmetlerinden % 47,3’ü kadınlara yönelik sunulan hizmetlerden memnun olduklarını ifade etmektedir. Gaziantep’in Güneydoğu ve Doğu’daki kentlerin birçoğundan daha gelişmiş olduğunun yanı sıra “Kadın Dostu” bir kent olarak da anılması nedeniyle oranların oldukça düşük olduğu göze çarpmaktadır. Özellikle sosyal yardım hizmetlerindeki yetersizliğin kadınlar açısından büyük bir sorun olduğu da görülmektedir.

Bütün veriler değerlendirildiğinde kadın erkek eşitliği, kentsel güvenlik, yerel mekanizmalara güven, yerel hizmetlerden memnuniyet, kentle ilişkiler bağlamında Gaziantep’in yeterli ölçüde Kadın Dostu olma kriterlerini sağlamadığı tespit edilmiştir. Bu nedenle, Gaziantep kenti “kadın dostu” olarak Projeye dâhil olmasına rağmen, Projenin gerektirdiği “kadın dostu” olma kriterlerini yeterince yerine getiremediği varsayımımız doğrulanmıştır.

6.6.7. Örneklem Grubunun Suriye Vatandaşlarına İlişkin Algısının Analizi

2011 yılında Suriye’de çıkan iç savaş nedeniyle Suriye vatandaşları çeşitli ülkelere yasal ve yasal olmayan yollardan göç etmeye başlamışlardır. Suriyeliler 2011 yılından bu yana Türkiye’ye misafir statüsünde⁵¹⁰ kabul edilmektedirler. Resmi rakamlara göre Türkiye’de 1 milyon 360 bin, STK raporlarına ve tahminlerine göre ise 2 milyondan fazla Suriyeli bulunmaktadır.⁵¹¹ Türkiye’de bulunan Suriyelilerin en

⁵¹⁰ Sınırlar açıldığı zaman yasal yollardan giriş yapan Suriyeliler kastedilmektedir. Misafir statüsünde olanlar dışında kaçak yollardan Türkiye’ye giriş yapan çok sayıda Suriyeliler de vardır.

⁵¹¹ Ahmet Koyuncu, **Kentin Yeni Misafirleri Suriyeliler**, Çizgi Kitapevi, Konya, 2014, s. 13

çok bulunduğu kentlerden bir tanesi de Gaziantep'tir. Gaziantep Valiliğinin yapmış olduğu araştırmaya göre Gaziantep'te 2015 yılı itibariyle Suriyeli sayısı 200 binden fazladır.⁵¹² Bu kadar sayıda insanın kentte bulunuyor olması tüm vatandaşları farklı şekillerde etkilerken kadınların bu etkiye en fazla maruz kalan kesimi oluşturmaktadırlar. Yapılan araştırmalar genellikle Suriye vatandaşlarının istek ve ihtiyaçlarına dönük olmaktadır. Çalışmada Gaziantep'teki kadınların Suriyelilerle ilgili düşünceleri de araştırılmıştır. Bu nedenle katılımcılara ilk olarak Gaziantep'te Suriyelilerin bulunmasından memnun olup olmadıkları sorulmuştur.

Tablo 61: Gaziantep'te Suriyelilerin Bulunmasından Memnun Olma Durumu

Durum	Frekans	Yüzde
Çok memnun	5	0,5
Memnun	42	4,2
Ne memnun ne memnun değil	135	13,4
Memnun değil	179	17,8
Hiç memnun değil	643	64,0
Toplam	1004	100

Katılımcıların %81,8 gibi ciddi bir oranı kentte Suriyelilerin bulunmasından memnun olmadıklarını ifade etmişlerdir. Tablo incelendiğinde, katılımcıların en fazla bu konu ile ilgili hem fikir oldukları görülmektedir. Bu da Gaziantep'te Suriyelilerin bulunmasının kadınların önemli bir oranını rahatsız ettiğini göstermektedir. Bu rahatsızlığın nedenlerini ise Suriyeliler geldikten sonra değişen sosyo-ekonomik yaşam oluşturmaktadır. Bu nedenle katılımcılara Suriyeliler geldikten sonra kentte ne tür sorunlar olduğu sorulmuştur.

⁵¹²“En Çok Suriyeli Gaziantep'te”, www.olaymedya.com/Haber/en-cok-suriyeli-gaziantep-te_1403432216.html, (Erişim Tarihi: 26.06.2015).

Tablo 62: Suriye Vatandaşlarının Gelmesiyle Oluşan Sorunlar

Durum	Frekans	Yüzde
İşsizlik	569/1004	56,7/100,0
Sağlık sorunu	225/1004	22,4/100,0
Kira artışı	822/1004	81,9/100,0
Konut sıkıntısı	521/1004	51,9/100,0
Güvenlik	238/1004	23,7/100,0
Yaşam pahalılığı	17/1004	1,7/100,0
Trafik	4/1004	0,4/100,0
Temizlik	3/1004	0,3/100,0
Kalabalık	7/1004	0,7/100,0
Kültür farklılığı	2/1004	0,2/100,0
Taciz	6/1004	0,6/100,0
Cinayet	7/1004	0,7/100,0
Hırsızlık	12/1004	1,2/100,0
Evlilik	2/1004	0,2/100,0
İŞİD	1/1004	0,1/100,0
Eğitimde eşitsizlik	1/1004	0,1/100,0
Dilencilik	1/1004	0,1/100,0
Huzursuzluk	3/1004	0,3/100,0
Ahlaksızlık	2/1004	0,2/100,0
Sorun olduğunu düşünmüyorum	29/1004	2,9/100,0

Ankete katılanların %81,9'u Suriyeli vatandaşların gelmesiyle Gaziantep'te kiraların arttığını, %56,7'si işsizlik sorunu oluştuğunu ve %51,9'u ise konut sıkıntısı oluştuğunu belirtmiştir. Buna göre, katılımcıların Suriyelilerin bulunmasından niçin rahatsızlık duydukları görülmektedir. Buna göre katılımcılar, Suriyeli vatandaşların gelmesiyle birlikte kentte işsizlik, kira artışı, konut sıkıntısı, sağlık sorunları ve güvenlik gibi çeşitli sorunlar oluştuğunu düşünmektedirler.

Bunun yanında yerel ve ulusal basında sıklıkla çıkan haberlerin başında Suriyeli kadınlarla yapılan evliliklerin artışı gelmektedir. Resmi nikah, ya da dini nikahla yapılan evlenmeler en çok Gaziantep'te yaşayan kadınları etkilemektedir. Katılımcılara Suriyelilerle yapılan evlilikleri olumlu karşılayıp karşılamadıkları da sorulmuştur.

Tablo 63: Suriyelilerle Yapılan Evlilikleri Olumlu Karşılama Durumu

Durum	Frekans	Yüzde
Evet	20	2,0
Hayır	876	87,3
Fikri yok	108	10,8
Toplam	1004	100,0

Buna göre ankete katılanların %87,3'ü Suriye vatandaşları ile yapılan evlilikleri olumlu karşılamadıklarını dile getirmişlerdir. Araştırma sonuçlarına göre kadınların yüksek bir oranı Suriyeliler ile yapılan evlilikleri olumlu karşılamamaktadır. Buna karşın Şahinbey Belediyesi tarafından bu evlilikler yerel bir hizmet gibi algılanarak desteklenmektedir. 2014 yılında Şahinbey Belediyesi tarafından 206 Suriyeli kadın ve 19 Suriyeli erkek, 2015 yılında ise 52 Suriyeli kadın ve 11 Suriyeli erkek evlendirilmiştir.⁵¹³

Bunun yanında merkezi yönetim tarafından eğitim, sağlık gibi alanlar başta olmak üzere Suriyeli vatandaşlara birçok yerel hizmette kolaylık ve öncelik verilmektedir. Katılımcılara Suriyeli vatandaşlarla aynı yerel hizmetleri paylaşmaktan memnun olup olmadıkları sorulmuştur.

Tablo 64: Suriye Vatandaşları ile Aynı Yerel Hizmetlerden Faydalanma Memnuniyeti

Durum	Frekans	Yüzde
Evet	279	27,8
Hayır	614	61,2
Fikri yok	111	11,1
Toplam	1004	100,0

Ankete katılan katılımcıların %61,2'si Suriye vatandaşlarının kendileriyle aynı yerel hizmetlerden faydalanmalarını olumlu karşılamadıklarını ifade etmişlerdir. Tabloya göre, katılımcıların %27,8'i Suriyeli vatandaşların da kendileri kadar yerel hizmetlerden faydalanması gerektiğini savunurken, bu fikre katılmayanların büyük çoğunluğu Suriyeli vatandaşların yerel hizmetlerde kendilerinden daha öncelikli olduklarını savunmaktadırlar.

⁵¹³ Şahinbey Belediyesi Kadın ve Aile Hizmetleri Müdürü Özlem Ateş'le yapılan Görüşme, Mayıs 2015

Suriyelilerin kent yaşamında önemli değişikliklere neden olduğu Tablo 62, 63 ve 64’de açıklanmıştır. Bunun yanında iç savaş sonrası Suriyelilerin ülkelerine dönmeyecekleri sıklıkla gündeme gelen bir konudur. Bu bağlamda katılımcılara iç savaş bittiğinde Suriyeli vatandaşların ülkelerine döneceklerini düşünüp düşünmedikleri sorulmuştur.

Tablo 65: Suriye’deki İç Savaş Bittiği Zaman Suriyelilerin Ülkelerine Dönecekleri Düşüncesi

Durum	Frekans	Yüzde
Evet	135	13,5
Hayır	733	73,0
Fikri yok	136	13,5
Toplam	1004	100,0

Buna göre ankete katılanların %73’ü Suriye’deki iç savaş bittiği zaman Suriyelilerin ülkelerine döneceklerini düşünmediklerini belirtmişlerdir. Görüşülen katılımcıların savaş sonrası Suriyelilerin ülkelerine dönmelerini isteseler de bunun olacağına dair inançları oldukça düşüktür. Bu bağlamda yerel yönetimler tarafından Suriyeli vatandaşlarla kent sakinlerini kaynaştıracak politikalara yönelmesi gerekecektir.

6.6.8. Örneklem Grubunun Beklentilerinin Analizi

Çalışmanın ana çıkış noktasını başkanı kadın olan bir Kadın Dostu Kentte kadınların yerel hizmetlerden memnuniyet düzeyi ve beklentileri oluşturmaktadır. Çalışmanın önceki bölümlerinde kadınların yerel siyasete ilgileri, kentsel güvenlikle ilgili durumları ve yerel hizmetlerden memnuniyetleri gibi değişkenler analiz edilmiştir. Son olarak katılımcılara Büyükşehir Belediyesinden beklentilerinin neler olduğu sorulmuştur.

Tablo 66: Gaziantep Büyükşehir Belediyesinden Beklentiler

Durum	Frekans	Yüzde
İş	449/1004	44,7/100,0
Şiddetle mücadele için destek	207/1004	20,6/100,0
Sosyal ve sağlık hizmetleri	537/1004	53,5/100,0
Okuryazarlık kursları	122/1004	12,2/100,0
Kamuya açık temiz, güvenilir lavabolar	83/1004	8,3/100,0
Kadınların evde yaptıkları ürünleri satabilecekleri pazar alanı	226/1004	22,5/100,0
Çocuk parkı, kreş	143/1004	14,2/100,0
Kadınların bir araya gelebileceği daha çok mekan	200/1004	19,9/100,0
Kadınlar için meslek edinme kursları	261/1004	26,0/100,0
Kadınlara özel bir otopark	51/1004	5,1 /100,0
Sosyal yardım (erzak, kömür, para yardımı)	110/1004	11,0/100,0
Sağlık güvencesi	3/1004	0,3/100,0
Suriyeliler gönderilsin	17/1004	1,7/100,0
Eğitim bursu	14/1004	1,4/100,0
Beklentim yok	31/1004	3,1/100,0

Buna göre, ankete katılan 1004 katılımcının %53,5'i Gaziantep Büyükşehir Belediyesi'nden sosyal ve sağlık hizmetleri, %44,7'si iş ve %26'sı ise kadınlar için meslek edinme kursları beklemektedir. Tablo incelendiğinde kadınların Büyükşehir belediyesinden en fazla sosyal ve sağlık hizmetleri talep etmiş oldukları görülmektedir. Yanıtlar Tablo 9 ve 22 ile birlikte değerlendirildiğinde katılımcıların kentte yoksulluk ve işsizlikle ilgili sorun yaşadıkları anlaşılmaktadır. Belediyenin yerel hizmetlerinden memnuniyette en düşük oranın sosyal yardım hizmetleri olduğu düşünüldüğünde katılımcılar en fazla belediyeden sosyal yardım talep etmektedir. Bunun yanında iş, meslek edindirme kursları, kadınların evde yaptıkları ürünleri satabilecekleri bir pazar alanı, şiddetle mücadele için destek de kadınların beklentileri arasındadır. Sonuçlar, 2014 yılında Kadın Hakları İnsan Haklarıdır Projesi kapsamında Güneydoğu ve Doğu Anadolu Bölgesindeki 23 il ve Karadeniz Bölgesindeki 3 il de yapılan araştırma sonuçları ile benzerlikler taşımaktadır. Araştırmaya göre ankete katılan kadınlar da en önemli ve acil ihtiyaç olarak %27 oranında ekonomik destek, %24 oranında iş istemektedirler.⁵¹⁴ Bu bağlamda düşünüldüğünde kadınların beklentileri daha çok zorunlu ihtiyaçlarının karşılanmasına yönelik olmaktadır. Araştırma kapsamında eşitlikten güvenliğe kadar

⁵¹⁴ Ayşe Gül Altınay, **Kadın Hakları İnsan Haklarıdır Projesi**, 2015, S.18

birçok alanda sorun yaşayan katılımcıların ekonomik alanlarda destek beklentisi olduğu görülmektedir.

6.8. Alan Araştırmasının Bulgularının Değerlendirilmesi

Anket çalışması için hazırlanan sorular; kadınların kentle ilişkilerini, yerel hizmetlerden memnuniyetlerini, yerel lider ve kentsel güvenlikle ilgili düşüncelerini, kentin “Kadın Dostu” olma kriterlerini karşılama düzeyini, kadınların Suriyelilerle ilgili algılarını ve Kadın Dostu bir kentten beklentilerini analiz etmeye yönelik olarak hazırlanmıştır.

- Katılımcıların demografik özellikleri incelendiğinde %20,7’sinin okuma yazma bilmiyor olması dikkat çekicidir. Yirmi birinci yüzyılın Türkiye’sinde yetişkin kadınların beşte biri okuma yazma bilmiyor⁵¹⁵ olduğu ve Gaziantep’in kadın okuryazarlığında en düşük orana sahip 3 şehirden biri olduğu düşünüldüğünde, kentin kadın eğitimi konusunda yetersizliği anket sonuçlarıyla da doğrulanmaktadır.
- Bunun yanında, kentin gelişen ekonomisine rağmen kadın istihdam oranının düşüklüğü önemli bir bulgudur. Buna göre ankete katılanların 2/3’sini ev hanımları oluşturmaktadır. Bu, kadınların hanelerine giren gelir miktarını da etkilemekte ve katılımcıların önemli bir kısmının yoksulluk sınırında yaşıyor olmasına neden olmaktadır. Bir ülkedeki, kentteki ve ailedeki yoksulluğu en ağır şekilde hissedenlerin başında kadınlar olduğu düşünüldüğünde, ataerkil toplum yapısının kadınları özel alanlarına hapsedmeleri de kaçınılmaz olmaktadır.
- Katılımcıların siyasal katılım düzeylerine bakıldığında %84,7’sinin yapılan son yerel seçimlerde oy kullandığı görülmektedir. Bunun yanında kadınlar en fazla Büyükşehir Belediye Başkanını tanımaktadırlar. Buna göre yaşadığı mahallenin muhtarını tanıyanların oranı %65,9; ilçe belediye başkanını tanıma oranı %67,9 iken Büyükşehir Belediye başkanını tanıma oranı %80’dir. Bunda seçimlerde belediye başkanlarını seçim propagandası yaparak kendilerini tanıtmalarının rolü söz konusudur. Özellikle muhtarlar seçim sürecine daha kısıtlı katıldıklarından kadınlar tarafından yeterli ölçüde tanınmamaktadırlar. Muhtarlık ve belediye ile ilgili işlemleri genellikle erkeklerin yaptığı düşünüldüğünde, Belediye başkanının tanınma nedeninin eski bir bakan, kadın

⁵¹⁵ BM Kalkınma Programı, İnsani Kalkınma Raporu 2006

ve medyada sıklıkla adının geçmesinden kaynaklandığı sonucu çıkarılabilir. Siyasal katılıma oy verme şeklinde yüksek oranda katılan kadınların siyasi parti üyelikleri ve herhangi bir sivil toplum kuruluşuna üyelikleri oldukça düşüktür. Katılımcıların %80,3'ünün 18-50 yaş aralığında olduğu hesaba katıldığında yalnızca % 4,7'sinin bir sivil toplum kuruluşuna %5,2'sinin ise siyasi partiye üye olması dikkat çekicidir. Öte yandan, ataerkil sistemin erkek iktidarlı yönetim isteği kadınları da etkilemiştir. Buna göre kadınların önemli bir kısmı (%89,4'ü), siyasi karar mekanizmalarında yer almayı istememektedir. Katılımcıların tüm siyasi düşünceleri birlikte değerlendirildiğinde Gaziantep'te kadınlar yerel aktörlerle ilgili bilgi sahibi olmalarına ve seçimlerde oy kullanma şeklinde gerçekleşen katılmaya rağmen aktif siyasete karşı oldukça mesafelidirler. Bu mesafenin aşılması kadınların siyasi mekanizmalarda görünürlüğünü artırıcı politikalar kadar kadın eğitim seviyesinin yükseltilmesine de bağlıdır. Araştırma sonuçlarına göre siyasete aktif olarak katılmak isteyenler genellikle lisansüstü eğitim yapmış (%28,57) olanlardır. Bu bağlamda gerek merkezi hükümet tarafından ulusal anlamda gerekse yerel yönetimlerce yerel hizmetler kapsamında kadın eğitim oranının artırılması gerekmektedir.

- Gaziantep Büyükşehir Belediyesi ve merkez ilçe belediyeleri tarafından sunulan çeşitli hizmetlere rağmen katılımcıların önemli bir oranı bu hizmetlerden haberdar olmadıklarını (% 68,7) ifade etmişlerdir. Yerel hizmetlerle ilgili bilginin kısıtlı olmasının da etkisiyle katılımcıların çoğu belediye tarafından kadınlara yönelik sunulan bir hizmetten faydalanmadığını (%85) dile getirmiştir. Özellikle 2000'li yıllarla birlikte çıkarılan yerel yönetim kanunları ile, kadınlara yönelik hizmet sunumundan sorumlu tutulmuşlardır. Ne var ki, Gaziantep'te çok az mahallede kadınların bir araya gelebileceği toplum merkezleri olmasının yanı sıra; kadınların bu tür hizmetlerle ilgili yeterli bilgi sahibi olmadıkları da görülmektedir. Diğer taraftan, hizmetlerden haberdar olduğunu ancak faydalanmadığını ifade eden katılımcılar buna gerekçe olarak bu tür hizmetlerin mahallerinde olmamasını ve yüzme havuzu gibi hizmetlerin ücretli olmasını öne sürmektedirler.

- Katılımcıların memnuniyet ve güven algıları incelendiğinde, önemli bir oranın Gaziantep'te yaşamaktan memnun olduğu görülmektedir. Ancak aynı derecede memnuniyet, doğrudan kadınları etkileyen çeşitli yerel hizmetlerden duyulmamakta ve katılımcılar en az memnun oldukları hizmetin sosyal yardımlar olduklarını söylemektedirler. Katılımcıların verdikleri yanıtlardan altyapı ve imar, güvenlik, ulaştırma, eğitim, sağlık, temizlik, sokak aydınlatma, içme ve kullanma suyu, mahaller pazarı, defin, yeşil alan hizmetleri ile çocuklara yönelik hizmetlerden duydukları memnuniyet düzeyinin %50'nin üzerinde olduğu görülmektedir. Buna rağmen kentin kadın dostu olduğu ve belediye başkanının kadın olduğu düşünüldüğünde bu hizmetlerden hiçbirinden yeterli seviyede memnuniyet dile getirilmemiştir. Özellikle Kadın Dostu Kent olma iddiasında olan bir kentin sokak aydınlatma, güvenlik, ulaşım, eğitim, sağlık, kadınlara ve çocuklara yönelik hizmetler, kreş ve bakım evleri gibi hizmetlerden memnuniyetin oldukça yüksek oranlarda çıkması beklenmektedir. Buna rağmen, en yüksek memnuniyet oranı %65,4 ile mahalle pazarı hizmetlerinde çıkmıştır. En düşük memnuniyet seviyesi ise %36,1 ile sosyal yardım hizmetlerinden oluşmaktadır. Buna göre kentte özellikle kadın ihtiyaçlarına yanıt verecek sosyal destekli projelerin ve yardımların güçlendirilmesi ve artırılması gerekliliği vardır. Kadın belediye başkanının varlığından duyulan memnuniyet, kadın belediye başkanının kadın sorunlarının çözümünde daha faydalı olacağı (%74,4) ve kentsel hizmetlere farklı bir bakış açısı getireceği (%72,7) görüşünü desteklese de kadın belediye başkanının daha dürüst çalışacağına inananların oranı (%67) görece olarak daha düşüktür.
- Örneklem grubunun güven algısı değerlendirildiğinde, Büyükşehir Belediye başkanına duyulan güvenin derecesinin düşüklüğü dikkat çekicidir. Bu bağlamda özellikle belediye başkanının kadınlar açısından rol model olarak alınabileceği düşünüldüğünden belediye başkanına duyulan güvenle kadınların aktif siyasete katılma istekleri karşılaştırılmıştır. Buna göre, Büyükşehir belediye başkanına duyulan güvenin kadınların aktif siyaset yapma isteği üzerinde etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

- Çalışmada katılımcıların yerel yöneticiye olduğu kadar kentsel güvenlikle ilgili düşüncelerine de yer verilmiştir. Katılımcılar kent içi hareketliliklerini genellikle toplu ulaşım ile sağlamak ve toplu ulaşımında herhangi bir sorun yaşamadıklarını ifade etmektedirler. Katılımcıların %67,8'i bir kadın olarak gün içerisinde dışarı çıkmak için Gaziantep'i çok güvenli/güvenli bulduğunu belirtirken (Tablo 33), 62 yaş ve üstü kadınların kenti güvenli bulma oranlarının 18-28 yaş aralığındaki kadınlardan fazla olması dikkat çekicidir (Tablo 34). Bunun yanında gece Gaziantep'i güvenli bulmama oranı (%72,4) oldukça yüksektir. Özellikle üniversite mezunlarının kenti okuryazar olmayanlardan daha güvensiz bulmaları önemli bir bulgudur. Buna göre, Gaziantep'te kadınların yaşları arttıkça kenti güvenli bulma oranları da artmaktadır. Gece saatlerinde kenti eğitim seviyesi düşük olan katılımcıların eğitim seviyesi yüksek olanlardan daha fazla güvenli bulması da dikkat çekici bir başka noktadır.
- Bunun yanında kadınların kentsel hareketliliğini kısıtlayan etmenlerin en önemlilerinden bir tanesi de güvenlik endişesidir. Buna göre kentte kadınların kentsel güvenliklerini etkileyen etmenler tespit edilmiştir. Katılımcıların önemli bir oranı toplu taşımada herhangi bir sorun yaşamadığını ifade etse de, geçen aylarda yaşanan "Özgecan Cinayeti" kadınların toplu taşımada tedirginlik yaşamasına neden olmuştur (Tablo 43). Aynı zamanda, araba kullanan katılımcıların %45,2'si arabasını kapalı bir otoparka park ettiğinde tedirgin olduğunu (Tablo 46) ve %54,8'i ise arabasını kullanırken ışıktaki beklediği zaman cam silen/para isteyen kişilerin kendisini tedirgin ettiğini (Tablo 47) belirtmiştir. Ayrıca gece/akşam toplu taşıma aracı kullanan katılımcıların %66'sı gece/akşam toplu taşıma araçlarına binmekten tedirgin olduğunu belirtmiştir (Tablo 44). Katılımcıların %47,5'inin Gaziantep'te bir yerden başka bir yere giderken en çok tedirgin olduğu yer/konu karanlık, %46,9'unun تنها saatler, %22,6'sının aşırı kalabalık, %10,4'ünün sokak hayvanlarının yoğun olduğu yerler ve %10,3'ünün ise etnik olarak kendinden farklı kişilerin yaşadığı yerler olduğu belirlenmiştir (Tablo 50). Katılımcıların %48,1'i Gaziantep'te en çok taciz/tecavüz, %19,6'sı hırsızlık, %17,4'ü cinayet ve %9,8'i ise kapkaç suçuna maruz kalmaktan korktuğunu belirtmiştir (Tablo

51). Katılımcıların %63'ü Gaziantep'teki kamuya açık lavaboları ve tuvaletleri güvensiz/oldukça güvensiz bulunduğunu (Tablo 52) ifade ederken; Gaziantep'te kadınların hiç gitmek istemeyecekleri birden fazla mekân/semte olması (Tablo 49) da dikkate alındığında Gaziantep'in kadınların kentsel hareketliliğini sınırlayıcı etmenlerin çokluğu göze çarpmaktadır.

- Katılımcıların kentle ilişkilerine bakıldığında; kentsel hareketliliklerinin çok yüksek olmadığı görülmektedir. Dışarıda bir şeyler yemek, sinemaya gitmek, arkadaşlarıyla görüşmek, yürüyüş yapmak gibi aktiviteleri gerçekleştirmek için katılımcıların %11,1'i her gün, %28,5'i haftada birkaç kez, %22,3'ü haftada bir kez, %5,7'si ayda birkaç kez ve %7,7'si ise ayda bir kez dışarı çıktığını belirtmiştir. Bunun yanında bu aktiviteler için hiç dışarı çıkmayanların oranı %16,3 gibi yüksek bir orandır. Bu oranlardan kadınların kentsel hareketliliğe sınırlı ölçüde katıldığı görülmektedir. Katılımcılara, kentsel alanları kullanımlarını tespit etmek amacıyla en çok gittikleri kamusal alan da sorulmuştur. Buna göre katılımcıların en fazla gittikleri kamusal alanlar çarşı, market ve parklardır (Tablo 7). Bu bağlamda kentin her tarafından kadın görünürlüğünü artırmak ve en çok gidilen alanlarda kadınları düşünerek planlamalar yapmak yerel yönetimlere düşmektedir. Özellikle, kamuya açık alanlarda engelli, yaşlı, hamile, çocuk sahibi kadınlara uygun alanların yapılmış olması ve bu alanların her tür ihtiyaca yanıt veriyor olması kadınların kentsel hareketliliklerini artıracaktır.
- Kadınların beklentilerini değerlendirmede yardımcı olacağı düşüncesinden hareketle kadınlara kentin en önemli üç sorununun ne olduğu sorulmuştur (Tablo 9). Ankete katılanların verdikleri yanıtlar doğrultusunda Gaziantep'in en önemli 3 sorunu sırasıyla %57,2 ile işsizlik, %37,8 ile yoksulluk ve %46,1 ile Suriyeliler olarak belirlenmiştir. Kentte var olan sorunların kadınları derinden etkilediği düşünüldüğünde Gaziantep'teki sorunun ekonomik olduğu sonucu çıkmaktadır. Özellikle Suriye'de yaşanan iç savaş sonrası artan göçle birlikte Suriyeliler daha çok düşük işgücü arzları nedeniyle işsizliğin 3-4 ailenin bir arada yaşamayı tercih etmelerinden dolayı kira fiyatlarının yükselmesinin ve bunun da ötesinde artan nüfus bağlamında ortaya çıkan konut sorunu yüzünden huzursuzluğun kaynağı olarak görülmektedirler. Bunun

yanında katılımcılar Gaziantep'te kadın erkek eşitliği ile ilgili çalışmalar yapıldığına inanmamakta ve kadınların istek ve şikâyetlerinin önemsenmediğini ifade etmektedirler (Tablo 53). Kamusal alanda yaşanan sorunlara ek olarak Gaziantep'te yaklaşık her beş kadından birinin şiddet gördüğü ve iki kadından birinin şiddete maruz kaldığında haklarının korunacağına inanmadığı anlaşılmaktadır.

- Katılımcılara Büyükşehir Belediyesinden beklentileri sorulduğunda katılımcıların %53,5'i Gaziantep Büyükşehir Belediyesi'nden sosyal ve sağlık hizmetleri, %44,7'si iş ve %26'sı ise kadınlar için meslek edinme kursları beklemektedir. Buna göre kentte var olan sorunlar ve kadınların kendilerine yönelik kentsel hizmetlerden yeterli ölçüde yararlanamıyor oluşları dikkate alındığında kadınların bu sorunlarını çözecek hizmetler bekledikleri görülmektedir.

Alan araştırmasından elde edilen bulgular ışığında, Türkiye'deki Kadın Dostu 12 kentten birisi olan Gaziantep'te Kadın Dostu politika ve hizmetlerin yetersizliliği gözlemlenmektedir. Buna göre kadın okuryazarlığı, siyasal mekanizmalardaki kadın oranı ve siyasi partilere/sivil toplum kuruluşlarına üyelik oranı, kadın istihdam oranı, kentsel güvenlik yerel hizmetlerden memnuniyet oranları oldukça düşüktür. Gaziantep'te kadınların ihtiyaçlarının belirlenmesi ve buna yönelik verilerin toplanması, toplumsal cinsiyet eşitliğini artırıcı mekanizmalara işlerlik kazandırılması, belediye hizmetlerine erişimin artırılması ve kadınlara yönelik hizmetlerin çeşitlendirilmesi yapılması öncelikli konular arasındadır. Çalışma ile birlikte kadınların yerel hizmetlerden yeterli ölçüde memnun olmadıkları Kadın Dostu bir kent olarak Gaziantep'in yeterli somut adımlar atmadığı ve kadınların güvenlikle ilgili çeşitli sorunlar yaşadığı ortaya konulmuştur. Bunun yanında planlı şekilde kontrol edilemeyen Suriye göçü kadınların sorunlarının çeşitlenerek artmasına neden olmuştur. Bu sorunların etkisiyle Gaziantep'te kadınların sosyal yardım, iş ve meslek edindirme kurslarına olan ihtiyaçları doğmuştur.

SONUÇ

Günümüzde kadınlar, hemen her ülkede eğitim, sağlık, siyaset ve sosyo ekonomik başta olmak üzere birçok haklarını ulusal ve uluslararası belgelerle kazanmışlardır. Fakat kadınları erkeğe eşit yurttaş kabul eden yasalar ve kadına karşı ayrımcılığa son vermeyi amaçlayan uluslararası belgeler kadınların erkeklerden daha yoksul olmasına, daha çok şiddete uğramasına, daha az eğitim almasına ve daha az istihdam edilmesine engel olamamıştır.

Toplumun kadına verdiği değer ölçüsünde belirli bir alanda görülen kadınlar daha çok annelik, sadık eş, namuslu kadın çerçevesinde şekillendirilmeye çalışılmış kamusal alana çıkışları oldukça güç olmuştur. Endüstri Devrimi ve savaşlar gibi etkenlerle özellikle 20. yüzyılda kadının kamusal alanda görünürlüğünün artması ve kadının kentteki varlığının kabul edilmesini sağlamaya yönelik uygulama, çaba ve akademik çalışmaların sonucunda bu alanda görülmeye başlayan kadın, bu kez de erkeğe eşit kabul edilmemiş ve ondan daha az kazanmaya, daha az istihdama tabi tutulmuştur.

Bu döneme kadar devlet tarafından sunulan hizmetler, dünya yönetim anlayışında meydana gelen değişim ve küreselleşme olgusunun oluşmasıyla birlikte; 1980'li yıllarla birlikte yerel yönetim, sivil toplum kuruluşları ve uluslararası örgütlerle iş birliği halinde sunulmaya başlamıştır. Özellikle yerinden yönetim kuruluşları halka en yakın birimler olduğundan; toplumun engelli, yoksul, yaşlı ve kadın gibi dezavantajlı kesimine yönelik hizmetleri artmıştır. Bu dezavantajlı gruplardan kadınlar, yerel yönetimleri etkileme güçleri ve ondan etkilenme düzeyleri bakımından önem taşımaktadırlar. Demografik anlamda kentin yarısını oluşturuyor olmalarına karşın, kentle ilişkiler, kamusal alanda görünürlülük, eğitim hakkı ve siyasi katılım ve kentsel eşitlik bağlamında kentin sunduğu imkânlardan eşit faydalanamamaktadırlar. Toplumsal cinsiyet ayrımcılığı olarak adlandırılan bu eşitsiz durum nedeniyle, yerel alanda kadınların görmüş olduğu zararı bertaraf etme ve kadınların toplumsal cinsiyet eşitliği perspektifinden sunulan plan ve politikalarla toplumsal yaşamın her alanına entegre edilmeleri yerel yönetimlerin temel görevlerindedir. Bu kapsamda, kadınlara özel uygulamalar yapılması toplumsal cinsiyet eşitsizliği olarak yorumlanmamalıdır. Dünyanın hiçbir yerinde kentsel

alandaki bozulan eşitliğin üstün tarafı kadınlar değildir. Bu nedenle, yerel yönetimler tarafından kadınlara yapılan pozitif ayrımcılık, kadınların dezavantajlı toplumsal statülerinden kaynaklanmakta ve anayasal bir hak olarak kadınların güçlendirilmesini amaçlamaktadır.

Eğitim, sağlık, istihdam ve katılım gibi göstergelerde kadınların az olan görünürlükleri ulusal alanda kadınların geri kalmasının başlıca nedenleri olarak görülürken, toplumsal cinsiyet rollerinin kentsel alanda derinleşmesi de kadınların yerel alanda ikincil konumlarını belirginleştirmektedir. Bu kapsamda yapılması gereken, yerel yönetimlerin tüm plan ve programlarında toplumsal cinsiyet eşitliğini gözeterek şekilde kentsel hizmet sunmasıdır. Kamusal alanda kadın görünürlüğünün artırılması, kentsel alan ve mekânların kadınlar tarafından özgür bir şekilde kullanılması, sokakların caddelerin kadın ihtiyaçları düşünülerek planlanması, kentsel güvenliğin kamusal alanın her alanında sağlanması ve kadına karşı şiddetin her türüne karşı önleyici ve koruyucu tedbirler alınması kadınların toplumsal konumlarını iyileştireceği kadar yerel ve ulusal kalkınma üzerinde de itici bir güce sahip olacaktır.

Türkiye’de yerel yönetimlerin kanun ve mevzuatlarında kadınlar için neler yapılacağı ifade edilmiştir. Özellikle ülke nüfusunun çoğunluğunun belediye sınırları içerisinde yaşadığı düşünüldüğünde, belediyelerin hizmet götürmesi gereken kesiminin yarısını kadınların oluşturduğu görülmektedir. Bu bağlamda, belediyelerin kentsel hizmet sunumunda, plan ve programlarında, ihtiyaçlara uygun kaynak dağıtımında cinsiyete duyarlı bir şekilde hareket etmeleri büyük önem taşımaktadır.

Çalışmada kadınların kentle olan ilişkileri Kadın Dostu kabul edilen Gaziantep ölçeğinde 1004 kadınla yapılan bir alan araştırmasıyla ele alınmış, kadın dostu bir kentte kadınların sorunları ve Kadın Dostu kentten beklentileri anlaşılmaya çalışılmıştır. Dünyada ve Türkiye’de kadınların mevcut durumları değerlendirildiğinde, özellikle yerel alanda toplumsal cinsiyete duyarlı bir kent hakkının sağlanması; kadınların toplumsal, siyasi, ekonomik vb. yaşamın her alanında eşitlik anlayışıyla yer edinmeleri için, Alkan’ın sözünü ettiği gibi var olan düzende kadınlara yer açmak değil; içinde kadınların olduğu yeni bir düzen kurmak gerekliliği göze çarpmaktadır. Bu kapsamda 2011 yılından beri BMOP kapsamında

oluşturulan YEER'lerin ve bu alandaki çalışmaların Gaziantep'te kadınların durumlarını ve varlıklarını ne şekilde etkilediği önemlidir. Çalışmayla birlikte kent ve kadın ilişkisi incelenmiş, Büyükşehir Belediye başkanlığında Aile ve Sosyal Politikalar bakanlığı gibi kadınları doğrudan ilgilendiren bir alanda görev yapmış tecrübeli bir isimin bulunduğu "Kadın Dostu" bir kentte kadınların kentsel hizmetlerden memnuniyetleri analiz edilerek kentin kadın dostu olma kriterlerini sağlayıp sağlamadığı değerlendirilmiştir. Yapılan araştırmayla, kentin kadınlar için eğitim, sağlık, istihdam, ekonomi, güvenlik ve siyasal katılım alanlarında yeterli ölçüde elverişli olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. BMOP kapsamında 2011 yılından itibaren Kadın Dostu olmayı taahhüt eden Gaziantep'te valilik ve belediyelerde eşitlik birimleri oluşturulmuş, Yerel Eşitlik Eylem Planları hazırlanmış, STK ve yerel yönetim işbirliğinde çeşitli farkındalık çalışmaları yürütülmüştür. Program kapsamında yürütülen çalışmalar incelendiğinde daha çok yapısal anlamda uygulamalar yapıldığı görülmektedir. Bunun yanında aradan geçen 4 yıl zarfında uygulamaya dönük somut adımların atılmadığı gözlemlenmiştir. Özellikle 2011 yılında başlayan iç savaş sonrası Suriye'den gelen yoğun göç ile birlikte artan nüfus kentsel alanda en çok kadınları etkilemiştir. Ortaya çıkan yeni sorunlara etkili çözümler üretilmemiş olması ve artan yoksulluk nedeniyle kadınların ihtiyaçlarının temel hizmetler yönünde dahi karşılanamamış olması kentin kadın dostu olma hedefinden uzak olduğunu göstermektedir.

Bu bağlamda yapılması gereken ilk şeyin kadınların hayatlarını geçirmelerine yardımcı olacak asgari bir yaşam düzeyinin sosyal yardımlar ve belediyenin sağlayacağı imkânlarla oluşturulması olmalıdır. Kadın eğitim seviyesinin yükseltilerek kadınlara istihdam olanakları yaratmak, sonraki dönemde kamusal alandaki kadın görünürlüğünü artıracaktır. Bununla birlikte kentsel alanın kadın ihtiyaçlarına dönük olarak düzenlenmesi, kadınların güçlendirilmesi sağlandıktan sonra onların kendilerini de hesaba katan bir kentsel alana adapte olmalarını kolaylaştıracaktır.

KAYNAKÇA

- ABADA**, Nora; **Understanding Women Friendly Cities**, Masters of Urban and Regional Planning, Ball State University, Indiana, 2013.
- ACAR**, Feride ve **ARINER**, Hakkı Onur; **Kadınların İnsan Hakları ve Toplumsal Cinsiyet Eşitliği**, İçişleri Bakanlığı Genel Yayını, 2009.
- ADAMAN**, Fikret; **ÇARKOĞLU**, Ali ve **ŞENATALAR**, Burhan; **Toplumun Kamu Yönetimine, Kamu Hizmetlerine ve Reforma Bakışı**, TESEV Yayınları, İstanbul, 2005.
- ADEMA**, Willem and **LADAIQUE**, Maxime, “How Expensive is the Welfare State?”, Gross and Net Indicators in the OECD Social Expenditure Database (SOCX), OECD Social, Employment and Migration Papers, **OECD Publishing**, No:92, 2009.
- ADİYAMAN**, Ahmet Turan ve **DEMİREL**, Salim; “Sosyal Belediyecilik Üzerine Bir Değerlendirme: Ankara Büyükşehir Örneği”, **Dış Denetim**, 2011, ss. 115-129.
- AKBAŞ**, Gökşen; **Avrupa Birliği Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Stratejisi Özet Bilgi Notu**, Ankara, 2010
- AKDEMİR**, Salih; “Tarih Boyunca ve Kur'an-ı Kerim'de Kadın”, **Journal Of Islamic Research**, Vol:10, No:4, 1997, ss. 249-258.
- AKGÜL**, Aziz; Türkiye’de Mikro Kredi Uygulaması, Türkiye İsrافی Önleme Vakfı, <http://www.israf.org/indir/mikrokredi.pdf>
- AKINCI**, Abdulvahap; “Modern Ulus Devletlerin Doğuşu”, **Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Sayı: 34, 2012, ss. 61-70.
- AKKOYUNLU**, Kıvılcım Ertan; “Kentli Hakları”, **Amme İdare Dergisi**, 30/3, 1997, ss. 31-48.
- AKSAN**, Yücel; “1450-1750 Yılları Arasında Avrupa’da Cadılık”, **Tarih İncelemeleri Dergisi**, XXVIII / 2, 2013, ss. 355-368
- AKSOY**, İlhan; “Türklerde Aile ve Çocuk Eğitimi”, **Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi**, Cilt:4, Sayı:16, 2011, ss. 11-19.
- AKSU**, Bora ve **İŞAT**, Ceren; **Düğüm Bilgisi**, KA-DER Yayınları, 2. Baskı, Ankara, 2006.
- AKYILDIZ**, Fulya; “Belediye Hizmetleri ve Vatandaş Memnuniyeti: Uşak Belediyesi Örneği”, **Journal of Yasar University**, 26(7), 2012, ss. 4415-4436.

- ALGAN**, Bülent; **Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Hakların Korunması**, Seçkin Yayıncılık, İstanbul, 2007.
- ALKAN**, Ayten; **Yerel Politika ve Kadın**, Ankara Üniversitesi Kadın Sorunları Araştırma ve Uygulama Merkezi, Ankara, 2000
- ALKAN**, Ayten; “Yerel Siyaset Kadınlar İçin Neden Önemli?”, **Birikim**, Sayı 179, 2004, http://kasaum.ankara.edu.tr/files/2013/03/aytenh.yerel_siyaset_kadınlar_icin_neden_önemli.pdf
- ALKAN**, Ayten; **Yerel Yönetimler ve Cinsiyet; Kadınların Kentte Görünmez Varlığı**, Dipnot Yayınları, Ankara, 2005.
- ALPTEKİN**, Duygu; “Sokaktan Akademiye: Kadın Hareketinin Kurumsallaşma Süreci”, **Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, 26/2011, ss. 33-43.
- ALTAY**, Deniz; **TOKMAN**, L. Yıldız ve **TANRIKULU**, Aslı; **Nasıl Bir Kentte Yaşamalıyız?**, 2008, <http://www.kadindostukentler.org/content/docs/outputs-/nasil-bir-kentte-yasamaliyiz.pdf>,
- ALTAY**, Deniz; **TOKMAN**, L. Yıldız ve **TANRIKULU**, Aslı; **Yerel Yönetimlerde Kadınlara Yer Açmak**, 2008, <http://www.kadindostukentler.org/content/docs/outputs/yerel-yonetimlerde-yadinlara-yer-acmak.pdf>.
- ALTINAY**, Ayşegül; **ARAT**, Yeşim; **Violence Against Women in Turkey**, İstanbul, 2009
- ALTINAY**, Ayşegül; **Kadın Hakları İnsan Haklarıdır Projesi**, 2015
- Antalya Barosu, <http://www.antalyabarosu.org.tr/TR/basinbildirileri-baskanligimizca-8-mart-dunya-emekci-kadınlar-gunu-nedeniyle-yaptigimiz-basin-aciklamasi>.
- ASHFORD**, Lori S., “Women In Power and Decision Making”, **Global Women Issues Women In The World Today**, 2012, ss. 94-108.
- ATAÖV**, Türkkaya; **Çatışmaların Kaynağı Olarak Ayrımcılık**, A.Ü. S.B.F. İnsan Hakları Merkezi Yayınları, No:20, Ankara, 1996
- Avrupa Birliği Bakanlığı, “Avrupa Birliği ve Kadın”, https://www.google.com.tr/#q=www.abgs.gov.tr%2Ffiles%2FDuyurular%2Fabgiy%2F2013%2Fab_kadin.pdf.
- Avrupa Konseyi ve İnsan Hakları”, Demokrasi ve İnsan Hakları İçin İşbirliği Projesi, http://insanca.kadikoy.bel.tr/tih_avrupa_konseyi_hakkında.html

- “Avrupa Konseyi 2014-2017 Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Stratejisi”,
<https://www.google.com.tr/#q=avrupa+konseyi+2014+2017+toplumsal+cinsiyet+e%C5%9Fitli%C4%9Fi+stratejisi>.
- AYATA**, Ayşe Güneş; **ERDEMİR**, Aykan ve **ERGÜN ÖZBOLAT**, Ayça; **Altı İlde Yapılan Kamuoyu Araştırması Sonuçları**, 2006
- AYATA**, Ayşe ve **GÖLGELİOĞLU**, Özlem; “Siyaset ve Katılım”, **Toplumsal Cinsiyet Sosyolojisi**, Editör: Yıldız Ecevit ve Nadide Karkıner, 1. Baskı, Anadolu Üniversitesi Yayını, Eskişehir, 2011, ss.64-84.
- AYBAY**, Rona; **Yurttaşlık (Vatandaşlık) Hukuku**, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, Ankara, 1982.
- AYDEMİR**, Dilek ve **AYDEMİR**, Elvan; **Türk Siyasetinde Kadın: Çok Oluyoruz**, Uluslararası Stratejik Araştırmalar Kurumu, Ankara, 2011
- AYDIN**, Murat; **Sosyal Politika ve Yerel Yönetimler**, Yedirenk, İstanbul, 2008.
- AYGEN**, Murat; “Sosyal Belediyecilik Üzerine Bir İnceleme: Elazığ Belediyesi Örneği”, **Fırat Üniversitesi Harput Araştırmaları Dergisi**, Cilt: I, Sayı:1, Elazığ, 2014, ss. 173-192.
- AYSAN**, Fatih; Belediyelerin Üstlendikleri Yeni Rol: Sosyal Belediyecilik”, **Sosyal Politikalar Dergisi**, Sayı:2, ss. 26- 29
- BAYHAN**, Vehbi; “Beden Sosyolojisi ve Toplumsal Cinsiyet”, **Doğu Batı Dergisi**, Yıl:16, Sayı: 63, 2013, ss.147- 165.
- BAŞARAN**, Bengi; “Otorite, Gelenek ve Kültür Ekseninde Bizans’ta Kadınlık Halleri”, **İnönü Üniversitesi Sanat ve Tasarım Dergisi**, Özel Sayı, Cilt 1, 2011, ss. 515-522.
- BELL**, Bethany; “AB’de Kadınların Üçte Biri Şiddet Mağduru” BBC, Viyana, http://www.bbc.co.uk/-turkce/haberler/2014/03/140305_ab_kadin_siddet, (Erişim Tarihi: 01.01.2015).
- BERKAY**, Ferhan; “1980-2010 Döneminde Sosyal Refah Devleti Çerçevesinde Türkiye’de Sosyal Güvenlik Harcamalarının Gelişimi”, **Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi**, Cilt: 4, Sayı: 9, 2013, ss. 1-20.
- BERKTAY**, Fatmagül; “Kadınların İnsan Haklarının Gelişimi ve Türkiye”, **Sivil Toplum ve Demokrasi Konferans Yazıları**, no:7, 2004, ss. 1-30.
- BERKTAY**, Fatmagül; “Giriş: Karşılıklı Anlayış ve İşbirliği İçin Köprüler Kurmak”, **Türkiye’de ve Avrupa Birliği’nde Kadının Konumu: Kazanımlar, Sorunlar, Umutlar**, Derleyen: Fatmagül Berktaş, KA-DER Yayınları, 1. Basım, İstanbul, 2004.

BERKTAY, Fatmagül; Tek Tanrılı Dinler Karşısında Kadın Hristiyanlıkta ve İslamiyette Kadının Statüsüne Karşılaştırmalı Bir Yaklaşım, Metis Yayınları, Beşinci Basım, İstanbul, 2014.

BİANET Bağımsız İletişim Ağı, <http://www.bianet.org/bianet/kadin/152653-erkekler-2013-te-214-kadin-oldurdu>.

Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (UNHCR), <http://www.unhcr.org.tr/>, 2007.

BM Kalkınma Programı, **İnsani Kalkınma Raporu 2006**.

BMOP, **Kadın Dostu Kentler 2010**, Ankara

BMOP, **Kadın Dostu Yerleşimlere Doğru Yerel Planlama ve Hizmet Sunum Modeli**, Editör: Nevin Şenol ve Yasemin Avcı, Yalcın Matbaacılık, Ankara, 2009.

BORA, Aksu; İstersek Biter, KAMER, İstanbul, 2011.

BRIDGE, **Briefing Paper on the ‘Feminisation of Poverty’**, UK, 2001, s. 6, <http://www.bridge.ids.ac.uk/sites/bridge.ids.ac.uk/files/reports/femofpov.pdf>

BROWN, Alison and KRISTIENSEN, Annali; Urban Policies and the Right to the City Rights, Responsibilities and Citizenship, Management of Social Transformations, ENESCO and UN HABITAT, 2009.

BUĞRA, Ayşe ve KEYDER, Çağlar; “Önsöz”, Sosyal Politika Yazıları, Derleyenler: Ayşe Buğra ve Çağlar Keyder, İletişim Yayınları, 1. Baskı, İstanbul, 2006.

Bursa YEOP, www.kadindostukentler.org/proje-yeop.php

CEDAW, <http://www.un.org/womenwatch/daw/cedaw/text/econvention.htm>.

CHIAROTTI, Susana; “The Responsibility of Local Government in the Prevention of Violence against Women in Cities”, **Women in the City on Violence and Rights**, Editör: Ana Falu, Chile, 2010, ss. 61-77.

Council of Europe, <https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?id=887405>.

ÇABUK KAYA, Nilay; “Türkiye’de Toplumsal Cinsiyet Eşitliği ve Eğitim”, http://kizlarinegitimi.meb.gov.tr/files/img/toplum_cinsiyet_ve_egitim.pdf

ÇAĞLAR, Nedret; “Kadının Siyasal Yaşama Katılımı ve Kota Uygulamaları”, **Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi**, Cilt:3, sayı:4, 2011, ss. 56-79.

ÇAHA, Ömer; Sivil Kadın, Çev: Ertan Özensel, Vadi Yayınları, Ankara, 1996, s. 86-109.

ÇAHA, Ömer; “Women and Local Democracy in Turkey”, **Journal of Economic and Social Research**, 12(1) 2010, ss. 161-189.

ÇAKIR, Serpil; **Osmanlı Kadın Hareketi**, Metis Kadın Araştırmaları, İstanbul, 1994.

ÇAKMAK, Diren; “Fransız Devrimi’nde Kadın: Eksik Yurttaş”, **Ege Akademik Bakış**, 7(2), 2007, ss. 727-745.

ÇOBAN, Orhan; **İktisada Giriş**, Selçuk Üniversitesi Basımevi, Konya, 2010.

“Daha İyi Bir Gelecek İçin Önce Kadınlar ve Kız Çocukları”, **Birleşmiş Milletler Kadınların ve Kız Çocuklarının İnsan Haklarının Korunması ve Geliştirilmesi Ortak Programı (BMOP) Bülteni**, Sayı: 3, 2006.

“Daha İyi Bir Gelecek İçin Kadın Dostu Kentler”, **Birleşmiş Milletler Kadınların ve Kız Çocuklarının İnsan Haklarının Korunması ve Geliştirilmesi Ortak Programı (BMOP) Bülteni**, Sayı:4, 2006

DARGA, A. Muhibbe; **Eski Anadolu’da Kadın**, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul, 1984.

Declaration on the Elimination of Violence against Women, <http://www.ohchr.org/Documents/ProfessionalInterest/eliminationvaw.pdf>.

DEDEOĞLU, Saniye; “Eşitlik mi Ayrımcılık mı? Türkiye’de Sosyal Devlet, Cinsiyet Eşitliği Politikaları ve Kadın İstihdamı”, **Çalışma ve Toplum**, 2009/2, ss. 41-54.

DEDEOĞLU, Saniye ve ELVEREN, Adem Yavuz; **Türkiye’de Refah Devleti ve Kadın**, İletişim Yayınları, İstanbul, 2012.

“Definition of Domestic Violence”, <http://www.mass.gov/eopss/crime-prev-personal-sfty/personal-sfty/sexual-and-dom-viol/overview/definition-of-domestic-violence.html>.

DEMİRDİREK, Hülya ve ŞENER, Ülker; **81 İl İçin Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Karnesi**, TEPAV, Ankara, 2014.

DİNÇKOL, Bihterin; “Kadın Erkek Eşitliği İçin Pozitif Ayrımcılık”, **İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Yıl:4 Sayı: 8 Güz 2005/2, ss.101-117.

DOĞAN, Eda; **Türkiye’de Yoksulluğun Ölçülmesi, Uzmanlık Tezi**, TC Kalkınma Bakanlığı Bölgesel Gelişme ve Yapısal Uyum Genel Müdürlüğü, 2014.

DOĞRAMACI, Emel; **Kastamonu’da İlk Kadın Mitingi’nin 75. Yıldönümü Uluslararası Sempozyumu**, “Türk Kadınının Bugünü ve Yarını” Atatürk Araştırma Merkezi, Kastamonu, 1994.

- DOMANIÇ**, Hayri; **Yaradılıştan Bu Yana Kadın Haklarının Gelişimi ve Sorunları**, Arıkan Basım Yayın, İstanbul, 2007.
- DONNELLY**, Jack; **Teoride ve Uygulamada Evrensel İnsan Hakları**, Çeviren: Mustafa Erdoğan ve Levent Korkut, Yetkin Yayınları, Ankara, 1995.
- DUMAN**, Teoman ve **YÜKSEL**, Fatih; “Belediyelerde Vatandaş Memnuniyetinin Ölçümü Mersin Büyükşehir Belediyesi Örneği”, **Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi**, Cilt: 17, Sayı: 1, 2008, ss. 43-57
- Dünya Gazetesi, “Türkiye’de Kadınların Gayrimenkul Sahipliği”, 2014, http://www.laldegerleme.com.tr/index.php?option=com_content&view=article&id=292%3Aturkiyede-kadınların-gayrimenkul-sahipliği-dünya-gazetesi-agustos-2014&catid=15%3Amakaleler&Itemid=71&lang=tr
- ECEVİT**, Yıldız; “Yerel Yönetimler ve Kadın Örgütleri İlişisine Eleştirel Bir Yaklaşım”, **Yerli Bir Feminizme Doğru**, Sel Yayıncılık, İstanbul, 2001, s. 237
- ECEVİT**, Yıldız; “Toplumsal Cinsiyetle Yoksulluk İlişkisi Nasıl Kurulabilir? Bu İlişki Nasıl Çalışabilir”, **C.Ü. Tıp Fakültesi Dergisi**, 25(4), Özel Ek, 2003, ss. 83-88.
- ECEVİT**, Yıldız vd.; “Tarih Yazımı” **Toplumsal Cinsiyet Sosyolojisi**, Editör: Yıldız Ecevit, Nadide Karkıner, 1. Baskı, Anadolu Üniversitesi Yayını, Eskişehir, 2011, s. 178-200;
- En Çok Suriyeli Gaziantep’te”, http://www.olaymedya.com/Haber/en-cok-suriyeli-gaziantep-te_1403432216.html.
- ERBAY**, Advıye; “İnsan Hakları ve Demokrasi Açısından ‘Yurttaşlık’ ” **İnternatioanal Congress On Intercultural Dialogue and Education, Human Beings, Society, Intercultural Dialogue and Education At The Beginnings of The 21. Century**, Uludağ Üniversitesi, 2009, ss. 2-8.
- ERCİNS**, Gülay; “Demokrasinin Bir Ön Koşulu Olarak Kamusal Alan ve Türkiye’de Kamusal Alan Algısı”, **C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi**, Cilt 14, Sayı 1, 2013, ss. 297-313.
- ERDEMİR**, Aşlı; **Uluslararası Kadın Hakları Standartları ve Türkiye’deki Durum: Siyasal ve Hukuksal Bir Yaklaşım**, Yayınlamamış Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale On Sekiz Mart Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çanakkale, 2009.
- ERDER**, Sema; **Refah Toplumunda Getto**, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 2006.
- ERDOĞAN**, Mustafa; **Liberal Toplum Liberal Siyaset**, Siyasal Kitabevi, 2. Baskı, Ankara, 1998.

- ERDOĞAN**, Mustafa; **Anayasa Demokrasisi**, Siyasal Kitabevi, Ankara, 1999.
- ERDUT**, Tijen; “İşgücü Piyasasında Enformelleşme ve Kadın İş Gücü”, **Çalışma ve Toplum**, 2005/3, ss.11-49.
- EREN**, Ercan; **Makro İktisat**, Avcıol Basım Yayın, 3. Baskı, İstanbul, 2001.
- EREŞ**, Figen; “Türkiye’de Kadının Statüsü ve Yansımaları”, **Gazi Üniversitesi Endüstriyel Sanatlar Eğitim Fakültesi Dergisi**, Sayı:19, 2006, ss. 40-52.4
- ERKAN**, Birol; **ŞENTÜRK**, Mehmet; **AKBAŞ**, Yusuf Ekrem; **PAKSOY**, Sadettin; “Dünyada ve Türkiye’de Sosyal Bütçeleme (Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme) Yaklaşımı”, **International Journal of Economic and Administrative Studies**, Year:5 Number 9, Summer 2012 , ss. 85-106.
- ERSÖZ**, Halis Yunus; “Yerel Yönetimlerin Sosyal Politik Alanındaki Rolü”, **Sosyal Politikalar Dergisi**, 2011, <http://www.sosyalpolitikalar.com.tr/derg-boeluemler/kapak-/kapak-dosyasi/28-yerel-yoenetimlerin-sosyal-politika-alanndaki-rolue.html>.
- European Commission, **A Roadmap for Equality Between Women and Men 2006-2010**, Belgium, 2006.
- European Commission, **Domestic Violence against Women Report**, Belgium, 2010.
- European Commission, **Strategy For Equality Between Women and Men 2010-2015**, Belgium, 2010.
- European Commission, **Gender equality in the European Union**, Belgium, 2011.
- European Commission, **Report on Progress on Equality between Women and Men in 2010 the Gender Balance in Business Leadership**, Belgium, 2011, ec.europa.eu/justice/genderequality/files/progressreport_equalwomen_2010_en.pdf.
- European Commission, “Equality in European Towns”, http://www.ccre.org-/docs/T_599-26_3524.pdf,
- “Extreme Examples of Gender Inequality”, 2008, <http://listverse.com/2008/11/20/10-extreme-examples-of-gender-inequality/>.
- FAZLİLİOĞLU**, Ayşegül ve **BİÇER**, İlhan; **Toplumsal Dönüşüm Projesi Olarak Güneydoğu Anadolu Bölgesi’nin Toplumsal Yansımaları**, 6. Ulusal Sosyoloji Kongresi Bildiri Kitabı, Sosyoloji Derneği, 1990.
- FENSTER**, Tovi; “The Right To The Gendered City: Diffrent Formations of Belonging in Everyday Life”, **Journal of Gender Studies**, Vol.14, No. 3, 2005, s. 217-231.

- FIRAT**, Ahmet; “Uluslararası Göçmen Kaçakçılığı Ve İnsan Ticareti”, <http://www.sucveceza.org/Makale/Uluslararası%20Göçmen%20Kaçakçılığı%20Ve%20İnsan%20Ticareti.pdf>.
- FİDAN**, Fatma; “Kapitalizmin Gelişme Sürecinde Kadının Çok Yönlü Konumu(Medya Örneği)”, **Bilgi(2)**, 2000(1), ss. 117- 133.
- GABB**, **Yerel Yönetimlerde Cinsiyet Eşitlikçi Politikalar**, GABB Eğitim Yayınları, İstanbul, 2011.
- GALIANA**, Carmen; **Tracking In Women**, European Parliament, Civil Liberties Series, 2000.
- Gaziantep Kent Konseyi Yürütme Kurulu, **Gaziantep’te Yaşayan Suriye’li Misafirlere İlişkin Rapor, Sorunlar ve Çözüm Önerileri**, 2014, s. 8, <http://www.gaziantepkentkonseyi.org.tr/dosyalar/GAZ%20KE%20KONSEY%20SUR%20RAPORU.pdf>
- Gaziantep Ticaret Borsası, Gaziantep Ticaret Borsası Stratejik Planı 2012-2015, <http://www.gtb.org.tr/yonetim/pdf/27112014185624.pdf>
- Gaziantep YEOP, www.kadindostukentler.org/proje-yeop.php
- GEÇGİN**, Ercan; “Türkiye’de Kadınların Siyasal Katılımı: Ankara’da AKP’li ve CHP’li Kadın Karşılaştırması”, **VI. Ulusal Sosyoloji Kongresi, “Toplumsal Dönüşümler ve Sosyolojik Yaklaşımlar”**, Adnan Menderes Üniversitesi, Aydın, 2009, s: 628.
- GERAY**, Cevat; “Kentsel Yaşam Kalitesi ve Belediyeler”, **Türk İdare Dergisi**, Yıl: 70, Sayı: 421, Aralık 1998, s. 326-341.
- GHATAK**, Anchita and **ABRAHAM**, Christy; **Women and The City II: Combating Violence Against Women and Girls in Urban Public Spaces – the Role of Public Services**, 2013, http://www.actionaid.org/sites/files/actionaid/women_and_the_city_ii_1.pdf
- “Global, Regional, and National Levels and Causes of Maternal Mortality During 1990–2013: A Systematic Analysis For The Global Burden of Disease Study 2013”, <http://download.thelancet.com/flatcontentassets/pdfs/S0140673614604979.pdf>
- GÖÇMENER**, Sinem; **Avrupa Birliği’ne Uyum Sürecinde Türkiye’de Kadın Erkek Eşitliği**, Bahçeşehir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2008.
- GÖKALP**, Ziya; **Türkçülüğün Esasları**, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1986.

- GÖKÇİMEN**, Semra; “Ülkemizde Kadınların Siyasal Hayata Katılım Mücadelesi”, **Yasama Dergisi**, Sayı, 10, 2008, ss. 5-59.
- GÖLE**, Nilüfer; **Modern Mahrem**, Metis Yayınları, İstanbul, 1998.
- GÖKSEL**, Burhan; **Çağlar Boyunca Türk Kadını ve Atatürk**, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1993.
- GÖZTEPE**, Ece; “Kadının ve Kadın Yurttaşın Haklar Bildirgesi Olympe De Gouges”, <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/38/297/2716.pdf>
- GRUPTA**, Geeta Rao; “Women and Poverty”, **United States Department of State Bureau of International Information Programs, Global Women’s Issues Women in the World Today**, 2012, ss. 10-24.
- Gutmacher Institute, “Fact Sheet Adding It Up: Investing in Sexual and Reproductive Health”, 2014, <https://www.gutmacher.org/pubs/FB-AddingItUp2014.pdf>
- GÜLTEKİN**, Mehmet Nuri; “**Ta Ezelden Taşkıdır..**” **Antep**, İletişim Yayınları, 1.Baskı, İstanbul, 2011.
- GÜNDOĞDU**, Yeşim; “Avrupa Birliği Yurttaşlığı Avrupa Kimliği Sorununa Çözüm Oluşturabilir mi?” **Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi**, Cilt: 3, No: 2, 2004, ss. 11-26.
- GÜNDÜZ**, Ahmet; “Tarihi Süreç İçerisinde Türk Toplumunda ve Devletlerinde Kadının Yeri ve Önemi”, **International Journal of Social Science**, Cilt:5, Sayı:5, 2012, ss. 129-148.
- GÜNER**, Tuğba vd.; “Türkiye ve Avrupa Birliği’nde Kadın İstihdamının Karşılaştırmalı İncelenmesi”, **Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi**, Cilt:5, Sayı:10, 2014, ss. 55-75.
- GÜNGÖR**, Ayşegül; **Kadın Haklarına İlişkin Uluslararası Hukuk Düzenlemeleri**, Ankara Barosu, Ankara, 2012.
- GÜRCANLI**, Zeynep; “İşte Seçilen Kadın Başkanlar”, <http://www.hurriyet.com.tr/gundem/26138818.asp>
- HAARR**, Robin N.; “Violence Against Women”, **United States Department of State Bureau of International Information Programs, Global Women’s Issues Women in the World Today**, 2012, ss. 52-66.
- HANCOX**, Gemma; “Marital Rape in South Africa: Enough is enough”, <http://www.osisa.org/sites/default/files/70-74.pdf>, (Erişim Tarihi: 06.02.2014)
- HENTSCHEL**, Jesko; “Using Rapid City Surveys to Inform Municipal Social Policy An Application in Cali, Colombia”, World Bank, 2004, s. 2,

<http://elibrary.worldbank.org/doi/pdf/10.1596/1813-9450-3369>, (Erişim Tarihi: 01.01.2015)

İÇDUYGU, Ahmet; **ERDER**, Sema ve **GENÇKAYA**, Ömer Faruk; **Türkiye'nin Uluslararası Göç Politikaları 1923-2023: Ulus-devlet Oluşumundan Ulus-Ötesi Dönüşümlere**, MiReKoc Araştırma Raporları, Koç Üniversitesi Göç Araştırmalar Merkezi, İstanbul, 2014.

İçişleri Bakanlığı, **Kadın Hakları ve Yerel Yönetimler Kadın Dostu Kentlere Doğru**, Ankara, 2009.

İLKKARACAN, İpek ve **İLKKARACAN**, Pınar; "Kuldan Yurttaş: Kadınlar Neresinde?", **Bilanço 98: 75 Yılda Tebaadan Yurttaş Doğru**, Tarih Vakfı Yayınları, İstanbul, 1998, ss. 77-90.

"İllere göre il/ilçe merkezi ve belde/köy nüfusu – 2014", <http://rapory.tuik.gov.tr/29-04-2015-21:05:27-15369500561465212395144493637.pdf>

İNAN, A. Afet; **Tarih Boyunca Türk Kadınının Hak ve Görevleri**, Milli Eğitim Basım evi, 3. Baskı, İstanbul, 1975.

İNCEOĞLU, İrem; "Küresel Kadın Hareketleri ve Alternatif Küreselleşme Söylemlerine Feminist Müdahaleler", **Fe Dergi: Feminist Eleştiri** 4, Sayı 1, Ankara, 2012, ss. 112-122.

"Information on Gender Equality within UN-HABITAT", <http://www.unece.org/fileadmin/DAM/Gender/documents/Gender%20Equality%20UN-HABITAT.pdf>

INSTITUTE, Guttmacher; "Fact Sheet Adding It Up: Investing in Sexual and Reproductive Health, 2014", www.guttmacher.org/pubs/FB-AddingItUp2014.pdf,

International Labor Office, **A Global Alliance Against Forced Labor, Global Report Under the Follow-up to the ILO Declaration on Fundamental Principles and Rights at Work**, Geneva, 2005, s. 55, http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/-public/--ed_norm/-declaration/documents/publication/wcms_081882.pdf

İpek Yolu Kalkınma Ajansı, **Kadın İstihdamı Raporu**, Gaziantep.

İSTANBULLU, Elif; **Avrupa Birliği'nin İnsan Hakları Politikasının Felsefi Temelleri ve tarihsel Gelişimi**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Atılım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2011.

İŞKUR, "İl İstihdam ve Mesleki Eğitim Raporu", <http://www.iskur.gov.tr/-kurumsalbilgi/raporlar.aspx#dltop>.

JALBERT, Susanne E.; “Women And The Economy”, **Global Women’s Issues Women in the World Today**, United States Department of State Bureau of International Information Programs, 2012, s. 82

KAÇURADI, İoanna; “Laiklik ve İnsan Hakları”, **TBB Dergisi**, Sayı 52, 2004, ss. 80-94

KA-DER, “KA-DER”in “Temsilde Kadın Erkek Eşitliği” Karnesinde Türkiye 7. Kez Sınıfta Kaldı!”, <http://cms2.ka-der.org.tr/images/file/KADER8SMARTKARNE.pdf>.

KADIOĞLU, Ayşe “Kamusal Alan İle Özel Alanın Yeniden Eklemlenmesi: Demokratik Yurttaşlık”, **Türk Demokrasi Vakfı, Diyalog Dergisi**, Ankara, Türk Demokrasi Vakfı Yayını, Ankara, 1996.

“Kadın Dostu”, **Birleşmiş Milletler Kadın ve Kız Çocuklarının İnsan Haklarının Korunması ve Geliştirilmesi Ortak Programı BMOP Bülteni**, Sayı: 12, 2009.

“Kadın Dostu Kent Nedir?”, <http://www.kadindostukentler.com/>.

Kadın Dostu Kentler, <http://www.kadindostukentler.org/content/docs/kdk-brosur-2014.pdf>.

Kadın Dostu Kentler Yerel Eşitlik Mekanizması, <https://www.google.com.tr/#q=yerel+e%C5%9Fitlik+mekanizmas%C4%B1>

Kadın Dostu Kentler 2013 Yılı Ara Dönem Kitapçığı, s. 1, <http://www.kadindostukentler.org/content/docs/kitapcik-1.pdf>.

Kadın Dostu Kentler 2013 Yıl Sonu Kitapçığı, <http://www.kadindostukentler.org/content/docs/kitapcik-2.pdf>

Kadın Konuk Evlerinin Açılması ve İşletilmesi Hakkında Yönetmelik, http://appext.aile.gov.tr/mevzuat/yonetmelikler/kadinkonukevlerinin_acilmasi_isletilmesi_hakkinda_yonetmelik.pdf.

“Kadın Olmanın Çok Sıkıntılı Olduğu 22 Ülke”, 2014, <http://onedio.com/haber/kadin-olmanin-cok-sikintili-oldugu-22-ulke-203257>.

Kadın Sürücü Sayısı Artıyor”, <http://www.aa.com.tr/tr/tag/516105--trafikte-kadin-surucu-sayisi-artiyor>

Kadınlara Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi, Avrupa Konseyi Anlaşmalar Serisi, No: 210, http://www.magdur.adalet.gov.tr/dosyalar/istanbul_sozlesmesi.pdf.

Kadınların Siyasal Haklarına İlişkin Sözleşme,
<https://www.google.com.tr/#q=www.tbmm.gov.tr%2Fkomisyon%2Finsanhaklari%2Fpdf01%2F133-135.pdf>.

Kadınların % 35'ine Göre, İş Hayatı Erkeklerle Göre Düzenleniyor”,
<http://www.haberekspres.com.tr/kadinlarin-35ine-gore-is-hayati-erkeklerle-gore-duzenleniyor-h40770.html>

KANDİYOTİ, Deniz; **Cariyeler, Bacılar, Yurttaşlar, Kimlikler ve Toplumsal Dönüşümler**, Metis Yayınları, İstanbul, 2011.

KARA, Zülküf ve **GÜRHAN**, Nazife; “Eşit/sizliğin Tarafı Olma: Mardin’de Toplumsal Cinsiyet Algısı”, **Birey ve Toplum**, Cilt: 3, Sayı: 5, 2013, ss: 65-92.

KARABAĞLI, Hülya; “Türkiye Kadın Başına Düşen Sığınma Evi Listesinde 23. Sırada”, <http://t24.com.tr/haber/turkiye-44-ulke-icinde-kadin-basina-dusen-siginma-evi-listesinde-23-sirada,223036>.

KARABIÇAK, Mevlüt; “Yerel Siyaset Ekseninde Sivil Toplum Örgütleri: Önemi ve Etkileri”, **Yerel Siyaset**, Okutan Yayıncılık, 2008, ss. 167-187.

KARASU, Mithat Arman; “Kentli Haklarının Gelişimi ve Hukuki Boyutları”, **TBB Dergisi**, Sayı: 78, 2000, ss. 37-52.

KAYA, Erol; “Kent, Kentleşme ve Kent Yönetimi”, **Modern Kent Yönetimi**, Okutan Yayıncılık, 1. Baskı, İstanbul, 2007, ss. 7-135.

KAYA, Gözde; **Avrupa Birliği İş Hukuku’nda Cinsiyet Ayrımcılığı**, Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir, 2010.

KAYPAK, Şafak; “Toplumsal Cinsiyet Bakış Açısından Kente Bakmak”, **Niğde Üniversitesi İİBF Dergisi**, 2014, Cilt: 7, Sayı: 1, s. 344-357.

KELEŞ, Ruşen; **Kent Bilim Terimleri Sözlüğü**, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 1980.

KELEŞ, Ruşen, **Kentleşme Politikası**, İmge Kitabevi, Ankara, 2002.

KELEŞ, Ruşen; **Yerinden Yönetim ve Siyaset**, Cem Yayınevi, 6. Basım, İstanbul, 2009

KILIÇ, İlker ve **ÇETİNDAG**, Funda; “Kapitalist Sistemde İnsan Hakları ve Yurttaş Hakları Arasındaki Gerilim”, **İnsan Hakları Yıllığı**, Cilt:25, 2007, ss. 21-33.

KLATZER, Elisabeth; **Yerelde Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme Kılavuzu** (Çeviren: Fetki Keleş ve Orhan Bilgin), TESEV Yayınları, İstanbul, 2011.

KORAY, Meryem; **Sosyal Politika**, Ezgi Kitabevi, 1.Baskı, Bursa, 2000.

KORAY; Meryem; “Sosyal Politikanın Anlamı ve İşlevini Tartışmak”, **Çalışma ve Toplum**, 2007/4, s. 19-56.

KOYUNCU, Ahmet; **Kentin Yeni Misafirleri Suriyeliler**, Çizgi Kitapevi, Konya, 2014

KURGUN, Avşar vd.; “Belediyelerde Hizmet Yeterliliğinin ve Hizmet Kalitesinin Artırılmasını Etkileyen Faktörlerin Analizi: İzmir Karşıyaka Belediyesinde Uygulama”, **Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, Cilt: 10, Sayı: 2, 2008, ss: 29-54

KURNAZ, Şefika; **Cumhuriyet Öncesinde Türk Kadını (1839-1923)**, T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı, 2. Baskı, Ankara, 1991.

KURTOĞLU, Ayça; **Hemşehrilik ve Şehirde Siyaset Keçiören Örneği**, İletişim Yayınları, 1. Baskı, İstanbul, 2004.

KURT TOPUZ, Senem; **Yurttaşlık Kavramı ve Türkiye’de Yurttaşlık: Edirne Çingenelerinin/Romanlarının Yurttaşlık Algısı Üzerine Bir Araştırma**, Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2010.

Malatya YEEP, www.kadindostukentler.org/proje-yeep.php

MANDALOĞLU, Mehmet; “İslamiyetten Önce Türklerde Aile Hukuku”, **Türkiyat Araştırmalar Dergisi**, Sayı:33, 2013, ss. 133-159.

MARCUZZO, Maria Cristina; “Keynes and the Welfare State”, s. 4 http://www.ie.-ufrj.br/eventos/seminarios/pesquisa/texto_02_12.pdf,

MARSHALL, T.H ve **BOTTOMERE**, Tom B.; **Yurttaşlık ve Toplumsal Sınıflar**, Çeviren: Ayhan Kaya, Gündoğan Yayınları, İstanbul, 2000.

MEMİŞ, Emel vd., “Kadınların Ev Kadınlaştırılması: Ücretli ve Karşılıksız Emeğin Toplumsal Cinsiyet Temelli Bir Analizi”, Derleyen: Saniye Dedeoğlu ve Adem Yavuz Elveren, **Türkiye’de Refah Devleti ve Kadın**, İletişim Yayınları, İstanbul, 2012, s. 159-183.

Metropolis Women International Network, Commission 6 Report, Seoul, 2011.

MICHAUD, Anne; **A City Tailored to Women The Role of Municipal Governments in Achieving Gender Equality**, Canadian Municipalities International Centre for Municipal Development Federation, 2004.

Milli Eğitim Bakanlığı, **İnsan Hakları**, Ankara, 2011.

MILL, John Stuart; **The Subjection Of Women**, The Pennsylvania State University, ABD, 1999.

- MOROĞLU**, Nazan; “Kadın ve Yurttaş Hakları”, http://www.google.com.tr/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&frm=1&source=web&cd=1&ved=0CBoQFjAA&url=http%3A%2F%2Fwww.tukd.org.tr%2Fdosya%2FKadinveYurttasHaklari.doc&ei=ENfrU_m2JsbqyQPZyoHYBw&usg=AFQjCNEkpQtJQz2-0RzC6meraDsbfxsbuQ&bvm=bv.72938740,d.bGQ.
- NARANG SURİ**, Shipra; **Safe Cities Free of Violence Against Women and Girls Initiative A Draft Strategic Framework for Women’s Safety in Delhi 2010**, 2011.
- ÖKMEN**, Mustafa; “Bir İnsan Hakkı Olarak Kentli Haklarının Geliştirilmesi ve Yerel Yönetimler”, **Kentsel Dönüşüm ve İnsan Hakları**, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 2013, s. 25.
- ÖKTEN**, Şevket; “Toplumsal Cinsiyet ve İktidar: Güneydoğu Anadolu Bölgesi’nin Toplumsal Cinsiyet Düzeni”, **Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi**, Volume: 2/8, 2009, ss 301-312.
- ÖNDER**, Fahrettin; Kentli Hakları ve Yerel Siyaset II”, **Yerel Siyaset**, Sayı: 30, s. 61, www.yerelsiyaset.com/pdf/haziran2008/12.pdf.
- ÖNDER**, Nurcan; “Türkiye’de Kadın İşgücünün Görünümü”, **ÇSGB Çalışma Dünyası Dergisi**, Cilt:1, Sayı: 1, 2013, ss. 35-61.
- ÖZDEMİR**, Gülen; “Türk Kadınının Toplumsal Konumunun Gelişim Süreci”, **Namık Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü**, No:03, 2009, ss. 1-21.
- ÖZEL**, Mehmet; **EREN**, Veysel ve **İNAL**, Emin; “Yerel Siyaset ve Yerel Halkın Belediye Hizmetlerine Bakışı: Yerel Hizmetlerden Memnuniyet Düzeyi Üzerine Bir Araştırma”, **Alanya İşletme Fakültesi Dergisi**, 1/1, 2009, ss. 33-50.
- ÖZER**, Ahmet; “Küreselleşme ve Yeni Dünya Düzeni Karşısında İnsan Haklarının Durumu”, **İnsan Hakları Yıllığı**, Cilt:29, 2011, ss. 43-64.
- ÖZGÜR**, Deniz; “Rakamlarla Kadınlar”, <http://urundergisi.com/makaleler.php?ID=148>.
- ÖZTAN**, Ece; **Göç Bağlamında Yurttaşlık ve Toplumsal Cinsiyet: Türkiye Kökenli Amsterdamlı Kadınların Yurttaşlık Deneyimleri**, Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2009.
- ÖZTÜRK**, Çetin; “Dünyada ve Türkiye’de Yoksulluk ve Kadınlar”, **Journal of Yasar University**, 3(11),2009, ss 2661-2698
- ÖZTÜRK**, Hasret ve **GÜL**, Hüseyin; “Sosyal Belediyecilik Sosyal Devlete ve Sosyal Haklara Bir Alternatif mi?”, **IV. Sosyal Haklar Ulusal Sempozyumu**, Muğla, 2012, ss.377-392

- PALABIYIK**, Hamit; “Kentli Hakları ve Avrupa Kentsel Şartı”, <http://members.comu.edu.tr/hpalabiyik/makale/f9.pdf>.
- PARK**, Hyun-Kyung; “New framework of Women’s Policy in seoul : city Project for Women’s Happiness”, **Dynamic Cities for Women Actions and Policies for Gender Equality**, Brussels, 2007, s.46.
- PARR FUKUDA**, Sakiko “What Does Feminization of Poverty Mean? It Isn’t Just Lock of Income”, **Feminist Economics**, 5(2), 1999, 99–103.
- PARLAKTUNA**, İnci; “Türkiye’de Cinsiyete Dayalı Mesleki Ayrımcılığın Analizi”, **Ege Akademik Bakış**, Cilt:10, Sayı: 4, 2010, ss. 1217-1230.
- Pekin Deklerasyonu ve Eylem Platformu, 1995, <http://www.tbmm.gov.tr/komisyon/kefe/docs/pekin.pdf> .
- PEKKÜÇÜKŞEN**, Şerife; **Değişen Yerel Yönetim Anlayışında İnsan Kaynakları Stratejilerinin Geliştirilmesi (Konya Büyükşehir Belediyesi Örneği)**, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara, 2013
- PEKÖZ**, Mustafa; “Küreselleşme ve Göçmen Kadınlar”, 2010, <http://www.sendika.org/2010/03/kuresellesme-ve-gocmen-kadınlar-mustafa-pekoz/>
- PEKTAŞ**, Ethem Kadri; “Türkiye’de Sosyal Belediyecilik Uygulamaları ve Karşılaşılan Sorunlar”, **Akademik İncelemeler Dergisi**, Cilt 5, Sayı: 1(2010), ss.5-22.
- POWER Camp National/Filles d’Action**, **Best Practices for Girl- and Young Women-Friendly Cities:Towards an International Dialogue**, Vancouver, British Columbia, Canada June 2006.
- Sabah, Çocuk Gelinlerin Sayısı Çocuk Damadın 21 Katı” <http://www.sabah.com.tr/Gundem/2013/05/09/cocuk-gelinlerin-sayisi-cocuk-damadin-21-kati>.
- SADRİ**, Hossein; “Kadınların Kent Hakkı”, **TMMOB Mimarlar Odası**, Bülten No: 87, Ankara, 2011, ss. 48-51.
- SAĞ**, Vahap; “Tarihsel Süreç İçerisinde Türk Kadını ve Atatürk”, **C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, Cilt:2, Sayı:1, ss. 9-23.
- SALLAN GÜL**, Songül; “22 Temmuz Seçiminin Galibi Kim? Bıyıklı Kadınlar mı Yoksa Eril Siyaset mi?” **Toplum ve Demokrasi**, 1 (1), 2007
- SANCAR ÜŞÜR**, Serpil; “Siyasal Alanda Cinsiyetçilik ve Kadınların Söylemsel Kuşatılmışlığı”, **20. Yüzyılın Sonunda Kadınlar ve Gelecek Konferansı Bildirileri**, Ed. Oya Çitci, Ankara, TODAİE Yay., 1998, ss. 531-543.

- SANCAR ÜŞÜR**, Serpil; “Siyasal Süreçlere Katılımda Kadın Erkek Eşitliği”, **Kadın Erkek Eşitliğine Doğru Yürüyüş: Eğitim, Çalışma Yaşamı ve Siyaset**, TÜSİAD, İstanbul, 2000, ss. 197-258.
- SANCAR**, Serpil; **Türk Modernleşmesinin Cinsiyeti**, İletişim Yayınları, İstanbul, 2012.
- SANCAR**, Serpil; **Erkeklik İmkânsız İktidar Ailede, Piyasada ve Sokakta Erkekler**, Metis Yayınları, 3. Basım, İstanbul, 2013
- SANIOĞLU**, Hilal; “Avrupa Birliği Hukukunda İnsan Hakları”, **TBB Dergisi**, Sayı:74, 2008, ss. 77-111.
- SARGIN**, Ayşe; “Kadın Dostu Kentler: Frankfurt”, **Birleşmiş Milletler Kadınların ve Kız Çocuklarının İnsan Haklarının Korunması ve Geliştirilmesi Ortak Programı (BMOP) Bülteni**, Sayı:8, 2007.
- SARGIN**, Ayşe; **Yerelde Toplumsal Cinsiyet Eşitliği İçin Araçlar ve Mekanizmalar**, 1. Baskı, KA-DER, Ankara, 2013.
- SAYER**, Handan; **Toplumsal Cinsiyet Eşitliğine Erkeğin Katılımı**, TC Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, Ankara, 2011.
- SCHWARTZ COWAN**, Ruth; “The "Industrial Revolution" in the Home: Household Technology and Social Change in the 20th Century”, **Technology and Culture**, Vol. 17, No. 1, 1976, pp 1-23.
- SENCER**, Muzaffer; **GAP Bölgesi'nde Toplumsal Değişme Eğilimleri Araştırması II. Bölüm**, TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası, 1992-1993
- SEPPALA**, Nina; “Women and the Vote in Western Europe”, **Voter Turnout In Western Europe**, Sweden, 2004, 33-37.
- SEVİMLİ**, Fahri; “Sosyal Belediyecilik Nasıl Olmalı?”, <http://wwwsosyal-politikalar.com/>, (Erişim Tarihi:12.12.2014)
- SİPAHİ**, Esra Banu ve **ÖRSELLİ**, Erhan;” An Essay on the Concept of “Women Friendly City” Based on the Turkish Case”, **Humanities and Social Sciences Review**, 1(3), 2012, ss. 239-245.
- SİPAHİ**, Esra Banu ve **ÖRSELLİ**, Erhan; “Women Refuges as a Lifebuoy For Women Exposed to Domestic Violence in Turkey”, **Vienna 10th International Academic Conference**, 02-1, 2014, ss. 776-785.
- SMITH**, William R. and **TORSTENSSON**, Marie; “Fear of Crime Gender Differences in Risk Perception and Neutralizing Fear of Crime”, **Brit J. Criminol**, Volume: 37, No: 4, 1997

- Sosyal Hizmetler Kanunu, <http://www.cocukhizmetleri.gov.tr/upload/N-ode/10608/files/1.5.2828.pdf>.
- Sosyal Politikalar Derneği, **Kentsel Yoksulluğa ve Sosyal Dışlanmaya Karşı Yerinden ve Yerel Müdahale Olarak Sosyal Belediyecilik**, <http://www.sosyalpolitikalar.org/makaleler/sosyal-belediyecik/146-sosyal-belediyecik>.
- SÖĞÜTLÜ ERİŞGİN**, Özlem; “Roma Toplumunda Kadının Konumu”, **İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt: 4, Sayı:2, 2013, ss.1-34
- STOLLER**, Robert J. ;**Sex and Gender, The Development of Masculinity and Femininity**, Reprinted By Karnac Books, London, 1984, Prefacexi
- SUMBAS**, Ahu; “Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Politika Yaklaşımı Çerçevesinde Türkiye’de Belediyelerin Hukuksal ve Siyasal Durumları”, **Hacettepe Hukuk Fak. Dergisi**, 3(1), 2013, ss. 31-44.
- ŞAFAK**, Gökçe Nur; **Kadın ve Kent İlişkisinde Yerel Yönetimler: Nevşehir İli Örneğinde Kadın Dostu Kentler**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2013.
- ŞAHİN**, Güven ve **TAŞLIGİL**, Nuran; “Güneydoğu Anadolu Projesi’nin Dünyü, Bugünü, Yarını”, **Akademik Bakış Dergisi**, Sayı: 36, 2013, ss. 1-26.
- ŞAHİN**, Kübra; **Belediye Hizmetleri ve Hizmet Kalitesine Yönelik Vatandaş Memnuniyetinin Ölçümü (Konya İl Merkezi Örneği)**, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Karaman, 2011.
- ŞAHİN**, Mustafa ve **DİNMEZPINAR**, Cemil; **Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme Komisyon Raporu**, Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu Yayınları No:14, Ankara, 2014.
- “Şahinbey Toplum Merkezi Müdürlüğü”, <http://www.sahinbeytoplummerkezi.gov.tr/sayfa-17-amac-ve-gorevler.html>
- ŞAHİNOĞLU**, İlker; **Avrupa Birliği’ne Uyum Sürecinde Türkiye’de Sosyal Belediyecilik Anlayışı**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2014
- ŞENER**, Ülker; **Kadın Yoksulluğu**, Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı Değerlendirme Notu, 2009, s.1, http://www.tepav.org.tr/upload/files/-1271312994r5658.Kadin_Yoksullugu.pdf
- ŞENER**, Ülker; “Kadın Yoksulluğu”, **Mülkiye Dergisi**, 36(4), 2012, ss. 51-67.
- ŞENER**, Ülker ve **DEMİRDİREK**, Hülya; **Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Veri Çalışması**, TEPAV, 2014.

- ŞENOL, Dolunay ve YILDIZ, Sıtkı; **Kadına Yönelik Şiddet Algısı –Kadın ve Erkek Bakış Açılılarıyla-**, Mutlu Çocuklar Derneği Yayınları, Ankara, 2013
- ŞENOL, Nevin; **Kadın Dostu Kentler Avrupa’dan Örnekler**, 2008, www.kadindostukentler.-org/content/docs/outputs/avrupadan-ornekler.pdf
- ŞENOL, Nevin (vd.); **Kadın Dostu Kentler 2010**, Birleşmiş Milletler Kadın ve Kız Çocuklarının İnsan Haklarının Korunması ve Geliştirilmesi Ortak Programı, Ankara.
- TAHAOĞLU, Çiçek; “Erkekler 2014 281 Kadın Öldürdü”, BİANET Bağımsız İletişim Ağı, <http://www.bianet.org/bianet/kadin/161558-erkekler-2014-te-281-kadin-oldurdu>, (Erişim Tarihi: 20.01.2015)
- TAŞKESEN, Mustafa, **İnsan Hakları**, Dernek Yay Yayınları, 1. Basım, Ankara, 2006.
- TATLILIOĞLU, Kasım; “Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Ulusal Eylem Planı 2012-2015’in Genel Bir Değerlendirilmesi”, **KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi**, 16 (Özel Sayı I), s. 115-122.
- TAYLOR, Alice; **Women and City: Examinin the Gender Impact of Violence and Urbanisation**, 2011, http://www.actionaid.org/sites/files/actionaid/-/actionaid_2011_women_and_the_city.pdf,
- TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu, **Kadına ve Aile Bireylerine Yönelik Şiddet İnceleme Raporu**, 2011, https://www.tbmm.gov.tr/komisyon/-insanhaklari/docs/2012/raporlar/29_05_2012.pdf
- TC Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, **Türkiye Aile Yapısı Araştırması 2011**, Araştırma ve Sosyal Politika Serisi 04, Ankara, s. 114.
- TC. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, **Türkiye’de Kadının Durumu**, Ankara, 2012.
- TC. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü teşkilat ve Görevlerine İlişkin Yönerge, http://www.kadininstatusu.gov.tr/-upload/Node/27953/files/Kadinin_Statusu_Genel_Mudurlugu_Teskilat_ve_Gorevlerine_Iliskin_Yonerge.pdf.
- TC. Başbakanlığı Avrupa Birliği Sekreterliği, **Avrupa Birliği Antlaşması ve Avrupa Birliği’nin İşleyişi Hakkında Antlaşma**, Ankara, 2011.
- TC. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, “Bunları Biliyor Musunuz?”, http://www.kadininstatusu.gov.tr/upload/kadininstatusu.gov.tr/mce/eski_site/Pdf/brosurler/bunlari_biliyormusunuz.pdf.

- TC. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, **Türkiye’de Kadının Durumu**, Ankara, 2008.
- TC. Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, **Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Ulusal Eylem Planı 2008-2013**, Ankara, 2008.
- TC. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, **Faaliyetleri ve Göstergeler**, 2013.
- T.C. Sosyal Güvenlik Kurumu, **İstihdamda ve Sosyal Güvenlikte Cinsiyet Eşitliği Paneli ve Çalıştay Bildirileri**, Editör: Hicran Atatanır, Yayın No: 64, Ankara, 2013.
- TEKELİ**, Şirin; **Kadınlar ve Siyasal Toplumsal Hayat**, Birikim Yayınları, 1.Basım, 1982, İstanbul.
- TEKELİ**, Şirin; “**Kadınlar Politikada Neden Yoklar?**”, Kaktüs, 1988, sayı 5, ss. 18-26.
- TERZİ**, Özlem, “Avrupa Birliği’nde Toplumsal Cinsiyet Politikaları”, **Türkiye’de ve Avrupa Birliği’nde Kadının Konumu: Kazanımlar, Sorunlar, Umutlar**, Derleyen: Fatmagül Berktaş, KA-DER Yayınları, 1. Basım, İstanbul, 2004, ss. 123-139.
- TEPAV, **İstihdam İzleme Bülteni**, Sayı 19, 2013, s.9, http://www.tepav.org.tr/upload/files/haber/13765487219.Istihdam_Izleme_Bulteni_06_2013.pdf.
- TEPAV, **İstihdam İzleme Bülteni**, Şubat 2013
- TEZCAN**, Durmuş vd.; **İnsan Hakları El Kitabı**, Seçkin Yayınları, 1. Baskı, Ankara, 2006.
- The United Nations Today, <https://www.google.com.tr/#q=www.unicankara.-org.tr%2Ftoday%2F1.html>.
- The World Bank, **The Little Data Book On Gender 2013**, ss. 2-8.
- THOMTON**, Grant; **International Business Report 2014**, Women in Business: from Classroom to Boardroom.
- TİSK, **İş Gücü Piyasası Bülteni**, Sayı: 31, 2015
- TOKMAN**, L. Yıldız; “‘Kadın Dostu Kent’ Kavramının İzmir Ölçeğinde Tartışılması”, **TMMOB İzmir Kent Sempozyumu**, ss. 433-443.
- TOKSABAY ESEN**, Aslı ve **MEMİŞOĞLU**, Oya; Siyasetin Cinsiyeti Politika Notu, s. 7, http://www.tepav.org.tr/upload/files/1271250684r7712.Siyasetin_Cinsiyeti.pdf

- TOKSOY REDMAN**, Berna; “Üst Yönetimde Kadın Temsili: Avrupa Birliği ve Türkiye’deki Gelişmeler”, <http://www.tusiad.org.tr/bilgi-merkezi/fikir-ureten-fabrikadan/ust-yonetimde-kadin-temsili--avrupa-birligi-ve-turkiyedeki-gelismeler/>.
- TOKSÖZ**, Gülay; **Uluslararası Emek Göçü**, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 1. Baskı, İstanbul, 2006.
- TOKSÖZ**, Gülay, **ERDOĞDU**, Seyhan ve **KAŞKA** Selmin; **Türkiye’de Düzensiz Emek Göçü ve Göçmenlerin İşgücü Piyasasındaki Durumu**, IOM International Organization for Migration, Sweden, 2012.
- TOKSÖZ**, Gülay; “Neoliberal Piyasa, Özel ve Kamusal Patriarka Çıkmazında Kadın Emeği”, **Türkiye’de Refah Devleti ve Kadın**, Derleyen Saniye Dedeoğlu ve Adem Yavuz Elveren, 1.Baskı, İstanbul, 2012.
- TOPGÜL**, Seda; “Türkiye’de Yoksulluk ve Yoksulluğun Kadınlaşması”, **C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi**, Cilt 14, Sayı 1, 2013, ss. 277- 296.
- TRC1 Bölge Planı (Adıyaman, Gaziantep, Kilis), 2014-2023, s. 16, <http://www.ika.org.tr/upload/yazilar/TRC1-Bolge-Plani-2014-2023-632757.pdf>
- TUNÇAY**, Mete; **Kentsel Haklar / Karşılaştırmalı Bir Çerçeve de Türkiye**, İstanbul WALD Akademisi, İstanbul, 1994.
- TURHAN**, Aydın; “İnsan Hakları Kuşakları Arasındaki Tamamlayıcılık İlişkisi”, **İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt: 4, Sayı:2, 2013, ss. 357-378.
- TÜİK**, **Adrese Dayalı Nüfus Sistemi, İl, Yaş Grubu ve Cinsiyete Göre Nüfus**, http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1059.
- TÜİK**, **Adrese Dayalı Nüfus Sistemi, Bitirilen Eğitim Düzeyi ve Cinsiyete Göre İl/İlçe Merkezleri Nüfusu (15 +yaş) – 2013**, <http://rapory.tuik.gov.tr/29-04-2015-22:20:29-12134421221614335053457992518.pdf>.
- TÜİK**, **2013 Ulusal Eğitim İstatistikleri**, <http://tuikapp.tuik.gov.tr/adnksdagitapp-/adnks.zul?kod=2>.
- TÜİK**, **İstatistiklerle Kadın 2012**, Türkiye İstatistik Kurumu Matbaası, Ankara, 2013.
- TÜİK**, **Seçilmiş Göstergelerle Gaziantep-2013**, <http://www.tuik.gov.tr/il-Gostergeleri/iller/GAZIANTEP.pdf>
- TÜİK**, **Toplumsal Cinsiyet İstatistikleri 2013**, Türkiye İstatistik Kurumu Matbaası, Ankara, 2014
- TÜRÇAN ÖZSUCA**, Şerife; “Sosyal Politikanın Gelişimi”, www.google.com.tr/#q=www-.iyh.istabip.-org.tr%2Fsirer%2Fsp%2F7.pdf.

“Türkiye’de Kadın Erkek Eşitliği”, <http://www.kadindostukentler.com/kdk-kadin-erkek-esitligi.php>

Türkiye’de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması 2009, <http://kadininstatusu.aile.gov.tr/data/542a8e0b369dc31550b3ac30/siddetarastirmaozetrapor.pdf>

Türkiye’de Kadınların ve Kız Çocuklarının Haklarının Korunması ve Geliştirilmesi Birleşmiş Milletler Ortak Programı Bülteni, Sayı: 2

Türkiye’de Kadınların ve Kız Çocuklarının Haklarının Korunması ve Geliştirilmesi Birleşmiş Milletler Ortak Programı Bülteni, Sayı: 4, 2006.

Türkiye’de Kadınların ve Kız Çocuklarının Haklarının Korunması ve Geliştirilmesi Birleşmiş Milletler Ortak Programı Bülteni, Sayı: 7, 2006.

“Türkiye’de Suriye’li Kadınların da Adı Yok!”, <http://www.kahdem.org.tr/?p=316>.

UÇAKTÜRK, Tülay vd.; **Yerel Yönetimlerde Sosyal Sorumluluk Bağlamında Sosyal Belediyecilik: Biga Belediyesi Örneği**, http://akademikpersonel.kocaeli.edu.tr/ahmet.ucakturk/bildiri/ahmet.ucakturk.11.08.2011_04.20.14bildiri.pdf.

UN, “Declaration on the Elimination of Violence against Women” <http://www.un.org/documents/ga/res/48/a48r104.htm>.

UN, “Declaration of Mexico on the Equality of Women and Their Contribution to Development and Peace”, <http://www.un-documents.net/mex-dec.htm>,

“UN Department of Public Information, “Violence Against Women”, 2009, http://www.un.org/en/events/endviolenceday/pdf/UNiTE_TheSituation_EN.pdf.

UN HABİTAT, **Gender Mainstreaming in Local Authorities Best Practices**, 2008

UN HABİTAT, **Gender Issue Guide: Urban Planning and Design, United Nations Human Settlements Programme 2012**, Nairobi, 2012.

UN HABİTAT, **State of Women in Cities 2012-2013 Gender and the Prosperity of Cities**, United Nations Human Settlements Programme, Kenya, 2013.

UN, **The Millennium Development Goals Report**, Newyork, 2013

UN Women, “The Commission on the Status of Women”, <http://www.unwomen.org/en/csw>.

UN, **Women’s Rights are Human Rights**, United Nations Puplication, New York and Geneva, 2014.

UN Women, **Building Safe and Inclusive Cities for Women a Pracrical Guide**, New Delhi, 2011.

UN Women, “Safe Cities Global Initiative”, 2014, <http://www.unwomen.org/~media/headquarters/attachments/sections/library/publications/2014/un%20women%20safe%20cities%20brief-us-web.pdf>,

UN, “Declaration of Mexico on the Equality of Women and Their Contribution to Development and Peace”, <http://www.un-documents.net/mex-dec.htm>, (Erişim Tarihi: 20.01.2015)

UN Women, Safe Cities Global Initiative, 2014, <http://www.unwomen.org/~media/headquarters/attachments/sections/library/publications/2014/un%20women%20safe%20cities%20brief-us-web.pdf>, (Erişim Tarihi:01.12.2014)

UNAY, Cafer; **Genel İktisat**, Ekin Kitabevi, Bursa, 1997.

UNDP, Human Development Report 2013 The Rise of the South: Human Progress in a Diverse World.

UNDP, Human Development Report 2014, Sustaining Human Progress: Reducing Vulnerabilities and Building Resilience, New York.

“Türkiye Kadın Erkek Eşitliğinde 120. Sırada”, http://www.bbc.co.uk/turkce/haberler/2013/10/131025_kadin_erkek-esitligi.shtml.

UNESCO, World Atlas of Gender Equality in Education, France, 2012.

UNESCO, Adult and Youth Literacy National, Regional and Global Trends 1985-2015, Canada, 2013.

UNICEF, Gender, Rights and Civic Engagement Policy and Practice, Newyork, 2011.

UNICEF, Ending Child Marriage, Progress and Prospects, 2013, http://www.unicef.org/media/-files/Child_Marriage_Report_7_17_LR..pdf

United Nations, “Introduction”, **Economic, Social and Cultural Rights Handbook for National Human Rights Institutions**, Newyork and Geneva, 2005.

UNODC, Global Report On Trafficking In Persons, United Nations, New York, 2012.

ÜSTEL, Füsün; **Yurttaşlık ve Demokrasi**, Dost Kitabevi, Ankara, 1999.

ÜSTÜN, İlnur; “Yerelden Yerel Seçime, Adaletten Barışa”, **Amargi Feminist Dergi**, 2014, <http://www.amargidergi.com/yeni/?p=23#more-23>.

“Violence Against Women” en.wikipedia.org/wiki/Violence_against_women

WEDEL, Heidi; **Siyaset ve Cinsiyet: İstanbul Gecekonduklarında Kadınların Siyasal Katılımı**, (Çev. Can Kurultay), Metis Yayınları, İstanbul, 2001.

WHO and PAHO, “Understanding and addressing violence against women”, s. 2, http://apps.who.int/iris/bitstream/10665/77428/1/WHO_RHR_12.41_eng.pdf

WOLSTONECRAFT, Mary; **Kadın Haklarının Gerekçelendirilmesi**, Çev.: Deniz Hakyemez, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 2007.

“Women in National Parliament”, <http://www.ipu.org/english/issues/wmndocs/-arc/classif010614.htm>.

Women’s Health, “Key Facts”, <http://www.who.int/mediacentre/factsheets/fs334/en/>, (Erişim Tarihi: 01.01.2015).

World Bank, “**Gender Equality and Women**”, World Development Report 2012, Washington.

World Economic Forum, **Global Agenda Council on Women’s Empowerment 2011 – 2012 Five Challenges One Solution: Women**, 2013.

World Economic Forum, **The Global Gender Gap Report 2014**, Switzerland, 2014.

WORLD Policy Forum, “Fact Sheet Child Marriage” 2014, <http://worldpolicyforum.org/press/english/WORLD%20Fact%20Sheet%202004%20Child%20Marriage%20English.pdf?cd66eb>

YALÇINKAYA, N. Tomris; “Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Çalışmaları”, http://www.mmo.org.tr/resimler/dosya_ekler/b58f584893db69d-ek.pdf?tipi=68&turu=X&sube=2

YALOM, Marilyn; **Antik Çağlardan Günümüze Evli Kadının Tarihi**, Çev.: Zeynep Yelçe ve Neşenur Domaniç, Çitlembik Yayınları, İstanbul, 2002.

“Yanlış İnanış: Aile İçi Şiddet Sanıldığı Kadar Yaygın Değildir”, <https://www.google.com.tr/#q=dosyalar.hurriyet.com.tr%20Faileici%20Faileicisiddet2.asp>.

YARAMAN, Ayşegül; **Bir Demokrasi Tartışması: Türkiye’de Kadınların Siyasal Temsili (1935- 1999)**, İstanbul, Bağlam Yayınları, 1999.

“Yerel Eşitlik Eylem Planları”, <http://www.sabancivakfi.org/sayfa/yerel-esitlik-eylem-planlari>

“Yerel Eşitlik Eylem Planları Hazırlanıyor” **Türkiye'de Kadınların ve Kız Çocuklarının Haklarının Korunması ve Geliştirilmesi Birleşmiş Milletler Ortak Programı Bülteni**, Sayı:5, 2007.

YEŞİLORMAN, Mehtap; “Toplumsal Eşitsizlikte Kör Nokta: Kadın Eşitsizliğine Genel Bir Bakış”, **Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Elazığ, 2001, Cilt: 11 Sayı:2, : 269-280.

YILDIRIM, Arzu; “Belediyelerin Sosyal Politika Uygulamaları Üzerine Bir Değerlendirme: Malatya Belediyesi Üzerine Değerlendirme”, **Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, Yıl: 7, Sayı: 17, Ağustos 2014, ss.485-509.

YILDIRIM, Dinçer; “Anne Ölüm Oranı” <http://www.jinekolojiyegelik.com/-2013/05/anne-olum-orani.html>.

YILDIRIMALP, Sinem ve **İSLAMOĞLU**, Emel; “İnsana Yakışır İş” Kavramı Bağlamında Türkiye’de Ev Hizmetinde Çalışan Kadınlar”, **Sosyal Güvenlik Dergisi**, Cilt:4, Sayı:2, 2014,ss. 145-175.

YILMAZ, Abdurrahman; “Uluslararası Göç: Çeşitleri, Nedenleri ve Etkileri”, **International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic**, Volume 9/2 Winter 2014,ss. 1685- 1704.

YILMAZ, Cevdet ve **VURAL**, Devrin G.; “İnsan Hakları Bağlamında Kadın Ticareti”, **İnsan Hakları Yıllığı**, Cilt: 25, 2007, ss. 79-93.

YSK, “Seçimler”, <https://www.google.com.tr/#q=2014+yerel+se%C3%A7imlerinde+kad%C4%B1n+belediye+ba%C5%9Fkan%C4%B1+ve+meclis+%C3%BCyeler+say%C4%B1s%C4%B1>.

YÜCEL, Nurcan; **YÜCEL**, Atilla ve **ATLI**, Yavuz; Belediyelerin Sunduğu Hizmetlerde Vatandaş Memnuniyeti: Elazığ Belediyesi Örneği, **Electronic Journal of Vocational Colleges**, Aralık 2012, ss. 31-41.

YÜKSEL, Fatih ; “Sosyal Devletin Dönüşüm Sürecinde Yerel Yönetimlerin Yeni İşlevleri”, **Ankara Üniversitesi SBF Dergisi**, 62-1, ss. 280-298.

YÜKSEL, Fatih; **ÇEVİK**, Osman ve **ARDIÇ**, Kadir; “Belediyelerde Hizmet Kalitesinin (Vatandaş Tatmininin) Ölçülmesi: Tokat Belediyesinde Bir Uygulama”, **Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi**, 13(3), 2004, ss. 63-81.

ZİHNİOĞLU, Yaprak; **Kadınsız İnkılâp**, Metis Yayınları, İstanbul, 2003.

http://en.wikipedia.org/wiki/Violence_against_women.

http://en.wikipedia.org/wiki/United_Nations_Commission_on_the_Status_of_Women.

https://www.google.com.tr/#q=www.egitimsen.org.tr%2Fekler%2Fb075a50e78fed259369846581de3991_ek.pdf..

<http://www.kadininstatusu.gov.tr/tr/22935/Birlesmis-Milletler-Kadinlarin-Insan-Haklarinin-Korunmasi-ve-Gelistirilmesi-Ortak-Programi>.

https://www.google.com.tr/#q=www.kadininstatusu.gov.tr%2Fupload%2Fkadininstatusu.gov.tr%2Fmce%2Feski_site%2FPdf%2Fbutceleme.pdf++.

<http://www.kadininstatusu.gov.tr/tr/19160/Birlesmis-Milletler-Kadinin-Kalkinmaya-Katilimini-Guclendirme-Ulusal-Programi-Projesi-UNDP>.

http://www.aile.gov.tr/upload/Node/2176/files/6284_SAYILI_YONETMELIK.pdf

<https://www.google.com.tr/#q=www.ihd.org.tr%2Findex.php%2Fsan-haklarylgeleri-mainmenu-96%2F156-insan-haklari-evrensel-beyannames.html>.

<https://www.google.com.tr/#q=www.%2Fmorharfler.blogspot.com.tr%2F2010%2F02%2Fdunyada-kadn-haklarnn-tarihsel-gelisimi.html>.

https://www.google.com.tr/#q=www.tr.wikipedia.org%2Fwiki%2F%25C4%25B0nsan_ve_Yurtta%25C5%259F_Haklar%25C4%25B1_Bildirisi.

https://www.google.com.tr/#q=www.tr.undp.org%2Fcontent%2Fturkey%2Ftr%2Fhome%2Foperations%2Fprojects%2Fdemocratic_governance%2FUN_joint_programme_on_promoting_gender_equality_at_local_level.html%2C+.

<https://www.morcati.org.tr/tr/tanisalim/oykumuz>.

<https://www.morcati.org.tr/tr/neler-yapiyoruz/siginak>.

5393 Sayılı Belediye Kanunu,

<http://www.mevzuat.gov.tr/Metin.Aspx?MevzuatKod=1.5.5393&sourceXmlSearch=&MevzuatIliski=>.

5302 Sayılı İl Özel İdaresi Kanunu, <http://www.mevzuat.gov.tr/Mevzuat-Metin/1.5.5302.pdf>.

4982 Sayılı Bilgi Edinme Kanunu,

<http://www.mevzuat.gov.tr/Metin.Aspx?MevzuatKod=1.5.4982&MevzuatIliski=0&sourceXmlSearch=>.

25 Mayıs 2010 tarih ve 2010/14 Sayılı Kadın İstihdamının Artırılması ve Fırsat Eşitliğinin Sağlanması Başbakanlık Genelgesi, <http://www.-resmigazete.gov.tr/eskiler/2010/05/20100525-12.htm>

<http://www.kadindostukentler.org/proje-yeep.php>

EKLER

Ek 1: TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: TÜİK 2013 Verilerine Göre, 15 Yaş ve Üzeri Cinsiyet Bazında Okur Yazarlık Oranı.....	82
Tablo 2: İşgücü Piyasası Temel Göstergeleri	86
Tablo 3: Mevsim etkilerinden arındırılmış temel işgücü göstergeleri	87
Tablo 4: Seçim Yılı ve Cinsiyete Göre Milletvekili Sayısı ve Oranı	89
Tablo 5: Katılımcıların Sosyo-Demografik Özellikleri	161
Tablo 6: Hangi Sıklıkta Dışarı Çıkıldığı.....	164
Tablo 7: En Çok Gidilen Kentsel Alanlar.....	165
Tablo 8: Kent İçi Ulaşımında Kullanılan Araçlar	166
Tablo 9: Kentin Sorunları	167
Tablo 10: Yerel Seçimlerde Oy Kullanma Durumu	168
Tablo 11: Mahalle Muhtarını-İlçe Belediye Başkanını-Büyükşehir Belediye Başkanını Tanıma Durumu	169
Tablo 12: Siyasi Parti-Sivil Toplum Kuruluşuna Üye Olma Durumu.....	170
Tablo 13: Aktif Siyasete Katılma İsteği	170
Tablo 14: Siyasete Atılma Düşüncesi ile Eğitim Durumu Arasındaki İlişki.....	172
Tablo 15: Belediyeye Gitme Sıklığı	172
Tablo 16:Gaziantep Büyükşehir Belediyesi Tarafından Sunulan Yerel Hizmetlerden Yeterince Haberdar Olma Durumu	173
Tablo 17: Gaziantep Büyükşehir Belediyesinin Sunduğu Yerel Hizmetlerden Haberdar Olma Araçları.....	174
Tablo 18: Gaziantep Büyükşehir Belediyesi'nin Kadınlara Yönelik Olarak Sunduğu Hizmetlerden Faydalanma Durumu	175

Tablo 19: Kadınların, Yerel Hizmetlerden Haberdar Olma Durumları ile Yerel Hizmetlerden Faydalanma Düzeyleri Arasındaki İlişki.....	175
Tablo 20: Gaziantep’te Yaşamaktan Memnuniyet Durumu	177
Tablo 21: Belediyenin Kadınlara Yönelik Sunduğu Hizmetlerden Memnuniyet Durumu	178
Tablo 22: Yerel Hizmetlerden Memnuniyet Durumu.....	179
Tablo 23: Belediye Başkanının Kadın Olmasından Duyulan Memnuniyet Durumu	181
Tablo 24: Kadın Belediye Başkanının Kadın Sorunlarının Çözümünde Daha Yararlı Olacağına İnanma Durumu	182
Tablo 25: Kadın Belediye Başkanının Kentsel Hizmetlere Farklı Bir Bakış Açısı Getireceğini Düşünme Durumu	182
Tablo 26: Belediye Başkanının Kadın Olmasından Duyulan Memnuniyet İle Sosyal Hizmetlerden Duyulan Memnuniyet Arasındaki İlişki	183
Tablo 27: Belediye Başkanının Kadın Olmasından Duyulan Memnuniyet ile Tramvay Hizmetlerinden Duyulan Memnuniyet Arasındaki İlişki	184
Tablo 28: Belediye Başkanının Kadın Olmasından Duyulan Memnuniyet ile Mahalle Pazarı Hizmetlerinden Duyulan Memnuniyet Arasındaki İlişki.....	185
Tablo 29: Belediye Başkanının Kadın Olmasından Duyulan Memnuniyet ile Kadınlara Yönelik Hizmetlerden Duyulan Memnuniyet Arasındaki İlişki	186
Tablo 30: Büyükşehir Belediye Başkanına Güvenme Durumu.....	187
Tablo 31: Kadınların Siyasete Atılma Düşünceleri ile Belediye Başkanına Duydukları Güven Arasındaki İlişki	188
Tablo 32: Belediye Başkanına Duyulan Güvenle Belediye Başkanının Kadın Olmasından Duyulan Memnuniyet Arasındaki İlişki	188
Tablo 33: Belediye Başkanına Duyulan Güvenle Kadın Belediye Başkanının Kadın Sorunlarının Çözümünde Daha Yararlı Olacağına Olan İnanç Arasındaki İlişki	189

Tablo 34: Belediye Başkanına Duyulan Güvenle Kadın Belediye Başkanının Kentsel Hizmetlere Farklı Bir Bakış Açısı Getireceği Düşüncesi Arasındaki İlişki.....	190
Tablo 35: Kadın Bir Belediye Başkanı Daha Dürüst Çalışacağını Düşünme Durumu ..	191
Tablo 36: Belediye Başkanına Duyulan Güvenle Kadın Belediye Başkanının Daha Dürüst Olacağı Düşüncesi Arasındaki İlişki.....	191
Tablo 37: Bir Kadın Olarak Gün İçerisinde Dışarı Çıkmak için Gaziantep’i Güvenli Bulma Durumu.....	192
Tablo 38: ‘Bir Kadın Olarak Gün İçerisinde Dışarı Çıkmak için Gaziantep’i Ne Kadar Güvenli Buluyorsunuz?’ Sorusuna Verilen Yanıt ile Yaş Grubu Arasındaki İlişki.....	193
Tablo 39: Bir Kadın Olarak Gece Saatlerinde Dışarı Çıkmak için Gaziantep’i Güvenli Bulma Durumu.....	194
Tablo 40: ‘Bir Kadın Olarak Gece Saatlerinde Dışarı Çıkmak için Gaziantep’i Ne Kadar Güvenli Buluyorsunuz?’ Sorusuna Verilen Yanıt ile Yaş Grubu Arasındaki İlişki.....	194
Tablo 41: ‘Bir Kadın Olarak Gece Saatlerinde Dışarı Çıkmak için Gaziantep’i Ne Kadar Güvenli Buluyorsunuz?’ Sorusuna Verilen Yanıt ile Eğitim Durumu Arasındaki İlişki.....	195
Tablo 42: Gaziantep’te Yaşamaktan Duyulan Memnuniyet ile Kentsel Güvenlik Arasındaki İlişki.....	196
Tablo 43: Ailede/Yakın Çevrede Şiddete Şiddet Mağduru Kadın Bulunma Oranı.....	198
Tablo 44: Şiddete Maruz Kalındığında Kentte Sığınabilecekleri Kurumlar Olduğuna ve Haklarının Korunacağına İnanç Durumu	199
Tablo 45: Aile /Yakın Çevrede Şiddete Maruz Kalan Bir Kadın Olup Olmaması ile Şiddete Maruz Kalındığında Haklarının Korunacağına Dair İnanç Durumu	200
Tablo 46: Toplu Taşımada Herhangi Bir Sorun Yaşama Durumu	201
Tablo 47: “Özgecan Cinayeti”nin Toplu Taşıma Kullanımına Etkisi	201
Tablo 48: Gece/Akşam Toplu Taşıma Araçlarına Binmekten Tedirgin Olma Durumu.	202

Tablo 49: Toplu Taşıma Kullanımı ile Gece/Akşam Toplu Ulaşım Araçlarını Kullanmaktan Dolayı Tedirginlik Yaşama Durumu Arasındaki İlişki	202
Tablo 50: Arabanın Kapalı Bir Otoparka Park Edildiğinde Tedirgin Olma Durumu	203
Tablo 51: Trafikte Işıқта Beklenen Zamanlarda Cam Silen/Para İsteyen Kişilerden Tedirgin Olma Durumu.....	204
Tablo 52: Trafikte Güvende Hissetme Durumu	204
Tablo 53: Gaziantep’te Hiç Gidilmek İstenmeyen Semtler/Mekânlar	205
Tablo 54: Bir Yerden Başka Bir Yere Giderken Tedirgin Olunan Şeyler.....	206
Tablo 55: Gaziantep’te En Çok Korkulan Suçlar	207
Tablo 56: Gaziantep’teki Kamuya Açık Lavaboları ve Tuvaletleri Güvenli Bulma Durumu	208
Tablo 57: Gaziantep’te Yerel Hizmetlerle İlgili Algı	209
Tablo 58: Kadın Erkek Eşitliği	209
Tablo 59: Belediyenin Kadın Erkek Eşitliği Konusunda Çalışması Hakkındaki Düşüncelerle Belediyenin Kadınlara Yönelik Hizmetlerinden Memnuniyet Arasındaki İlişki.....	210
Tablo 60: Belediyenin Kadın Erkek Eşitliği Konusunda Çalışmasıyla Gaziantep’e İlişkin Alınacak Kararlara Kadınların Erkekler Kadar Eşit Katıldığına Olan İnanç Arasındaki İlişki	211
Tablo 61: Gaziantep’te Suriyelilerin Bulunmasından Memnun Olma Durumu.....	213
Tablo 62: Suriye Vatandaşlarının Gelmesiyle Oluşan Sorunlar	214
Tablo 63: Suriyelilerle Yapılan Evlilikleri Olumlu Karşılama Durumu	215
Tablo 64: Suriye Vatandaşları ile Aynı Yerel Hizmetlerden Faydalanma Memnuniyeti	215
Tablo 65: Suriye’deki İç Savaş Bittiği Zaman Suriyelilerin Ülkelerine Dönecekleri Düşüncesi	216
Tablo 66: Gaziantep Büyükşehir Belediyesinden Beklentiler	217

Ek 2: En Az Ortaöğretim Mezunu 25 Yaş ve Üstü Kadın ve Erkek Oranı (2006-2010)

	Ülke	Kadın(%)	Erkek(%)
1	Norveç	97,4	96,7
2	Avustralya	94,3	94,6
3	İsviçre	95,0	96,6
4	Hollanda	87,7	90,5
5	ABD	95,1	94,8
6	Almanya	96,3	97,0
7	Yeni Zelanda	95,0	95,3
8	Kanada	100,0	100,0
9	Singapur	74,1	81,0
10	Danimarka	95,5	96,6
11	İrlanda	80,5	78,6
12	İsveç	86,5	87,3
13	İzlanda	91,0	91,6
14	Birleşik Krallık	99,8	99,9
15	Hong Kong	72,2	79,2
15	Kore	77,0	89,1
17	Japonya	87,0	85,8
18	Lihtenştayn
19	İsrail	84,4	87,3
20	Fransa	78,0	83,2
21	Avusturya	100,0	100,0
21	Belçika	77,5	82,9
21	Lüksemburg	100,0	100,0
24	Finlandiya	100,0	100,0
25	Slovenya	95,8	98,0
26	İtalya	71,2	80,5
27	İspanya	66,8	73,1
28	Çek Cumhuriyeti	99,9	99,7
29	Yunanistan	59,5	67,0
30	Brunei	66,6	61,2
31	Katar	66,7	59,0
32	Kıbrıs	72,2	79,6
33	Estonya	100,0	100,0
34	Sudi Arabistan	60,5	70,3
35	Litvanya	89,1	94,3
35	Polonya	79,4	85,5
37	Andora	49,5	49,3
38	Slovakya	99,1	99,5
39	Malta	68,6	78,2
40	Birleşik Arap Emirlikleri	73,1	61,3
41	Şili	73,3	76,4
41	Potekiz	47,7	48,2
43	Macaristan	97,9	98,7
44	Bahreyn	74,4	80,4
44	Küba	73,9	80,4
46	Kuveyt	55,6	56,3
47	Hırvatistan	85,0	93,6

48	Litvanya	98,9	99,0
49	Arjantin	57,0	54,9
50	Uruguay	54,4	50,3
51	Bahama	91,2	87,6
51	Karadağ	84,2	94,7
53	Belarus	87,0	92,2
54	Romanya	86,1	92,0
55	Litya	55,6	44,0
56	Umman	47,2	57,1
57	Rusya	89,6	92,5
58	Bulgaristan	93,0	95,7
59	Barbados	89,5	87,6
60	Palau
61	Antigua Barbuda
62	Malezya	66,0	72,8
63	Mauritius	49,4	58,0
64	Trinidad Tobago	59,4	59,2
65	Lebanon	38,8	38,9
65	Panama	63,5	60,7
67	Venezuela	56,5	50,8
68	Kosta Rika	54,5	52,8
69	Türkiye	39,0	60,0
70	Kazakistan	99,3	99,4
71	Meksika	55,7	60,6
71	Sejšeller	66,9	66,6
73	Saint Kitts ve Nevis
73	Sri Lanka	72,7	75,5
75	İran	62,2	67,6
76	Azerbaycan	93,7	97,4
77	Ürdün	69,5	78,5
77	Sırbistan	58,4	73,6
79	Brezilya	51,9	49,0
79	Gürcistan
79	Grenada
82	Peru	56,3	66,1
83	Ukrayna	91,5	96,1
84	Belize	35,2	32,8
84	Makedonya Cumhuriyeti	40,2	55,6
86	Bosna Hersek	44,8	70,0
87	Ermenistan	94,1	94,8
88	Fiji	57,5	58,1
89	Tayland	35,7	40,8
90	Tunus	32,8	46,1
91	Çin	58,7	71,9
91	Saint Vincent ve Grenadinler
93	Cezayir	20,9	27,3
93	Dominik	29,7	23,2
95	Arnavutluk	81,8	87,9
96	Jamaika	74,0	71,1
97	Saint Lucia
98	Kolombiya	56,9	55,6
99	Ekvador	40,1	39,4

100	Surinam	44,6	47,1
100	Tongo	87,5	88,3
102	Dominik Cumhuriyeti	55,6	53,1
103	Maldivler	13,3	16,6
103	Moğolistan	85,3	84,1
103	Türkmenistan
106	Samoa	64,3	60,0
107	Filistin	31,5	32,2
108	Endonezya	39,9	49,2
109	Bostvana	73,6	77,3
110	Mısır	43,4	59,3
111	Paraguay	36,8	40,8
112	Gabon	53,8	34,7
113	Bolivya	47,6	59,1
114	Moldova	93,6	96,6
115	El Salvador	36,8	43,6
116	Özbekistan
117	Filipinler	65,9	63,8
118	Güney Afrika	72,7	75,9
118	Suriye	29,0	38,9
120	Irak	22,0	42,7
121	Guyana	61,5	48,8
121	Vietnam	59,4	71,2
123	Yeşil Burun Adaları
124	Mikronezya
125	Guatemala	21,9	23,2
126	Kırgızistan	94,5	96,8
127	Namibya	33,0	34,0
128	Doğu Timor
129	Honduras	28,0	25,8
129	Morokko	20,1	36,3
131	Vanuatu
132	Nikaragua	30,8	44,7
133	Kiribati
133	Tacikistan	89,9	95,0
135	Hindistan	26,6	50,4
136	Bhutan	34,0	34,5
136	Kamboçya	9,9	22,2
138	Gana	45,2	64,7
139	Laos	22,9	36,8
140	Kongo	43,8	48,7
141	Zambia	25,7	44,2
142	Bangladeş	30,8	39,3
142	Sao Tome ve Principe
144	Ekvator Ginesi
145	Nepal	17,9	39,9
146	Pakistan	19,3	46,1
147	Kenya	25,3	31,4
148	Svaziland	49,9	46,1
149	Angola
150	Myanmar	18,0	17,6
151	Ruanda	7,4	8,0

152	Kameron	21,1	34,9
153	Nijerya
154	Yemen	7,6	24,4
155	Madagaskar
156	Zambiya	48,8	62,0
157	Papua Yeni Gine	6,8	14,1
157	Solomon
159	Komorlar
160	Tanzanya	5,6	9,2
161	Moritanya	8,0	20,8
162	Lesotho	21,9	19,8
163	Senegal	7,2	15,4
164	Uganda	22,9	33,5
165	Benin	11,2	25,6
166	Sudan	12,8	18,2
167	Togo	15,3	45,1
168	Haiti	22,5	36,3
169	Afganistan	5,8	34,0
170	Cibuti
171	Fildişi Sahili	13,7	29,9
172	Gambiya	16,9	31,4
173	Etiyopya	7,8	18,2
174	Malavi	10,4	20,4
175	Liberya	15,7	39,2
176	Mali	7,7	15,1
177	Gine Bissau
178	Mozambik	1,5	6,0
179	Gine
180	Burundi	5,2	9,3
181	Burkina Faso	0,9	3,2
182	Eritrea
183	Sierra Leone	9,5	20,4
184	Çad	1,7	9,9
185	Orta Afrika Cumhuriyeti	10,3	26,2
186	Kongo	10,7	36,2
187	Nijer	44,5	49,5

Kaynak: UNDP, **Human Development Report 2014.**

**Ek 3: Ülkelerin Yapmış Oldukları Son Genel Seçimlere Göre
Parlamentolarındaki Kadın Sayı ve Oranları**

Ülkeler	Seç.Yılı	Sandalye	Kadın	Oran(%)
1. Ruanda	2013	80	51	63,8
2. Bolivya	2014	130	69	53,1
3. Küba	2013	612	299	48,9
4. Seyşeller	2011	32	14	43,8
5. İsveç	2014	349	152	43,6
6. Senegal	2012	150	64	42,7
7. Güney Afrika	2014	396	166	41,9
8. Ekvador	2013	137	57	41,6
9. Finlandiya	2015	200	83	41,5
10. İzlanda	2013	63	26	41,3
10. Namibya	2014	104	43	41,3
10. Nikaragua	2011	92	38	41,3
11. İspanya	2011	350	144	41,1
12. Mozambik	2014	250	99	39,6
12. Norveç	2013	169	67	39,6
13. Andorra	2015	28	11	39,3
13. Belçika	2014	150	59	39,3
14. Doğu Timor	2012	65	25	38,5
15. Danimarka	2011	179	68	38,0
15. Meksika	2012	500	190	38,0
16. Hollanda	2012	150	56	37,3
17. Angola	2012	220	81	36,8
18. Slovenya	2014	90	33	36,7
19. Almanya	2013	631	230	36,5
20. Arjantin	2013	257	93	36,2

21.	Tanzanya	2010	350	126	36,0
22.	Guyana	2015	37	13	35,1
23.	Uganda	2011	386	135	35,0
24.	Sırbistan	2014	250	85	34,0
25.	Kosta Rika	2014	57	19	33,3
25	Grenada	2013	15	5	33,3
25.	Makedonya	2014	123	41	33,3
26.	El Salvador	2015	84	27	32,1
27.	Cezayir	2012	462	146	31,6
28.	Zimbabve	2013	270	85	31,5
29.	Yeni Zelenda	2014	121	38	31,4
30.	Portekiz	2011	230	72	31,3
30.	Tunus	2014	217	68	31,3
31.	Kameron	2013	180	56	31,1
32.	İtalya	2013	630	195	31,0
33.	Avusturya	2013	183	56	30,6
34.	Burundi	2010	105	32	30,5
34.	Sudan	2015	426	130	30,5
34.	İsviçre	2011	200	61	30,5
35.	Nepal	2013	599	177	29,5
36.	Birleşik Krallık	2015	650	191	29,4
37.	Trinidad ve Tob.	2010	42	12	28,6
38.	Lüksemburg	2013	60	17	28,3
39.	Afganistan	2010	249	69	27,7
40.	Belarus	2012	110	30	27,3
41.	Filipinler	2013	290	79	27,2
42.	Avustralya	2013	150	40	26,7
43.	Irak	2014	328	87	26,5

43.	Güney Sudan	2011	332	88	26,5
44.	Fransa	2012	577	151	26,2
44.	Kazakistan	2012	107	28	26,2
45.	Hırvatistan	2011	151	39	25,8
45.	Honduras	2013	128	33	25,8
45.	Türkmenistan	2013	124	32	25,8
46.	Kanada	2011	304	77	25,3
46.	Singapur	2011	99	25	25,3
47.	Moritanya	2013	147	37	25,2
48.	Leos	2011	132	33	25,0
48.	Lesetho	2015	120	30	25,0
49.	Vietnam	2011	498	121	24,3
50.	İsrail	2015	120	29	24,2
51.	Polonya	2011	460	111	24,1
52.	Ekvator Ginesi	2013	100	24	24,0
53.	Estonya	2015	101	24	23,8
54.	Çin	2013	2959	699	23,6
55.	Litvanya	2012	141	33	23,4
56.	Kırgızistan	2010	120	28	23,3
57.	Yunanistan	2015	300	69	23,0
58.	Peru	2011	130	29	22,3
59.	Eritra	1994	150	33	22,0
60.	Dominika	2014	32	7	21,9
60.	Gine	2013	114	25	21,9
61.	Moldova	2014	101	22	21,8
62.	Bosna Hersek	2014	42	9	21,4
63.	Cabo Verde	2011	72	15	20,8
63.	Dominik Cum.	2010	183	38	20,8

63.	Monako	2013	24	5	20,8
64.	Arnavutluk	2013	140	29	20,7
64.	Pakistan	2013	323	67	20,7
65.	Madagaskar	2013	151	31	20,5
66.	Bulgaristan	2014	240	49	20,4
67.	Kamboçya	2013	123	25	20,3
68.	Bangladeş	2014	350	70	20,0
68.	Çek Cum.	2013	200	40	20,0
68.	Lihtenştayn	2013	25	5	20,0
69.	Kolombiya	2014	166	33	19,9
69.	Sudi Arabistan	2013	151	30	19,9
70.	Kenya	2013	350	69	19,7
71.	ABD	2014	433	84	19,4
72.	Panama	2014	57	11	19,3
73.	Tacikistan	2015	63	12	19,0
74.	Slovakya	2012	150	28	18,7
75.	Sao Tome ve P	2014	55	10	18,2
76.	Latvia	2014	100	18	18,0
77.	Togo	2013	91	16	17,6
78.	Birleşik Ar.Em.	2011	40	7	17,5
79	Montenegro	2012	81	14	17,3
80.	Endonezya	2014	555	95	17,1
81.	Morokko	2011	395	67	17,0
81	Venezuela	2010	165	28	17,0
82.	Barbados	2013	30	5	16,7
82.	Malavi	2014	192	32	16,7
82.	Saint Lucia	2011	18	3	16,7
82	San Marino	2012	60	10	16,7

83.	K. Kore	2014	687	112	16,3
83	İrlanda	2011	166	27	16,3
83.	Kore Cum.	2012	300	49	16,3
84.	Uruguay	2014	99	16	16,2
85.	Libya	2014	188	30	16,0
85	Özbekistan	2014	150	24	16,0
86.	Şili	2013	120	19	15,8
87.	Azerbaycan	2010	122	19	15,6
88.	Paraguay	2013	80	12	15,0
89.	Çad	2011	188	28	14,9
89.	Moğolistan	2012	74	11	14,9
90.	Türkiye	2015	550	98	17,8
91.	Gabon	2011	120	17	14,2
92.	Fiji	2014	50	7	14,0
93.	Somali	2012	275	38	13,8
94.	Gine Bissau	2014	102	14	13,7
94.	Romanya	2012	401	55	13,7
95.	Rusya	2011	450	61	13,6
96.	Burkina Faso	2014	90	12	13,3
96.	Guatemala	2011	158	21	13,3
96.	Nijer	2011	113	15	13,3
96.	S.Kitts ve Nevis	2015	15	2	13,3
97.	Bahamalar	2012	38	5	13,2
98.	Saint V. Ve Gr	2010	23	3	13,0
99.	Malta	2013	70	9	12,9
100.	Djibouti	2013	55	7	12,7
100.	Jamaika	2011	63	8	12,7
100.	Zambia	2011	158	20	12,7

101.	Kıbrıs	2011	55	7	12,5
102.	Sierra Leone	2012	121	15	12,4
102.	Suriye	2012	250	30	12,0
103.	Hindistan	2014	543	65	12,0
103.	Jordan	2013	150	18	12,0
104.	Ukrayna	2014	422	50	11,8
105.	Mauritius	2014	69	8	11,6
106.	Gürcistan	2012	150	17	11,3
107.	Antigua ve Bar.	2014	18	2	11,1
108.	Liberya	2011	73	8	11,0
109.	Gana	2012	275	30	10,9
110.	Ermenistan	2012	131	14	10,7
111.	Malezya	2013	222	23	10,4
112.	Macaristan	2014	198	20	10,1
113.	Brezilya	2014	513	51	9,9
114.	Botsvana	2014	63	6	9,5
114.	Japonya	2014	475	45	9,5
115.	Gambiya	2012	53	5	9,4
116.	Fildişi Sahili	2011	251	23	9,2
117.	Kongo	2011	492	44	8,9
118.	Mali	2013	147	13	8,8
119.	Kiribati	2011	46	4	8,7
120.	Bhutan	2013	47	4	8,5
121.	Bahreyn	2014	40	3	7,5
122.	Kongo	2012	136	10	7,4
123.	Benin	2015	83	6	7,2
124.	Tuvalu	2015	15	1	6,7
125.	Myanmar	2010	420	26	6,2

125.	Svaziland	2013	65	4	6,2
126.	Samoa	2011	49	3	6,1
126.	Tayland	2014	197	12	6,1
127.	Maldivler	2014	85	5	5,9
128.	Sri Lanka	2010	225	13	5,8
129.	Nijerya	2015	360	20	5,6
130.	Nauru	2013	19	1	5,3
131.	Haiti	2010	95	4	4,2
132.	Belize	2012	32	1	3,1
132.	İran	2012	290	9	3,1
132.	Lebanon	2009	128	4	3,1
133.	Komorlar	2015	33	1	3,0
133.	Marshall Adaları	2011	33	1	3,0
134.	Papua Y. Gine	2012	111	3	2,7
135.	Solomon Ad.	2014	50	1	2,0
136.	Kuveyt	2013	65	1	1,5
137.	Umman	2011	84	1	1,2
138.	Mikronezya	2015	12	0	0,0
138.	Palau	2012	16	0	0,0
138.	Katar	2013	35	0	0,0
138.	Tonga	2014	26	0	0,0
138.	Vanuatu	2012	52	0	0,0
138.	Yemen	2003	300	0	0,0
139.	Etiyopya	2015	547	?	?
140.	Surinam	2015	51	?	?

Kaynak: "Women in Parliament", <http://www.ipu.org/wmn-e/classif.htm> , (Erişim Tarihi: 31.01.2015).

Ek 4: 2000- 2012 Kadınların İşgücüne Katılım Oranları

Ülkeler	2000	2005	2010	2011	2012
İzlanda	83,3	83,4	82,7	82,4	83,3
İsveç	76,4	77,7	76,2	77,4	77,9
İsviçre	71,7	74,3	76,4	76,7	77,2
Norveç	76,5	75,4	75,6	75,8	75,9
Danimarka	75,9	75,9	76	76,1	75,8
Kanada	70,4	72,9	74,2	74,2	74,3
Hollanda	65,2	68	72,6	73,1	74,3
Finlandiya	72,1	72,9	72,5	72,7	73,4
Y. Zelanda	67,2	70,6	71,8	72,2	72,5
Almanya	63,3	66,9	70,8	71,8	71,7
Estonya	65,3	66,7	70,9	71,4	71,4
İngiltere	68,9	69,6	70,2	70,4	71
Avustralya	65,4	68,2	70	70,5	70,4
Avusturya	61,8	65,6	69,3	69,5	70,3
Portekiz	63,8	67,9	69,9	69,8	70,1
İspanya	52,9	59,1	66,8	67,9	68,8
Rusya	65,7	67,9	68	68,1	68,2
ABD	70,7	69,2	68,4	67,8	67,6
AB-15	60,2	63,4	55,1	55,5	57,3
İsrail	56,1	58,1	60,9	60,9	67,1
Slovenya	...	66,1	67,4	66,5	66,9
G7 Ülkeleri	64,8	65,7	66,7	66,6	66,8
Fransa	62,5	64,8	66,1	66,2	66,7
AB-21	60,2	62,8	65,1	65,6	66,3
Ç.Cumhuriyeti	63,7	62,4	61,5	62,2	63,5
Japonya	59,6	60,8	63,2	63	63,4
Lüksemburg	51,7	57	60,3	60,7	62,8
OECD Ülk.	59,1	60,2	61,7	61,8	62,3
İrlanda	56,3	60,8	62,3	62,3	62,2
Avrupa	56,5	58,3	60,8	61,2	61,9
Slovakya	63,2	61,5	61,3	61	61,7
Belçika	56,6	59,5	61,8	61,1	61,3
Polonya	59,9	58,3	58,5	58,9	59,7
Yunanistan	49,7	54,5	57,6	57,5	58,4
Macaristan	52,6	55,1	56,7	56,8	58,3
Kore	52	54,5	54,5	54,9	55,2
Şili	39,1	42,3	51,8	53,9	54,6
İtalya	46,3	50,4	51,8	52,2	54,2
Güney Afrika	...	50,4	47,4	47,9	48,3
Meksika	41	43,2	46,3	45,9	47,8
Türkiye	28	25,2	30,2	31,5	32,3
Hindistan	30,3
Çin	76,7	...	70,3
Brezilya	...	63,1	...	60,8	...

Kaynak: OECD Üyesi Ülkelerde 15+64 Yaş Arası Kadınların İşgücüne Katılım Oranı(%),
<http://www.oecd-ilibrary.org/docserver/download/190600051e1t005.pdf?expires=1399893849&id=id&accname=freeContent&checksum=755561A6D2F0A350514C44049C9E020E>.

Ek 5: Anket Formu

KADINLARIN YEREL HİZMETLERDEN MEMNUNİYET DÜZEYİ ve KADIN DOSTU KENTTEN BEKLENTİLERİ(GAZİANTEP ÖRNEĞİ)'NE YÖNELİK ALAN ARAŞTIRMASI

Sayın Katılımcı;

Bu anket formu, Necmettin Erbakan Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Koordinatörlüğü tarafından desteklenen “Kadınların Yerel Hizmetlerden Memnuniyet Düzeyi ve Kadın Dostu Kentten Beklentileri: Gaziantep Örneği” başlıklı tez projesinde kullanılmak üzere hazırlanmıştır.

Araştırmada Gaziantep Büyükşehir Belediyesi'nin kadınlara yönelik hizmetleri ve kadınların yerel hizmetlerden beklentilerine ilişkin soru ve öneriler bulunmaktadır. İstenilen bilgiler sadece bilimsel araştırma amaçlı kullanılacak ve kesinlikle gizli tutulacaktır.

Anketteki sorulara vereceğiniz tarafsız, samimi ve objektif cevaplar bu bilimsel çalışmanın sağlıklı ve güvenilir sonuçlara ulaşabilmesi için çok büyük önem taşımaktadır. Bu anketi cevaplandırarak araştırmaya sağladığınız katkıdan dolayı teşekkür ederiz.

Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Fak.
Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü
Yrd. Doç. Dr. Esra Banu SİPAHİ
Bahar ÖZSOY

D.1. Medeni Durumunuz?

- 1) Evli 2) Bekâr 3) Boşanmış / Dul

D.2. Yaşınız?

- 1) 18- 28 2) 29- 39 3) 40-50 4) 51- 61 5) 62 +

D.3. Eğitim Durumunuz? (En son mezun olunan okul)

- 1) Okuma yazma bilmiyor
2) Okur-yazar ama diploması yok
3) İlköğretim
4) Lise
5) Üniversite
6) Lisans Üstü-Doktora

D.4. Mesleğiniz?

1) Ev hanımı	8) Devlet Memuru
2) İşsiz / İş Arıyor	9) Öğrenci
3) Öğretmen/ Öğretim üyesi	10) Özel sektör çalışanı
4) İşçi	11) Çiftçi/Ziraatçı/Hayvancı
5) Kendi evinde üretim yapıyor	12) Emekli
6) Küçük esnaf / zanaatkâr	Diğer (Yazınız.....)
7) Serbest Meslek Sahibi (Avukat, doktor, mühendis vb.)	

D.5. Hanenize Giren Aylık Gelir?

1) 0-750	3) 1501-2250	5) 3001-3750	7) Geliri yok
2) 751-1500	4) 2251-3000	6) 3751 ve üzeri	

S.1. 30 Mart 2014 Pazar günü yapılan Yerel Seçimlerde oy kullandınız mı?

- 1) Evet 2) Hayır 3) Hatırlamıyorum

S.2. Yaşadığınız mahallenin muhtarını tanıyor musunuz?

- 1) Evet 2) Hayır

S.3. Yaşadığınız ilçenin belediye başkanını tanıyor musunuz?

- 1) Evet 2) Hayır

S.4. Gaziantep Büyükşehir Şehir Belediye başkanını tanıyor musunuz?

- 1) Evet 2) Hayır

S.5. Herhangi Bir Sivil Toplum Kuruluşuna üye misiniz?

- 1) Evet 2) Hayır 3) Hatırlamıyorum

S.6. Herhangi bir Siyasi Partiyeye üye misiniz?

- 1) Evet 2) Hayır 3) Hatırlamıyorum

S.7. Son 1 yıl içinde Gaziantep Büyükşehir Belediyesine hiç işiniz düştü mü?

- 1) Evet 2) Hayır 3) Hatırlamıyorum

S.8. Gaziantep Büyükşehir Belediyesinin kadınlara yönelik olarak sunduğu toplum merkezi, hanımlar lokali, yüzme havuzu gibi hizmetlerin herhangi birinden faydalaniyor musunuz?

- 1) Evet 2) Hayır 3) Hatırlamıyorum

S.9. İleride siyasete atılmayı düşünüyor musunuz?

- 1) Evet 2) Hayır 3) Fikri Yok / Bilmiyor 4) Şimdi değil ama ileri de düşünüyorum

S.10. Gaziantep Büyükşehir Belediyesi tarafından sunulan yerel hizmetlerden yeterince haberdar olduğunuzu düşünüyor musunuz?

- 1) Evet 2) Hayır 3) Fikri Yok / Bilmiyor

DİKKAT!!! SORU 11, SORU 10'DA EVET CEVABI VERENLERE SORULACAK

S.11. Gaziantep Büyükşehir Belediyesinin sunduğu yerel hizmetlerinden nasıl haberdar oluyorsunuz?

- 1) İnternet, sosyal medya
2) Yerel gazetelerden
3) Yerel Televizyonlardan
4) Çevremden (aile, arkadaş komşu vb)
5) Bilboard / Afişlerden
Diğer
(Yazınız.....)

S.12. Gaziantep Büyük Şehir Belediye Başkanına ne kadar güveniyorsunuz?

- 1) Çok güveniyorum
2) Güveniyorum
3) Ne güveniyor ne de güvenmiyorum
4) Güvenmiyorum
5) Hiç güvenmiyorum
6) Fikri Yok / Bilmiyor

S.13. Dışarıda bir şeyler yemek, sinemaya gitmek, arkadaşlarınızla görüşmek, yürüyüş yapmak vb. aktiviteler yapmak için ne sıklıkta dışarı çıkarsınız?

- 1) Hiç
2) Haftada bir kez
3) Haftada birkaç kez
4) Ayda bir kez
5) İki-üç ayda bir
6) Ayda birkaç kez
7) Her gün
8) Sadece özel zamanlarda

S.14. Lütfen aşağıdaki soruları size uygun olacak şekilde işaretleyiniz.

	Kesinlikle katılıyorum	Katılıyorum	Ne katılıyor ne de katılmıyorum	Katılmıyorum	Hiç katılmıyorum
a) Gaziantep Büyükşehir Belediyesi kadın erkek eşitliğini sağlamaya yönelik çalışmalar yapmaktadır.	1	2	3	4	5
b) Belediyenin kadınlara yönelik olarak sunduğu hizmetlerden (Eğitim, sağlık, sosyal, kentsel vb.) memnunum.	1	2	3	4	5
c) Belediye başkanının kadın olmasından dolayı mutluyum.	1	2	3	4	5
d) Kadın belediye başkanının kadın sorunlarının çözümünde daha yararlı olacağına inanıyorum	1	2	3	4	5
e) Kadın belediye başkanının kentsel hizmetlere farklı bir bakış açısı getireceğini düşünüyorum.	1	2	3	4	5
f) Kadın belediye başkanının daha dürüst çalışacağını düşünüyorum	1	2	3	4	5
g) Gaziantep'te yaşamaktan çok memnunum.	1	2	3	4	5

S.15. Kent içi ulaşımınızı genellikle ne şekilde sağlıyorsunuz?

- 1) Belediye otobüsü 2) Tramvay 3) Taksi
4) Dolmuş 5) Kendi arabamla 6) Yürüyerek

S.16. Toplu taşımada (dolmuş, tramvay vb.) herhangi bir sorun (taciz, sarkıntılık vb.) yaşadınız mı?

- 1) Evet 2) Hayır 3) Hatırlamıyorum

S.17. Geçen aylarda yaşanan “Özgecan Cinayeti” etkisinde kalarak, toplu taşıma aracı kullanırken tedirginlik yaşıyor musunuz?

- 1) Evet 2) Hayır 3) Bazen

S.18. Arabanızı kapalı bir otoparka park ettiğinizde tedirgin oluyor musunuz?

- 1) Araba kullanmıyorum 2) Evet 3) Hayır 4) Bazen

S.19. Arabanızı kullanırken ışıkta beklediğiniz zamanlar cam silen/para isteyen kişiler sizi tedirgin eder mi?

- 1) Araba kullanmıyorum 2) Evet 3) Hayır 4) Bazen

S.20. Gece/akşam toplu ulaşım araçlarına binmekten tedirgin olur musunuz?

- 1) Gece/akşam toplu taşıma aracına binmem 2) Evet 3) Hayır 4) Fikrim Yok

S.21. Gaziantep’te hiç gitmek istemeyeceğiniz mekân ya da semt var mı?

- Evet (Lütfen Belirtiniz)
2) Hayır

S.22. Aşağıdaki kentsel alanlardan en çok gittiğiniz yerleri belirtiniz

- 1) Kent merkezi 2) Market 3) Dernek, lokal, kulüp 4) Cami
5) Alışveriş merkezleri 6) Park 7) Hamam 8) Spor merkezleri
9) Sinema, tiyatro 10) Kafe 11) Piknik/ mesire yeri/Semt pazarı
12) Çarşı

S.23. Gaziantep’in en önemli 3 problemini belirtir misiniz?

- () İşsizlik () Trafik () Sosyal ve kültürel alansızlık
() Su ve elektrik
() Yoksulluk () Eğitim () Aydınlatma
() Sağlık
() Güvenlik () Sağlık () Çöp ve temizlik hizmeti
() Toplu ulaşım
() Alt yapı (yol kaldırımı vb. bakımı) () Suriyeliler
() Kentsel dönüşüm
() Diğer (Yazınız.....)

S.24. Sizce Yaşadığınız mahallede yeterince yeşil alan var mı?

- 1) Evet 2) Hayır 3) Fikrim yok

S.25. Gaziantep'te bir yerden başka bir yere giderken sizi en çok hangi yerler tedirgin eder?

- 1) Aşırı kalabalık 4) Karanlık
 2) Sokak hayvanlarının yoğun olduğu yerler 5) Tenha Saatler
 3) Etnik olarak benden farklı kişilerin yaşadığı yerler 6) Toplu ulaşım araçları
 Diğer (Yazınız.....)

S.26. Gaziantep'te en çok hangi suça maruz kalmaktan korkarsınız?

- 1) Hırsızlık 2) Taciz/ Tecavüz 3) Cinayet
 4) Töre Cinayeti 5) Kapkaç Diğer
 (Yazınız.....)

S.27. Lütfen, aşağıdaki soruları size uygun olacak şekilde yanıtlayınız.

	Çok güvenli	Güvenli	Ne güvenli ne de güvensiz	Güvensiz	Oldukça güvensiz
a) Bir kadın olarak, gün içerisinde dışarı çıkmak için Gaziantep'i ne kadar güvenli buluyorsunuz?	1	2	3	4	5
b) Bir kadın olarak, gece saatlerinde dışarı çıkmak için Gaziantep'i ne kadar güvenli buluyorsunuz?	1	2	3	4	5
c) Gaziantep'teki kamuya açık lavaboları ve tuvaletleri yeterince güvenli buluyor musunuz?	1	2	3	4	5
d) Araba kullanıyorsanız trafikte (araba kullanırken) kendinizi yeterince güvende hissediyor musunuz?	1	2	3	4	5

S.28. Gaziantep ilini düşünerek lütfen, aşağıdaki kentsel hizmetlerden memnuniyet derecenizi belirtiniz

Hizmetler	Çok memnunum	Memnunum	Ne memnun ne de memnun değilim	Memnun değilim	Hiç memnun değilim	Fikrim yok
Alt yapı ve imar hizmetleri (Yol, asfalt, kaldırım vb.)	1	2	3	4	5	6
Güvenlik Hizmetleri	1	2	3	4	5	6
Ulaştırma Hizmetleri	1	2	3	4	5	6
Eğitim Hizmetleri	1	2	3	4	5	6
Sağlık Hizmetleri	1	2	3	4	5	6
Temizlik Hizmetleri	1	2	3	4	5	6
Sokak Aydınlatma Hizmetleri	1	2	3	4	5	6
Sosyal Yardım Hizmetleri	1	2	3	4	5	6
Otopark Hizmetleri	1	2	3	4	5	6
Tramvay Hizmetleri	1	2	3	4	5	6
Geri Dönüşüm Projesi Hizmetleri	1	2	3	4	5	6
İçme ve Kullanma Suyu Hizmetleri	1	2	3	4	5	6
Mahalle Pazarı Hizmetleri	1	2	3	4	5	6
Kreş ve bakım evleri	1	2	3	4	5	6
Defin Hizmetleri	1	2	3	4	5	6
Yeşil alan hizmetleri	1	2	3	4	5	6
Çocuklara Yönelik Hizmetler	1	2	3	4	5	6
Gençlere Yönelik Hizmetler	1	2	3	4	5	6
Yaşlılara Yönelik. Hizmetler	1	2	3	4	5	6
Engellilere Yönelik Hizmetler	1	2	3	4	5	6
Kadınlara Yönelik Hizmetler	1	2	3	4	5	6

S.38. Gaziantep'te aşağıdaki yerel hizmetlerden, size göre hangileri gerçekleştirilmektedir?

- 1) Gaziantep'te kadın erkek eşitliğini sağlamaya yönelik çalışmalar yapılmaktadır.
- 2) Kentsel hizmet sunumunda kadınlara öncelik verilmektedir.
- 3) Kadınlara istek ve Şikâyetlerini iletebilecekleri kurumlar yeterli düzeydedir.
- 4) Kadınlara istek ve Şikâyetleri yeterli ölçüde dikkate alınmaktadır.
- 5) Kadın temsili için oluşturulan kent konseyleri kadın meclisleri gibi oluşumlar yeterlidir ve etkin çalışmaktadır.
- 6) Kadınlara istek ve Şikâyetleri nemsinmemektedir.

Görüşülen Kişinin

Anketrn

İlçesi :

Adı Soyadı :

Mahallesi :

Anketin yapıldığı tarih :

Caddesi veya sokağı :

Adı Soyadı :

Tel. Numarası :